

คนไท-ไทย

ไตลื้อ - ไตเหิน

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สกริสาร ฉบับ ๓๖/๑๑ วันที่ ๑๒ มิ.ย. ๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ

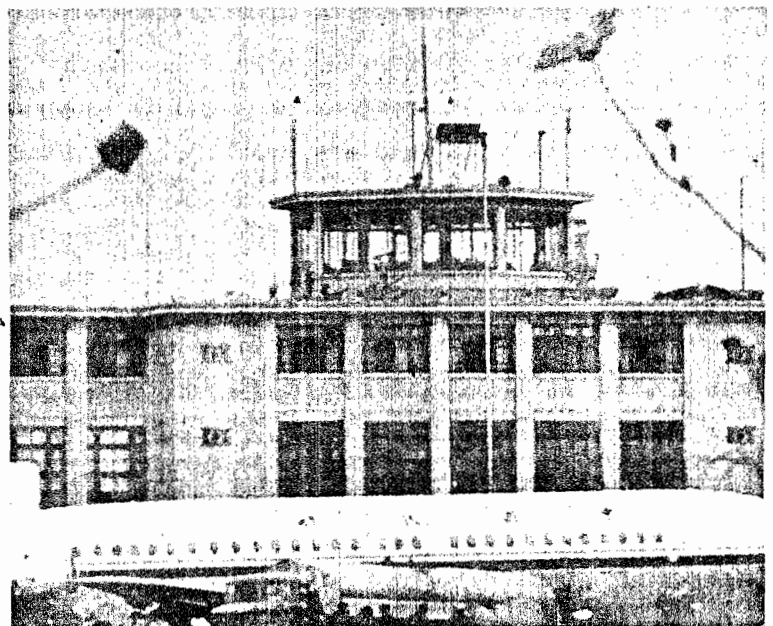
คนไท-ไทย

ในที่สุด...ข้าพเจ้าก็ได้มา
เหยียบแผ่นดินชุนนาน ณ เมือง
คุนหมิง หลังจากที่ได้เฝ้ามองจาก
ชายแดนรัฐชานทางด้านโน้นบ้าง
ด้านนี้บ้างเมื่อ ๒๕ ปีที่แล้ว พร้อม
ทงหวังไว้ว่า สักวันหนึ่งเธอ
ข้าพเจ้าคงจะได้ไปไหน และวัน
นั้นก็ได้มาถึงแล้ว ทว่าจริงดังจะยัง
ไม่ได้มา หรือมายังไม่ถึง ข้าพเจ้า
ก็รู้สึกอยู่ตลอดเวลาว่า ข้าพเจ้าได้
เห็นดินแดนแห่งนี้แล้ว แม้ว่าจะเห็น
บ้างเพียงแก่ชายแดนเท่านั้นก็ตาม
แต่ก็เป็นชายแดนหลายแห่งด้วยกัน

แห่งแรกที่ข้าพเจ้าได้เห็นเมื่อ
ครั้งนั้นคือ เมืองเม้า ซึ่งอยู่ตรง
ข้ามกับมูเซของรัฐชาน คนละฟาก
น้ำเม้า มองแลเห็นแต่ไกล ตั้งแต่
รถเดินทางจากลาเซวชนมาอยู่
เหนือยอดเนิน ภาพภูเขาใหญ่ที่เห็น
ทะมึนอยู่ตรงหน้านั้นแหละคือเมือง
เม้าอันเคยเป็นพดุงเมืองหลวงของ
อาณาจักรเม้า เมื่อครั้งเจ้าเสอซ่าน-
พระเรืองอำนาจ และเมื่อใช้กลอง
ส่องทางไกลดูจากบังกะโล้วตรงมูเซ
ก็เห็นมีถนนล้อมรอบภูเขาอัน นับ
แต่เชิงเขาถึงหายไปยังหลังเขา
ส่วนที่เชิงเขา มีตึกสองหลัง เล็ก

หลังหนึ่ง ใหญ่หลังหนึ่ง หลังเล็ก
มีเกลี้ยง ส่วนหลังใหญ่ไม่เห็นชัด
เพราะมีต้นไม้ ๓-๔ ต้นบังและ
รอบๆบริเวณบ้านมีกำแพงล้อม มี
ประตูอย่างเก้งจั้น เท่าที่ปรากฏใน
ความทรงจำของข้าพเจ้า ก็จำได้
เพียงเท่านั้น แต่ที่บันทึกไว้ ยังมีตึก
อีกหลังสองหลังอยู่ตรงริมน้ำ ห่าง
จากเชิงเขาออกไป และยังมีโกดัง
เก็บของอีก ๓ หลัง มีถนนตัดตรงไป
ยังพุ่มไม้หลังอาคารต่างๆดังกล่าว

แล้ว นอกจากนั้นยังมีหมู่บ้านเล็กๆ
อยู่ห่างกันเป็นระยะๆ คนในรัฐชาน
เหนือแถบนี้รู้อยู่แล้วว่า ชอบานผาสอกกับ
บ้านเจกาน (เซียงกาน) ส่วน
หมู่บ้านไทหนายังกะโล้ว ตรงกัน
ข้ามกับหมู่บ้านทางฝ่ายจีน มีชื่อ
เรียกว่า ลังโหลง แต่ในขณะนั้น
เป็นเวลาบ่าย ๑๖.๐๐ น. ไม่ว่าจะ
เป็นผ้งจีนหรือผ้งไท ไม่แลเห็น
ผู้คน ไม่ทราบไปไหนกันหมด มี
แต่ตามร้านขายของผ้งข้างถนน

อาคารสนามบินเมืองคุนหมิง

[illegible]

แต่หลักปากปายหา (กิโลเมตร
ที่ ๑๐.๕) อันมีหนทางคดเคี้ยวไปตาม
ภูเขา ไปยังชายแดนอีกแห่งหนึ่งต่อ
กับเมืองเจียง นักรยนต์จากปาก
ทางไป ๑๒ ไมล์ถึงหมู่บ้านชายแดน
ของรัฐชาน เรียก บ้างซ้าย ส่วน
ของจีนที่ตรงข้ามกันเรียก วันเตง

ขอหาพบเจ้ากล่าวถึงข้างตน
 เมืองเมาก็ตาม วันแดงก็ตาม ใน
 บัจจุบันได้เปลี่ยนสถานะไป ลอซอ
 วันแดงได้กลายเป็นเมืองเรียก
 วันติง แทนที่จะเป็นเพียงชอหม
 บานหรือตำบลเล็กๆชนอยู่กับเมือง
 เจ็ดครั้งก่อน ส่วนเมืองมานาน
 ได้ลดตำแหน่งจากเมืองหลวงของ
 อาณาจักรมาในนครกระโนนมาเป็น
 เพียงกิ่งเขืองซงกอลอมูน (แนคม
 มูนของเขาแต่ละแห่งมีคนเป็นหมื่นๆ
 ก็ตาม) เขาเรียกเมืองเป็น เมือง ตาม
 เสียงคนไททั้น เมืองมา จึงเป็น
 เมืองหม่ากิ่งซอ อยู่ในเขตร่วยหล
 คำ ร่วยหล หรือช่วยหล(ตามการออก
 เสียงของคนบางถิ่น) นักรบ ขวเล
 อนเป็นคำทพม่าเรียกแม่น้ำมา ท
 นาชนดักทซอไทๆยังคงมีปรากฏ
 อยู่ในทำเนียบการแบ่งเขตปกครอง
 แม่ชอหมมาแต่ครั้งเจ้าเสอข่านพะ
 ได้ครองอาณาจักรมา พ.ศ. ๑๘๕๔
 ก็ยังมีปรากฏ ชอนนคือเมือง กิงมะ
 ซึ่งเขาเรียกเต็มๆว่า กิงมะไต-หว่า
 เป็นเขตปกครองตนเองที่รวมชาว
 ไทกับชาวเขาดวกัน เมืองกิงมะน

(อ่านต่อหน้า ๑๒๔)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ คร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๑๑ วันที่ ๑๒ มิ.ย. ๒๕๒๖)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๕)

ตามที่ปรากฏในตำนานไทใหญ่ก็คือ
เมื่อเจ้าเสอช่านพะยัคทัพพะไปตี
เมืองจตุของจีน และจีนได้ไป
เกณฑ์พวกว้ามาช่วย เจ้าเมืองกัมมะ
(เห็นจะเป็นพวกว้า) ได้ยกทัพมา
แต่ปรากฏว่าอำมาตย์พากันขบถจับ
เจ้าพังกัมมะทชอเต้ายบเมงมาฟัน
ตายเสีย แล้วก็เลิกทัพกลับไป เจ้า
เสอช่านพ้างจึงยกทัพไปได้สะดวกจน
ถึงเมืองแส ขุนโหลงเมงแสยกทัพ
มาขัดขวางไว้ ได้เกิดรบกัน เจ้า
โวงเต๋หอแสง (พระเจ้าแผ่นดินจีน
ไม่ได้ระบุว่าชื่ออะไร) โปรดให้คน
มาถามเจ้าเสอช่านพะว่าประสงค์ใด
จึงยกทัพมา ก็ได้คำตอบว่าใครได้นำ
ใครได้ดิน ใครได้บ้าน ใครได้เมือง
และก็ได้มีข้อตกลงกันว่ามิให้เลยขน
มาถึงเมืองแส นอกนั้นเป็นอันได้
ทั้งบ้านเมืองและผู้คน เจ้าเสอช่าน
พะได้ตั้งประสงค์เช่นนั้น แล้วก็ยก
ทัพกลับไป คงจะเพราะเหตุนี้ละ
กระมังแถบเมืองแสจึงไม่มีคนไทอยู่
แม้กระทั่งทุกวันนี้

(ยังมี ต่อ)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๑๒ วันที่ ๑๘ มี.ย.๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาศัมพันธ์

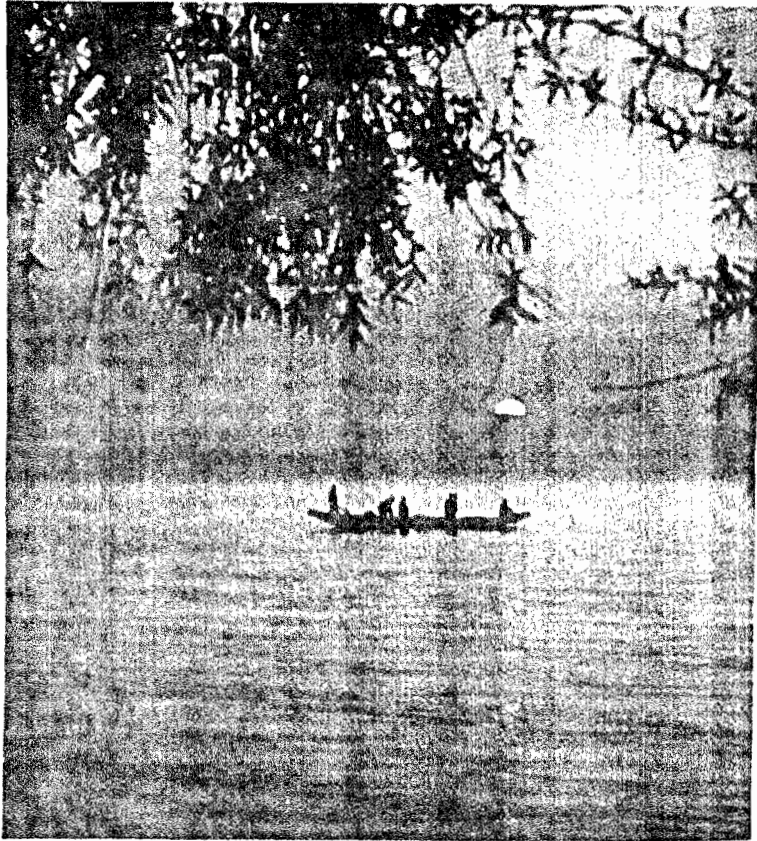
คนไท-ไทย

อันที่จริงตำนานไทใหญ่ตอน
เจ้าเสอชานพะยัคทังจะไปตีเมืองแซ่
(จีน) นั้น ข้าพเจ้าได้อ่านซ้ำแล้ว
ซ้ำเล่า แม้ชื่อเมืองแซ่ (เขียนเป็น
เมืองเส) ก็ได้ผ่านตาหลายครั้งหลาย
หน เพราะยังมีตอนนอกหมเรื่อง
เกี่ยวกับเมืองแซ่ โดยเฉพาะเมื่อ
เจ้าฟ้าไทใหญ่จะเจรจากับเจ้าโวงเต้
หอแสงเม้งแซ่ (พระเจ้ากรุงจีน)
ก็ต้องผ่านเจ้าชนโหลงเม้งแซ่
ก่อนเสมอจนดูเหมือนเป็นเมือง
หน้าด่านของจีนและไท แต่ข้าพเจ้า
ก็ไม่เคยสนใจเลยว่าเมืองแซ่อยู่ที่ไหน
ใกล้ไกลกับเมืองมาแต่ไหนอย่างไร
จนกระทั่งมาคราวนี้ได้พบหญิงชาว
ลื้อที่เขียงวัง ได้ถามไถ่เรื่องชื่อเมือง
ต่างๆตามขอบเขตนั่น มีชื่อไทหรือ
ไม่ มีชื่อว่าอะไร เช่น ชื่อซีเหมา
เป็นต้น หญิงนั้นบอกว่าซีเหมาไท
เราเรียก เม้งล่า (=เมืองล่า) แล้ว
คุณหมิงเล่า ข้าพเจ้าถามไปโดย
มิได้คิดว่าจะมีชื่อไท แต่แล้วก็ได้
คำตอบว่า เรียก เม้งแส ข้าพเจ้า
นึกไม่ถึงเลยว่า เมืองแสจะอยู่ที่คุณ
หมิงนั่นเอง ครั้นนึกถึงทะเลสาบคุณ

หมิงอันใหญ่กว้างที่แลเห็นตั้งแต่อยู่
บนเครื่องบิน คนไทก็น่าจะต้องเรียก
ทะเลสาบคุณหมิงว่า หนองแส
ตามชื่อเมือง และเพราะกว้างใหญ่
ก็ต้องเรียก หนองแสโหลง ถ้า
เช่นนั้นก็คงเป็นเมืองเดียวกับเมือง
หนองแสหลวง เมืองหลวงของ
น่านเจ้า ซึ่งก็คือเมืองคุณหมิง
ในปัจจุบัน แต่ชาวไทใหญ่ในเมือง
ไทยบอกว่าชาวไทใหญ่เรียกเมืองนี้
กันว่า เม้งแสโหลง หาใช่หนอง
โหลงไม่ แต่เขาก็ไม่ทราบว่าเมืองนี้
อยู่ที่ไหน ที่จริงชาวไทเหนือคงจะรู้
แต่ข้าพเจ้าไม่เคยจะถามเขา ก็
เลยไม่รู้มาก่อน แม้จะได้พำนักอยู่ที่
รัฐชานตงครั้งก่อนปี ซ้อคุณหมิง
ก็ดูเหมือนจะไม่ได้ยินตอนที่หญิง
สาวชาวเมืองเจียงซอให้สัมภาษณ์
ให้เขาด้วย (กล่าวไว้ใน “ไปสอบ
คำไทย”) เธอเล่าว่าได้ไปเที่ยวเมือง
คุณหมิง ยังได้ไปถ่ายรูปภูเขาคู่เป็น
ระลึกด้วย ฟังแล้วดูเหมือนคุณหมิง
จะอยู่ไม่ไกลกับเจียงซอ (ซึ่งอยู่
ชายแดนติดกับรัฐชาน) สักเท่าไรนัก
แต่ความตื้นตันที่ได้รู้ว่าเมือง

คุณหมิง คนไทเรียกเมืองแสโหลง
นั้นเทียบกันไม่ได้กับความรู้ที่
เมื่อได้ทราบจากเจ้าหน้าที่บ้านเมือง
ของเขาวว่า ไม่มีชาวไทเหนืออยู่ที่
คุณหมิงหรือแถบคุณหมิงเลย นับ
เป็นเรื่องผิดหวังอย่างขมขื่นแก่คณะ
ผู้มาสำรวจภาษาไทในจีน และแก่
ข้าพเจ้าผู้ร่วมคณะมาด้วย ช่างไม่ผิด
กับเมื่อครั้งที่ข้าพเจ้าไปถึงอัสสัม
แล้วได้ทราบว่า ภาษาอาหมนั้นไม่มี
ใครใช้พูดกันแล้ว ข้าพเจ้าอดคิดไม่
ได้ว่า ถึงอย่างไรตามแถบชนบท
ชานเมืองก็น่าจะยังมีหมู่บ้านใดเหนือ
หลงเหลืออยู่บ้าง ถึงตอนนั้นข้าพเจ้า
ต้องย้อนนึกไปถึงตำนานไทใหญ่ว่า
จะเป็นเพราะข้อตกลงระหว่างไท
ใหญ่กับจีนว่าทัพเจ้าเสอชานพะยัค
ต้องไม่ยกชนมาถึงเมืองแซ่ดัง
กล่าวไว้คราวที่แล้วหรืออย่างไร
จึงไม่มีคนไทอยู่ที่นั่นเลย แต่การ
ที่มีชื่อเป็นไทย่อมแสดงว่าต้อง
เคยเป็นถิ่นที่อยู่ของคนไทมาก่อน
หรือจะร้างไปเมื่อ ๒๕ ปีมาแล้ว
เมื่อครั้งที่คนไทเหนือเหล่านั้นทั้ง
ถิ่นฐานอพยพเข้ามาลี้ภัยอยู่ในรัฐ

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๑๖ วันที่ ๑๔ มิ.ย. ๒๕๒๖)

ทะเลสาบคนหมิง มีชื่อเรียกว่า เคียนฉี.

ชาวและรัฐกะฉิ่นเป็นจำนวน
มากมายวันละหลายครั้งรถ เมื่อรู้ว่า
คอมมิวนิสต์จะเข้ามายึดครอง หลัง
จากนั้นก็ได้นำชาวลงในหนังสือพิมพ์
พม่าว่ารัฐบาลจีนได้ส่งคนจีนเข้ามา
อยู่แทนที่คนจำนวนนับหมื่นๆ คง
จะเป็นเพราะเหตุที่คนไทมีจำนวนไม่
มากพอในละแวกนี้ ในการแบ่งเขต
ปกครองของเขาจึงต้องเอาคนไท
ไปรวมกับชนเผ่าอื่นซึ่งเป็นชาวเขา
หลายเขตด้วยกัน ดังปรากฏใน
หนังสือ The Administrative
Divisions of The People's
Republic of China มีเขต
ปกครองตนเอง หยวนเจียง-ฮ่าหนี่
-อ-ไต เขตปกครองตนเอง

ซันผิง-อ-ไต เขตปกครองตนเอง
เมิ่งเฉียน ไต-ละหู่-หว่า เขต
ปกครองตนเอง เก็งม๊ะ ไต-หว่า
กับเขตปกครองตนเอง เตื่อหงไต-
จิงโพ (ฮ่าหนี่ อ-หว่า (-ว่า) ละหู่
และจิงโพ (=กะฉิ่น) เป็นชาวเขา
ทั้งหมด) หัวหน้ำเขตปกครองตน
เองเหล่านี้เจ้าหน้าที่ของเขานิยาม
ว่าได้มาจากการเลือกตั้งแบบเลือก
ผู้แทนราษฎร จึงกำหนดไม่ได้ว่า
จะเป็นชนเผ่าใด แต่ถ้าเป็นเขต
ปกครองตนเองที่เป็นไทล้วนๆอย่าง
สิบสองปันนาที่เขาเรียก ชีฮูว้าง
บ้านนา (ตามเสียงของคำที่เขา
กำหนดไว้) หัวหน้ำเขตปกครองจึง
มักจะเป็นไท แต่ก็คงไม่ใช่ไทเสีย

ทั้งหมด เพราะเขามีสาว ๕๕%

ยังนับเป็นโชคที่อยู่ข้างที่ทางการ
จีนตั้งสถาบันภาษาชนชาติกลุ่มน้อย
ขึ้นตามทต่างๆ มีทั้งกกก คุณหมิง
กวางเจา เป็นต้น ทำให้ได้มีโอกาส
สอบภาษาไทเห็นได้จากอาจารย์ชาว
ไทเหนือที่สอนภาษาวิจัยภาษาอยู่ที่
นั่นกับนักศึกษาที่เรียนในสถาบัน
แม้จะได้มาไม่มากเพราะมีเวลาน้อย
ก็ยังพอไม่เสียเที่ยวเปล่า ที่ใน
สถาบันเขากำหนดให้สอนภาษาไท
เพียง ๒ กลุ่ม คือภาษา จิงหง กับ
เตื่อหง ชื่อ จิงหงหรือว่าคือเขิงรุ้ง
แต่ เตื่อหง ขำพเจ้าเดาไม่ออกเลย
สำคัญว่าเป็นถิ่นใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยรู้
มาก่อน ทั้งยังมีผู้บอกว่า ภาษาจิงหง
กับเตื่อหงต่างกันมาก ขำพเจ้ามาได้
ทราบจากอาจารย์สามแสงหม่องที่
สถาบันฯที่กกก จึงได้ทราบว่าคำ
เตื่อหง(บางคนเรียกเตื่อฮังก็มี คำฮัง
ก็มี) นั้น แท้จริงก็คือคำ เตื่อ-ออก
นั่นเอง เตื่อ-อ คือไต (เสียงไม่ม้วน
ของเราตรงกับเสียงอา+อของเขา
ไม่มีทางเขียนอย่างอื่น จึงบันทึกไว้
เช่นนั้น) และ กง ก็คือแม่น้ำสาละวิน
น้ำแปลกที่เสียง ข ค ก็มีในภาษาจีน
เหตุใดคำว่า กง จึงกลายเป็น หง ไป
ได้ ที่เรียก เตื่อหง หรือไตน้ำสาละวิน
ลงมานั้นเขากำหนดเฉพาะเขตที่
อยู่ติดกับดินแดนพม่าตรงรัฐชานกับ
รัฐกะฉิ่น ซึ่งในครั้งกระโน้นมีเมือง
ต่างๆรวมอยู่กลุ่มเดียวกันแปลเมือง
ด้วยกันคือเมืองเมา เมืองวัน เมือง
ล่า (ที่จริงคือเมืองน้ำ เขามักออก
เสียง น เป็น ล) (อ่านต่อหน้า ๑๐๕)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๑๒ วันที่ ๑๙ มิ.ย.๒๕๓๖)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๓)

เมืองตี เมืองซอน เมืองเจ้าผาง
เมืองเคื้อ เมืองสา เวลาพม่า
จะมารบกับไทยมักจะเกณฑ์
กำลังจากเมืองเหล่านั้นดังที่เรียก
แปดหน้าพะเมงใต้ (=แปดหน้าฟ้า
คือแปดทิศ) ที่จริงคือเมืองไตแปด
หัวเมือง แต่ปัจจุบันไม่ทราบเมือง
ดังกล่าวเปลี่ยนชื่อไปบ้างหรือไม่
เพราะเท่าที่ตามมา เมืองท่งซอเดิม
ก็มี เมืองเมา เมืองวันตัง (จะถือ
เป็นเมืองเดียวกับเมืองวันหรือไม่
ไม่ทราบ) ส่วนที่เป็นชื่อจีนก็ได้แก่
เมืองซอน เรียก หมางซุ เมือง
ล่า (คนละเขตกับ เมืองล่า (เชียงใหม่))
เรียก หยั้งเจียง เมืองอื่นๆในเขต
เดื่อหงไม่ทันได้ถามว่าเรียกชื่อไท
ว่าอะไร

(ยังมีต่อ)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๑๓ วันที่ ๒๖ มิ.ย. ๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ์

คนไท-ไทย

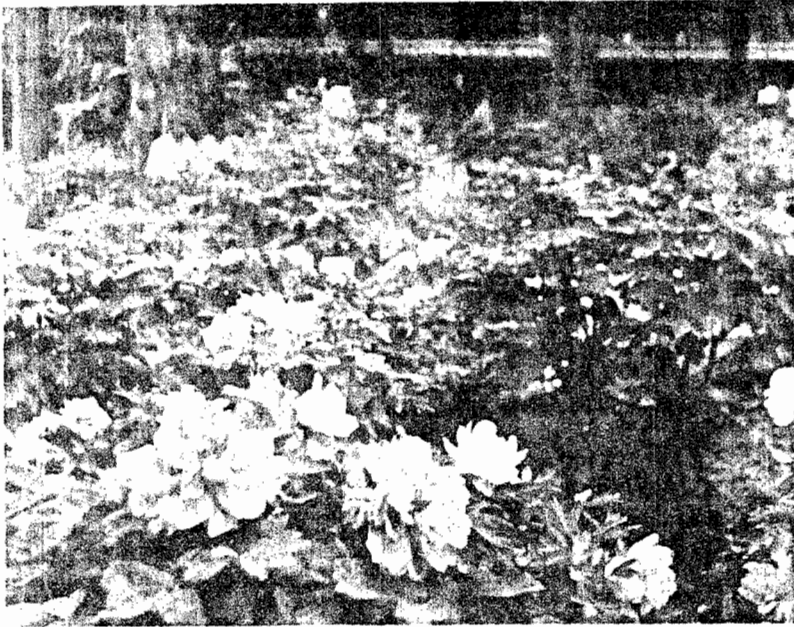
ขอเมืองดงกล่าวว่ามีปรากฏในแผนที่ไม่ก่เมือง เห็นแต่เมืองเมากับเมืองเจ้าฟ้าง นอกนั้นอาจจะเป็นเมืองเล็กๆ แต่เมื่อกลับมา ได้นำหนังสือเรื่อง ไทย ของหมอดอดดมาอ่านอีกครั้งหนึ่ง ก็ได้เห็นข้อความที่หมอดอดดกล่าวถึงเมืองสำคัญของแคว้นไทยเห็นว่ามีสาม คือ เมืองขวัน (ลงเป็นเมืองขอน) เมืองกิ่งมา (-กิ่งมะเรอกิ่งมะ) และ เมืองบ่อ และยังยกข้อความในรายงานเรื่องขุนนางของนายพันตรีดาวี่ว่า “เมืองบ่ออยู่ทางตะวันออกของแม่น้ำโขง เมืองกิ่งมาอยู่ระหว่างแม่น้ำโขงกับสาละวิน แต่เมืองขวันอยู่ทางตะวันตกของแม่น้ำสาละวิน มีหมู่บ้านไทยเห็นต้องอยู่ระหว่างเมืองและโดยรอบเมืองเหล่านี้ และอยู่ในจังหวัดอันของจีนอีกเป็นอันมาก” เมื่อกล่าวถึงจำนวนพลเมืองก็กล่าวไว้ว่า “ชนชาติไทยเห็นซึ่งตั้งภูมิลำเนาขดไปทางใต้ถึง ๒๒ องศาครึ่งเหนือ มีจำนวนราวหกแสนคน...” ข้อความดังกล่าวบันทึกไว้นานแล้วตั้งแต่พ.ศ. ๒๔๕๓ หรือก่อนหน้านั้น ซึ่งถ้านำไปเทียบ

กับที่ Qi Wen เขียนเรื่อง China A General Survey พิมพ์ครั้งที่ ๒ เมื่อพ.ศ. ๒๕๒๕ นั้น จะเห็นว่าชนชาติไทที่ในจีนโดยเฉพาะในยูนนานนั้น มีชุมชนที่อยู่มากเป็นบ้านเป็นเมืองโดยเอกเทศอย่างแต่ก่อน แต่เป็นชนกลุ่มน้อยที่เขาจัดรวมไว้ในกลุ่มชาวเขาเผ่าต่างๆ ได้แก่ ตง ข่า ย่า อู๋ ย่า ฮั่น ลี ลีซู หว่า ละหู่ เป็นต้น ส่วนจำนวนคนแต่ละเผ่าในอาณัติตั้งแต่แสนไปถึงล้าน พลเมืองไทเหนือและลื้อจะมีพวกละเท่าไรไม่ทราบ เพราะไม่ได้ระบุไว้แน่ชัด ครึ่งหนึ่งเมื่อ ๒๕ ปีมาแล้ว เจ้านางเฮินคำ เจ้าหญิงไทใหญ่ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้รับเชิญไปเที่ยวประเทศจีน และก็ได้ไปทราบมาว่า คนเชื้อชาติไทในจีนที่เคยประมาณว่ามีราวห้าแสนหกแสนนั้น แท้จริงมีมากกว่านั้นเป็นอันมาก คือมีตั้งร้อยกว่าล้าน เจ้านางเฮินคำจึงกล่าวว่า “เพราะฉะนั้นพวกเราในรัฐชานหรือแม้คนไทยในประเทศไทยก็ตาม กลายเป็นชนชาติไทกลุ่มน้อยไป” แต่เท่าที่เรามองดูตามถนน

หนทางในคนหมิง นับแต่ลงเครื่องบินมา ก็ไม่เห็นคนผู้หนึ่งใดเห็นอย่างแต่งตัวอย่างท้าวเจ้าเคยพบเห็นในรัฐชาน เวลาเข้ามาเข้ากาดและอพยพลูกยเข้ามา เพราะฉะนั้นจึงจะเดินสวนกัน ถ้าเขาไม่บอกก็คงไม่มีทางรู้ เพราะแต่งตัวเหมือนคนจีนทั่วไป แต่ทางฝ่ายต้อนรับเขาก็ไม่ปล่อยให้เราไปยังเรื่องคนไทเหนือในตอนนั้น หลังจากพาชมสถานที่บางแห่งแล้ว ก็พาไปดูภาพยนตร์เรื่องยูนนานเมืองสวรรค์ที่เคยมาฉายที่บ้านเราเมื่อ ๒-๓ ปีก่อนนั้น เป็นการเกริ่นให้รู้ว่าคนหมิงมีอะไรน่าสนใจชวนให้ดูบ้าง แล้วก็ให้เตรียมจัดของพอใช้สอยระหว่างสองสามวันเพื่อขึ้นเครื่องบินไปซื้อเหมาในวันรุ่งขึ้น ถึงซื้อเหมาแล้วจะออกเดินทางไปยังหง (เชียงรุ่ง) ในวันเดียวกัน (ซื้อซื้อเหมาผู้แปลหนังสือของหมอดอดดเรียก ว่า เสเม้า ก็มิ สุเม้า ก็มิ)

แต่แรกก็ไม่ทราบว่าเหตุใดจึงต้องรีบร้อนเดินทางนัก ถึงที่หมายแล้วจึงทราบว่า เครื่องบินไปซื้อเหมาและกลับนั้นมิได้มีทุกวัน มีอาทิตย์ละ ๔ ครั้งเท่านั้น ทั้งดินฟ้าอากาศ

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๑๓ วันที่ ๒๖ มิ.ย.๒๕๒๖)

ดอกหมื่นในพระราชอุทยานที่พระราชวังโบราณ กรุงปักกิ่ง

ยังแปรปรวนง่าย ๆ จนเครื่องบินไปไม่ได้มาไม่ได้ ต้องติดอยู่ที่เซี่ยงไฮ้ ๔-๕ วันก็มี ถ้าจะเดินทางด้วยรถยนต์ก็มาได้แต่ต้องเสียเวลาเดินทางหลายวัน ในเมื่อไปเครื่องบินกินเวลาเพียง ๑ ชั่วโมงกับ ๕ นาทีเท่านั้น เครื่องบินออกเวลา ๑๐ น. และ ๑๑.๐๕ น. ก็ถึงที่หมาย เมื่อถึงโรงแรมที่พักแล้ว เขาก็ให้เข้าไปนั่งพักในห้องรับแขก กินน้ำชาฆ่าเวลารอเขาจัดอาหารกลางวัน ก็มีการนำชาของเขาเป็นของสำคัญ ไม่ว่าไปที่ไหน ก็จะเห็นด้วยชาทรงสูง มีฝักปิด ตั้งเรียงรายไว้บนโต๊ะรับแขก พอแขกนั่ง เขาก็ตักใบชาใส่ถ้วย แล้วชงน้ำร้อนจากกระดิกที่เตรียมไว้ตลอดเวลา

ชาขุนนางอันมีชื่อเสียงนั้นเรียกว่า สุเออร์ฉา (ชาสุเออร์) ตามชื่อเมือง แต่แท้จริงแล้วไรชาไม่ได้อยู่ที่นั่น สุเออร์เป็นแต่ที่ขาย ชาที่ผลิตจากที่ใด ๆ ก็มารวมขายที่นั่น

และคงผลิตจากไร่แถบเซี่ยงไฮ้ ไม่ได้นึกถามเขาว่าไร่ชาอยู่ที่ไหน คงจะเป็นเพราะว่าไม่ได้เกี่ยวกับฐานะของเรา แต่ครั้นมาได้อ่านที่หมอดอดด์บันทึกไว้ว่า “ที่ตำบลไมตอย เป็นหมู่บ้านลื้อ มีบ้านเรือนอยู่ประมาณร้อยหลัง ชนในหมู่บ้านนี้หากินทางทำสวนชา มีสวนชาใหญ่และกว้างขวางมาก ใบชาในตำบลนี้ส่งเป็นสินค้าไปขายยังจังหวัดอื่นๆ ใบชาที่มีผู้นิยมและรสชาติช่ายกั้นในตลาดของจังหวัดป๋อเอเป็นใบชาที่ส่งจากตำบลนี้” ไม่ทราบว่าได้บดดังกล่าวนั้นอยู่ในเซี่ยงไฮ้ หรืออย่างไร ที่คนไทยเรียกเซี่ยงไฮ้ว่า เมืองล่า นั้นจะเป็นเพราะมีใบชาละกระมัง เพราะคนที่นี่เรียกชาว่า ล่า ส่วนใบชาเรียกว่า แห้ยล่า (ภาษาจีนกลาง เข้ แปลว่า ใบไม้) แต่แม้คำชาลื้อที่ขายใบชาในภาค เรียกใบชาว่า พะล่า พะอาจเป็นคำเดียวกับ เผอ ที่แปลว่า

ใบไม้ ใบหญ้า และคำ เผอไม่เผอ ตอก ของชาวไทใหญ่ในถิ่นเมายเช่นเดียวกัน

บรรยากาศที่นครลั่วเหมิงไท่ไม่ว่าจะเป็นต้นไม้ดอกไม้หรืออาหารการกิน ในโรงแรมมีต้นพลูดอกใส่กระถางไว้หลายต้น แต่ละต้นออกดอกหอมกลิ่นชวนชื่น ต้นชบาที่มีสีต่างๆ ทั้งซ้อนและไม่ซ้อน ทั้งยังมีต้นพุดที่บาน ต้นโศภณ ต้นว่านสีสดดอกสีแดงกลางเหลือง มีปลูกอยู่ทั่วไป ต้นมะม่วงต้นเตยก็มีหลายต้น กำลังออกลูกเท่าหัวแม่มือวันบ้างขนาดขบเผาะบ้าง ไปแลเห็นที่เพาะต้นไม้ของเขา มีกุหลาบออกดอกงาม คงเป็นเพราะอากาศดี แต่กระนั้นที่เซี่ยงไฮ้อากาศก็ยังเย็นน้อยกว่าคุนหมิง เพราะสูงราว ๑๒๐๐ เมตร ส่วนที่คุนหมิงสูง ๑๘๔๘ เมตรเห็นอะไรระดับน้ำทะเล ทั้งหง (เซี่ยงรุ้ง) ราว ๘๐๐ เมตรเท่านั้น จึงนับว่าเป็นที่อากาศร้อนกว่าที่อื่นๆ ของคนที่นี่ ที่น่าสนใจก็คือ เขามีต้นไม้ต้นอย่างที่มีปลูกที่บ้านเรา

แต่ดอกของเขาเป็นสีเล็ดหม่น เขาว่าเป็นต้นไม้ทางใต้ เซี่ยงไฮ้นับเป็นภาคใต้ของเขา และเขามีได้เรียกว่า โปต้น อย่างที่เราเรียก เราคงไปปะปนสับสนกับชื่อดอกหมื่นต้น ซึ่งมีลักษณะผิดกันไกล เพราะดอกหมื่นต้นนั้นเขาเทียบกับ peony ของฝรั่ง ไม่เคยเห็นดอก peony จึงไม่ทราบว่า เหมือนกันหรือไม่ แต่ที่เห็นที่ไต้หวัน หมื่นต้นฮัว หรือดอกหมื่นต้นก็ไม่เหมือนกันที่เห็นในพระราชอุทยานที่พระราชวังโบราณ กรุงปักกิ่ง ที่ได้เห็นดอกไม้ชนิดนี้ (อ่านต่อหน้า ๑๐๔)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สทรีสาร ฉบับ ๓๖/๑๓ วันที่ ๒๖ มิ.ย.๒๕๒๖)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๕)

มีกลิ่นนอกคล้ายกลิ่นบัว แต่กลิ่น
ชั้นในคล้ายดอกเบญจมาศ ส่วน
ที่ปักกิ่ง (ดังในภาพหน้า ๒๕) มี
ลักษณะคล้ายดอกกุหลาบคล้ายดอก
พุดตาน แต่ดอกใหญ่ซ้อนสวย มี
กลิ่นหอม สดชื่นมีกลิ่นอย่างหนึ่ง
สีขาวก็มีกลิ่นอย่างหนึ่ง สีขาวนั้น
ช่างขาวบริสุทธิ์น่าชมจริงๆ ขณะ
เราออกจะสนใจเรื่องต้นไม้ดอกไม้
มากยิ่งขึ้นกว่าอย่างอื่น บางที่แทนที่
จะสนใจชมโบราณสถานตามที่เขา
อยากให้เราดู เรากลับตามข้อค้น
ไม่ ข้อจันว่าอะไร ข้อไทว่าอะไร
มีหรือไม่ บางที่เขาตอบไม่ได้ เมื่อ
ไปถึงเชียงใหม่ เขาจึงจัดให้ไปชม
สถาบันพฤษศาสตร์เขตร้อนเสียเลย
(ยังมีต่อ)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๑๔ วันที่ ๓ ก.ค.๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาส้มพันธุ์

คนไท-ไทย

แท้จริงเรื่องอันที่น่าสนใจยิ่งมีอีก
มาก มิใช่จะมีแต่เรื่องต้นไม้ดอกไม้
อย่างเดิวนั่น แต่ที่สนใจเรื่อง
ต้นไม้ ก็คงเป็นเพราะบ้านเมืองเขา
ช่างอุดมสมบูรณ์ไปด้วยต้นไม้จน
เป็นที่น่าสังเกต นับแต่ออกจาก
สนามบินท่งกั้ง ก็ได้เห็นแต่ต้นไม้
ท่งทอยสองข้างทาง กับท่งในบริเวณ
พื้นที่สวน สวนท่งทนต์ท่ง
เตี้ยๆ ทั่วเขตตลอดทาง และยังมีไม้
พุ่มดอกเหลืองเต็มต้น เห็นแล้วถาม
กันเชิงแซ่ว่าดอกอะไร ได้คำตอบว่า
ดอกเหลืองเขียว เขาว่า ถ้ามาก่อน
หน้าฝนสักเดือนสองเดือนจะได้เห็น
ดอกไม้บานสะพรั่งทั่วไปหมด แต่
ถึงมาตอนนี้ (พฤษภาคม) ก็พอ
แลเห็นได้บ้างในท่งบางแห่ง เช่นที่
กำแพงเมืองจีน ดอกเหมยชนิดหนึ่ง
เป็นสามพูสดบานเต็มต้น ต้นท่ง
ดอกสีขาวโพลนไปท่งต้นก็มี พังไม้
ถนัดว่าอะไร มีกลิ่นหอมอ่อนๆ
ด้วย แต่จะมีดอกหรือไม่มีดอก การ
ได้เห็นต้นไม้ต้นใหญ่ๆ ริมถนนอยู่ทั่ว
ทุกแห่งทุกหนอย่างนี้ก็ชวนให้รู้สึก
ท่งท่งขุ่นตาชื่นใจ นึกถึงถนน
หนานผิงลูที่คุ้นหูถึงต้นเมเปิ้ล

ปลูกอยู่สองฟากถนน ท่งท่งท่งไบท
แผ่เต็มท่ง ทำให้ถนนท่งถนนร่มครม
เหมาะที่เบนยานการทำให้เดิน
ช้อของกันได้อย่างสบายๆ แม้ถนน
เล็กๆแคบๆเขาก็ปลูกต้นไม้สองฟาก
ถนน เบนต้นไม้ท่งแผ่กิ่งก้านสาขาด้วย
ในหนังสือ *China* ของเฟลิกซ์
กรีน ตีพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๐๕, ๒๕๐๖
ได้กล่าวว่า แต่เดิมประเทศจีนก็
มิได้มีต้นไม้มากมายอย่างนี้ แต่
ได้มีการระดมปลูก (ไม่ได้ระบุว่า
เมื่อไร เห็นจะหลังปลดแอก) กรีน
กล่าวว่า ได้รับคำบอกเล่าว่า “เพียง
ในท่งกั้งแห่งเดียว มีปลูกถึงเก้า
ล้านต้น ถนนที่ปลูกต้นไม้ไม่ได้มี
ต้นไม้เพียงแถว ๒ แถว แต่มีตง
๘-๑๐-๑๒ แถว” เท่าที่จำได้ บาง
ถนน มีปลูกซ้อนกันหลายแถวจริง
แต่ไม่ได้หมายความว่าจำนวนเท่าที่กรีน
เล่าไว้หรือไม่ เขาเล่าต่อไปว่า “เขา
ปลูกเป็นต้นไม้ต้นใหญ่ๆเลยก็มี ดัง
ที่บริเวณรอบๆต่งสี่เตียนอันเหมิน
และไม่ใช่จะปลูกเพียงต้นสองต้น
แต่ปลูกเป็นร้อยๆต้น” และวันหนึ่ง
กรีนได้แลเห็นรถบรรทุกบรรทุกต้นไม้
ใหญ่ๆเหล่านั้นมา เมื่อจะปลูกเขา

ใช้เงินจ่นค่อยๆจากกรดแล้วหย่อน
ลงไปหลุมที่ขุดเตรียมไว้อย่าง
ทะนถนอม ด้วยเหตุนี้ท่งกั้งจึงกลายเป็น
ท่งท่งท่งด้วยต้นไม้ ท่งเขาจะดม
ปลูกต้นไม้ เขาว่านอกจากประโยชน์
ต่างๆแล้ว ประโยชน์สำคัญก็คือ กัน
ลม แต่ที่ปลูกด้วยความรักต้นไม้ก็
คงมีเป็นอันมาก เมื่อปลูกแล้วต้นไม้
จึงได้งอกงาม ไม้ดอกไม้เขาปลูกใน
กระถางก็มีแต่ดอกเต็มไปหมด การ
ปลูกในกระถางสะดวกในการเคลื่อน
ย้ายและสลบสับเปลี่ยนได้ตามใจ
ของผู้จัดตกแต่งสวนและสถานที่
ส่วนเรื่องอันอื่นๆที่น่านอกจากนี้
ก็คือเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ของเขา
เขาอยู่อย่างไร กินอย่างไร กินอะไร
ถึงแม้คนไทยจะคุ้นกับอาหารจีน
พูดถึงอาหารจีนกันถึงแต่อาหารจีน
อย่างที่บ้านเรา แต่แท้จริงถนถน
ก็มีแปลกไปอย่างหนึ่ง แม้ที่คุ้นหู
กับท่งกั้งก็ยังมีส่วนต่างกัน เพราะ
ถนถนอาหารจีนในเมืองจีนจะให้
เหมือนอาหารจีนในเมืองไทยย่อม
เป็นไปไม่ได้ ที่ต่างกันอย่างหนึ่ง
เห็นจะเป็นเพราะเขาใช้น้ำมันงากัน
แทบทั้งนั้น ไม่ทราบเหตุใดเขาจึง

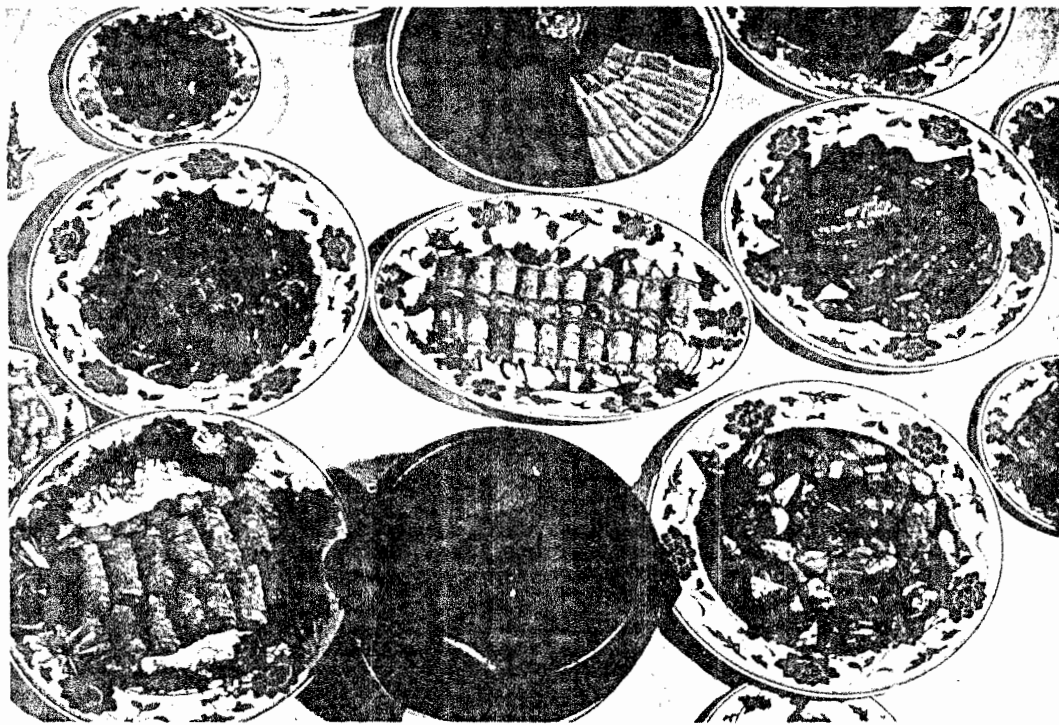
เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สัปดาห์ ฉบับ ๓๖/๑๔ วันที่ ๓ ก.ค. ๒๕๒๖)

เลือกน้ำมันงาแทนน้ำมันพืชอื่นๆ เช่น น้ำมันถั่ว น้ำมันมะพร้าว (อยากเห็นต้นงาของเขาสักทีว่า หน้าตาดอกงาของเขาเป็นอย่าง ไร เหมือนอย่างที่เคยเห็นทอดส้ม หรือไม้ แตกไม่ได้แลเห็น) ยังดัด น้ำมันของเขาไม่มีกลิ่นหืน แม้ กระนั้นถ้ากินมากๆ เข้า กลิ่นคงออก เหมือนกัน

อาหารขุนนานเป็นพิษจน อยู่มาก เพราะฉะนั้นไม่ว่าเขาจะ

อย่างไร แต่แล้วก็นึกได้ว่า เห็น จะเป็นนมแผ่น ก่อนที่เขาทำให้น้ำ ออกหมดอย่างที่เขาอินเดียเรียก โขยา นมจึงมีลักษณะคล้ายแป้ง ชาวอินเดียแช่ในน้ำเชื่อมจนชุ่ม แต่ นมแผ่นที่คนหมิงก็ต่างกับที่ใน ภูษาน ที่ตำบลหลักปากป่าห่า (= กิโลเมตร ๑๐๕) มีชื่อเรื่องนมแผ่น นมแผ่นที่นั่นทำเป็นแผ่นบางอย่าง ขาวเกรียบ แล้วทอดกินอย่างขาว เกรียบด้วย แต่เป็นขาวเกรียบที่

พันธุ์อย่างโดยไม่ซ้ำกันเลย อาหาร ที่เขาจัดเลี้ยงแขกจึงมีมากมาย หลายอย่าง เพียงกินตามธรรมดา ประจำวัน อย่างน้อยต้องมี ๖-๗ อย่าง แต่ละอย่างจัดเสิร์ฟจนจาน หรือเปี่ยมถึงปากจาน (เขามักใช้จาน แบนๆ) เกินกำลังที่แขกจะกิน ได้ หมด เมื่อเหลือเขาเททิ้งเสียอย่างน่า เสียตาย ครั้นถามว่า เหตุใดจึงต้อง ทำเช่นนั้น เขาก็ตอบว่า เป็นธรรมเนียม เช่นนั้นเอง ถ้าปล่อยให้แขกกินจน

อาหารขุนนานที่คนหมิงที่เขาพิมพ์โฆษณาไว้ เวลาเป็นภาพสี มีสีสันที่สวยงามเหมือนกัน

ทำหนังสือโฆษณาสำหรับแจกหรือ สำหรับขาย เขาอดอดอาหารของเขาไม่ได้ (ดังในภาพ) ที่คนหมิง มีชื่อเรื่องหมูแฮม กุนเชียงเขาก็อร่อย อาหารแปลกอย่างหนึ่งของ เขา ไม่ได้ถามว่าเรียกอะไร ตอน แรกคิดว่าเป็นเต้าหู้ขาวทอด แต่ แปลกที่มันกลิ่นเหมือนเนยเหมือนนม ยังคิดว่าเขาทอดด้วยน้ำมันเนยหรือ

ราคาออกจะแพง แต่ที่คนหมิงเขา ทำมากกว่า ตัดเป็นแผ่นสี่เหลี่ยม ผันแล้วทอดให้เกรียมเพียงหน้า เดียว บางทีก็ตัดเป็นชิ้นสี่เหลี่ยม เล็กๆ ชุบแป้งทอด

มีข้อความในหนังสือพิมพ์ China Daily กล่าวถึงร้านอาหาร จีนในกวางเจา (และคงจะแทบ ทุกแห่ง) สามารถทำอาหารได้ตั้ง

หมดจานแสดงว่า แขกกินไม่อิ่ม เขา ไม่ยักมึนกว่า อาหารจานนั้นอร่อยถูก ปากแขก แขกจึงกินกันจนหมดจาน การที่เขาจัดมาอย่างที่ดีไปอย่าง หนึ่ง ทำให้เลือกกินได้สำหรับผู้ที่ งดกินอาหารบางอย่าง เช่นบางคน ไม่กินเนื้อ บางคนไม่กินหมู บางคน ไม่กินสัตว์บก รวมทั้งเปิดไก่ห่าน (อ่านต่อหน้า ๑๐๘)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ คร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๑๔ วันที่ ๕ ก.ค.๒๕๒๖)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๕)

อนึ่งอาหารจีนมักจะแยกทำ ถ้า
เป็นเนื้อสัตว์ก็เป็นเนื้อสัตว์ล้วน
เป็นผักก็ผักล้วน ทั้งๆที่ในฤดูนี้
ผักของเขาแพงโดยเฉพาะถั่วแขก
บางที่เขาจึงผัดปนกับเห็ดฝรั่ง แต่
ทช.เหมา เขาตักมาทั้งผัก รวัก
หวานดี ช่วยแก้เลี่ยนได้มาก และ
เขาคงจะแปลกใจที่เห็นอาหาร
ธรรมดาๆ ของเขาเป็นเหตุใจแขก
ขงนั้ก สึงน้นคือฟองเต้าหู้ต้มเค็ม
หรือผัด (ฟองเต้าหู้ของเขาหนากว่า
ของเรา) กับเต้าหู้ฟองเนื้อแน่น
ต้มเค็ม (ยังมีต่อ)

เรื่อง คนไทย-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรียสาร ฉบับ ๓๖/๑๕ วันที่ ๑๕ ก.ค.๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ

คนไทย-ไทย

ของอร่อยที่ซื้อมาสำหรับคน
ไทยเห็นจะเป็นพริก เจ้าหน้าที
ต้อนรับของโฮเตลที่ซอฮายจอม คง
จะต้อนรับแขกจากเมืองไทยมาแล้ว
หลายต่อหลายกลุ่ม ทั้งยังเคยไปอยู่
เมืองไทยตอนบวช ก็เลยมารู้คนไทย
ชอบอาหารรสเผ็ด เพราะฉะนั้น
อาหารที่เรียงอยู่เต็มโต๊ะจึงมีทั้งพริก
พริก อย่างปลาทูหมักเผ็ดใส่พริกขี้
หนู ผักสดพริกอย่างเผ็ดเผ็ด เป็นไก่
ผัดเผ็ดก็มี เนื้อฟานดับเผ็ดเผ็ดใส่
หน่อไม้ก็มี เท่านั้นเขาคงเกรงว่ายัง
เผ็ดไม่พอ เขาก็มีพริกขี้หนูสดทอด
(ดูเหมือนจะเผ็ดเสียก่อน) มาให้อีก
จานหนึ่งด้วย คำแรกๆรู้สึกว่าการพริก
ของเขาไม่ค่อยเผ็ด คล้ายพริกหยวก
แต่หลายๆคำเขาก็ได้รสเผ็ดสมใจ
อยากเหมือนกัน หลังจากที่ถูก
อาหารไม่มีพริกมาหลายวัน ที่จริงที่
บักกิ้งและคุณหมิงถ้าต้องการพริก
เขาก็มีให้ แต่เป็นพริกบดที่เรียก
ว่าเจียวจี้ย้าง ที่คุณหมิงเป็นพริก
บดผัดกับน้ำมัน อย่างที่กินกันใน
พม่า เห็นจะเรื่องพริกนั้นละกระมังที่
ทำให้รู้สึกว่าการที่ชาวพื้นมณฑลเป็น
ไทยๆ และที่คิดว่าคือกับข้าวไทย

แน่ๆ ก็คือผัดชะอมกับไข่ (ไม่ใช่
ชะอมชุบไข่) ชะอมนั้นคนแถบนี้
ชอบกินนักไม่ว่าไทหรือจีน คนจีน
เรียก โช่วซาบ ซึ่งแปลว่า ผักเหม็น
คนไทยที่เรียก พักละ อย่างภาษา
เหนือ (ภาษาไทยใหญ่เรียก พักห้า
ก็มี พักล่า ก็มี) และอีกอย่างหนึ่ง
คือแต่แรกไม่รู้ว่าเป็นอะไรชอยผัดกับ
กุ้งแห้ง ลองชิมดูจึงรู้ว่าคือหอย
กล้วยชอย แต่เขาไม่ได้ผัดแห้งๆ
อาหารผัดนั้นต้องมีน้ำมันๆ อย่าง
น้ำกวยเตี๋ยวดรสดรน้ำ ผัดแห้งๆ
นานๆจึงจะได้พบ

นอกจากกับข้าวที่มีมากมายให้
กินกับข้าวสวยแล้ว ก็ยังมีข้าวเส้น
อีกอย่างหนึ่ง ทั้งที่แกงจัดก็แล้ว
ข้าวเส้นที่เขารับเรียก เข้านม (เสียง
คล้ายคำเขานมเส้นของชาวเหนือ)
เป็นกวยเตี๋ยวที่โรยเส้นอย่างเส้น
ขนมจีน ต้มในน้ำซุ๊ป ที่เขาใส่
ผักกาดดองด้วย ทำให้รสขมนมาก
เพราะมีรสเปรี้ยวๆ ที่จริงอาหาร
เหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นผัดหรือแกง
อย่างแกงจัด เขาก็เชื่อว่าเราได้แบบ
อย่างมาจากจีน แต่รสชาติอาหาร
จีนในไทย ไม่ว่าคนไทยทำหรือ

คนจีนทำ มีส่วนแตกต่างกับอาหาร
จีนในจีน เพราะถึงแม้จะมีรสเค็ม
อย่างเดียวกัน ที่บ้านเราก็มักมีเครื่อง
จิ้มใส่ด้วยเล็กน้อยมาให้อิ่มให้
เต็ม ไม่ว่าจะเป็นน้ำส้ม น้ำปลาน้ำ
ตาลหรืออื่น ๆ อาหารที่คนปรุงคง
แน่ใจว่ารสชาติของเขาเหมาะสม
แล้ว เขาก็ไม่มีเครื่องจิ้มใดๆมาให้
บางแห่งอาจมีเกลือป่นอย่างละเอียด
ใส่ด้วยเล็กน้อยเพื่อให้ และมีผักเล็กๆ
ใส่น้ำส้มแบบตัดโล้ว ซึ่งไม่ค่อยได้
ใช้ เพราะที่จริงเขาก็ปรุงมาแล้ว
โดยมาก จนอดถามไม่ได้ว่าเขาใส่
เว้จี้ คือผงชูรสหรือเปล่า เขาก็
ตอบได้เพียงว่าอาจจะใส่ละกระมัง
(แต่ในตำราอาหารจีน เห็นมีผงชูรส
อยู่ในเครื่องปรุงแทบทุกอย่าง) ทั้งนี้
นอกจากแกงจัดซึ่งบางทีก็จัดสมช่อ
ไม่ทราบว่าเขาตั้งใจจะให้จัดเช่นนั้น
หรืออย่างไรจะได้รสชาติต่างนา ทั้งนี้
เพราะอาหารของเขามักลงท้ายด้วย
แกงจัด

อะไรไม่น่าสนใจเท่าที่แกง
จัดของเขามักเป็นแกงไข่ เป็นไข่
(ดูเหมือนจะตีเสียก่อนจึงใส่ในน้ำ
(อ่านต่อหน้า ๑๐๖))

เรื่อง คนไท-ไทย ของ คร.บรรจบ พันธุเมธา
(สกรสาร ฉบับ ๓๖/๑๕ วันที่ ๓๐ ก.ค.๒๕๒๖)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๓)

เดียด) ล้วนบ้าง มีมะเขือเทศแถม บ้าง มีต้นหอมหนึ่เป็นท่อนๆใส่มา ด้วยบ้าง ถ้าเป็นมือสองมือและแห่ง เดียวยังไม่มาสังเกต แต่เมื่อเป็น แหงไข่แทบทุกมือแทบทุกแห่ง ทั้ง ทัพกกงและคุณหมิง แม้ว่าจะไม่ใช่ กิตติการเดียวกันก็ตาม ก็จำต้อง สังเกต แต่แรกได้ขึ้นเรื่องหงไข่ ยังไม่รู้สักอะไร ครั้นมาประสบ ด้ยตนเองก็อดจะแปลกใจไม่ได้ จนดังต้องถามล่ำว่า ทำไมต้อง เป็นหงไข่ เขากัว่า ไข่เป็นอาหาร มีประโยชน์มิใช่หรือ ข้าพเจ้าก็ว่า ก็จริงอยู่ แต่ว่าไข่ทำอาหารได้ ตั้ง ๕๒ อย่าง (ตามที่เคยมีผู้เขียน ดำรับไข่ ๕๒ อย่างเอาไว้) จะว่าทำ อย่างอื่นไม่เป็นก็ผิดไป เพราะที่เขา ประคิดประคองทำขนมจับเป็นตัว กระด่าย ทำหัวไชเท้าและสิ่งอื่นๆ เป็นตัวนกยูง เขาทำได้สวยงามน่าดู จะว่าประหยัดก็น่าจะไม่ใช่ เขาคง

จะต้องมีเหตุผลอะไรสักอย่างที่ยังไม่ มีผู้ใดบอกได้ ข้าพเจ้าจึงได้แต่ข้ง ใจ ทั้งยังนึกไปถึงแกงจัดชนิดต่างๆ ของไทย ที่เรารู้ว่าเป็นอาหารที่เรา ได้จากจีน อย่างแกงกะหรี่ แกงร้อน เกาเหလာ และอื่นๆที่เราข้งเยี่ยงทำ ในลักษณะแกงจัด ถ้าเช่นนั้นอาหาร ดังว่าเราได้จากจีนไหนกันเล่า หรือไทยจะมาคัดแปลงเสียจนเจ้าของ เองจำไม่ได้ ดังที่ข้าพเจ้าต้องแอบ หัวเราะ เมื่อเจ้าของบ้านที่ใต้หวัน (เป็นชาวชานตุง) เห็นข้าพเจ้าทำ แกงจัด แล้วพิมพ์ว่า กับข้าวไทย ก็คล้ายๆ กับกับข้าวจีน หัวรู้ไม่ว่า ข้าพเจ้ากำลังทำอาหารจีนตามตำรับ ไทย

สิ่งที่สับสนอารมณ์คนบางกอก อย่างสำคัญก็คือ ทชเหมือนแฮม ขนมหักินด้วย เป็นข้าวเหนียวดำหึ่ง กับผลไม้แห้ง แม้จะไม่สู้หวานนัก ก็ยังดีได้มีของหวานล้างปาก ทำให้ ได้รู้สัคว่ากินอาหารครบตามระเบียบ ของคนไทย ทั้งนี้ไม่ว่าคนจีนจะ ไม่กินของหวาน เขามีเหมือนกัน ถ้าหากตั้งเป็นพิเศษ ซึ่งแล้วแต่ราคา เคยได้รับเลี้ยงที่คุนหมิง เชื่อว่าคงมี ราคาแพง เขาจึงจัดของหวานให้ถึง ๖ อย่างต่างๆ กัน รวมทั้งที่เรียก ขนมหีบกระด่ายหยก (อู๋ทู่จู่ยาว) ดังกล่าวข้างต้นด้วย ได้ขนมหีบ เป็นน้ำตาลกับงา เขาดังชายแบ่งให้ ขาวออก ๒ ข้างเป็นหูกกระด่ายมีตา แดงนารัก ส่วนลูกที่อยู่ตรงกลาง ดังชายออกเป็นใบไม้ ๔ ใบ ทาสี เขียวๆเลยเรียกเป็นหยก เรื่องชื่อ อาหารเขาดังแปลกๆก็มี ถ้าไม่แล

เห็นหรือไม่มีคนบอกก็นึกไม่ออกว่า ก็อะไร มีลักษณะอย่างไร เช่น ใน ตำรากับข้าวของเขา มีอย่างหนึ่งชื่อ ว่า รัดนะทง ๔ ในน้ำมันไก่ หรือ จีไฮวซ้อว คุรูปและคำอธิบาย จึงทราบว่ รัดนะทง ๔ ของเขา ก็คือ แอสฟารากัส เป้าชื่อ เห็ดสด กับผักถาดถาวต้งต้นเล็กๆ และ ทุเรือก ม้วนฤดูใบไม้ผลิ หรือ ชุนจ้วน อันเป็นอาหารอันเลอชื่อ อย่างหนึ่งของขุนนาง ก็คือเปาะ ฐู เปาะทอดนึ่งเอง ได้เปาะเปาะของ เขาเป็นหมูปะข่อยอย่างเดี่ยว ไม่มี ผักกับวุ้นเส้นอย่างชุนจ้วนในใต้หวัน (วุ้นเส้นเป็นอย่างหนึ่งซึ่งไม่เคย ปรากฏในอาหารของเขาเลย เท่าที่ พบมาทัน) ส่วน ชุนน้ำมัน หรือ ไทวเฉียนนั้นก็คือปลาทงโก้ของเรา และขนมแป้งน้ำมัน หรือไทวปิง ก็คือโรตีสอดน้ำมัน บางทชอสักนั้น ด้งแปลกอยู่แล้วก็มี เช่น แอสฟารา กัส เรียก หลงชัว คือหนวดมังกร ผัดแอสฟารากัสจึงเรียกหลงชัวช่าย บางที่ก็เรียกไปตามเครื่องปรุงของ อาหารอย่างนั้น เช่น วู้สุ่นแย่น คือวู้สุ่นตอง (วู้สุ่นเป็นผักถาด อย่างหนึ่งกินแต่ต้น เขาปอกเปลือก แข็งออก เนื้อในใสกรอบคล้าย กะหล่ำปลม) หม่าถี้เก้า คือขนม แห้ว เป็นแป้งกวนคล้ายขนมเบ้ยก ใส่แห้ว มาทนไม่แลเห็นหว่าเซ่งเก้า คือขนมถั่วลิสง ที่มีลักษณะคล้าย ขนมโก๋ถั่ว แต่เป็นขนมโก๋ถั่วลิสง แทนที่จะเป็นถั่วทอง

(ยังมีต่อ)

92.

คนไท-ไทย

การออกเดินทางเวลานั้น
เป็นเรื่องผิดปกติ เพราะตาม
ธรรมดาตั้งแต่เดินทางมา เขาจะ
ต้องแบ่งราชการเป็น ๒ ภาค คือภาค
เช้ากับภาคบ่าย ภาคเช้าเริ่ม ๘.๐๐ น.
(นอกจากจะไปสถานที่ไกลๆ จึงจะ
ออกเดินทางเร็วกว่านั้น) จะต้องให้
เสร็จทันกลับมาตามเวลาอาหาร
กลางวันที่เริ่มแต่ ๑๑.๓๐ น. ส่วน
ภาคบ่ายจะเริ่มแต่ ๑๔.๐๐ หรือ
๑๔.๓๐ แล้วก็ต้องกลับมาให้ทันเวลา
อาหารเย็นที่เริ่มแต่ ๑๘.๐๐ น. นอก
เสียจากกลับมายังที่พักไม่ทันและ
สถานที่ที่จะไปชมในตอนเช้าและ
ตอนบ่ายอยู่ในเส้นทางเดียวกัน ก็จะ
แวะกินอาหารตามทาง เช่นเข้าไปดู
กำแพงเมืองจีน บ่ายไปดหลุมฝังศพ
กษัตริย์ ก็ต้องกินอาหารที่กดอาคาร
ในบริเวณนี้ (ที่นั่นห้องน้ำอย่าง
เรียบร้อย ไม่เหมือนอย่างที่บ้านๆกัน

เชื่อว่าคงจะปรับปรุงหลังจากที่ต้อง
ต้อนรับแขกต่างประเทศมากมาย
หลายชาติหลายภาษา) ดูเหมือนจะ
เป็นวันเดียวที่รายการต่อเนื่องโดยไม่มี
ข้อพิพาทระหว่างช่วงเช้ากับ
ช่วงบ่าย คำ ขวัญ เป็นคำสำคัญของ
คนที่นี่ เพราะคำนี้หมายถึงความถึง
พิพาทนอนกลางวัน มาถึงทีไรแล้ว
ถึงได้รู้ว่าเขามีกาเรียนกลางวันกัน
พอ ๑๑ น. หรือ ๑๑.๓๐ เขาต่างถีบ
จักรยานบ้าง ขนรถเมล์บ้างกลับบ้าน
กันเป็นทิวแถว แม้โรงเรียนก็ต้อง
ปล่อยเด็กกลับบ้าน ข้าพเจ้าอดตาม
ไม่ได้ว่า แล้วเมื่อเด็กนักเรียนไม่
กลับมาเรียนตอนบ่ายแล้ว เขาว่า มา
นักเรียนต้องมา แสดงว่าเด็กเขาดี
จริงๆ ไม่กิดเกลไถลไปทอนตามส่ง
เขายวน แต่บางที่พ่อแม่กลับบ้าน
ไม่ได้ เพราะที่ทำงานอยู่ไกลเกินไป
ก็เกิดความเบื่อนหงว่ลูกที่ต้องกลับ
บ้าน มีข่าวลงหนังสือพิมพ์ว่ามี
โรงเรียนแห่งหนึ่งจะจัดให้นักเรียน
นอนพักตอนกลางวัน (โดยเฉพะ
พวกที่กลับบ้านไม่ได้) แทนที่จะให้
นั่งฟุบหลับกับโต๊ะเรียน แต่พวกที่

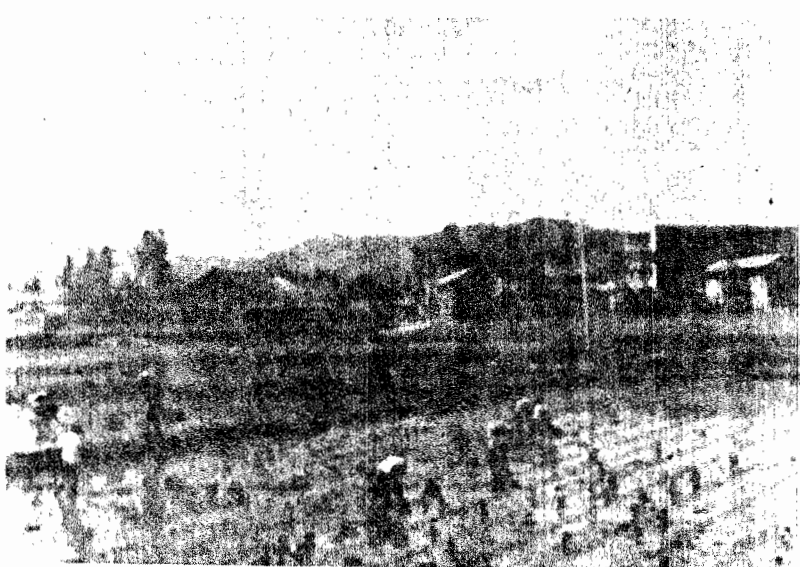
ทำงานโรงงาน มีเวลาหยุดพัก
กลางวันเพียงชั่วโมงเดียว เขาว่าการ
ได้นอนพักกลางวันเป็นการเพิ่ม
ประสิทธิภาพในการทำงาน สงสัย
แต่ว่าพวกชาวนาชาวไร่จะได้มีข้อ
อย่างนั้นบ้างหรือเปล่า เพราะไม่ว่า
ผ่านไปเวลาไหน จะเห็นมีคนใน
ท้องนาตลอดเวลา หรือเขาจะผลัด
เวรกันก็ไม่ทราบได้

การไม่ให้คนขับรถได้นอนพัก
ตอนกลางวันจึงทำให้เราใจคอไม่
ค่อยดี เพราะการขับรถบนภูเขา
ระยะทางไกลๆ ตั้งแต่ ๑๖๕ กิโลเมตร
อย่างนั้นไม่ใช่งานธรรมดา และเราก็
ได้เห็นฝีมือคนขับรถของเขาแล้วว่า
เยี่ยมยอดเพียงไร เพราะเขาสามารถ
พาเราถึงจังหวัดและกลับสู่เชียงใหม่ได้
โดยปลอดภัย แม้ว่าจะใจหายใจว่า
ตลอดทาง และใจหายวาบทุกครั้งท
รถสวนตรงหัวเลี้ยวมาจ่อหน้ากัน
แต่แรกเป็นห่วงว่ากินอาหารมาอมๆ
แล้วก็ต้องเดินทางตามหนทางบน
ภูเขาอันแสนจะวุ่นวาย อย่างไรเสียก็
คงหนีเรื่องเมาไม่พ้น แต่แล้ว
ปรากฏว่าไม่มีใครเมาเลย เห็นจะ

เป็นเพราะความกลัวความเมา
ให้หายไปได้หมดสิ้น ยังไม่ถึงเมื่อ
เดินทางในรัฐจากตองยีไปลอย
แหลมต้องผ่านหนทางแห่งหนึ่งซึ่ง
ไม่ทราบว่าเป็นคนขับรถจึงต้องขับ
เสียเร็วจนหัวหมุนล้มตาไม่ขึ้น พอ
ฟื้นมาแล้ว เขาจึงบอกว่าที่ต้องขับ
เร็วก็เพื่อให้ผ่านทิวเขาที่ขรุขระเครื่อง
หมายจากบาทไปเสียเร็วๆ เพราะที่
ตรงนั้นเป็นทิวเขาที่ได้นิดของเขา
เคยทำการร้ายคือปล้นรถ ได้ยินเช่น
นั้นอาภรณ์เมาหลับไปทันที

หนทางจากเชียงใหม่ไปยังจังหวัด
หรือเขียงรุ่งนสำหรับคนที่ชอบภูเขา
ต้องว่าสวยงามน่าเพลิดเพลิน เพราะ
เลี้ยวคดโค้งไปตามเหลี่ยมเขาแล้ว
ลูกแล้ว ข้าพเจ้าจะว่าแล้วสักพันหน
จนน่าจะเรียกถนนสายนี้ว่าถนนพัน
เลี้ยวเสียเลยทีเดียว ผู้ที่เขียนหนังสือ

Travels Through Xishuang-
banna ชื่อ Zheng Lan กล่าวว่า หน
ทางของสิบสองปันนา ๘๖ เปอร์เซนต์
เป็นภูเขา และยอดสูงสุดของภูเขา
ขงหมิงสูง ๒๓๐๐ เมตรเหนือระดับ
น้ำทะเล แต่ตัวเมืองเขียงรุ่งนเป็นท
ราบสูงราว ๘๐๐ เมตร ในหนังสือ
เล่มนี้กล่าวว่า ถนนสายยาวชนิดที่
ลาดยางโดยตลอดถนนเพิ่งสร้างขึ้นมาเมื่อ
หลังปลดแอกพ.ศ. ๒๕๐๐ รัฐบาล
ได้จัดการสร้างถนนจากถนนหนึ่งลง
ใต้สู่ตัวหัวไถ่ชายแดนพม่า และ
จากเมืองยาง (ห่างเขียงรุ่งนไป ๓๐
ไมล์) ไปทางตะวันออกเฉียงใต้
สู่เมืองล่า ด้วยถนนเหล่านี้จึง
และดินแดนสิบสองปันนาจึงได้
มีโอกาสติดต่อกับคนภายนอกและ
ติดต่อกันเองระหว่างเมืองกับชนบท
ถ้าเดินทางด้วยรถเมล์จากถนนหนึ่ง
(อ่านต่อหน้า ๑๐๐)

ชาวไทกำลังดำนาแถบคุนหมิง

๓๗

เรื่อง คนไท-ไทย ของ คร.บรรจบ พันธุเมธา
(สทรีสาร ฉบับ ๓๖/๑๖ วันที่ ๑๗/ก.ค.๒๕๒๖)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๓๖)

ถึงจังหวัดจะกินเวลา ๕ วัน แทนที่จะ
เป็นเวลา ๒๕ วันหรือเดือนหนึ่งใน
สมัยก่อนที่ตั้ง ในสมัยที่หมอดอดด์
เดินทางมาเชียงใหม่ (พ.ศ. ๒๔๖๑)
ก็กินเวลาปานๆกัน เพราะต้องเดิน
ทางเป็นทอดๆ จากคนหนึ่งหรือที่
เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าขุนหนานผู้ไป
เชียงใหม่มีที่พักตามทาง ๒๓ แห่ง
จากฝูเออร์ไปเชียงใหม่ใช้เวลา ๒ วัน
จากเชียงใหม่ไปเชียงใหม่ใช้เวลา ๖ วัน
(ตามที่กล่าวไว้ในหนังสือ 'ไทย' ของ
หมอดอดด์) เทียบกับที่เรานั่งรถยนต์
เดินทางมากินเวลาราว ๕ ชั่วโมง
รวมทั้งต้องหยุดให้เจ้าหน้าที่ตรวจ
หนังสือสำคัญและพักระหว่างทาง
ทำให้ได้มาถึงเชียงใหม่ยังไม่ทันค่ำ
ตามความต้องการของฝ่ายต้อนรับ
(ยังมีข้อ)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๑๓ วันที่ ๒๕ ก.ค. ๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ์

คนไท-ไทย

ภาพเขาสลับซับซ้อนที่เรานั่ง
รถผ่านมาเป็นชั่วโมงๆนั้น ชวนให้
นึกถึงการเดินทางของบรรพบุรุษ
ไทยในครั้งกระโน้น ไม่ว่าจะเดิน
ทางไปมาหาสู่กัน หรือเดินทาง
อพยพโยกย้ายถิ่นที่อยู่ อย่างไรเสีย
ก็คงไม่พ้นต้องบนเขาได้เขา ทั้งนี้
เพราะถิ่นที่อยู่ของชนชาติไทย นั้น
แต่ย่นนานลงมาถึงรัฐขาน และ
แม้รัฐอัสสัม ล้วนแล้วแต่ภูเขา และ
มีภูเขาล้อมรอบ และในวงเขาล้อม
เป็นห้วยหุบเขาอย่างกันกระทุสนั้น
แหละคือที่คนไทยตั้งถิ่นฐานอยู่
แห่งแล้วแห่งเล่าที่ข้าพเจ้าผ่านมา
มีลักษณะดังกล่าวนี้ และดินแดน
สิบสองปันนาก็มีลักษณะอย่าง
เดียวกัน เพราะมีทิวเขาเป็นภูเขาเสีย
สักระยะหนึ่งดังกล่าวนั้น ข้าพเจ้า
กลับมาอ่านข้อความที่หมอดอดด์
เขียนถึงสิบสองปันนากับเชียงรุ่งไว้
ตั้งแต่ครั้งไปประจำอยู่เมื่อ ๒๖ ตุลาคม
๒๔๖๑ (ในหนังสือเรื่อง "ไทย"
ที่หลวงวิเศษยัษฐิติแต่งขึ้น แปลมา
จาก The Thai Race-The Elder
Brother of The Chinese) ภาพ
ที่หมอดอดด์พรรณนาไว้ มีดังนี้
"สิบสองปันนา ซึ่งเป็นแคว้น

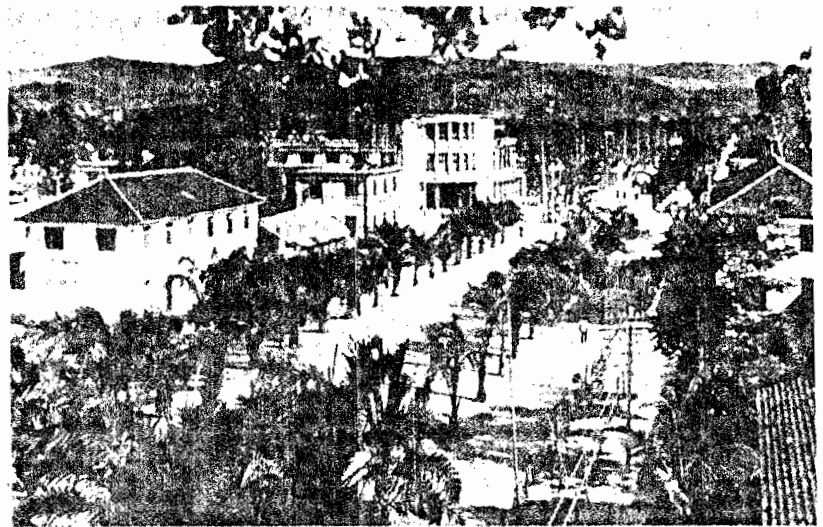
ของไทยลื้อ อยู่ชายแดนตอนใต้ใน
ขุนนาน มีเชียงรุ่งเป็นเมืองสำคัญ
เป็นดินแดนที่ซ่อนเร้นและไม่มีการ
เกี่ยวข้องกับใครในโลก...

"เชียงรุ่ง หมายความว่า เมือง
รุ่ง เหมือนเป็นนิมิตดี เพราะใน
แคว้นสิบสองปันนาค้นพบได้ด้วยความ
มืด มีไทยลื้อซึ่งเป็นชาติเก่าแก่
ยังอยู่ในความมืดทั้งจิตใจและความ
เชื่อถือ ยังเขลาประจักษ์ว่า เจ้าแห่ง
ความมืดครอบงำ...

"เมืองนี้ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำโขง
ห่างจากพรมแดนพม่าระยะทาง

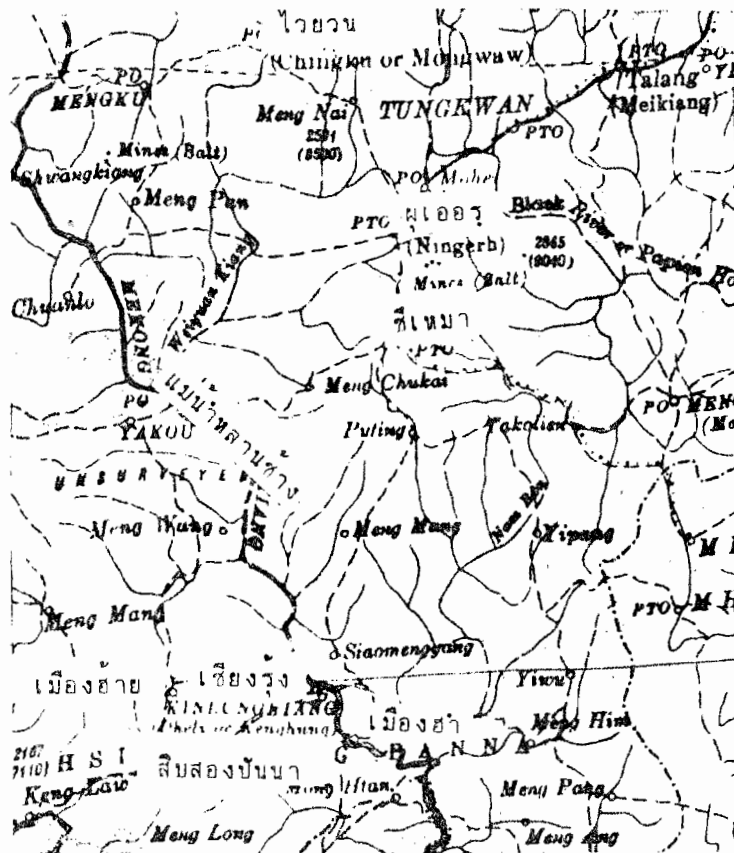
ประมาณสามวัน อยู่บนเนินเขาซึ่ง
ลาดไปทางตะวันตกเหนือแม่น้ำ เป็น
เมืองลับเพราะมีต้นไม้ปกคลุมกัน
อยู่ ซึ่งถ้าแลดูจากแม่น้ำจะไม่เห็น
เมือง นอกจากยอดโบสถ์และหลังคา
วังเจ้าฟ้า ผู้เป็นหัวหน้าพวกลื้อใน
สิบสองปันนา..."

ที่หมอดอดด์ว่าซ่อนเร้น ลับ
ไม่มีการเกี่ยวข้องกับใครในโลกนั้นก็
คงเป็นเพราะในสมัยนั้นยังไม่มียานพาหนะ
การไปรษณีย์โทรเลข และกล่าวว่าใน
พ.ศ. ๒๔๖๒ ผู้สำเร็จราชการสิบสอง
ปันนา ที่เป็นคนจีน ได้มาทะนุบำรุง

ภาพเมืองเชียงรุ่ง (จากหนังสือ *Travels Through Xishuangbanna* ของ Zheng Lan)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๑๙ วันที่ ๒๔ ก.ค.๒๕๒๖)

แผนที่สิบสองปันนา

ปรับปรุงบ้านเมืองให้เจริญขึ้น ทำถนน ทำสะพาน ทำทางน้ำและจะตั้งทำการไปรษณีย์โทรเลขขึ้นด้วย แต่ในระยนั้นคงจะยังไม่ไฟฟ้าใช้ ไฟฟ้าเพิ่งมีใช้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ นอง ทงนตามทกล่าวไว้ในหนังสือ *Travels Through Xishuangbanna* และอีก ๓ ปีต่อมาได้มีโรงไฟฟ้าพลังน้ำขนาดกลางเกิดขึ้นอีก ๒ โรง โดยใช้พลังน้ำจากลำน้ำหลิวชา ทำให้เชิงรุ้งหรือจ้งหรง ตลอดจนเมืองฮายได้มีไฟฟ้าใช้ทั้งในโรงงานและในชนบท

พูดถึงเรื่องชื่อชื่อเมืองเชิงรุ้งดังที่เราเรียกกัน ปรากฏว่าชื่ออื่นเรียกได้อีกหลายชื่อ เท่าที่บันทึกไว้ในแผนที่ทั้งชื่อ Kiulungkiang, (ในแผนที่พิมพ์ผิดเป็น Kinliu-kiang) Cheli or Kenghung แต่

ละซอคงเรียกกันต่างยุคต่างสมัย ซอ กิวลงเกียง ที่แปลว่า แม่น้ำมังกรเก่าตัวนั้น ไม่ทราบเรียกแต่ครั้งไหนเป็นต้นมา ปรากฏว่ามาถึงแล้วในสมัยหมอดอดด์ (พ.ศ. ๒๔๖๑) ซอนจินหมายถึงแม่น้ำโขง (เรียกกันว่าแม่น้ำเขมรก็มี แต่ปัจจุบันมิได้เรียกอย่างนั้น แม่น้ำโขงเรียกหลานข้าง) ส่วน เจ็ด หรือ เจ็ดสิบ พบในสมัยก๊กมินตั๋ง แต่กล่าวไว้ในหนังสือดังกล่าวข้างต้นว่า มิได้เรียกตั้งแต่สมัยราชวงศ์หวาง ที่จัดตั้งการปกครองพลเรือนและทหารเจ็ดอย่างแข่งขันชนที่เชิงรุ้ง ที่เรียกเชิงรุ้งว่าเจ็ดคงเพราะเหตุนี้ ส่วนชื่อ เกิงฮุง นั้นเรียกกันในหมู่ชาวไทใหญ่

ส่วนชื่อ จ้งหรง อันเป็นชื่อเชิงรุ้งออกเสียงแบบจีนนั้น คงจะ

เรียกเมื่อหลังปลดแอกตนเอง เขาเรียกเต็มๆว่า หยุนจ้งหรง หรือ หยินจ้งหรง (คำ หยุน ชาวจีนในยูนนานออกเสียงไม่ถนัดเพราะเป็นเสียง อ+อ จึงออกเสียงเป็น หยิน ไป) เขาว่าชื่อนี้คือ เวจจ้งหรง หรือ เวจเชิงรุ้ง คำ เวจ หรือ เวียง เท่าที่ทราบจากชาวเมืองน่าย กล่าวว่าเป็นเมืองที่มีกำแพงเมือง ในสมัยดั้งเดิม เวียงเชิงรุ้ง คงจะมีลักษณะดังนี้ แต่เมื่อหมอดอดด์ได้เห็นนั้นลักษณะของเวียงเชิงรุ้งเปลี่ยนไปแล้ว เพราะหมอดอดด์กล่าวว่า

“จีน ได้สร้างเมืองใหม่ขึ้นเหนือเมืองเก่า ห่างเมืองเก่าไปตามลำน้ำประมาณสามหรือสี่ไมล์ ชนพื้นเมืองเรียกเมืองที่สร้างใหม่ว่า เชียงใหม่ แต่ที่จริงติดต่อกับเมืองเก่า ซึ่งสร้างมาหลายสิบปีแล้ว และบัดนี้ยังมีรอยกำแพงเก่าอยู่บ้าง บ้านที่สร้างใหม่และงานที่สดุดนั้นก่อด้วยอิฐเป็นของสุลารีเจ้าราชการจีน ดูเป็นสง่าในตำบลเปลี่ยนเป็นอันมาก ก่อสร้างมาได้ ๘ ปีแล้วเป็นแบบจีน และมั่นคงคล้ายกับบ่อน้ำของจีนด้วย”

เมื่อเรามาถึงจ้งหรง เราก็ไม่ได้เห็นสภาพดังกล่าวนี้ ไม่ทราบว่าเพราะเหตุใดไปแล้วหรือดัดแปลงใหม่ บ้านพักมรับรองของทางราชการที่เขาจัดให้แขกต่างเมืองพัก กันนั้นเป็นสถานที่ใหญ่โต มีเนื้อที่กว้างขวาง มีตึกหลายหลัง มีต้นไม้ใหญ่ๆร่มครมอยู่ทั่วไป จัดเป็นศรีสง่าของบ้านเมืองเชิงรุ้งได้นั้น จะเป็นบ้านสุลารีเจ้าราชการจีน ดังกล่าวข้างต้นหรือไม่ไม่ทราบ แต่ก็ได้สร้างแบบจีน ความสะอาดต่างๆเป็นแบบฝรั่ง โดยเฉพาะมีห้องน้ำในห้องนอนด้วย (ยังมีต่อ)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๑๔ วันที่ ๓๓ ก.ค.๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ์

คนไท-ไทย

อากาศเขียงรุ่งอรุณจริงดัง
ที่เขาลอกัน เม่ออากาศร้อน ก็ต้อง
มีขุง แลวกต้องนอนกางมุง มุง
กระโจมของเขาน้อดอดผัดกับแบบ
ของเรา แต่ตอนเช้าอากาศค่อขเย็น
ชนชนบาง ได้อาบน้ำเย็นๆก็ขงสบาย
แต่จะเขียน จะอ่านอะไรก็ทำไม่ได้
เพราะไม่มีไฟ ไฟฟ้าของเขาดับแต่
ตอนเที่ยงกัน หรือก่อนหน้านั้น
บางคนก็ไม่มีไฟเลย กระแสไฟคง
ไม่พอ จึงต้องแบ่งกันใช้ แต่ถึง
อย่างไรเบ็ดบังคับบ้าง ก็ยังดีกว่า
ไม่มีไฟฟ้าเสียเลย ขัฟเจ้านักเปรียบ
กับที่ในรัฐซาน บ้านนั้นจะมีไฟฟ้า
ใช้กันหมดทุกเมืองแล้วหรือยัง แต่
วิทยุทรานซิสเตอร์ก็ยังดีที่ช่วยให้ฟัง
วิทยุได้ สถานีวิทยุของเขาเปิดเวลา
๖.๐๐ น. เสียงโฆษกพูดก็ตาม เสียง
เพลงก็ตาม ฟังแปลกหู จับได้เป็น
คำๆ จนไม่แน่ใจว่าเป็นภาษาไทไหน
ถ้าเขาฟังวิทยุของเรา เขาก็คงแปลก
หู และเข้าใจยากเช่นเดียวกัน อยู่ที่
เขียงรุ่ง หรือเมื่อกี้เขาหรือคุณหมิง
คงห่างเมืองไทยไม่มาก จึงฟังวิทยุ
ประเทศไทยในตอนเช้าได้ แต่เวลา
ของเราผัดกับของเขาไปชั่วโมงหนึ่ง

เวลา ๖ น. ทัน ที่บ้านเราเพิ่ง ๕ น.
กว่าจะได้ฟังข่าวตอน ๖ น. เสียงก็
จางหายไปแล้ว แต่กระนั้นเช้าวัน
พชมงคล ก็ยังได้ฟังเรื่องราวบ้าง
ตอนกลางคืน ๒๐ น. ก็พอฟังได้ชัด
อีกครึ่งหนึ่ง
เนื่องด้วยการมาเขียงรุ่งของ
เรามุงที่ภาษาเป็นใหญ่ เจ้าหน้าที่
ต้อนรับจึงเป็นสักขาธิการช่อนายโจ
ซึ่งจะต้องเป็นผู้บรรยายให้เราฟังตาม
ธรรมเนียมถึงประวัติ สภาพความ
เป็นอยู่ ลักษณะภูมิประเทศและอื่นๆ
ก่อนที่จะพาไปยังสถานทีนั้นๆ ซึ่ง
วันแรกนั้นจะเป็นโรงเรียนชนประถม
ที่มีการสอนภาษาไต กับวันรุ่งขึ้น
จะเป็นวิทยาลัยฝึกหัดครูสำหรับ
ชนชาติกลุ่มน้อยที่จะต้องไปเป็น
ครูสอนภาษาไตและอื่นๆ นายโจ
เป็นชาวไตลื้อ แต่เมื่อพูดถึงข้อ
ต่างๆ ก็ออกเสียงอย่างจีน เพราะ
อธิบายเป็นจีนผ่านล่าม แต่นายโจ
ออกเสียงคำ เมือง ที่ควรเป็น เมือง
ตามอักษรจีนเป็น มึง ส่วนสิบสอง
บ้านนั้นจีนเรียก ชิวข้างบ้านนา
เขียนเสียงไทยอยู่แล้ว แต่เพราะภาษา
จีนกลางออกเสียงแม่กบไม่ได้ สิบ

จึงเป็น ชี (เป็นเสียงครึ่ง ช ครึ่ง ซ
บางคนจึงบันทึกเป็น ชิ) และสระออก
ก็ไม่มี สอง จึงเป็น ชว้าง ซึ่งก็
บังเอิญแปลว่าคู่หรือทั้งสอง ความ
หมายจึงพอไปกันได้
ขอ จิงหง หรือช่อนๆทม จิง
อยู่ข้างหน้า นับว่าจีนออกเสียงได้
ใกล้เคียงกับเสียงคนไทยที่ออก
เสียงเป็น เจง ขอจิงหงและจิงอนๆ
ชวนให้คิดว่า ช่อทม จิงอยู่หน้าทุก
ช่อ (นับจากท่าเนินของเขามิงตัง
ตามสิบช่อ) น่าจะเป็นช่อไทเสีย
ทงนั้น เม่อเป็นช่อไทก็ควรต้องเป็น
ทุกมกนไทยอยู่ หรือคนไทอาจจะเคย
อยู่ก็เป็นได้ ช่อทมจึงนำหน้า แต่ไม่
ได้อยู่ในเขตสิบสองปันนา แต่ที่อยู่
ในมณฑลยูนนานด้วยกัน ก็ยังมีจิงก็
ซึ่งคือเมืองบ่อ ในแผนที่ใส่ไว้หมด
ทุกช่อคือ ไวขวน จิงก็ หรือ เมือง
หั่วอ (เมืองนี้มีบ่อเกลือจึงเรียกเมือง
บ่อ และคงออกเสียง บเป็น วอย่าง
พวกซานไต บ่อ จึงเป็น หั่วอ) แล้ว
ยังมีช่อจิงตัง ในเขตชี่เหมา ส่วนที่
อยู่นอกมณฑลยูนนานก็มี เช่นจิงไท่
ในมณฑลกันซู่ (ไท่ ใช้อักษรเดียว
กับช่อที่เรียกคนไทยประเทศไทย)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรัสสาร ฉบับ ๓๖/๑๔ วันที่ ๓๑ ก.ค. ๒๕๒๖)

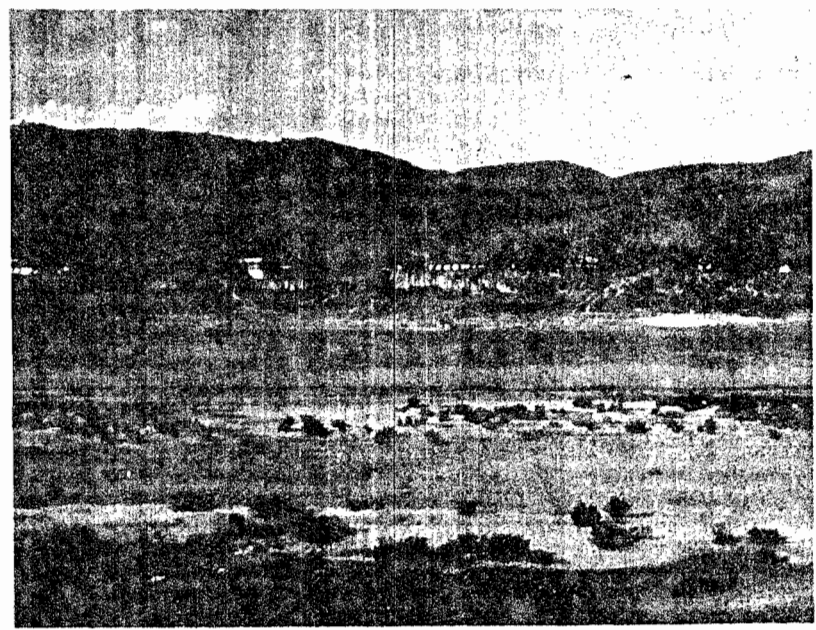
ชาวไทชาวเขาศึกษารวมกันในวิทยาลัยฝึกหัดครู

กับ จั๋งเซี่ยน ในมณฑลเหอเป่ย์
เป็นต้น

ชื่อหมี่ เม้ง หรือ เหมิง (ตาม
การออกเสียงตัวอักษรของจีน) อยู่
หน้าชื่อซึ่งมีทั้งหมด ๑๐ ชื่อด้วยกัน
(ตามทำเนียบ) ก็น่าจะถือว่าเป็นชื่อ
ไท เช่นเดียวกัน นอกจาก เม้งฮ้าย
(อักษรจีนใช้ว่า ห่า) เม้งล่า ในเขต
สิบสองปันนา ก็ยังมี เหมิงเหลียน
เหมิงจือ (ที่ใช้เหมิงเพราะเขาใช้
อักษรจีนที่ออกเสียงเช่นนั้น) ส่วนที่
อยู่นอกมณฑลยูนนาน ก็มีเหมิงฮั่น
ในมณฑลชานตุง เหมิงชาน ใน
มณฑลกวางสี และ เม้งเซี่ยน ใน
มณฑลเหอหนาน ข้าพเจ้าก็ได้แต่
ตั้งข้อสันนิษฐานไว้ ส่วนจะจริง
หรือไม่อย่างไรนั้น ยังไม่มีโอกาส
จะสืบสวนได้

ชื่อหมี่ มั่ง (ตามเสียงของนาย
โจว) หรือ เม้ง (เมือง) นำหน้านั้น
นายโจวกล่าวว่า เป็นเขตปกครอง
ของชนชาติไต ที่มีขนาดเล็กกว่า
เซี่ยน (เทียบเท่ากับอำเภอ) มีหลาย

แห่งด้วยกัน เท่าที่นายโจวเอ่ยชื่อออก
มา มี มั่งฮ้าย มั่งเจ้ มั่งคั่น มั่งม่าน
มั่งฮาด (สงสัยจะเป็นอะ เพราะ
มีชื่อเมืองอะในพงศาวดารเซียงรุ่ง
และหนังสืออื่น) มั่งบ้าน มั่งตัง
มั่งย่าง ชื่อเหล่านี้คงจะเทียบเท่า
ตำบลจึงไม่มีปรากฏในแผนที่ สงสัย
ว่า มั่งย่าง ที่นายโจวพูดถึงนั้นจะเป็น

แม่น้ำโขงที่เขาเรียกแม่น้ำหลานซาง

แห่งเดียวกับ เม้งย่าง ที่ห่างจาก
เซียงรุ่งไป ๓๐ ก.ม. หรืออย่างไร
และจะเป็นเมืองเดียวกับที่เราเห็น
ตอนรถกำลังลงจากเขาสู่ที่ราบหรือ
ไม่ไม่ทราบ ถ้าเป็นเมืองนั้น เม้งย่าง
ก็น่าจะไม่ใช่ว่าตำบลเล็กๆ เพราะเท่า
ที่เห็น เห็นมีตึกบ้านช่อง มีตึก
ใหญ่ตั้งตระหง่านอยู่ริมแม่น้ำ

ส่วนหมี่ จั๋ง หน้าชื่อ ในปัจจุบัน
ก็กลายเป็น เซี่ยน เทียบเท่ากับ
อำเภอ อย่าง จั๋งหังเซี่ยน เป็น
อำเภอหนึ่งในสามของสิบสองปันนา
กล่าวว่ามีเนื้อที่ราว ๖,๐๐๐-๗,๐๐๐
ตารางกิโลเมตร ส่วนอีก ๒ อำเภอ
คือ มั่งล่าเซี่ยน อยู่ไกลจากจั๋งหัง
เซี่ยน ๑๗๘ ก.ม. กับ มั่งฮ้ายเซี่ยน
อยู่ไกลจากจั๋งหังเซี่ยน ๕๐ ก.ม. แต่
ละเซี่ยนมีเนื้อที่พอๆกับจั๋งหัง รวม
แล้วสิบสองปันนาที่เรียก โจ้ว (อัน
น่าจะเทียบเท่าจังหวัด) เป็นเขต
ปกครองตนเองซึ่งกว้างปันนาได้
(อ่านก่อนหน้า ๑๐๒)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สทรีสาร ฉบับ ๓๖/๑๔ วันที่ ๓๑ ก.ค.๒๕๒๖)

เวลาต่างกันไป เขตการปกครองย่อม
เปลี่ยนไปด้วย ดังเขตของสิบสอง
ปันนา เป็นต้น

ในสมัยที่หมอดอดด้อยู่ที่เชียงรุ่ง
(พ.ศ. ๒๔๖๑) สิบสองปันนามีตั้ง
๒๘ อำเภอ ๕ อำเภอรวมทั้งเมืองของ
รวมอยู่กับแคว้นเชียงตุง ซึ่งอยู่ใน
ปกครองของอังกฤษในขณะนั้น
และ ๕ อำเภอรวมทั้งเมืองตั้งอยู่ใน
เขตลาวในปกครองของฝรั่งเศส
และกล่าวว่าแต่ละอำเภอมีชนชาติ
ไทยตั้งภูมิลำเนาอยู่ตามที่ราบทั่วไป
ส่วนพื้นที่บนเขาชนชาวเขาตั้งบ้าน
เรือนอยู่ หมู่บ้านไทยเฉลี่ยมีจำนวน
สองเท่าหมู่บ้านชาวเขา และอาณา
เขตของสิบสองปันนาในครั้งนั้นกิน
ไปถึงขีเหมากับสุเออร์ที่อยู่เหนือชน
ไป ขีเหมากับคนไทยเรียก เมืองดำ
แต่เดิมก็มีคนไทยอยู่โดยเฉพาะแถบ
สนามบิน ปัจจุบันไม่มี พื้นที่สิบสอง
ปันนาในขณะนั้นจะมีจำนวนมาก
น้อยกว่าในปัจจุบันหรือไม่ทราบ
แต่ในปัจจุบันที่ราบคงจะมีไม่มากพอ
สำหรับคนไทย จึงต้องไปรวมอยู่กับ
ชาวเขาในเขตอื่น ดังที่กล่าวไว้ใน
ตอนต้น ว่าคนไทยต้องรวมกับพวก
ฮั่นกับฮั่นในเขตปกครองตนเอง
หยวนเจียง ฮั่น-อ-ไต ที่คนไทย
เรียก เมืองง กับในเขตปกครองตนเอง
จิงผิง-อ-ไต (ใกล้เขตเวียตนาม)
เขตปกครองตนเอง เหมิงเหลียน-
ไต-ล่าฮู-หวา กับเขตปกครอง
เก็งมะ-ไต-หวา เขตปกครองตนเอง
เหล่านมได้ขึ้นอยู่กับสิบสอง
ปันนา การที่คนไทยอันเป็นคนที่ราบ
อยู่ร่วมกับพวกชาวเขาเผ่าต่างๆ ได้

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๔)
มีเนื้อที่ทั้งหมดราวสองหมื่นตาราง
กิโลเมตร

แต่ในภาษาไทยใหญ่ ชื่อที่เราเรียก
เชียง นำหน้า เขาออกเสียง เก็ง ใน
สมัยก่อนถือเป็นเมืองมีเจ้าปกครอง
เขาวังทั้งหมด ๘ เก็งด้วยกัน ได้แก่
เก็งก้า (=เชียงก้า อยู่ตะวันตกแม่น้ำ
สาละวิน) เก็งถัม (=เชียงถัม อยู่
เหนือเชียงก้า) เก็งแสน (=เชียง
แสน) เก็งตุง (=เชียงตุง อยู่ทาง
ตะวันออกแม่น้ำสาละวิน) เก็งใหม่
(=เชียงใหม่) เก็งยั้ง (=เชียงยั้ง
อยู่ไม่เคยได้ขึ้นมาก่อนเลย กล่าว
ว่าอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของเชียง
ตุง) เก็งตอง (=เชียงตอง อยู่ทาง
ตะวันตกของแม่น้ำสาละวิน) เก็งฮ้อ
(=เชียงฮ้อ) และ เก็งฮ่ง (=เชียง
รุ่ง อยู่บนฝั่งแม่น้ำเขมรซึ่งคือแม่น้ำ
โขง) ชื่อเหล่านี้คงเคยอยู่ในปกครอง
ของไทยใหญ่มาก่อนละกระมังจึงได้
รวมอยู่ด้วยกัน ที่จริงชื่อที่มี เชียง
นำหน้าก็ยังมีอีกหลายชื่อ ได้แก่
เชียงแขง เชียงลอ เชียงราบ ดัง
ปรากฏในพงศาวดารเชียงรุ่ง แต่

นั้นนับเป็นความปรารถนาอย่างยิ่ง
ของรัฐบาล ทั้งนี้เพราะชนนานมีชน
ชาติกลุ่มน้อยอยู่ถึง ๒๓ กลุ่ม และ
๓๐ กลุ่มอยู่ในสิบสองปันนา ได้แก่
ไต ปู่หล่าง (ปะหล่อง) ฮั่น
จิโน เขย่า (=เข่า) เหมียว (=เมี้ยว)
หุย (พวกอิสลาม) หยี่และอื่นๆ
ชนชาติใดมีพลเมืองมากกว่ากลุ่มอื่น
ก็ราว ๒ แสน ๒ หมื่น ฮั่นกับ
ปะหล่องมีกลุ่มละแสนกว่า ส่วน
นอกนั้นแต่ละกลุ่มมีราวหมื่นคน
(ยังมีต่อ)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๑๔ วันที่ ๗/๗/๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ์

คนไท-ไทย

อันที่จริงชื่อเซียงรุ่งก็ตาม สิบสองปันนาที่ตามเป็นชื่อไท ดินแดนแห่งนั้นจึงถือเป็นถิ่นฐานของคนไทมาก่อน ทางจีนกล่าวว่าคนไทได้ยู่ที่นั่นมาตั้งแต่สองพันปีมาแล้ว มาหักร้างถางพงทำนาปลูกข้าวอยู่ตามที่ราบโดยวิธีตกกล้าดำนา แต่ก่อนที่คนไทยจะได้มาตั้งรกรากอยู่ ณ ที่แห่งนั้น เขามีตำนานเล่าว่า

เมื่อหลายพันปีมาแล้ว ได้มีบรรพบุรุษไทผู้หนึ่งชื่อว่า ปยาหลวง (ตามเสียงจีน ที่จริงน่าจะเป็นพญาหล) ได้นำพวกพรานหนุ่มๆ ออกล่าสัตว์ และได้ไปพบกวางทองเข้าตัวหนึ่ง ปยาหลวงอยากได้นำไปเลี้ยงไว้ จึงได้ยิงธนูไปที่ขาหมายจะจับเป็น แต่กวางทองก็วิ่งลงวิ่งต่อไป หงทลกลธนูยังปักติดอยู่ที่ขา คณะล่าสัตว์ก็วิ่งไล่ตามไปติดๆ ต้องขึ้นเขา ๕๕ ลูกลงห้วย ๕๕ แห่ง ทันใดนั้นก็แลเห็นหนองทองเป็นประกายระยิบระยับปรากฏอยู่ข้างหน้า แล้วกวางทองก็โคดหายไป พรึบตาเดียวก็มีดอกบัวผุดขึ้นมาเต็มหนอง ปยาหลวงกับคณะเห็นเช่นนั้นก็พากันชื่นชมยินดีที่แลเห็นหนองทอง ล้อมรอบด้วยภูเขาเขียวไปด้วยป่าไม้ทั่วไป

คนทั้งหมดจึงได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ ณ ที่ตรงนั้น

เรื่องดังกล่าวนี้ได้มาจากหนังสือ *Travels Through Xishuangbanna* ซึ่งผู้เขียนก็คงได้รับฟังมาจากฝ่ายต่อนับ ผู้เขียนกล่าวว่าตำนานดั้งเดิมของสิบสองปันนาเรื่องนี้เป็นที่รู้กันมากกว่าตำนานอื่น ความสำคัญอยู่ที่ผู้คนรักถิ่นฐานบ้านเกิดของเขา เพราะบ้านเมืองของเขา มีดินดี น้ำดี เป็นดินแดนอุดมสมบูรณ์

และความอุดมสมบูรณ์ทำให้ยู่สุขสงบไปไม่ได้นาน ได้มีคนต่างถิ่นเข้ามารบกวาน และไทยกับจีนที่เรียกว่าฮั่น ก็มีสัมพันธภาพเกี่ยวข้องกันเรื่อยมา ผู้เขียนหนังสือดังกล่าวบันทึกว่า ในหนังสือเรื่องราชวงศ์ฮั่นยุคหลัง ได้กล่าวถึงหัวหน้าชนชาติไทได้ส่งทูตไปเฝ้าจักรพรรดิจีนที่เมืองหลวงหยาง อันเป็นเมืองหลวงของฮั่นตะวันออก ในพุทธศตวรรษที่ ๖ และที่ ๗ และยอมรับที่ดิน ยศ

หมู่บ้านไคลือ

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สทริสาร ฉบับ ๓๖/๑๕ วันที่ ๗ ส.ค.๒๕๒๖)

ชาวบ้านชาวเมืองไคล้อ

ตำแหน่งจากจักรพรรดิ ในทันที
ไม่ได้ระบุว่าหัวหน้าไทกลุ่มใด แต่
ครั้นถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๔ ถึง ๑๕
สิบสองปันนาตกอยู่ในการปกครอง
ของนานจ้านต้าหลี่ (เราเรียกต้า
ต้าหลี่) ราชวงศ์ถังกับราชวงศ์ซ่ง
ในพุทธศตวรรษที่ ๑๕ ราชวงศ์หยวน
(- หวาง) ชนะต้าหลี่ ก็เลยเข้า
ปกครองสิบสองปันนา และจัดตั้ง
การบริหารพลเรือนและทหารเจ็ด
อย่างแข็งขันขึ้นทั้งหง แต่จะเป็น
ราชวงศ์หยวนปกครองหรือรัฐบาล
ก็มันตั้งปกครอง ขึ้นก็ยังคงให้ทาง
ฝ่ายบ้านเมืองดูแลการบริหารไปตาม
ที่เห็นควร ในพ.ศ.๒๑๑๖ จึงปรากฏ
ว่า ท้าวฮั่นเม้งได้แบ่งเขตการ
ปกครองออกเป็น ๑๒ เขต ให้มีเจ้า
ปกครอง ชื่อ สิบสองปันนาจึงนำ
จะได้อมาเพราะเหตุนี้ และเขายัง
กล่าวว่า ปันนา คือ เขต อำเภอ
หรือตำบล เขานิยมจำนวนสิบสอง
หรืออย่างไรไม่ทราบ เมื่อเจ้าผู้ครอง
ดินแดนแห่งนี้จะแบ่งดินแดนแถบ

ภูเขาให้หัวหน้าชาวเขาปกครองกัน
เองก็แบ่งเป็นสิบสองเขต เช่น
เดียวกัน
เป็นธรรมเนียมที่เจ้าของดินที่
เป็นฝ่ายต้อนรับจะต้องบรรยายเรื่อง
ราวให้แขกฟังโดยตลอดก่อน ดังที่
กล่าวแล้วว่า นายโจวได้บรรยาย
เรื่องเกี่ยวกับภาษาไตและโรงเรียน
ในจังหวัดสอนภาษาไตให้เราฟัง
เพราะเป็นเรื่องที่เราจำเป็นต้องรู้ ที่
จริงเรื่องอื่นเราก็อยากแต่หาโอกาส
ยาก เพราะมีเวลาน้อย และบางที่
เราก็ไม่ได้นึกจะถามหรือไม่กล้าถาม
จึงต้องมาหาความรู้เอาเอง และ
หนังสือเกี่ยวกับสิบสองปันนาดัง
กล่าวถึงหลายครั้งแล้วนั้นได้ให้ความ
รู้อย่างดีหลายเรื่องด้วยกัน ทั้งนี้
เพราะผู้เขียนอยู่นานกว่าโอกาสย่อม
มีมากกว่า แต่ความรู้ที่บันทึกไว้ก็ได้
จากเจ้าหน้าที่ฝ่ายต้อนรับเช่นเดียว
กัน ไม่ทราบว่ามีทั้งหมดกี่คน คน
หนึ่งซึ่งผู้เขียนได้กล่าวไว้ ได้แก่เต้า
สิงชัย (-ท้าวสิงห์ชัย) ท่านผู้นี้ได้เล่า

เรื่องการปกครองของเจ้าผู้ครอง
เขียงรุ้งและสิบสองปันนาในสมัยที่
เรียกคตมิด ไม่ได้กล่าวว่าเป็นเจ้า
ผู้ครองไหน ชกไหนสมัยไหน ดู
ราวกับต้องการให้เห็นว่าเจ้าผู้ครอง
ทุกคนเป็นอย่างเดียวกันทั้งหมด
ก็ออกคบบบคนผู้คนพลเมืองอย่าง
แสนสาหัส ส่งท้าวเจ้าสนใจไม่ได้
เกี่ยวกับเรื่องนั้น แต่เป็นเรื่องขอใด
เรียกฐานะตำแหน่งของคนที่สิบสอง
ปันนา ทนาสนใจมากก็คือ ขอบาง
ขอไม่อาจกำหนดได้เลยว่าเป็น
ขอไทหรือไม่ ถ้าใช่เรียกว่ากระไร
หมายอย่างไร

เขากล่าวถึงผู้มีอำนาจสูงสุดใน
บ้านเมืองว่า เรียกกันว่า zhaopian-
ling ถอดออกเป็นไทยตามระบบ
ปักกิ่งเป็นคำ เจ้าเพี้ยนถึง และ
เจ้าเพี้ยนถึงแต่งตั้ง zhaomeng คือ
เจ้าเมือง (หรือเจ้าเมือง) มากกว่า
๓๐ คนเพื่อปกครอง meng คือ เมือง
หรือเมือง ไม่ใช่ ๑๒ เขตดังแต่ก่อน
รองลงไปเป็น zhaozhuang อ่าน
ได้ว่า เจ้าจวง (หรือจะเป็นเจ้าจวง)
เป็นพลเมืองที่เป็นอิสระเสรีมีราว
๕.๑ เปอร์เซนต์ของพลเมืองทั้งหมด
ลำดับต่อไปเป็น daimeng คือ
ไตเม้ง ผู้เขียนว่าแปลว่าผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน
มี ๕๕.๓ เปอร์เซนต์ และ
สถานะต่ำสุดคือ gunhenzhao ถอด
ออกมาเป็น กุนเฮนเจา เป็นคน
รับใช้ของเจ้าขุนมูลนายมี ๓๕ เปอร์
เซนต์

คำทั้งหมดมีคำ ไตเม้ง คำ
เดียวที่ฟังออกว่า ไตเม้ง ในภาษา
ไทใหญ่มีคำ ข่าไฟไตเม้ง (ข่าไฟ
ไตเม้ง) มักใช้ในวรรณคดี หมาย
(อ่านต่อหน้า ๑๐๓)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ คร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๑๙ วันที่ ๒๕/๖/๒๕๒๖)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๗)

ถึงราษฎรคนธรรมดาสามัญ คำไต่
เมิ่ง จึงน่าจะหมายถึงชาวเมือง แต่
ไต่เมิ่งที่กล่าวถึงนี้เป็นชาวเมืองที่
เทียบเท่ากับแคว้นเมือง (เช่นเดียวกับ
คำแปลของพลเมือง) ก็ถึงแต่ละ
บ่จะต้องไปช่วยเจ้านายทำไร่ไถนา
ทำถนน สร้างสะพาน และงาน
สาธารณะอื่นๆ ไม่ได้เป็นอิสระ
เหมือนเจ้าจวง

คำเจ้าจวงน่ะน่าจะเป็นเจ้าจวง
แต่ไม่ว่าจะเป็น ชวง หรือ จ้วง
ก็นึกไม่ออกว่าจะตรงกับคำไทคำใด
ถิ่นไหนเท่าที่ข้าพเจ้ารู้จึงจะแปลได้
ว่าอิสระ คำ เจ้าเพี้ยนถึง ก็เช่นกัน
ฟังดูน่าจะหมายความว่า เจ้าแผ่นดิน
เพราะผู้บันทึกบอกว่า แปลว่าเจ้า
แห่งแผ่นดินกว้างใหญ่ ในภาษาคำใต้
มีคำ เจ้าพะดัง หรือ เจ้าผู้ดัง
(=เจ้าผู้หนึ่ง) เป็นคำใช้พูดแก่เจ้าฟ้า
จะพอไปได้กับคำนี้หรือไม่ไม่ทราบ

คำที่น่าจะน่ามากที่สุดในคำ

กุนเฮนเจ้า กุนคงตรงกับคน และ
เจ้าคงตรงกับเจ้า แต่จะเป็นเฮน
หรือเฮ้น หรือเห้น อย่างใดอย่าง
หนึ่งจะหมายอย่างไร รวมแล้วจึง
จะหมายความว่า คนรับใช้ ซึ่งดูหน้า

แล้วน่าจะเข้าในเรือน เพราะ
ทำหน้าที่สารพัด ถือทองแบกคาน
หาม เลียงช้าง เลียงม้า หาดักหา
ปลามาเป็นอาหาร ตลอดจนค้าข้าว
แต่เขาก็มีคำ ข่า ซึ่งมีหน้าที่คล้ายกัน
ก็หาหน้ให้มา ตักน้ำ หาดิน ผ่าฟัน
ปัญหาจึงมีว่า ภาษาไตลอมคำ
ใช้ที่แปลกกว่าคนอื่นจนกำหนด
ความหมายไม่ได้ หรือผู้ถ่ายทอด
เสียงมา ถ่ายเสียงเพี้ยนไป หรือ
อักษรโรมันตามระบบปักกิ่งจะไม่
อาจถ่ายเสียงให้ตรงตามเสียงจริงได้
คำที่ฟังเป็นไทยๆ กลายจะรู้เรื่อง จึง
กลับไม่รู้ว่าจะหมายความว่าอะไรเมื่อ
ถอดมาเป็นคำๆ หรือข้าพเจ้าจะต่อ
ต้นน้ไม่ออกเอง แต่เมื่อได้ยืมชาว
ไตลอมที่เซียงรุ่งพูด คอยเข้าคอยน้ำ
แทนกินข้าวกินน้ำ ก็ต่อต้นจริงๆ
แล้วก็อดงงงันไม่ได้ นึกไม่ถึงว่าจะ
มีคนไทถิ่นใดที่ไม่พูดคำ กิน แม้
ชาวไตเหนือจะออกเสียง กินเป็นจัน
ก็ยังไม่แปลกไปมาก พอกำหนดได้
เพราะฉะนั้นต้องยอมรับว่า ถึงจะชน
ชื่อว่าไทด้วยกัน แต่ที่พูดไม่เหมือน
กันจนฟังกันไม่เข้าใจนั้น ยังมีอีก
มาก (ยังมีต่อ)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(ตีพิมพ์ ฉบับ ๓๖/๒๐ วันที่ ๑๕ ส.ค. ๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ์

คนไท-ไทย

อะไรจะมาชวนให้ตั้งใจเท่ากัน
พบสังขยัมมิตมนกันไม่พบเป็นไม่มี
ข้าพเจ้าแทบจะร้องออกมาด้วยความ
ตั้งใจอยู่ ๆ ก็มานึกออกถึงคำ gun-
henzhao ที่ทำให้ต่อต้านมาหลาย
สัปดาห์ ทั้งนี้เพราะลึกลับไปเลยว่า
henถ้าออกเสียงตามระบบบันทึก en
ต้องเป็นเสียงเอน ฉะนั้น hen จึง
ต้องออกเสียงเอน ถ้าออกเสียงอย่าง
นคำ gunhenzhao ก็ต้องเป็น กุน
เฮินเจา เฮินก็คือเรือน กุนเฮินเจา
จึงควรเป็นคนเรือนเจ้า ตรงกับข้า
ในเรือนดังข้าพเจ้ากล่าวไว้แล้วนั้น
เอง ยังเหลือคำ จวง จ้วง จะเป็น
ชวง ช่วง ของ ช้อง ช้อง หรืออะไร
ก็ยังไม่ออก คำอื่นๆก็ยังไม่ออก คำ
หนึ่งคือ bolang เขาว่าเป็นผู้ตรวจ
การของเจ้าฟ้าที่ส่งไปดูแลพวกชาว
เขาเผ่าต่างๆ bo อ่านได้ว่า โป คง
จะเป็นคำใบหรือพ่อ แต่ lang คำนี้
ที่เขาว่าหมายถึงมัดด้วยเชือก จะควร
ตรงกับคำไทยว่ากระไร คำนี้ผม
ก็ยังไม่ออกเสียงสระเป็นอนใด นอก
จากตั้งกันด้วยสระเสียงสนยาวและ
เสียงสูงต่ำ หรืออาจจะตรงกับเสียง
ด หรือ น ในภาษาของเรา แต่จะ
เห็นอย่างไรก็ยังไม่พบคำที่มีความ

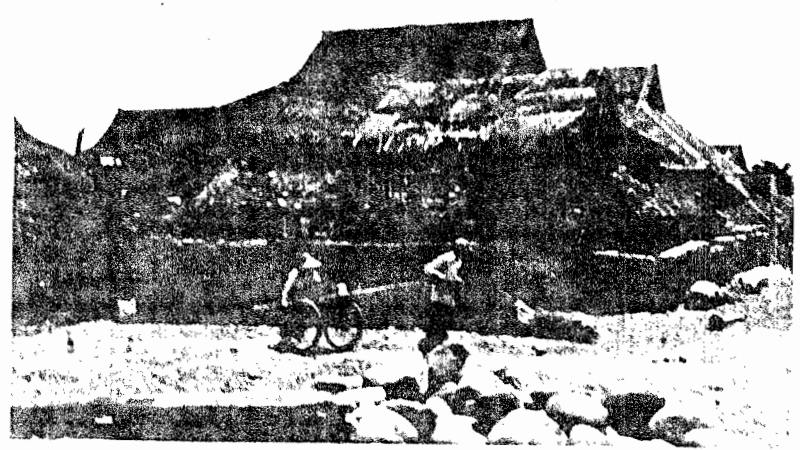
หมายว่า มัด หรือ ผูก ทั้งเมื่อ
ประสมกับ โป แล้ว ก็ไม่น่าจะมี
ความหมายตามหน้าที่ของตำแหน่ง
หรือจะเป็นภาษาชาวเขากลุ่มใดกลุ่ม
หนึ่งก็ไม่ทราบได้

กลับมาพูดถึงประวัติของเมือง
เชียงรุ่ง และสิบสองปันนาต่อไป
คือ เมื่อเวลาล่วงเลยจากที่จีนกล่าว
ไว้เกือบสามร้อยปี ปรากฏว่าได้มี
เจ้านายเมืองเชียงรุ่งอพยพเข้ามา
ขออาศัยในพระราชอาณาจักรสยาม
เมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๑ อุปราชมาอาศัย
เมืองหลวงพระบางพวกหนึ่ง หม่อม
มหาไชย เจ้าเมืองพงมาอาศัยเมือง
น่านพวกหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระ
นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้รับลงมา
กรุงเทพฯ ดังปรากฏในคำอธิบาย
อันเป็นพระนิพนธ์ สมเด็จพระ
พระยาดำรงราชานุภาพ ในคำนำ
ประชุมพงสาวดาร หอสมุดแห่งชาติ
เล่ม ๔ และมีความต่อไปอีกว่า
“เมืองเชียงรุ่งอยู่ในแคว้นแคว้น
สิบสองปันนา เขตแดนติดต่อกับ
ประเทศจีน ไทย และพม่า โดย
ปรกติมีกันอยู่กันกับจีนและพม่า
ทั้งสองฝ่าย ด้วยไปมาติดต่อได้ง่าย
กว่าทางประเทศสยาม...พวกเจ้านาย

เมืองเชียงรุ่งแย่งกันเป็นใหญ่ พม่า
อุดหนุนฝ่ายหนึ่ง จีนอุดหนุนฝ่าย
หนึ่ง พวกเชียงรุ่งเกิดรบราฆ่าฟัน
กัน บ้านเมืองไม่ปรกติมาหลายปี
ที่หลังพม่ามาเบียดเบียน...” เจ้านาย
เมืองเชียงรุ่งจึงต้องอพยพเข้ามาขอ
พึ่งไทยดังกล่าวข้างต้น ยังมีตำนาน
ตราพระราชสีห์ หนังสือเจ้าพระยา
นิกรบดีนทราฯ ไปยังหม่อมมหาไชย
เจ้าเมืองพง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๑ ได้ถาม
ข่าวคราวทุกข์สุข ตลอดจนราชการ
ในเมืองสิบสองปันนา และลงท้าย
ว่า ถ้ามีหนังสือพม่าข่มเหงได้ความ
ทุกข์เหลือปัญญาหม่อมมหาไชยจะ
อยู่ที่เมืองสิบสองปันนาต่อไปไม่ได้
จะพาญาติพี่น้องข้ามมาอยู่ที่เมือง
ไหนซึ่งเป็นเมืองขึ้นกรุงเทพฯ ก็จง
มาอยู่ตามใจสมัคร พระบาทสมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็จะได้ทรง
พระกรุณาชุบเลี้ยงสืบไป (จาก
ประชุมพงสาวดารฉบับดังกล่าว)
แต่ไม่มีบันทึกคำตอบจากหม่อมมหา
ไชย เป็นอันขาดการติดต่อไม่รู้เรื่อง
กันนับแต่นั้นมา

ครั้นมาได้อ่านคำให้การของ
นายจาดเรื่อง เหตุการณ์ในพม่า
เมื่อพระเจ้าเม็งจงทิวังคต

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๒๐ วันที่ ๑๔ ส.ค.๒๕๒๖)

บน-ชาวไตใช้รถสาลับบรรทุกของ ล่าง-ชาวนาไตกำลังเกลี่ยข้าวตากแดด

นายจาดอยู่เมืองพม่า ๖ ปี กลับถึง
กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๔๒๒ ได้เล่าถึง
เจ้าฟ้าเชียงตุงกับเจ้าฟ้าเชียงรุ่งที่มา
อยู่องวะได้ ๔ ปี ทูลลาพระเจ้าองวะ
กลับบ้านเมืองในพม่า มีหมายเหตุ
ซึ่งเป็น พระนิพนธ์ของสมเด็จพระ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ กล่าว
ว่า “ท่านมาอยู่เมืององวะ ๔ ปีเช่นนี้
ส่อให้เห็นว่า เขาตัวคุมไว้แต่รัชกาล

ก่อน ครั้นเมื่อเปลี่ยนรัชกาลใหม่
จึงปล่อยไป” กับ “เมืองเชียงตุง
และเชียงรุ่งทั้งสองนั้นเป็นไทย พูด
ภาษาไทย ขึ้นอยู่กับพม่าด้วยความ
กลัว เพราะอยู่ใกล้อำนาจพม่า...”
ทั้งนี้ย่อมแสดงว่า ในระหว่าง พ.ศ.
๒๔๑๘-๒๔๒๒ เชียงรุ่งตกอยู่ใน
อำนาจพม่า และถ้าจะตกอยู่ใน
อำนาจรัฐบาลก็มิทันตั้ง ในเวลา

ต่อมาก็คงเป็นเวลาระหว่าง พ.ศ.
๒๔๖๕-๒๔๗๐

ต่อมาหลังจากที่ได้มีการปลด
แอกแล้ว เชียงรุ่งและสิบสองปันนา
ก็ได้กลายมาเป็นเขตปกครองตนเอง
ซึ่งได้ตั้งขึ้นในวันที่ ๒๓ มกราคม
พ.ศ. ๒๕๐๖ เรียกว่าเขตปกครอง
ตนเองสิบสองปันนาไท เป็นอัน
ว่าการปกครองสิบสองเขตต้องล้ม
เลิกไป การปกครองแบบกดขี่
บีบบังคับ (อย่างที่เขาพรรณนาไว้
ขยี้ขาว) ก็ต้องสิ้นสุดลงด้วย กลาย
มาเป็นการปกครองที่ประชาชน
ปกครองกันเอง ได้มีการตั้งสภา
ประชาชน มีผู้แทนชนชาติกลุ่มน้อย
ทุกกลุ่มเป็นสมาชิกสภา หัวหน้า
สำคัญๆ มีทั้งไต ฮั่น (ชาวเขา)
กับฮั่น (ซึ่งก็องจีน) สภามีสิทธิ์ที่จะ
กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการเมือง
เศรษฐกิจและวัฒนธรรม จะปฏิรูป
สังคมหรือโครงสร้างทางเศรษฐกิจ
ก็ทำได้โดยไม่ต้องรอกำสั่งจาก
รัฐบาลกลางที่ปักกิ่ง ในปัจจุบันนี้
สิบสองปันนามีสถานวิฑูย์ มี
หนังสือพิมพ์ และได้เงินช่วยเหลือ
จากรัฐบาลกลาง ถ้ารายได้ไม่เพียงพอ
ก็ยังสามารถได้รับเงินช่วยเหลือจาก
ภาษีรายได้จากผลิตภัณฑ์ให้ ๔๕
เปอร์เซ็นต์ไม่ต้องเสียภาษี แต่ถึงจะ
เสียก็เสียต่ำกว่าที่อื่นๆ ส่วนมากใน
ประเทศจีน ทั้งนี้ตามที่กล่าวไว้
ในหนังสือ *Travels Through
Xishuangbanna*

สิ่งสำคัญที่ทำให้ชาวไตสำคัญ
กว่าชนชาติกลุ่มน้อยอื่นๆ ก็ตรงที่มี
ตัวหนังสือ ชาวไตในพม่านั้นมีตัว
หนังสือถึงสองแบบคือไตเหนือและ
ไตลื้อ ส่วนชาวเขมมั้นแต่เผ่านาจที่มี
(อ่านต่อหน้า ๑๐๗)

๒๕

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๓๐ วันที่ ๑๕ ส.ค.๒๕๒๖)

ประถม ทุกคนต้องเรียนภาษาจีน มีแต่เด็กไทที่ได้เรียนภาษาไทของตน ด้วยและเด็กปะหล่องก็ต้องมาเรียน ภาษาไทในชั้นเดียวกัน เพราะทาง การถือว่าชาวปะหล่องเป็นชนชาติ กลุ่มน้อยที่ลือพุทธศาสนาด้วยกัน ภาษาไทคล้ายกันกับไท (ที่จริงคล้าย กันเฉพาะคำที่รู้ได้ว่าขมจากภาษา ไทใหญ่)

นายโจวก้าวว่า ในขณะที่ได้ มีการทดลองเรียนในชั้นประถมสอง แบบด้วยกันคือ

แบบที่หนึ่งเมื่อเข้าประถมหนึ่ง ให้นักเรียนเรียนภาษาไท ประถม สองให้เริ่มเรียนภาษาจีน หัดเขียน อ่านและพูดเท่าที่จำเป็นใช้ใน ชีวิตประจำวัน ละให้ได้คำภาษาจีนราว ๕๐๐-๗๐๐ คำ พอเข้าประถมสาม เรียนภาษาจีนเป็นสำคัญ เรียนภาษา ไทอาทิตย์ละ ๓ ชม. จนกระทั่งถึง ประถมหก ซึ่งจะต้องเรียนภาษาไท เพื่อเสริมความรู้ให้มั่นคง วิธีนี้ โรงเรียนประถมส่วนมากใช้อยู่

แบบที่สองพอเข้าเรียนชั้นประถม หนึ่งก็ให้เรียนภาษาจีน จนถึงประถม ๔ ประถม ๕ กับประถม ๖ จึงจะให้ เรียนภาษาไท การเรียนรู้ ๒ ภาษา ไปพร้อมกัน เขาว่าให้ประโยชน์แก่นักเรียน เมื่อไปทำงานจะทำได้ สะดวกมาก แต่การเรียนแบบที่สอง สู้แบบที่หนึ่งไม่ได้เพราะภาษาจีน เรียนยาก เขาว่า ถ้าเรียนภาษาไท เป็นพนักก่อนจะเรียนภาษาจีนง่ายขึ้น

ส่วนชั้นเรียนในโรงเรียนประถม จัดเป็น ๓ แบบ แบบหนึ่งเป็นชั้นแยก เฉพาะนักเรียนจีนล้วนๆ แบบสอง

เป็นชั้นเรียนรวม นักเรียนชนชาติ ต่างๆเรียนรวมกัน แบบสามเป็นชั้น แยกเฉพาะนักเรียนไท แต่ชนชาติ อื่นมาเรียนรวมได้ เขาว่าการเรียน รวมก็ดีไปอย่างหนึ่งที่ทำให้ได้ คลุกคลีกันกับเด็กจีน การเรียนภาษา จีนจะได้ผลดีเร็วขึ้น ส่วนการเรียน แยกแต่ละภาษาก็ทำให้ได้รู้ภาษา นั้นๆแจ่มแจ้งได้ชัด แต่ถึงอย่างไร เด็กจีนกับเด็กไทหรือเด็กชนชาติกลุ่ม น้อยอื่นๆ ก็เข้ากันได้ดี ตามหลักกันดี เวลาเรียนนั่งเรียนปนกัน เด็กเหล่านี้ ถ้าแต่งตัวอย่างเดียวกัน ก็ดูยากว่า ใครเป็นใคร

ที่จริงการสอนภาษาไทใน โรงเรียนประถมเคยมีมาก่อนหน้านานแล้ว แต่ยุติลงไปในช่วง

สิบปีกับการปฏิวัติวัฒนธรรม คำว่า เรียนลูกเหมาหมด ครั้นถึงพ.ศ.๒๕๒๓ เมื่อมีการกำหนดนโยบายลงไปแนชัด เกี่ยวกับการสอนภาษาชนชาติกลุ่ม น้อย จึงได้เริ่มใหม่ ซึ่งก็จำต้อง ทำตำราเรียนกันใหม่ ยังดีที่เขามี โรงพิมพ์ทั้ง พิมพ์หนังสือพิมพ์ สิบสองปันนา กับโรงพิมพ์พิมพ์ หนังสือชนชาติกลุ่มน้อย พิมพ์ตำรา เรียนภาษาไทบ้าง นิทานบ้าง ตำรา ยานบ้าง เป็นหนังสือที่คนไทยเขียน เองมาแต่ดั้งเดิมก็มี มาเขียนใหม่ ก็มีแปลจากจีนก็มี ผู้แปลต้องรู้สอง ภาษา เขาว่าถ้าผู้รู้ภาษาจีนไปเรียน ภาษาไทจะแปลได้ระดับดีกว่าผู้รู้ ภาษาไทและไปเรียนภาษาจีน แต่ อย่างไรก็ตาม การที่เขาทำตำราเรียน ให้ใช้โดยเฉพาะเขาคิดด้วยอักษรจีน ใหม่ มีวิธีเขียนใหม่ให้ง่ายขึ้นและ

มีการกำหนดเครื่องหมายเสียงสูงต่ำ ซึ่งทำให้อ่านได้ง่ายกว่าเดิมนี้ นับว่าน่าชอบคุณยิ่ง แต่นายโจวก้าว ก็นึกถึงกับตัวหนังสือแบบเก่ายังไม่ ยอมรับ แต่การสอนในห้องเรียน และการมีหนังสือให้เรียนให้อ่านย่อม ช่วยให้อักษรแบบใหม่แพร่หลายได้ เร็วขึ้น ตัวหนังสือที่อาขอมเขียน ข้อไว้ให้ เป็นอักษรที่ลือแบบใหม่ ก็มี (บรรทัดแรก) และใช้เครื่องหมายวรรณยุกต์ด้วย (ตรงดอกจัน)

สรุปโดย ร.พ.ช. โขกษร
โดย ร.พ.
กฤษิ โขกษร (Redbook) ๖๖

ในปัจจุบันทางการได้เริ่ม สนใจการจัดความไม่รู้หนังสือ เพราะในระหว่างสิบปีนั้นคนไม่รู้ หนังสือเพิ่มขึ้น จึงได้มีการสอน หนังสือให้นอกเวลาใน พ.ศ.๒๕๒๔ และได้สอนภาษาไทให้ก่อน เพราะ ภาษาไทเรียนได้เร็วกว่า ใน ๓ เดือนอาจอ่านหนังสือพิมพ์ได้อ่าน จดหมายได้ ส่วนภาษาจีนให้เรียน ภายหลัง ที่ในเขียงรุ่ง ภาษาราชการ ต้องใช้ ๒ ภาษา บ้ายต่างๆก็มี ๒ ภาษา การสอนนอกเวลา เมื่อผู้ เรียนรู้หนังสือแล้ว ก็ให้เรียนวิชา อื่นต่อไป เขาอาจสอนวิชาฟิสิกส์ เคมีให้ ชาวนาบางคนมีความรู้ทาง เกษตรสูง หนังสือพิมพ์ภาษาไท ก็มีการโฆษณาความรู้การเกษตร ทั้งหมดคนกล่าวตามที่นายโจว ศึกษาธิการเขียงรุ่งบรรยายให้ฟัง

(ยังมีต่อ)

๒๕

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๒๑ วันที่ ๒๑ ส.ค.๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ์

คนไท-ไทย

เมื่อจบคำบรรยายของนายโจว แล้ว แทนที่เขาจะพาเราไปชมโรงเรียนเสียเลย เขากลับพาเราไปชมชนบท คงจะเห็นว่ามีเวลาน้อย เพราะอีกชั่วโมงกว่าๆ โรงเรียนก็ต้องปล่อยนักเรียนกลับบ้าน และเราก็จะต้องกลับมากินอาหารกลางวัน หมู่บ้านแห่งนี้ดูยิ่งใหญ่กว่า (ในหนังสือไทย) หลัง ซึ่งยังคงไม่ทราบจะเป็นชื่อไทหมู่บ้านนี้อยู่ไม่ไกลนัก ราว ๑-๒ กิโลเมตรเท่านั้น เป็นอันว่าจะได้พบปะพูดคุยกับชาวเขียงรุ่งเป็นเรื่อง เป็นราวเสียที ทจริงเราก็ได้เคยพบเห็นชาวเขียงรุ่งหลายครั้งแล้วตั้งแต่ที่ลงหมิง แต่ไม่ได้พูดคุยกันมากเพราะเขาต้องทำหน้าที่ของเขา คนหนึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ต้อนรับของโรงแรม อีกหลายคนทำงานในห้องอาหาร ที่รู้ว่าเป็นสาวไตก็เพราะแต่งเครื่องไตก่อนจะขึ้นดอกลูกต่างๆ สวมเสื้อป้ายข้างอย่างเสื้อหญิงพม่า แต่ไม่ได้ติดดุมเกี้ยวข้างนอกอย่างเสื้อพม่า คาดเข็มขัดเงิน กับไว้ผมมวยแซมผมด้วยดอกไม้พลาสติกรอบๆ มวยเหล่านี้นับเป็นสัญลักษณ์ของสาวไต เห็นที่ไหนก็รู้ได้ทันที ที่นับว่าแปลกก็ที่เขาขอให้แต่งตัวแบบไต

ได้ไม่ต้องแต่งเครื่องแบบ เขาคงจะเห็นว่าสวย แปลกตา และคงจะจริงเช่นนั้น เพราะเห็นนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นมาขอถ่ายรูป และไม่ว่าจะโฆษณาโรงแรมที่ใด หรือห้องอาหารที่ไหน ก็จะต้องมีรูปสาวไต เขียวบางร่างน้อยๆ อ่อนแออยู่ด้วยเสมอ ไม่แต่สาวๆ ที่ทำงานดังกล่าว

แล้ว แม้ชาวบ้านชาวเมืองโดยทั่วไปก็แต่งตัวแบบเดียวกันนั้น นอกจากพวกผู้ใหญ่ที่นุ่งผ้าพัน ส่น่าเงินบ้าง สี่เหลี่ยมบ้าง ไม่ได้กำหนดว่า ต้องนุ่งเช่นตัวอย่างพวกไตเรา ไตเหนือ และคำไต การที่รัฐบาลไม่ได้บังคับเรื่องเครื่องแต่งกาย อาจเห็นเป็นการยุ่งยากแก่การปกครอง

ระบำร่ม สาวชาวเขียงรุ่งผู้แสดงนุ่งชั้นลายขวาง ผิดกับที่แต่งกันตามธรรมดา (จาก *Travels Through Xishuangbanna*)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สารสาร ฉบับ ๓๖/๒๑ วันที่ ๒๑ ส.ค.๒๕๒๖)

วันเจ็ดวันสงกรานต์ สาวนุ่งโจงอย่างโจงปาเตะกัม (จากหนังสือ The Tourist Brochure of Kunming)

ก็เป็นได้ เพราะหมอคอดคดเล่าไว้ว่า
“ได้ (ของจังหวัดยูนนานฟุค
คุนหมิงในปัจจุบัน) ลงมายังมีพวก
ชานมากจนตลอดตั้งแต่กวางนานฟ
จนแดนมณฑลไกวเจา ในถิ่นที่
กล่าวนี้ พลเมืองส่วนมากเป็นพวก
ทงเกน และทงเกนเจ้าของดินแดน
ของมณฑลกวางชกอนตกเป็นของ
จีน เพราะสถานที่ข้าราชการจีน
อันเรียกว่า เจนหลายโนนานนังฟู
และดักสอบไล่หนังสือในไกวลิน
(เมืองสำคัญเก่าตั้งที่วการมณฑล
กวางซี) ก็ว่าปลูกสร้างชนบท
ซึ่งเคยเป็นวังเจ้าของพวกชานมา
แล้ว...”

“พวกชานเรียกตัวเขาเองว่า
ไทย ผู้ไทย ผืนองหรือนุง... ชาน
เหล่านี้นี้เดือดร้อนยิ่งนักที่เจ้า
หน้าฝ่ายจีนมีประกาศบังคับให้
ชานใช้เครื่องแต่งกายอย่างจีน
เพราะประเพณีของเขานั้นไม่นุ่ง
กางเกงหรือสวมเสื้อ หลวมอย่าง
จีน...”

และอีกตอนหนึ่งได้กล่าวว่า
นายเบริน กงสูลองกฤษได้อธิบาย
ไว้ในรายงานเกี่ยวกับชนชาติไทยที่
ไม่มีหนังสือในแคว้นเชียงตุงว่า
“คนไทยเหล่านี้นี้มีความเดือดร้อนมาก
(อ่านต่อหน้า ๑๐๒)

ผ้ายกดอกของชาวไทลื้อ (จากหนังสือ The Cultural Palace of Minorities ด้วยความเอื้อเฟื้อจากสำนักท่องเที่ยวจีน)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๒๑ วันที่ ๒๑ ส.ค.๒๕๒๖)

ไสร่งปาดะนั้น (ตามที่เห็นในภาพ) เขาเปลี่ยนแปลงไปแต่เมื่อไร เพราะแต่เดิมเชื่อว่าชนที่นุ่งเป็นผ้าทอที่ทอใช้กันเองในครัวเรือน เพราะในบทขับของเขายังมีว่า “ความรักระหว่างเราบริสุทธิ์เหมือนผ้าขาวที่เรอทอ” (ไม่ทราบว่าเป็นไตของเข่าอะไร เขาแปลไว้เป็นภาษาอังกฤษในหนังสือ *Travels Through Xishuangbanna*) และไม่ทราบว่าทอเป็นผ้าพันหรือผ้าลายเป็นลายทางๆหรือลายขวาง หมอคาดคิดว่า “ผู้หญิงไทยเหนือใช้ผ้าถุงมีลายเป็นทางๆลงไปตามตัว และผู้หญิงไทยพวกอื่นๆ (ระบุไว้ว่าไทยลื้อ ไทยลาย และไทยน้ำ) ใช้ผ้าถุงเป็นลายขวางตัว” ในภาพที่แสดงระบำรุ่มของสาวชาวไตลื้อ เขาจัดให้นุ่งชั้นลายขวางเหมือนกันหมด แต่คนนุ่งเฉพาะเวลาแสดงเท่านั้น ที่นุ่งเป็นประจำเห็นแต่เป็นผ้าดอกๆ ไม่ทราบว่าผ้าเหล่านี้ผลิตในประเทศหรือส่งมาจากท่อน การทอในครัวเรือนคงเลิกกันไปแล้ว เพราะผู้หญิงคงหาเวลาทอไม่ได้ ด้วยว่าต้องไปยุ่งอยู่กับการเกษตร ไม่ทราบว่ายังมีผู้ใดสามารถทอยกดอกอย่างสวยงามดังลวดลายที่เขาถ่ายภาพมาให้ดูเป็นตัวอย่างในหนังสือ *The Cultural Palace of Minorities* ได้อีกหรือไม่

ที่แปลอีกอย่างหนึ่งคือ หมอคาดคิดว่าถึงชนชาติไทยที่ไม่มีหนังสือในแคว้นเชียงตุง ผ้าถุงที่ผู้หญิงนุ่งแทนที่จะมีลายเป็นทางๆ เขากลับใช้สักรวมแก่ และบางที่นุ่งเป็นเตยวเหนือเข้าขึ้นมา และมี

กางเกงในสักรวมขึ้นออกมาด้วย ที่เชียงรุ่งในปัจจุบันไม่แลเห็นใครนุ่งเช่นนั้น ทุกคนนุ่งขาวกรอมสัน แต่รู้ว่าเขาสวมกางเกงไว้ข้างในแล้ว สวมผ้าชั้นทับ กางเกงนั้นไม่ได้มีลักษณะเป็นกางเกงใน แต่เป็นกางเกงขาวาวถึงข้อเท้า ผ้านานอย่างกางเกงสวมเวลาทำงาน เคยเห็นเขาถลกผ้าชั้นขึ้นล้างเงินในกระเป๋ากางเกงตรงริมถนมนั่นเอง เวลานุ่งชั้นบางที่ก็ยังเห็นกางเกงแถบขึ้นมา เพราะเสื้อสั้น ไม่ได้ตามเขาเรื่องนี้ แต่คิดเอาเองว่า เวลาเขาทำงานเขาอาจถอดชั้นออก สวมแต่กางเกงเพื่อให้งานสะดวก หรือจะเพื่อประสมประสานเครื่องแต่งกายแบบจีนกับแบบไทยเข้าด้วยกันก็ไม่ทราบได้ โปรเฟสเซอร์เยนที่มหาวิทยาลัยยวชิงตัน ซีแอตเติลเล่าให้นักศึกษาฟังว่า เมื่อครั้งท่านอยู่ที่บ้านในประเทศจีน ท่านนุ่งกางเกงอย่างผู้หญิงทั่วไป แต่เวลามีแขกมาจึงสวมกระโปรงทับเพื่อความเรียบร้อย เชื่อว่าคงเป็นแบบเช่นนั้นเอง แต่ไม่ได้นุ่งนัยผู้หญิงใดเหนือที่ข้าพเจ้าพบในมิดจินาหรือที่เจ๋ล่านไม่ได้นุ่งชั้นนัยอย่างหญิงไทอื่นๆ แต่รวบเป็นจีบใหญ่ๆไว้ข้างหน้ารัดด้วยเชือก ซึ่งทำให้พอมองดูเหมือนกระโปรง (ยังมีต่อ)

หมายเหตุ ขอขอบคุณท่านผู้ทรงนามว่า ‘คทาวิธ โลกาพัฒนา’ ที่เขียนให้ความเห็นว่า bolang น่าจะเป็นพ้อรัง เรื่องนี้เห็นจะต้องหาทางสอบถามเจ้าของภาษาต่อไป เพื่อความแน่นอน

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๓)

ในการที่เจ้าหน้าที่จีนประกาศบังคับให้ใช้เครื่องแต่งตัวอย่างจีน”

เป็นอันว่าทางการจีนบังคับผู้หญิงไตในยุคนั้นให้แต่งตัวอย่างจีนไม่สำเร็จ มีภาพผู้หญิงไตเหนือ นำข้าวมาขายแก่ทางการปรากฏในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่คนหนึ่งก็ยังคงแต่งตัวตามแบบเดิมของตนอย่างที่ข้าพเจ้าเคยเห็นเมื่อนานมาแล้ว คือ นุ่งชั้นดำ สวมเสื้อตัวหลวมและผ้าโพกหัวจับซ้อนกันเป็นชั้นๆเรียบร้อย ไม่ได้โพกขยักขย้อยอย่างพวกผู้หญิงไตลื้อที่เชียงรุ่ง

ที่น่าแปลกใจก็คือการที่สาวไตลื้อที่นุ่งชั้นผ้าพิมพ์เป็นดอกเป็นดวง บางคนนุ่งเป็นไสร่งอย่าง

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สกริสาร ฉบับ ๓๖/๒๒ วันที่ ๒๖ ส.ค. ๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ

คนไท-ไทย

หมู่บ้านที่เราพาเราไปนั้น มีวัดประจำหมู่บ้านด้วย และดูเหมือนเขาจะเจตนาให้เราเข้าชมวัดยิ่งกว่าหมู่บ้าน เพราะเมื่อรถจอด เขาก็มาให้เราเข้าไปบนวัด ที่ต้องขึ้นก็เพราะวัดของเขาอยู่บนเขา แม้ว่าจะไม่ใช้ภูเขาสูง มองอยู่ข้างล่างยังพอได้เห็นหลังคาโบสถ์ หงหนทางที่จะขึ้นไปบนวัด ก็ไม่ชันนัก บางตอนเขาเอาอิฐมาเรียงทำเป็นขั้นบันได บางตอนก็เป็นทางเรียบๆ แม้กระนั้นก็ยังอดนึกไม่ได้ว่า เหตุใดหนอเขาเห็นเขาจึงนิยมสร้างสถานที่สำคัญๆ ไว้บนที่สูงๆ ไม่ว่าจะเป็นโบสถ์ โบราณสถาน ศาลเจ้า วัด และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อื่นใด มักจะต้องขึ้นเขา ไม่ขึ้นเขาก็ต้องขึ้นบันไดเป็นสิบๆ ชั้นจนถึงรอยขึ้นหรือกว่านั้น ทางที่จะขึ้นไปบนวัดนั้น ถ้าเป็นบันไดตลอดก็เห็นจะรวไร้อย่างยิ่งที่หลานวัดบนเขาบันไดนั้นไม่ใหญ่ปลูกอยู่หลายต้น โดยมากเป็นต้นขนุน ทำให้ร่มเย็นสบาย แลเห็นเถรหลายองค์ยืนอยู่แถบนั้น ซึ่งใช้ฟากทำเป็นชานขึ้นไปจากชะง่อนหิน มองลงไปแลเห็นหมู่บ้านอยู่เบื้องล่าง ถนนคงใช้เป็นทางเรียน

หนังสือของเถรเหล่านั้น เพราะมีกระดานดำติดอยู่ที่ต้นไม้ ตัวหนังสือที่เขียนบนกระดานดำนั้นคงเป็นตัวหนังสือแบบที่ยังคงใช้กันอยู่ในทางศาสนา เพราะข้อความนั้นเป็นภาษาบาลี เราอยากให้เถรอ่านให้ฟัง แต่ท่านขึ้นไปทักทายพระให้อาจารย์ท่านอ่านให้ฟังแทน เราจึงตรงไปที่นั่น ซึ่งอยู่ไม่ห่างกันสักเท่าใดนัก

กฎที่เราเห็นเป็นกฎใหญ่ พระทั้งหมดคงจะพักรวมอยู่ในกฎเดียวกัน ที่สร้างสูงกว่าพื้นดินราวสอง

ศอก มีระเบียบอยู่ข้างหน้า เหนือระเบียบมักพิน คงจะทำเป็นหอดันของพระและเถรทั้งวัด เราชะงักหน้าเข้าไปดูที่ประตูกฎ กฎใหญ่นั้นออกจะทึบๆ มีแสงเรืองๆ เข้ามาตามฝาสาม (=ฝาขัดแตะ) แลเห็นพระภิกษุหนึ่งคนอยู่บนเสื่อหลายองค์ด้วยกัน (ดูเหมือนจะสองคน) มีเสียงเพลงดังออกมาจากเครื่องบันทึกเสียงที่อยู่กลางวง ฟังดูคุ้นหู ที่คุ้นหูเพราะเป็นเพลงลูกทุ่งบางกอก หาใช่เพลงพื้นเมืองท้องถิ่นไม่ ทว่าคนคงมีคนแปลกหน้าแปลกถิ่นไปมา

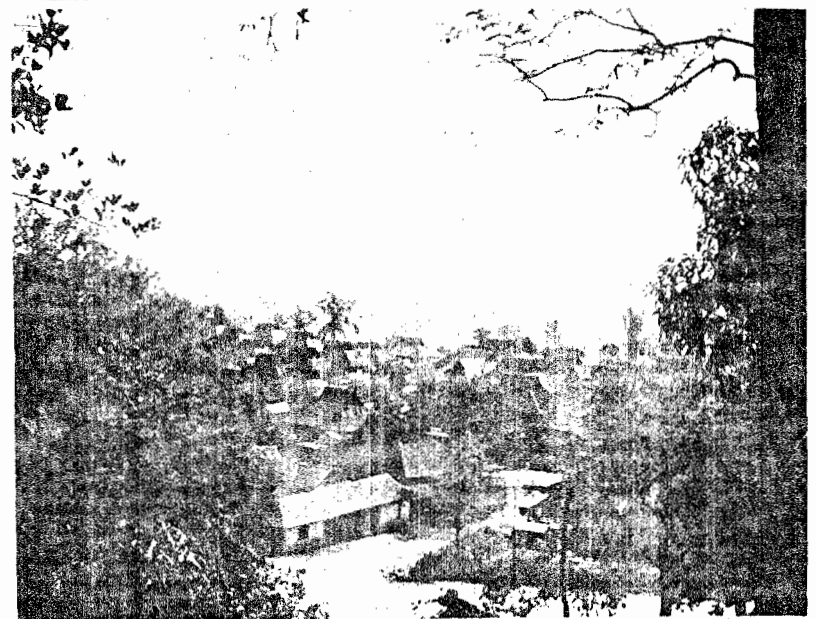
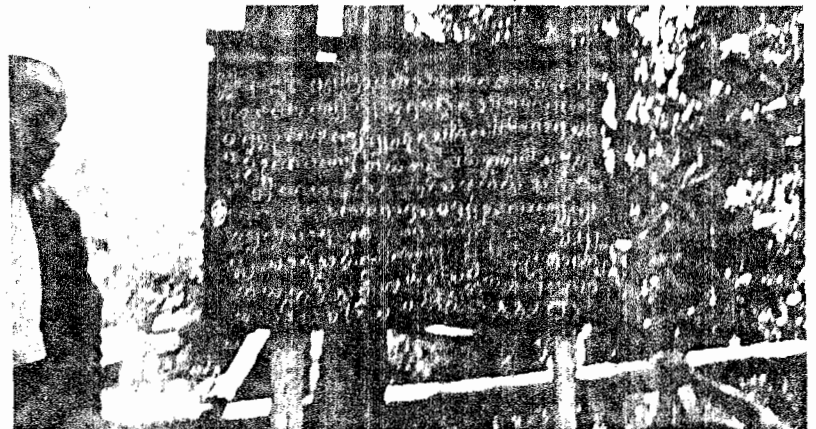
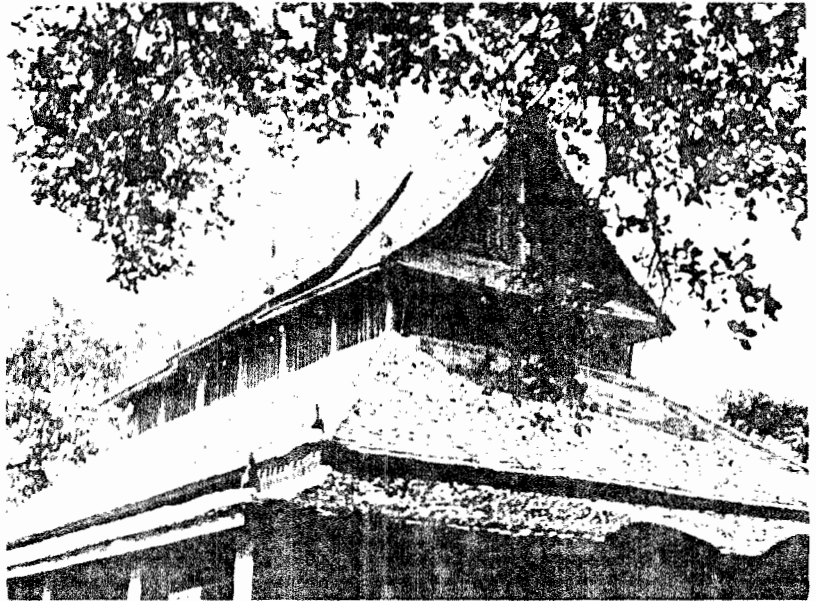

หญิงใดเห็นแต่ตัวตามแบบของตน มาขายข้าวแก่เจ้าหน้าที่

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สัปดาห์ ฉบับ ๓๖/๒๒ วันที่ ๒๕ ส.ค.๒๔๒๖)

อยู่บ่อยๆ ท่านจึงไม่ค่อยสนใจเรื่อง
ใครจะไปใครจะมา ทั้งคนบางกอก
คงจะมาทักตนกันมากมายหลายคณะ
เครื่องบันทึกเสียงนั้นก็ได้ยินว่า
หัวหน้าคณะทัวร์คณะหนึ่งนำมา
ถวาย เราเห็นเช่นนั้นก็เลยทยอยออก
มาชมวัดต่อไป

ต่อจากกุฏิพระ ก็เป็นโบสถ์ นับ
ว่าโบสถ์ขนาดใหญ่สำหรับหมู่
บ้านเล็กๆแห่งนี้ หรือหมู่บ้านนี้จะ
มาร่วมด้วยก็ไม่ทราบ หลังจากสูงทำ
ให้ดูโปร่ง แต่ในขณะนั้นแดดประทุ
ไว้บานเดียว จึงออกจะอับทึบ ทั้งช
ตะขานที่ผู้ใจบุญนำมาถวาย (ชาว
ไทใหญ่เรียกแมงจะล้างซึ่งแปลว่า
ตะขาน) แขนงระโยงระยางดูรุงรัง
มองดูบนฐานสูงและใหญ่พอสำหรับ
ประดิษฐานพระประธานองค์ใหญ่ๆ
แต่ก็ไม่มีพระประธานขนาดนั้น
เห็นมีแต่พระองค์เล็กนิดเดียวหน้าตัก
ขนาดสักสองนิ้วเห็นจะได้ ตั้งอยู่บน
ฐานนั้น และที่หน้าพระมีชาวพระ
ถวายอยู่หลายห่อด้วยกัน แต่ละห่อ
แก้ว เห็นมีข้าวราวหยิบมือ ใส่
กลิ่นหอม แม้จะเย็นแล้วก็ตาม มอง
(อ่านต่อหน้า ๕๔)

ซ้าย-ภาพหญิงชาวเมืองยอง บน-วัดไถในหมู่บ้าน กลาง-ตัวหนังสือไคโลที่ไขเขียน
ภาษาบาลี ด้าน-ภาพหมู่บ้านถ่ายจากวัดบนเขา

เรื่อง คนไท-ไทย ของ คร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๒๒ วันที่ ๒๕ ส.ค.๒๕๒๖)

ออกมาจาก โบสถ์แลเห็นมี
ผู้หญิงชาวบ้าน ๒ คน ขึ้นมาวัด
นึกว่าเป็นชาวบ้านเอาอาหารมาถวาย
พระ ถามเขาได้ความว่า เขาไม่ใช่
คนไหน เขาเป็นชาวเมืองของ เดินทาง
มาเยี่ยมพระหลานชาย ถามว่าเมือง
ของไกลแค่ไหน เขาตอบว่า ไกลลับ
ฟังแล้วเข้าใจเอาว่า ไกลสลับ คือ
กว้างแรมมาสักกันกว่าจะถึง มองดูใน
แผนที่แล้วเห็นจะไกลขนาดต้องพัก
กลางทาง ๔ คนจริง เพราะมีเมือง
ตามเส้นทางหลายเมืองกว่าจะถึง
เขียงรุ่ง ได้แก่เมืองหลวง เมืองเฮ
เมืองทาน และเมืองฮา เมืองของ
อยู่ไกลไปทางเขียงตุงมากกว่า แต่
เขาจะพักแรมตามเมืองดังกล่าวหรือ
ไม่ไม่ได้ถาม เพราะมัวไปสนใจ
เรื่องเสื้อผ้าของเขา เขาไม่ได้สวม
เสื้อสนบายขาง นุ่งซันดอกๆ กาด
เข็มขัดเงินอย่างหญิงชาวเขียงรุ่ง เสื้อ
ของเขาเป็นเสื้อตัวยาวคลุมเอว แขน
กระบอก ผ่าอกตลอด ติดกระดุม
แต่คอลงมาห้าเม็ด คนที่อยู่ในภาพ
นุ่งซันผาพันสนาเงิน เสื้อสพาม ผา
โพกหัวสีขาว นึกไม่ออกว่าหญิงไท
พวกไหนที่แต่งตัวอย่างนี้ หญิง
ไทเหนือถึงจะสวมเสื้อผ่าอกตลอดติด
กระดุมห้าเม็ด แต่ตัวเสื้อสั้นกว่า
และหลวมกว่า ปลายนานเปิดเพียบ
พยาย หรือจะแต่งแบบชาวเขียงตุง
ในปัจจุบัน ผู้หญิงเขียงตุงเมื่อก่อน
สวมเสื้ออย่างผู้หญิงพม่า เช่นเดียวกับ
ผู้หญิงในรัฐชานทั่วไป เห็นจะ
ต้องถือว่าเป็นแบบเครื่องแต่งกาย
ของผู้หญิงชาวเมืองของ ทนอากาศ
คงจะหนาวเย็นหรืออย่างไร เห็นเขา
ขอเสื้อไหมพรมสัสดมด้วย ฟังไม่
ถนัดว่าซอมาจากเมืองไหน ตำบล
อะไร (ยังมีต่อ)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๙)

ไม่เห็นมีกับข้าว แต่บางห่อมีกล้วย
ทั้งเปลือกหั่นเป็นท่อนๆ ใส่ไว้ด้วย
ไม่ทราบจะให้กินกับข้าวหรืออย่างไร
เห็นข้าวพระแล้วนึกถึงพระภิกษุไม่
ทราบที่ท่านฉันเวลาไหน ขณะที่
เรายืนทนกันอยู่ ๑๐. น. ไปแล้ว ไม่
เห็นมีการเตรียมอาหาร เราเอง
ก็ไม่ว่าจะมัวดี จึงไม่ได้เตรียม
อาหารใดๆมาเลย

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๒๓ วันที่ ๔ ก.ย. ๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ

คนไท-ไทย

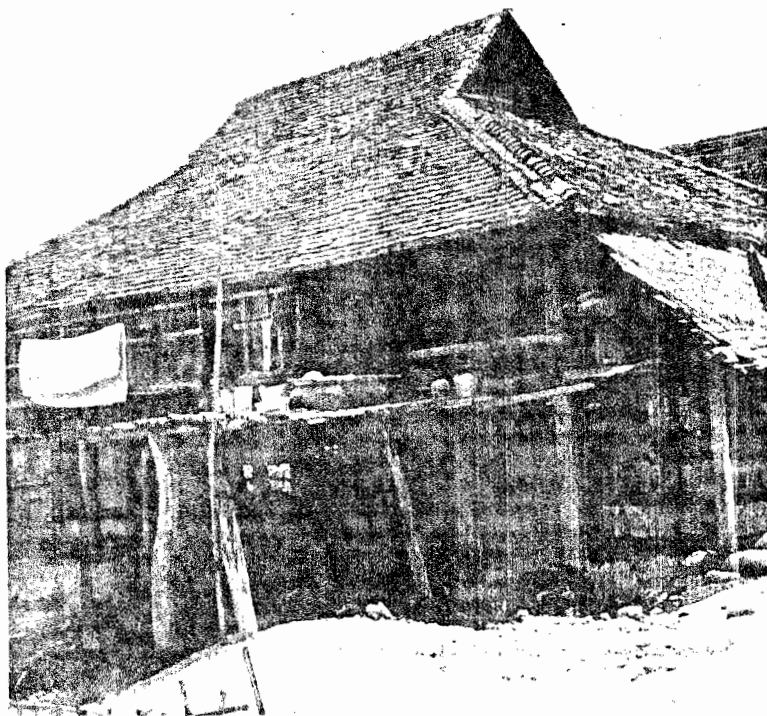
เมื่อเห็นพระภิกษุออกมาทักทาย
กับญาติของท่าน เราจึงถือโอกาส
ขอให้พระภิกษุของคหฬอ่านหนังสือ
ใต้ถุนของท่าน ให้พวกเราได้บันทึก
เสียงเอาไว้ พระภิกษุของท่านชื่อปงฟ้า
ท่านยินดีทำให้อย่างเต็มใจ เรื่อง
ที่ท่านฟังจะมีกล่าวไว้ว่าเป็นนิทาน
แต่ก็ถือเป็นเรื่องธรรมดา เพราะมีว่า
พระมาโดยลงไปเมืองนรก จึงต้อง

ขึ้นต้นด้วยนโมตัสสะ แล้วต่อไป
เป็น เอว เม ลุตติ เอก สมย ภควา
ราชคฤ... ไม่แน่ว่าคหฬจะ
จึงไม่ทราบว่าเขาเขียน อรหโต
เป็น อรหโต หรืออย่างไร ท่าน
ผู้อ่านจึงออกเสียง ร เป็น น ทั้งนี้
คงไม่ใช่เพราะออกเสียง ร ไม่ได้
พระภิกษุปงฟ้าออกเสียง ร ได้ ฟัง
เป็นเสียง ร ไม่ใช่ ล ดังคำ นาโรก

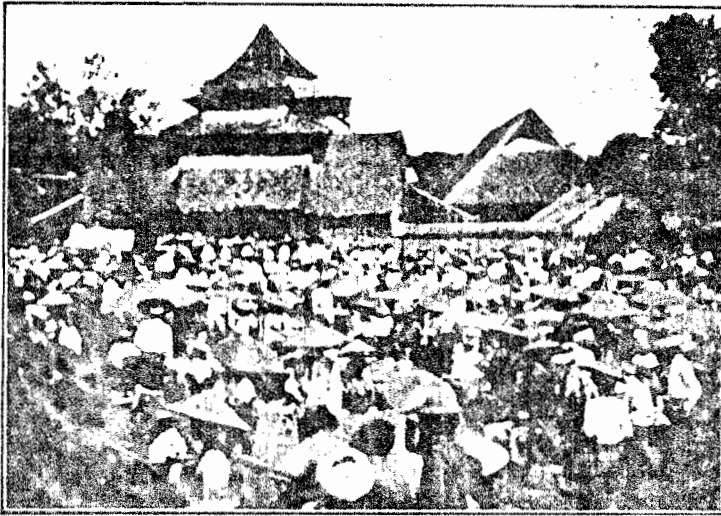
(นรก) การุณา (กรุณา คำนี้เห็น
เขียนในหนังสือแบบเรียนว่าขุนนา)
ราชคฤ... บรรจบ พันธุเมธา

พราหมณากรรม) มหาราช แต่โดย
ธรรมดาตามที่เห็นในหนังสือคำบาลี
สันสกฤตทมิ ร เราจะเขียนเป็น ล
เช่น อกขร เขียน อขละ (ออก
เสียง อะคะละ) ฤค เป็น ลค แต่ที่
สัทสนกมี ดังที่เขียนไว้ในกระดาน
ดำดังกล่าวแล้ว บางแห่งเป็น
เทวราช บางแห่งเป็น เทวลาช
คำใดลือที่ตรงกับคำมี ร ของเรา
เขาจึงจะออกเสียง ส เช่น แร่ง เป็น
แอง เขียงรุ่ง เป็น เจียงสูง เรอเรื่อง
เป็น เออเอ็ง และต่อด้วย เเงิงใส
คำไทใหญ่เป็น เออเอ็งเป็งเสอ-อ
หมายความว่า เจริญรุ่งเรือง

นำแปลกทักในความที่พระท่าน
อ่านมีคำบางกอกปนอยู่หลายต่อ
หลายคำ เช่น ท่าน เป็น ต่าน ดัง
ความว่า เล่นจูสั่วเต้าน (=เล่นจู
สั่วเมียท่าน) ขวน เป็น จวน ขวน
กัน เป็น จวนกัน ขอบ เป็น จ๊อบ
เช่นว่า กะตักกันอันเบ้าจ๊อบ คำที่

ฝาเรือนของชาวเขียงรุ่งทำไว้สูงเพี่ยงแค่นั้น หลังคาขึ้นเตี้ยเกินตบทางด้านจั่วหักเป็นมุม

ภาพตลาดเมืองเชียงตุง จากหนังสือ 'ไทย' ของหมอคอคต์ แต่เห็นหลังคาแบบเดียวกับบ้านของชาวเชียงรุ่ง

เรามี รควบ เสียง รหาย ไปก็มี เช่น
ครนอ้ง เป็น กนอ้ง กระทำ เป็น
กะตา ซึ่งมีใช้มาก เช่น กะตาอัน
หยาบจ๋า กะตาบาป กะตาบุญ
दान และคำ เสด็จ ซึ่งเป็นคำเขมร
เขาก็มีใช้ ใช้ว่า ซ่าเต็ด ดังตอนที่
พระมาโดย ซ่าเต็ดลงมาถามถึง
เหตุอันตักอยู่ในนาไร่ (=เสด็จลง
มาถามถึงเหตุอันตักอยู่ในนาไร่) คำ
สวย เขาก็ใช้ว่า สวย เช่น สวย
ตุ๊กตาเว้ตะน้ำ คือ สวยทุกขเวทนา
คำบาลีสันสกฤตที่มีใช้ ก็ใช้อย่าง

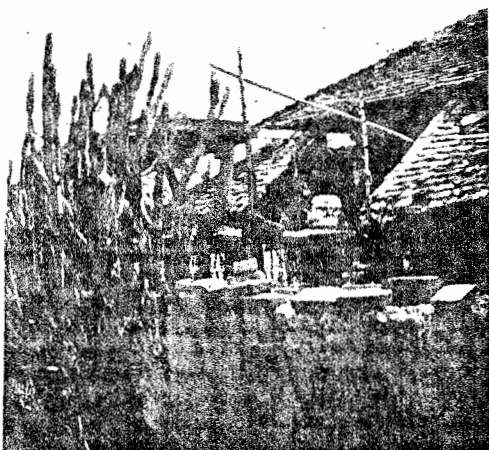
แบบไทยออกเสียงอย่างไทย เช่น
อ้าหนูขาด (=อนุญาต) ขมพบาล
เป็น ขุ่มพบาน คำเหล่านี้เชียงรุ่งอาจ
ได้มาทางลาวหรือเชียงตุง เพราะมี
ความสัมพันธ์กันมานาน พระทาง
เชียงตุงเทศน์ก็มีคำไทยๆปนอยู่มาก
เช่นคำ เลิศ ดิลกวิเศษ เพราะฉะนั้น
ฟังแล้วบางทีดูเหมือนจะเข้าใจได้
โดยตลอด แต่ถ้าจะจับให้ได้ทุกคำ
ก็ยากอยู่เหมือนกัน เพราะคำที่ใช้
ไม่ตรงกันมีอยู่ไม่น้อย บางคำก็ไป
ใช้ตรงกับคำภาษาไทยใหญ่

พระภิกษุบึงฟ้าอ่านเป็นทำนอง
ได้คล่องน่าฟัง น่าจะให้ท่านอ่านต่อ
ไปอีก แต่ว่าเราอยู่นานไม่ได้จึงต้อง
ขอให้ท่านยุติไว้เพียงนั้น แล้วก็รำลา
ท่านเตรียมตัวกลับ ขณะนั้นเองมือ
ข้าพเจ้าไปกระทบถุงทองฟู่ในถุง
ขาม อันเป็นของที่ได้มาจากเครื่อง
บิน เมื่อเขานำมาแจกผู้โดยสาร ก็
เลยนำไปถวายท่านเป็นไทยทาน ซึ่ง
คุณเล็กน้อยเต็มที แต่ก็เท่าที่จะหาได้
ในขณะนั้น ที่จริงน่าจะถวายบ้างจ้ะ
ไม่ว่าจะแก่ท่านหรือแก่ผู้ใดก็ตาม แต่
เงินที่เขาส่งให้ชาวต่างประเทศแลกมา
ใช้กัน คนพื้นเมืองนำไปใช้ไม่ได้
ไม่มีใครรับ จึงไม่มีประโยชน์อะไร
เมื่อนึกอยากจะแสดงความพอใจแก่
ผู้ให้บริวารต่างๆตามที่พักค้างแรม จึง
ต้องให้เป็นของพระลูกเล็กๆน้อยๆ
แทน

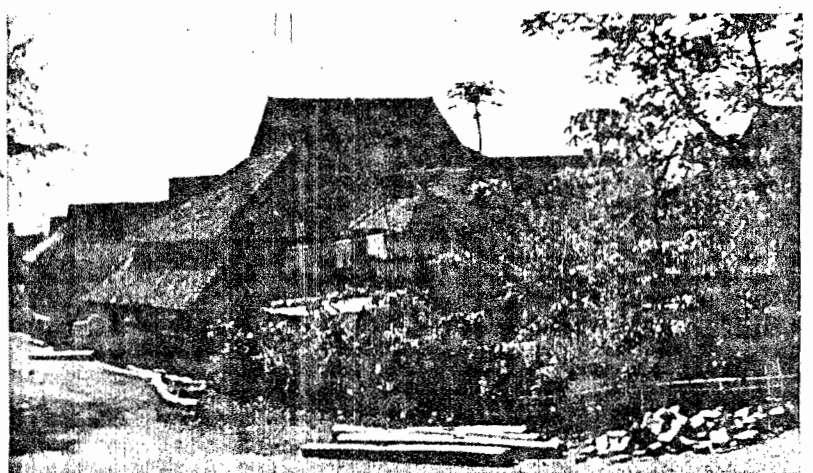
ลงจากวัดมา ต้องข้ามถนนจึง
ถึงหมู่บ้าน แต่เดิมหมู่บ้านแห่งนี้คง
อยู่เชิงเขา เมื่อมีถนนตัดผ่าน จึง
แยกวัดไปอยู่ปากหนึ่ง และหมู่บ้าน
ไปอยู่อีกปากหนึ่ง หมู่บ้านอยู่ต่ำ
กว่าถนนลงไป ทำให้ออดน้ำถึง

(อ่านต่อหน้า ๑๐๔)

รวบ้านที่มีทุ่งอูรี รวไม้ไผ่ และคันไถ

หลังคาบ้านมีทาบสองชั้นตรงจั่ว

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๒๓ วันที่ ๔ ก.ย. ๒๕๒๖)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๗)

น้ำท่วมไม่ได้ ตามถึงเรื่องนี้ ก็ได้คำตอบว่า เขามีเหมือนกันแต่นานมาแล้ว ดินที่นั่นสเลื่องๆเหมือนดินที่ทำดินสอในสมัยก่อน เขานำมาทำเป็นอิฐใช้กัน แต่ไม่ทราบว่าเป็นประโยชน์อะไร เพราะจะกินทำรวบ้านก็ทำไว้ไม่ตลอด บางตอนก็ยังเป็นรูไม่ใส่ขัดกันอย่างที่เขาริยคาย บางตอนก็ปลูกต้นไม้ เช่น ต้นตะบองเพชรเป็นรว ก็คิดว่าหมู่บ้านแห่งนี้ น่าจะเป็นหมู่บ้านพัฒนา เพราะถนนหนทาง ในหมู่บ้านเรียบร้อย ตามบ้านช่องก็เห็นได้ว่าพยายามไม่ให้กรุงรัง แต่การปลูกสร้างบ้านช่องก็แล้วแต่ฐานะ บางบ้านเห็นเสาต้นโตๆ หลังคามุงกระเบื้องไม้ กลมลงมาเป็นสองชั้น ชั้นล่างคล้ายชายคาคลุมลงมาจนไม่เห็นฝาเรือน จึงมองดูเหมือนบ้านไม้มีฝา แต่บางบ้านก็มีหลังคาชั้นเดียว ไม่มีชั้นล่างคลุมลงมา ส่วนฝาเรือนของเขาโดยมากทำสูงราวสองศอก และไม่มีหน้าต่าง เพราะถ้าฝาเรือนเป็นฝาขัดแตะอย่างที่เขาเรียก ฝาसानแล้ว แสงพอเข้าได้เรื่อยๆ และในเรือนเขามัวไว้สำหรับนอนเท่านั้น เมื่อจะทำกรางงานเขาก็ออกมาข้างนอกตรงชานเรือน คำว่า หน้าต่าง จึงไม่ค่อยมีคำเรียก ถ้าจะมีก็หาคำเรียกตรงกันได้ว่า ถ้าไม่หาคำภาษาอื่นมาใช้ก็ต้องใช้คำ บ้อง คือรูที่จะไว้ เป็น บ้อง-เขม บ้องเขม บ้องเขม ก็มี คือรูที่จะไว้สำหรับดู ว่าใครจะมาที่เรือนของตน หลังคาบ้านของเขา มีลักษณะสำคัญคือมี

ชายคาต่อมาทางจั่ว อย่างที่เรียกในภาษาไทยใหญ่ว่าตูป แต่ที่นั่นเขาทำใหญ่โตหักเป็นมุม ถ้าหลังคาสองชั้น ตูปก็สองชั้นด้วย ที่ในรัฐชานบางบ้านทำเป็น ตูปมน คือโค้งกลม และมีชนเคียว ดูในภาพตลาดเมืองเชียงตุงในหนังสือหมอดอดดี เห็นหลังคาบ้านแบบเดียวกันกับที่เชียงรุ่งทีเดียว

เราเดินลัดเลาะไปตามทางเดินในหมู่บ้าน แลเห็นบ่อน้ำ คงจะเป็นของเก่าแก่ ก่อด้วยหินแข็งแรง ตรงกับหมอดอดดีเขียนว่า "หมู่บ้านทุกหมู่บ้านขุดบ่อน้ำไว้ใช้ และทำอย่างเรียบร้อย ขอบบ่อก่อด้วยอิฐและหิน บ้านเรือนก็ใช้มุงด้วยกระเบื้องและจาก" บ่อน้ำหมู่บ้านนี้ทำหลังคาคลุมไว้ด้วย ชะโงกหน้าไปดู รู้สึกแปลกที่น้ำในบ่อเต็มถึงขอบบ่อท่อก่อน ไม่ต้องจ้วงตักให้ลำบาก ทงนาที่ตกขนมากก็ใส่ขาเห็นผู้หญิง ๒-๓ คนนำเสื้อผ้ามามากตรงลานซีเมนต์ข้างบ่อน้ำเอง เดินต่อมาแลเห็นคนจักรยานมา ตามเขาวา เรียกว่าอะไร เขาวา กงเกนเท่าที่เดินดูหลายต่อหลายบ้าน ไม่เห็นมีส่วนไหนของบ้านที่มีลักษณะพอจะเป็นส่วนตัว เขาจะมีส่วนสาธารณะใช้ร่วมกันที่แห่งใดแห่งหนึ่งของหมู่บ้านหรืออย่างไรไม่ทราบ คิดว่าทางการคงจะไม่ให้ไปเที่ยวจู่ๆละกรรมัง แต่จะอย่างไรแน่ก็ได้ตาม

มาถึงบ้านหลังหนึ่งมีไม้รูปรางแปลกกว่าที่เคยเห็นอยู่ตรงข้างเรือนก็เลยแวะเข้าไปดู ที่ใต้ถุนเรือนซึ่งสูง ไปรุ่งสบาย มีแม่เฒ่านั่งอยู่บนแคร่กับหญิงสาวคนหนึ่ง อีกคนหนึ่ง

เป็นผู้หญิงอายุราวกลางคน คงเป็นเจ้าของบ้านมาต้อนรับ ขณะนั้นมีชาวบ้านผ่านมา เลยแวงมาดูเราด้วยเสียงทักมาข้างหลังราวกับรู้จักกันมานานว่า แม่เฒ่าก็ออกมา เธอแนะนำเป็น นางจ้อย เมื่อไปอัสสัมดูเหมือนไม่กับ มาถึงทีนี้กลายเป็นแม่เฒ่าไปแล้ว (ยังมีต่อ)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ คร.บรรจบ พันธุเมธา
(สกรีสาร ฉบับ ๓๖/๒๔ วันที่ ๑๒ ก.ย. ๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ

คนไท-ไทย

จะว่าเวลาล่วงไปไม่กี่ปีอย่างไร
ได้ เพราะนับแต่เดือนพฤษภาคม
พ.ศ. ๒๕๕๕ ที่ข้าพเจ้าได้ไปอัสสัม
ครั้งแรก และได้พบพวกคนไทยที่
ยังพูดภาษาไทยได้ มีพวกกำนันและ
พ่อแก่เป็นต้นนั้น มาจนกระทั่งถึง
เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ ที่ได้
มาลงเขย่งรุ่งนี้ รวมแล้วก็เป็นเวลา
ถึง ๒๕ ปี ขณะที่เดินชมหมู่บ้าน
ของชาวเขย่งรุ่งอยู่นั้น ข้าพเจ้ามี
ความรู้สึกเหมือนเมื่อครั้งเดินอยู่ใน
หมู่บ้านน้ำพอกเขย่ง (พม่าเก่า) ตำบล
ชัยบุรี ดังที่ข้าพเจ้าให้ชื่อบันทึกการ
เดินทางครั้งนั้นว่า “ไปเที่ยวบ้านไท”
อันหมายความว่า “ไปเที่ยวบ้านไท”
กรณี่มาได้พบเจ้าของบ้านชาวไตลื้อ
ที่ถามชื่อคุณแล้วว่า ชื่อ อีแสง
(ออกเสียง อีแซง) ที่ข้างเป็นคน
อารมณ์ดี มีน้ำใจดี เต็มอกเต็มใจ
บอกให้ไม่ว่าเราจะถามอะไร แม้ว่า
จะถามซ้ำไปซ้ำมาเพื่อความแน่ใจ
ก็ยังหัวเราะไม่แสดงความเบื่อหน่าย

ทำให้ข้าพเจ้านึกถึงภรรยาเจ้าแก้ว
โคสหายที่เป็นชาวพม่าแก่ นางจ้อย
สุนตะหรือชาวคำตี้ และพี่อามชาว
อ้ายดอน ผู้ที่ช่วยให้ความรู้เรื่อง
ภาษาต่างๆดังกล่าวนั้น แก่ข้าพเจ้า
เป็นอย่างดี พร้อมกันนั้นก็นึกถึง
ผู้ร่วมคณะที่ไม่ได้สนใจเรื่องภาษา
ว่า เขารู้สึกเบื่อหน่ายอย่างไรบ้าง
และข้าพเจ้าก็รู้สึกเกรงใจท่านเหล่านั้น
พร้อมทั้งเห็นใจว่า เมื่อเขาไม่
เข้าใจจะให้อะไรอย่างไร และเมื่อ
ไม่สนใจก็อดรู้สึกเบื่อหน่ายไม่ได้
ทำนองเดียวกับพวกเจ้าหน้าที่ที่ต้อง
มาทักคณะของเราในครั้งนั้น คงไม่
รู้สึกสนุกเหมือนอย่างพวกเรา ทั้ง
ยังไม่เข้าใจด้วยว่าเราถามคำถามต่างๆ
เหล่านั้นไปทำไม ถ้าผู้ซึ่งตาม
ธรรมดาจะไม่ถามอะไร ถ้าไม่มีใคร
ถามอะไร หรือขอให้ทำอะไร ก็
จะนั่งอ่านหนังสือโดยเฉพาะในเวลา
เดินทางไปในรถยนต์ ก็ยังอดถาม
ข้าพเจ้าไม่ได้ ข้าพเจ้าเห็นว่าพวกนัก

สนั่นๆ คงไม่ช่วยให้เกิดความกระจำ
งขึ้นมาได้ จึงบอกว่าจะขอให้หัวหน้า
คณะอธิบายให้ฟังในภายหลัง เพราะ
ถึงอย่างไรก็เป็นทราบกันแล้วว่า ที่เรา
มาค้นพบ มาด้วยเรื่องภาษา หากใช้
มาเที่ยวเล่นเปล่าๆไม่
ในการสอบภาษา ถ้าไม่ได้คน
บอกภาษาใดๆ ฉลาดๆแล้ว ก็คงไม่
ค่อยได้เรื่องมากนักในเวลาอันรวดเร็ว
แต่เท่าที่ผ่านมานี้ พวกผู้ใหญ่
มักจะเก่ง ฉลาด เพราะไม่เพียงแต่
จะเข้าใจว่า เราต้องการให้เขาบอก
อะไร เขาก็ยังช่วยหาวิธีบอกให้เรา
เข้าใจยิ่งขึ้น เช่นข้าพเจ้าถามคำถาม
หมายความว่า แร้ง อีแสงว่า หัง ข้าพเจ้า
ก็ทักว่า ไม่ได้หมายถึงตัวรุ้งที่เป็น
เหยี่ยวชนิดหนึ่งนั้นนะ แต่แร้งเป็น
ตัวกินวัวควายที่ตาย อีแสงก็ยืนยัน
ว่า โอ้คล้ายตายแต่ค่อนน่า คือ วัว
ควายตายแล้วกินนั้นแล้วลงทำยาว่า
ฮ้อนมันแดง (ฮ้อน คือ หงอน ที่
จริงน่าจะว่า ฮี(หัว)) แต่ถ้าสิ่งใด

เรื่อง คนไทย-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๒๔ วันที่ ๑๑ ก.ย. ๒๕๒๖)

ไม่เคยพูดไม่เคยรู้ อีแสงก็ออกไป
ตามตรง ดังเช่นถามคำถามนี้ หนึ่ง
สอง สาม ไปจนถึง ร้อย พัน หมื่น
แสน และเหนือกว่านั้นเป็น ล้าน
โกฏิ แต่อีแสงก็ว่าได้แค่ ปีน (พัน)
หมื่น (หมื่น) แสน (แสน) ถามว่า
ขึ้นเหนือ คือเหนือกว่านั้นหรือไม่ว่านะ
ก็ตอบว่า มก้อเบ้าต่อนวัน คือ มี
ก็ไม่เคยว่านี่ ฟังในเทปได้ยินตอน
หนึ่ง อีแสงว่า เฮนั่นป็นไทนอย
ใช้ หนึ่งๆ ซ้องๆ ขึ้นว่าถึงป็นถึงหมื่น
เจ็ด (ต่อไปฟังในเทปไม่ถนัด)

คำ ไทนอย (คือ ไทนอย)
น่าสนใจ คงไม่ได้หมายความว่า
ข้อเผ่าพันธุ์ เพราะเมื่อเรียกตัวเอง

อีแสง ชาวเขียงร้าง

เขาใช้ว่า ไต ไตเฮ (ไท ไทเรา)
แต่ฟังตามความแวดล้อม น่าจะหมาย
ว่า เรานี้เป็นคนผู้น้อยคนสามัญ
ใช้ หนึ่ง สอง ขึ้นว่าถึงพันถึงหมื่น
นับ...ตรงที่ฟังไม่ชัด เดเอาว่า คง
หมายความว่า นับไปไม่ถึง ที่ว่าน่าสนใจ
เพราะได้เคยพบคำ ไทนอย ใน
ภาษาไทยขาว เป็นข้อความกล่าวถึง
ชาวไทขาว นับแต่เจ้าแสนป็น คือ
เจ้าแสนพันหรือเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน
ถึงไทนอย ก็คิดว่า คงจะหมายความว่า
คนผู้น้อยอย่างไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน
แต่ได้ยินเพียงครั้งเดียว เพราะ
ฉะนั้นไม่อาจจะลงความเห็นชัดแจ้ง
ลงไปได้

ภาษาไทยใช้คำเหมือนกับ
ภาษาไทยใหญ่หลายคำด้วยกัน คำหนึ่ง
คือ เบ้าต่อน ข้างต้น ที่หมายความว่าไม่
เคย ภาษาไทใหญ่ใช้ อำต่อน เช่น
เดียวกับ อำหอน บางที่ใช้ อำหอน
ต่อน เช่น อำหอนต่อนหัน คือไม่
เคยเห็น และอีกคำหนึ่งคือ กันตา
(=ขนตา) ซึ่งไม่ได้หมายแต่ขนตา
แต่หมายถึง กว ไปด้วย เช่นเดียว
กันเป็นอันในภาษาทั้งสองนี้ไม่มีคำ
กว ใช้ แม้ในภาษาพม่าก็เป็นเครือ
ไทใหญ่ก็ไม่มีเช่นเดียวกัน แต่กลับ
ต้น ที่ภาษาไทยใหญ่หมายความว่า รองเท้า
ภาษาไทยเรียก แค็บ เพียงคำ
เดียว ส่วนคำที่ ๖ ออกเสียงเป็น ห
หรือ ฮ ได้แก่ เหงือก เป็น เท็ก

หงอน เป็น ฮอน ก็ใช้ตรงกัน คำ
เหงอก เป็น หอก เชื่อว่าคงใช้
อย่างเดียวกัน

ส่วนที่ใช้ไม่ตรงกันก็คือ
พยัญชนะ ค บ ภาษาไทใหญ่ออก
เสียงเป็น ล กับ ว หรือ ม เช่น
ค เป็น หล บ่าน เป็น ว่าน หรือ
ม่าน ภาษาพม่าและคำที่ใช้ น
กับ ม เช่น ค เป็น น บ่าน เป็น
หม่าน แต่ภาษาไทยออก คงเป็นเสียง
ค และ บ เช่น เบ้า (=ไม่) และ
แตง (=แดง) แปลกก็แต่ คำ อีแสง
ออกเสียง ถ้า เช่น ถ้าโตถ้า ก็ออก
ตัวดำ คงจะออกเสียงผิดไปเอง
เพราะในหนังสือก็ใช้ คำ

สระเสียง อา+อ (เขียน
เออ-อ) ในภาษาไทยใหญ่และเครือ
ไทใหญ่นั้น ภาษาไทใหญ่ออกเสียง
โอ เช่นเดียวกับเรา เราออกเสียงคำ
เหล่านั้นเป็น โอ แต่คงเขียนไม่ม้วน
กำกับไว้ คงเพื่อให้เห็นว่าแตกต่าง
กับเสียงโอไม่ม้วน คำ ใช้ เป็น โอ
(น่าแปลกก็ข้ออีแสงออกเสียงเป็น
ช ไม่ใช่เสียง จ) สะโล เป็น โป
แทนที่จะเป็น เบื่อ-อ อย่างในภาษา
ไทใหญ่ ลูกสะโล เป็น ลูกโป
หลานสะโล เป็น ลานโป น้อง
สะโล เป็น หนองโป ที่สะโล เป็น
โปโป แต่ให้ ใช้ หอ เช่นเดียวกับ
ที่ใช้ในภาษาเหนือของเรา

(ยังมีต่อ)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๒๕ วันที่ ๑๙ ก.ย. ๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ์

คนไท-ไทย

เราใช้เวลาสอบถามอ๊แสงไม่
นานนัก เห็นจะไม่ถึงครึ่งชั่วโมง
แต่ได้เรื่องมากโขอยู่ ทั้งข้ออวยวะ
ร่างกาย คำนับหนึ่ง สอง สาม ฯลฯ
ข้อสัตว์ต่างๆ และคำเรียกญาติ
พี่น้อง ทั้งที่เสียเวลาลงม่นม่น
เพื่อสอบถามเข้าใจของอ๊แสงอยู่
หลายตอน ผู้ถามต้องพยายามนึก
หาคำในภาษาถิ่นต่างๆ เท่าที่ตนรู้
และคิดว่าเขาจะเข้าใจ พูดแก่เขา
บางที่เขาก็เข้าใจ แต่เวลาเขาพูด
ทวนคำ เขาพูดคำของเขาที่เขาใช้อยู่
เช่นเราพูด นั้ เขาก็เข้าใจ แต่เขา

พูดคำของเขาว่า แจ็ด เราพูด สัตว์
เขาพูด แซ็ด และข้าพเจ้าพูดคำ
ตั้งโหลง อย่างที่ชาวไทใหญ่ใช้หมาย
ว่าทั้งหมด อ๊แสงพูดว่า ตั้งปึก มีที่
ข้องใจที่บางคำเขาใช้แปลกไปกว่า
ของเรา ทำให้ไม่แน่ใจว่าเขาบอก
ถูกหรือไม่ หรือจริงเขาใช้อย่างนั้น
เช่น อ๊แสงขทหลังมือและบอกว่า
ฝ่ามือ หรือคำฮ้อนมันแดง สำหรับ
ตัว หัง ดังที่กล่าวถึงคราวที่แล้ว พอ
พูดฮ้อน ก็ไม่น่าจะเป็นคำอื่นไปได้
นอกจากหงอน เพราะถิ่นต่างๆ ใช้
คำนับกันโดยมาก แต่แรงก็ไม่มีหงอน

บ้างว่าที่แดงควรเป็นหัว บ้างว่าแดง
ที่คอ ฯลฯ คิดว่าเขาคงเห็นของเขา
อย่างนั้นละกระมัง เพราะฉะนั้นการ
สอบภาษาจึงยุติที่ทุกคนเดี๋ยวเห็นจะ
ไม่ได้

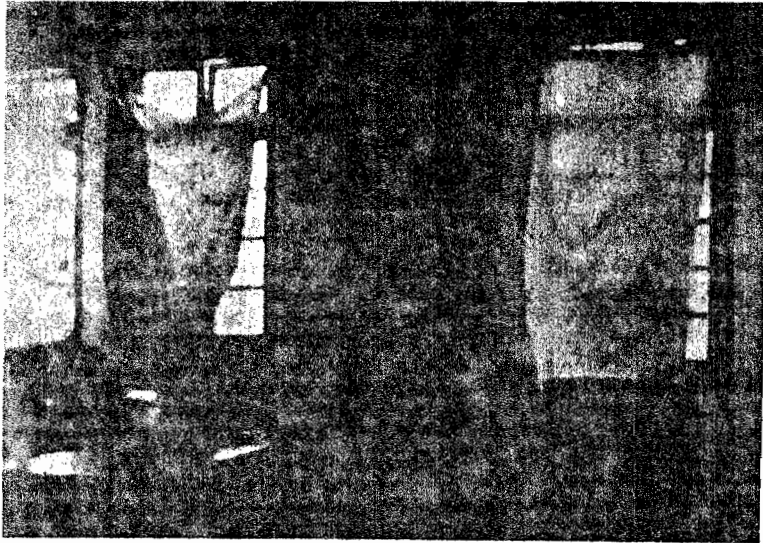
เรื่องเสียงสูงต่ำก็เป็นปัญหาอีก
เพราะคำเดียวกันออกเสียงต่างกันได้
หลายเสียง ทั้งที่ออกเสียงเป็นคน
คนเดียวกัน คือ เสียงเอก ในภาษา
ของเรา เป็น เสียงเอก ในภาษาของ
เขาก็มี่ เสียงตรี ก็มี เสียงจัตวา
ก็มีในกรณีต่างกัน ถ้าหากเป็น
คำนับ เสียงเบ่นเสียง เอก ก็มี เช่น

ซ้าย—ภาพลูกเข็น (นักเรียน) หญิงชายจากหน้าปกหนังสือเรียนของเขา (เล่ม ๒)

ขวา—ภาพห้องสอน (ห้องเรียน) ในหนังสือเรียน

เรื่อง คนไทย-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๒๕ วันที่ ๑๕ ก.ย. ๒๕๒๖)

ภาพบน-ห้องสอน (ห้องเรียน) จริ่งในโรงเรียนหมิ่นจิ้งทง ภาพล่าง-ห้องเรียนและ
วิธีจับปากกาในการเขียน

ไ่ เป็น ไ่ เสียงจั่วตัวก็มี เช่น
ไห่ เป็น ไห่ (ในคำแก่นไห่)
หมิ่น เป็น หมิ่น กัว เป็น กัว
(ในคำกัวแ่ง = กัวแ่งคือข้อเท้า)
ฝามือ เป็น ฝามือ คำไ่ ออกเสียง
ท้ายคำคล้ายจั่วตัวก็มี ถ้าเป็นคำตาย
ที่เสียงก่อนข้างยาวอย่างคำเหงือก
สอก นกกระจอก อีแสงก็ออกเสียง
เป็นเสียงเอก ดูเหมือนเสียงจะยาว
กว่าของเรา ทั้งท้ายเสียงเหมือน
มีเสียงหยุดในคอ เป็น เพ็ก แค้น
สอก (= แขนสอก คือสอก) นก
จอก ทั้งยังลงท้ายคล้ายจะเป็นเสียง
จั่วตัว เมื่อมีคำอื่นตามมา เช่น
นกจอกป่า (= นกกระจาง) เสียงจึง
เป็น นกจอกป่า ทั้งๆที่คำ ป่า ไม่
น่าจะมีเสียงเช่นนั้น (ตามธรรมดา
เสียงสามัญของเราเป็นเสียงตรีหรือ
สามัญท้ายตรีของเขา เช่น กาคัวคำ
เป็นกาคัวคำ) ถ้าเป็น เสียงเอก
คำตาย เสียงเป็นเสียงตรีอย่างภาษา
ถิ่นแทบทุกถิ่น เช่น หก เจ็ด แปด

สิบ เป็น สก เจ็ด แปด ซิบ

ส่วน เสียงโท บางที่เป็น
เสียงเอก (คล้ายมีเสียงหยุด
ในคอด้วย) เช่น ข่า เป็น ข่า ห้า
เป็น ห้า พิ เป็น พิ แต่เป็นเสียง
จั่วตัวก็มี เช่น ข่า เป็น ข่า ที่เป็น
เสียงตรีก็มี เช่น น่อง เป็น น่อง
ป้อมน่อง คือท้องน่อง (ในภาษา
ไทยใหญ่ บ่อม คือ กลม) ว่า เป็น
ว่า ตามธรรมดาออกเสียง หว่า

คำ เสียงตรี ตามธรรมดาเป็น
เสียงโทแทบทุกถิ่น เช่น น่อง เป็น
น่อง น้อย (= เด็ก) เป็น น้อย
แต่เป็นเสียงเอกก็มี เช่น ไ่ น้อย

เป็น ไ่ น้อย สะไ่ เป็น ไ่
ลู่ไ่ ข้าง เป็น ข้าง แต่ที่อัสสัม
ออกเสียงตรีอย่างเราก็มีย เช่นคำ
นก เป็น นก

เสียงจั่วตัว ก็ออกเสียงหลาย
เสียง เช่น หลาน บางที่คงเสียงจั่วตัว
เป็นหลาน แต่โดยมากแทบทุกคำที่
มีเสียงจั่วตัวในภาษาของเรา ของ
เขาจะเป็นเสียงตรีหรือบางที่เป็น
เสียงสามัญท้ายตรี เขียนลั่นก็ไม่ใช่
ตรงกับเสียง ลั่น ของเขาทีเดียวนัก
บางที่พูดเป็นเสียงเอก เช่น ไ่ หลาน
(= ตัวหลาน) เพราะฉะนั้นยังกำหนด
แน่ไม่ได้ว่า เสียงที่ต่างไปนี้เป็น
เพราะเข้ากับคำอื่น เสียงแวดล้อม
ทำให้ออกเสียงต่างไป อย่างเช่น
ภาษาจีนกลาง ถ้าเสียงโทมากับเสียง
โทด้วยกัน คำหน้าจะกลายเป็นเสียง
จั่วตัว เช่น ปู่ชู้ เป็น ปู่ชู้ ภาษา
อ้ายตองก็ออกเสียงเอก เป็นจั่วตัว
ก็เช่นกัน ถ้าพูด เป้าปี่ เสียงจะเป็น
เป้าปี่ แทนที่จะเป็นเป้าปี่ ทั้งสอง
คำ

เสียง อี อี ของ อีแสงก็ฟังต่าง
กับของเรา เช่น คำ ซึซิบ ที่เรา
ถามอายุของอีแสงเป็นคำถามสุดท้าย
อายุ เขาเข้าใจเพราะใช้ อายุ เหมือน
กัน (ภาษาไทยใหญ่ใช้ อ๊ะซาค อย่าง
(อ่านก่อนหน้า ๑๐๔)

๕๒

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สทธีสาร ฉบับ ๓๖/๒๔ วันที่ ๑๕ ก.ย. ๒๔๒๖)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๕๑)

ภาษาพม่า) อีแสงว่า ช้ชบป๊าย
(-ตีสิบกว่า) ตามว่า ป๊ายเท่าใด
ก็ว่า ช้ชบป๊ายฮก (-ตีสิบหก)
เสียง อี อี ของเขาปลายถิ่นกตเทศาน
ชิดกว่าของเรา ทำให้หนักถึงคำ สี่
ในภาษาไทยชาวไทเขียน สิบ มี ย ตาม
ด้วย จะออกเสียงทำนองเดียวกัน
หรืออย่างไรไม่ทราบ

เราจำใจต้องลากลับ เพราะเกรง
ว่าอีแสงจะเหนื่อย เราเองก็คอแห้ง
เหลือเกินแล้ว ทั้งพวกเด็กๆในหมู่บ้าน
กลับจากโรงเรียนส่งเสียงจ๊อก-
แจ็ก ทั้งที่ได้รับแจกท็อฟฟี่ครบทุก
คนแล้ว โรงเรียนของเขาคงอยู่ใกล้
พอเดินกลับบ้านมากินข้าวกลางวัน
และพักผ่อนได้จนกว่าจะถึง ๑๕ น.
จึงจะกลับไปเรียนตอนบ่าย พวกเรา
เองเขาก็นัดเวลาราวนั้นคือ ๑๕.๓๐ น.
ขอให้โรงเรียนเข้าเสียก่อน โรงเรียน
ที่เขาพาเราไปชมเป็นโรงเรียนประถม
อยู่ไม่ไกลที่พ่อกัน มีชื่อว่า หยินจ้งหง
เขาวัวคือเวียงเชียงรุ่ง หยิน ที่ใส่
ไปข้างหน้า เขาวัวเทียบเท่ากับ เว
(-เวียง) แม้เขาเรียกเมืองเชียงรุ่ง ก็
ใช้หยินจ้งหง เขาจะเลียนเสียงหยิน
กับ เว อย่างไรไม่ทราบ เพราะหยิน
คำนี้เป็นคำทชวายนานออกเสียง ๕๑

๑๐๙

แทนคำ หยิน ของชาวปักกิ่ง เสียงนี้
เป็น อ+อว ถ้าจะถอดให้ใกล้เคียง
ควรเป็น ขหวิน คนถิ่นอื่นออกเสียง
อย่างนี้ได้ จึงออกเสียงเป็น อี ไป

ครูใหญ่โรงเรียนนี้เป็นผู้หญิง
เมื่อเราไปถึง โรงเรียนเข้าแล้ว และ
มีการสอนภาษาไทในชั้นปีที่ ๑ ด้วย
ครูใหญ่จึงพาเราไปดการสอนของคร

กันทั้งหญิงชายทั้งชาวไทและ
ปะหล่อง อายุแต่ละคนราว ๘-๘ ขวบ
พอเราเข้าไป เขาตบมือต้อนรับตาม
ธรรมเนียมของเขา ห้องเรียน
หรือ ห้องสอน ของเขาใหญ่ แต่
มีนักเรียนราว ๓๐ กว่าคนเท่านั้น
แต่ละคนดูกระตือรือร้นอยากตอบ
โดยเฉพาะเด็กผู้หญิงขม้อรอน ครู

เขาเรียกผู้สอน (หรือ ครู ตามที่เห็น
ในหนังสือเรียนของเขา) มีที่เป็น
ชาวไทในโรงเรียนนี้เพียง ๑ คน
ในจำนวนครูทั้งหมด ๔๕ คน แต่
ที่จริงครูที่เป็นชนกลุ่มน้อยก็มีเพียง
๑๑ คนเท่านั้น ครูชาวไทสอนวิชา
ต่างๆ คนตริก็มี พลศึกษาก็มี ไม่
เฉพาะสอนภาษาไท ครูที่สอนภาษา

เรื่อง คนไท-ไทย ของ คร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๒๖ วันที่ ๒๕ ก.ย. ๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ์

คนไท-ไทย

ครูสอนภาษาไตชนหน่งน เป็นผู้ชาย กำลังสอนให้นักเรียนหัดเขียนหัดสะกดตัวตามหนังสือเรียนกับปากกลิตโตเล่ม ๑ ดังภาพคราวที่แล้ว ผู้ที่เรียนภาษาไตจะต้องเรียนทั้งหมด ๑๐ เล่ม ชั้นละ ๒ เล่ม ขณะหนังสือเขาเมื่อออกมาเพียงเล่ม ๑ ๒ ๓ ส่วนเล่ม ๔ ๕ ๖ ยังไม่ออก เล่ม ๑ เริ่มด้วยตัวสระ พยัญชนะและเครื่องหมายเสียง ตัวหนังสือไต เขาเรียกได้ไ้ บางทีเรียก ลักได้ ลักได้ไ้ไ้เรียนหนังสือไท ก็เรียก เฮ้นได้ไ้ไ้

คำ เฮ้น เทียบได้กับ เรียน มีใช้อย่างเดียวกับเราคือ โรงเรียน เป็นโฮ้งเฮ้น ส่วนนักเรียน เรียก ลักเฮ้น (ลูกเรียน) หรือ ก้อเฮ้น (สหายเรียน) เห็นในหนังสือเรียนมีใช้ทั้งสองคำ คำ ดังซ้าย (เขียนทั้งหลาย) คือทั้งหลาย เขาใช้แทนคำนามได้ เช่น ใช้แทนนักเรียนทั้งหลายได้ ซึ่งนับว่าแปลกกว่าของเรา คำ เฮ้น นี้ก็น่าคิดว่าจะเป็นคำไทแท้หรือไม่ เราเคยรู้กันว่า เป็นคำเขมร เพราะเขมรมีคำ เรียน

บงเรียน (=บ้องเรียน หมายถึง ทำให้เรียนคือสอน) ภาษาไตนี้อาจอยู่ใกล้กับลาว จะได้คำนี้ผ่านมาจากลาวหรืออย่างไร หรือจะเป็นคำเก่าของไทย เพราะภาษาไตเหนือก็มีใช้ ใช้ว่า เฮ้นลักเฮ้นลักย คือเรียนหนังสือ ภาษาไทใหญ่จึงจะใช้คำสอน หมายถึงทั้งสอนและเรียน ถ้าพูดให้ชัด สอน ใช้ว่า สอนเหื้อ-อ (=สอนให้) เรียนใช้ว่า, สอนเอา

ตัวหนังสือแบบใหม่ภาษาไตสอนนับว่าง่ายมาก เมื่อเทียบกับตัว

เด็กไตชาวเชียงรุ่ง (จากหนังสือ *Travels Through Xishuangbanna*)

๓๙

-บ ขับ

(จากหนังสือเรียนกัมปากกลิตโต)

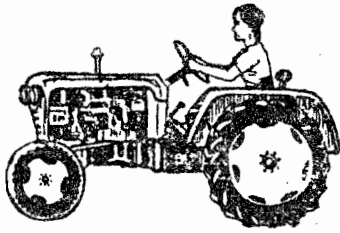

๓๖๔๔๔

-บ อามนัม

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๒๖ วันที่ ๒๕ ก.ย. ๒๕๒๖)

๓

๓๖๖๖๖๖๖๖

- ค ผักไถ่หล้า

๖๖

๑๑๖

- ๓ ๓๓

๖๖

๖๖๖๖๖๖

- ค บิดล่า

๖๖

๖๖๖๖๖๖

- ค ขุด

หนังสือแบบเก่า ที่สำคัญอย่างหนึ่ง
คือมีหมายเหตุกำหนดเสียงสูงต่ำ
แม้จะมี ๒ รูปคือรูปที่เทียบกับเสียงไท
กับเสียงเอกของเราเท่านั้นก็ตาม บท
เรียนที่ครูกำลังสอนเป็นการผสมตัว
สะกดแม่กด เสียงครูอธิบายคำ บิด
หล้า กับ ขุด ซึ่งตัวเขียน เขียน
เป็น บ สระอิด และ ล สระอา
ไม่ไท กับ ข สระอุ และ ฮ สระอุ
เสียงครูพูดตลอดเวลาว่า ผมนิพนธ์
แล้วขณนนนนให้นั้นตอบ มา
ทราบภายหลังว่า ผมนิพนธ์คือ
สะกดตัว เขาสะกดแปลกกว่าของ
เราคือ พยัญชนะเขาไม่ออกเสียงเป็น
อ อ เช่น บ ไม่ออกเสียง บอ แต่
ออกเสียงเป็น บะ และ ข ก็ไม่เป็น
ขอ แต่เป็น กะ คำ บิด ในบิต ถ้า
เขาจะสะกด บะ อิด บิด และขุดเป็น
กะ อิด กุด ครูถามนักเรียนว่า ผมนิพนธ์
เป็นคำหว่าสั้ง คือสะกดเป็นคำว่า
อะไร แล้วให้หากรรมมารับให้
เข้าความของคำ บิด กับ ขุด ได้
ถามผู้สอนกันภายหลังถึงคำ ผมนิพนธ์
ว่าหมายอย่างไร และได้คำตอบว่า

สะกดตัวดังกล่าวข้างต้น คำนี้
ในภาษาไทยใหญ่มีคำ ปันผวน คือ
ผวน ถ้ามันปันผวน คือ คำผวน
(ปัน คือ ปล้น หมายถึงปลัก ถ้ามัน
แปลว่า รลปลักกว่า ผวน เขาออก
เสียงสระผสม อัว ไม่ได้จึงเป็น ผวน
แต่ภาษาไทยเราเรียก ปันผวน แปลว่า
ปลักผวน ผวนคือโตกไม้ใส่อาหาร
ที่จริงอาจจะออกเสียง ผวน ผิดไปกลาย
เป็น ผวน จึงต้องแปลให้มีความอย่าง
นั้น) คำปันผวน ก็มีในหนังสือแบบ
เรียนของเขาเล่ม ๒ ในแบบฝึกหัด
มีคำสั่งให้อ่านและเขียน กับปันผวน
ข้างใต้ และเขายกคำ ออน (นำ)-
จอม (ตาม) เข้า-ออก นอก-ใน
บัน (เป็น)-ตาย แต่ม (ต่ำ)-สูง นก
(หนัก)-เบา แบ (แบก)-ชนะ-
กัน (แพ้) คิดว่าน่าจะไม่ใช่คำผวน
อาจเป็นเสียงสนับหนาสันหลัง หรือ
จะอย่างไรไม่มีโอกาสได้ถาม แต่
ผมนิพนธ์คิดว่าคำนี้ขบใจพวกเรา ต้อง
ถามผู้สอนเมื่อออกมานอกห้องเรียน
แล้ว ก็ได้คำตอบว่า บิด คือ ปลิด

หล้า คือใบชา (เขียนล่า) คำนี้ใน
ถิ่นอื่นคือไทใหญ่และพม่าจะใช้ บิด
ใช้ได้ทั้ง บิดม้อก บิดม๊าก และ บิด
พัก คือปลิดดอกไม้ ปลิดผลไม้
และปลิดผัก ซึ่งเราใช้คำ เด็ด แทน
นอกจากเครื่องหมายเสียง เขา
ยังมีเครื่องหมายตัวสะกด พยัญชนะ
ตัวสะกดทุกตัวมีวงกลมเล็กๆ ติดอยู่
ที่หางพยัญชนะ ถ้าเขียนที่หางไม่ได้
เช่นตัว บ ต้องลากหางลงมาเขียน
วงกลมดังในภาพ ซึ่งทำให้แบ่งคำ
ได้ง่าย และดูจะสะดวกกว่าวิธีใส่
ข้างบนพยัญชนะอย่างภาษาไทยใหญ่
แต่ถ้ามีเครื่องหมายเสียงมาด้วย ก็
แบ่งยากอยู่เหมือนกัน ดังคำ ผักไถ่
หล้า ได้ภาพผู้หญิงขบแทกริเตอร์
ที่จริงเรื่องสะกดการันต์ของเขามันที่
น่าสนใจหลายเรื่องที่มาได้พบภายหลัง
ในหนังสือแบบเรียนที่เขาแจก
ให้มาคนละชุด ๓ เล่ม
เขาพาเราเดินดูผ่านไปทุกห้อง
ทั้งข้างบนข้างล่าง พอได้หมดเวลา
เรียน ถึงเวลาพัก ตอนบ่ายพัก ๑๐
นาที (อ่านต่อหน้า ๑๐๔)

๒๒

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๒๖ วันที่ ๒๕ ก.ย. ๒๕๒๖)

ที่ ๑ และ ๒ มีนักเรียนได้สอบได้ถึง ๑๐๐% จะมีตกบางปีก็ราว ๒% พอขึ้นชั้นปีที่ ๓ ภาษาจีนจะอ่อนลงแต่คณิตศาสตร์ยังดีเหมือนเดิม เขาว่าทดลองสติปัญญากันแล้วเด็กจีนกับเด็กไทยฉลาดพอๆกัน นอกจากวิชาเรียงความ ถ้าเป็นภาษาจีนเด็กไทยยอมสู้เด็กฮั่น (คือจีน) ไม่ได้เป็นธรรมดา เพราะพันความรู้ภาษาจีนอ่อนกว่า เขาจึงต้องจัดชั้นเรียนให้ก่อนเข้าเรียนจริง และสอนภาษาจีนให้บ้างเมื่อเด็กอายุ ๖ ขวบ การสอบทันถึง ๖๐% จึงจะสอบไล่ได้ และต้องสอบได้แต่ละวิชา ถ้าวิชาไหนสอบตกสอบซ่อมได้ แต่ถ้าซ่อมแล้วยังตกอีก ก็ต้องซ้ำชั้น เขาว่าเด็กไทยพออายุ ๑๐ ขวบก็ยังไม่เชื่อฟังพ่อแม่ ไม่ค่อยทำการบ้าน บางทีไม่มาเรียน ๓-๔ วัน ครูต้องไปถึงบ้าน พุดจาให้มาเรียนตามเดิม บางคนต้องช่วยพ่อแม่ทำงานทางบ้าน การเรียนจึงอ่อนไปก็มี เขาว่าที่แล้วนักเรียน

ชนกลุ่มน้อยสอบได้ ๒๔ คน สอบเข้าโรงเรียนมัธยมได้ ๑๗ คน ไม่ได้ถามว่าเป็นเด็กใดกี่คน ที่น่าแปลกอย่างหนึ่งคือในการสอบเข้าโรงเรียนมัธยม ใครเรียนภาษาไทต้องสอบภาษาไทด้วย คนที่ไม่ได้เรียนไม่ต้องสอบ การเรียนภาษาไทจึงกลายเป็นภาระสำหรับเด็ก นักเรียนในโรงเรียนมีหลายคนที่ถูกออกแดง (ดังในภาพคราวที่แล้ว) แต่แรกคิดกันว่าจะเป็นพวกเรียนดี แต่เมื่อถามดูปรากฏว่าเป็นพวกกองหน้าอนุชน เด็กอายุต่ำกว่า ๑๕ ปีสมัครได้ เพื่อช่วยให้การศึกษาดีขึ้น

(ยังมีต่อ)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๗)

ตอนเช้าพัก ๑๕ นาที เขาเรียนวันละ ๖ คาบ คาบละ ๔๐ นาทีก็มี เช่นวิชาดนตรี คาบละ ๔๕ นาทีก็มี สำหรับวิชาภาษาและคณิตศาสตร์ เราเดินผ่านสนามที่มีเด็กเล่นกัน ครูเกรียวเต็มสนามไปยังห้องพักครู ครูใหญ่เชิญมาฟังคำบรรยายเกี่ยวกับโรงเรียนนี้ นักเรียนทั้งหมดมี ๑,๐๖๗ คน มีนักเรียนไท ๔๑๐ คน นอกนั้นเป็นเผ่าอื่นๆ แต่ละเผ่ามีน้อยกว่าเด็กไท แต่รวมแล้วมากกว่า เขาว่าสำหรับการเรียนเด็กไทเก่ง คณิตศาสตร์มากกว่าภาษา ในชั้นปี

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สัปดาห์ ฉบับ ๓๖/๒๗ วันที่ ๑๒ ต.ค. ๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา

ภาษาสัมพันธ

คนไท-ไทย

เมื่อสอบถามเรื่องโรงเรียน
ประถมของเขาจบแล้ว เราก็ถือ
โอกาสถามผู้สอน (คือคำที่เขาเรียก
ครู) ที่บอกว่าช่ออ้ายแก้ว (คงเป็น
ช่ออ้ายแก้ว เพราะเขานิยมตั้งชื่อ
เป็นแก้ว แสง (เพชรหรือรัตนม
ค่า) หรือคำ (=ทอง)) ถึงค่านับที่ถาม
อี่แสง และอี่แสงนับได้เพียงแค
แสน เท่านั้น ครูแก้วก็นับให้ฟังแต่
หนึ่งถึง ปีน (=พัน) เหมิน (=หมื่น
เสียงต่างกับอี่แสงที่ออกเสียงหมื่น)
แซน (=แสน) แล้วข้ามไป โกด
และต่อไปเป็น ล้าน (=ล้าน) แทน
ที่จะเป็น ล้าน โกฏี อย่างของเรา
ส่วนในหนังสือแบบเรียนเล่ม ๑

ฉบับเก่า เขาเรียงลำดับเป็น หนึ่ง
สิบ ส้อย ปีน หมื่น แซน ล้าน แล้ว
ต่อไปเป็น ตอและโกด ซึ่งต่างกัน
ออกไปอีก ตอในท้นคือ ๑๐ ล้าน
และโกดคือ ๑๐๐ ล้าน ในภาษาอีสาน
ของเรา ตอกับโกด หมายถึง ๑๐๐
ล้าน ต้องเป็นล้าน โกฏี แล้วจึงจะ
ถึงตอหรือโกด เรื่อนับสืบสนกัน
คงจะเป็นเพราะเขาไม่ค่อยได้ใช้ใน
ชีวิตประจำวัน ถ้าเขาจะใช้คำเหล่านี้
ก็เพียงแต่จะบอกว่า เป็นจำนวน
มากมายเกินกว่าจะนับถ้วนเท่านั้น
นอกจากนี้ยังได้สอบถามเรื่อง
คำเรียกขาน โดยเฉพาะคำ กู มึง
มีใช้หรือไม่ ก็ได้คำตอบว่ามีใช้

เฉพาะคนสนิทกัน หรือระหว่าง
เด็ก ๆ ด้วยกัน ใช้ อ้า (สำหรับผู้พูด
เทียบเท่า กู ข้า เรา) กง หรือโตกง
(สำหรับผู้ฟัง เทียบเท่ากับ มึง เอ็ง
แก) ก็มี แต่ถ้าใช้แก่คนที่เคารพ
นับถือ ดังที่เขาใช้ว่า ข้าคน ต้องใช้ว่า
กงเจ้า แต่ที่ได้ยินก็แสงพูดใช้แทน
ตัวว่า โตข้า (=ตัวข้า) ครูแก้วก็ใช้
เช่นเดียวกัน ใช้ ขอย (=ข้อย) ก็มี
เป็นคำธรรมดากลาง ๆ และผู้ฟังก็
เรียก โตเจ้า (=ตัวเจ้า คือ คุณ ท่าน)
คำสองคำที่ภาษาไทยใหญ่และพม่า
ใช้ หมายถึง เขาทั้งสองนั้น
ภาษาถิ่นก็มีใช้ แต่ใช้เข้าช้องคำ

๓	๓	๓	๓	๓
๓	๓	๓	๓	๓
๓	๓	๓	๓	๓
๓	๓	๓	๓	๓
๓	๓	๓	๓	๓
๓	๓	๓	๓	๓
๓	๓	๓	๓	๓
๓	๓	๓	๓	๓
๓	๓	๓	๓	๓
๓	๓	๓	๓	๓

ใต้ใต้ คือตัวหนังสือใต้

เมื่อครูออกทำการสอนภาษาไทแก่เด็กทั้งใต้และปะหล่อง
(จากหนังสือ Travels Through Xishuangbanna)

๕๐๗

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๒๙ วันที่ ๒๑ ต.ค. ๒๕๒๖)

นักเรียนชนชาติกลุ่มน้อยหญิงชาย พร้อมด้วยผู้อำนวยการกับครูสอนภาษาไทย (แถวหลังขวาถือ) และหัวหน้าฝ่ายธุรการ (แถวหลังซ้ายมือ)

หมายถึงเราทั้งสอง หรือ เข้าช่อง
กัน คือเราสองคน ซึ่งถนัดจะต้อง
ใช้ สองฮา (=สองรา คือเราทั้งสอง)
ส่วนผู้ที่พูดถึงหรือบุรุษที่ ๓ ก็
ใช้เช่นเดียวกับไทใหญ่และพม่าเก่า
คือ มัน (=เขา เอกพจน์) กับ แก้ว
(=เขา พหูพจน์) เขามีคำ ตำน
เป็นคำสุภาพสำหรับ เขา ทั้งคู่ตรง
กับ ท่าน ในภาษาของเราหมายถึง
เขา ที่เราเคารพนับถือ เช่น ห้อง
ตำนานว่า-เรียกท่าน (=เขา) มา ตำน
แต่มีได้ (=ท่าน (=เขา) เขียน
หนังสือ) ทั้งตัวตำนาน-ถูกหัวท่าน
คือถูกหัวของท่าน (=ของเขา)

เรื่องคำ ท่าน ที่หมายถึง เขา คำ
สุภาพไม่ทราบจะเกี่ยวข้องกับ ท่าน
ในภาษาจีนกลางหรือไม่ ภาษาจีน
กลางเต็ม นท้ายคำแสดงความสุภาพ
และนับถือ คือ หมั่น (เธอ) และ หมั่น
(คุณ ท่าน) ท้า (เขา) จึงเป็น ท่าน

ได้เมื่อต้องการพูดถึงด้วยความเคารพ
นับถืออย่างพูดถึงบิดามารดา เรื่อง
นี้ได้รับคำบอกเล่าจากโปรเฟสเซอร์
เจน อาจารย์สอนภาษาจีนที่มหา
วิทยาลัยวอชิงตัน ซีแอตเติล
อเมริกา(เคยมีผู้แย้งว่า ไม่เคยได้ยิน
คำนี้ ในพจนานุกรมก็ไม่ได้เก็บ จึง
ไม่ทราบเขียนอย่างไร ตามท่านผู้
บอกไปใหม่ ท่านเขียนตัวหนังสือ
มาให้อุเป็นกรณีขึ้นขึ้น คือเขียนอักษร
หัวใจไว้ได้คำ ท้า (=เขา) ดังนี้ 您)

เราจึงมีโอกาสดูสอบภาษาอีก
ครั้งหนึ่ง คือในวันรุ่งขึ้น เขาพาไป
ชมโรงเรียนฝึกหัดครูชนชาติกลุ่ม
น้อย ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียม
ต้อนรับด้วยการให้นักเรียนที่มา
ต้อนรับซึ่งเป็นนักเรียนชั้นสูงๆ
แต่งตัวด้วยเครื่องแต่งกายประจำ
ชาติของตน เป็นหญิงก็มี ชายก็มี
สำหรับนักเรียนเชื้อชาติไทที่แท้เป็น
ผู้หญิงไม่ต้องแต่งตัวให้แปลกไป

เพราะเขาแต่งตัวเข้าน้อยอยู่แล้ว
เป็นปกติ เขาพาชมโรงเรียนห้อง
เรียนไปจนทั่วแล้ว จึงเชิญไปฟังคำ
บรรยายในห้องสมุด

เขาว่า โรงเรียนนี้แต่เดิมตั้งอยู่
ที่อำเภอเมืองซ้าย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔
จนถึง พ.ศ. ๒๔๕๕ จึงได้ย้ายมาอยู่
ณ ที่แห่งใหม่ ในระหว่าง ๑๐ ปี ตั้งแต่
พ.ศ. ๒๕๐๖-๒๕๑๖ โรงเรียนนี้
ได้กลายสภาพมาเป็นโรงเรียน
มัธยม มีมัธยมต้น ๓๑ ห้อง มัธยม
ปลาย ๘ ห้อง คงเป็นเพราะนโยบาย
ในระหว่างนั้นไม่สนับสนุนให้มี
ชนชาติกลุ่มน้อย ถือว่าทุกคนอยู่ใน
บ้านเมืองจีน ต้องเป็นจีน เรียน
จีนพูดจีน หนังสือเรียนภาษาไทย
ถูกเผาหมดในครั้งนั้น ดังกล่าวแล้ว
พ้นระยะนั้นมาแล้ว โรงเรียนจึง
ได้คืนสภาพเดิมมาเป็นโรงเรียนฝึก
หัดครูมัธยมชนชาติกลุ่มน้อย เขต
ปกครองตนเองสิบสองปันนา หลักสูตร
๕ ปีจบ นักเรียนชนชาติ
กลุ่มน้อยมีราว ๖๓.๕% จากชนชาติ
๑๒ กลุ่มด้วยกัน ที่นครมาศึกษา
เพิ่มเติมก็มี จบจากนั้นแล้วต้องไป
ทำงาน ๒ ปีแล้วจึงจะไปเข้าสถาบัน
ชนชาติกลุ่มน้อยมีที่ทุกหนแห่ง
หนึ่ง ส่วนสถาบันกลางอยู่ที่ปักกิ่ง
ที่ไปสอบเข้ามหาวิทยาลัยก็มีบ้าง
โดยมากมักเป็นแผนกครุศาสตร์

วิชาที่เรียนมีหลายวิชาด้วยกัน
ทั้งคณิตศาสตร์ ปรัชญาและอังกฤษ
และยังต้องเรียนวิชาการศึกษา และ
จิตวิทยาอีกด้วย ขนตาสอนเป็น
ภาษาไท แต่ชั้นสูงขนสอนเป็น
ภาษาจีน ในชั้นปีที่ ๑ นักเรียนฮั่น
(จีน) ปะหล่องและไต เรียนด้วยกัน

(อ่านต่อหน้า ๑๐๘)

๕๕

เรื่อง คนไท-ไทย ของ คร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๒๗ วันที่ ๑๓ ก.ค.๒๕๒๖)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๗)

นักเรียนไต่ยอมได้เปรียบกว่า เพราะ
ภาษาไทเป็นภาษาของตน ถึงชนบ
ที่ ๒ ได้แบ่งเป็น ๒ หน่วย หน่วย
หนึ่ง ชนกับปะหล่องเรียนด้วยกัน
อีกหน่วยหนึ่งแยกเป็นนักเรียนไต่
โดยเฉพาะ นักเรียนรู้ตัวหนังสืออย่าง
ใหม่แล้ว จึงให้เรียนตัวหนังสือ
อย่างเก่า และเพิ่มวิชาแปล แปล

๑๐๗

จีนเป็นไต่ ไต่เป็นจีน ในชนบท ๑
และ ๔ ก็เรียนกาพย์กลอน นวนิยาย
เรื่องชีวิตประจำวัน และแปลกาพย์
กลอนจีนเป็นไต่ แปลตำราจีน
ประถมและมัธยม แต่นำแปลที่
นักเรียนเรียนตั้งมากมายหลายอย่าง
ดังที่เขาบรรยายนี้ เขามีครูสอน
ภาษาไต่อยู่คนเดียว เห็นว่าเมื่อก่อน
หัวหน้าฝ่ายธุรการก็ช่วยสอนบ้าง
แต่ต่อมางานคงมาก ช่วยสอนไม่ได้
วิชาภาษาไต่ที่เคยสอนสัปดาห์ละ ๔
ชั่วโมงจึงลดลงเหลือสัปดาห์ละ ๒
ชั่วโมง ก็ยังนับว่าดีที่ยังมีการสอน
ภาษาไต่เรื่อยๆ ไปตลอดทั้งปี ทั้งที่
แต่เดิมเขาจะสอนให้จบในเทอม
เดียว แต่ด้วยเหตุที่ความรู้ภาษาไต่
ของนักเรียนต่างระดับกันมาก สอน
เทอมเดียวไม่พอ จึงต้องสอน
เรื่อยไป (ยังมีต่อ)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สครีสาร ฉบับ ๓๖/๒๔ วันที่ ๕ ต.ค.๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ

คนไท-ไทย

ครูภาษาไทโรงเรียนผกหัตถ์ครน
บอกว่า เป็นชาวเมืองไล่ (เมืองน
อยู่สุดเขตแดนต่อกับลาว เดิมมีชาว
ผู้ไทยอยู่) เมื่อหน้อยจ้ออ้ายคำ
ก็เมื่อเล็กซ้ออ้ายคำ เมื่อเป็นผู้ใหญ่
ได้มาอยู่เมืองล่าซ้ออ้ายอ้นคำ
เรียนหนังสือจบชั้นแล้ว มาแต่
ซิบซ้องบันนา (แต่แปลว่า ถึง มี
ความหมายอย่างเดียวกับแต่ ภาษา
จีนกลาง) และได้ไปเรียนต่อที่เมือง
เจิงตุ๋ก ๓ ปี ได้มาเป็นครูที่
ปัจจุบันอายุห้าสิบปี ตอนแรกๆ ครู
อ้นคำคงจะตื่นตื่น เวลาถามคำบาง
คำจึงทำท่างงๆตอบสับสน พวกนัก-
เรียนที่มาอยู่ในที่นั้นด้วย ต้องช่วย
กันอธิบาย เช่นคำ ทังถิว กับ ถิวทัง
ก็ถูลูกหัวกับหัวถูลูก คำแรก ถิว ขยาย
คำนาม คำหลัง ถิว เป็นกริยา มี ทั้ง
เป็นกรรม คำ ถิว นี้ภาษาไทยใช้
ตัว ตอนนั้นรู้สึกว่คำนี้ต่างกับ
คำ หัว ของไทยเราว่ากับไม่ใช่คำ
ภาษาเดียวกัน แต่มาได้พบคำถิว
ทำให้เห็นว่าคำที่ใช้ ถ น่าจะเป็นคำ
ดั้งเดิม และ ถ แยกได้เป็น ต กับ ห
ไทใหญ่กับเราแยกกันใช้คนละเสียง

ไม่ใช่กลายเสียงจากกัน
มีคำที่ลืม ไม่ได้ตามอแสงหรือ
ครูแกว่คือสะบ้าหัวเข่า มีโอกาสได้
ถามทีน ได้รับคำตอบว่าเรียก หมาก
และเก้า หมากและ คือลูกสะบ้า
ส่วน ฝ่ามือ เขาว่าหมายได้ทั้งมือ
ถ้าแยกเรียกก็เรียกเป็น ดึงมือ (หลัง
มือ) กับ โองมอ (ในภาษาไทยใหญ่
โองมอ กับ ฝ่ามือ หมายอย่างเดีย
ว) และได้รู้ว่า ึงนกัน (คงจะ
เทียบได้กับ ึงนกัน) เขาหมายถึง
ตะโพก กับ ป็น้อง คือปล้อง ซึ่ง
ต่างกับ ป้อมน้อง ที่อแสงบอก แต่
ใช้ตรงกับที่เราใช้ คำเรียก เหว
ที่นั้ใช้ แอ่ง เช่นเดียวกับไต้เมา ไต้
เหนือ ฟ้าแก่ คำดี และอ้ายตอน มี
แต่ไทใหญ่ที่เรียก แอ้ว และเข้มขัด
เขาก็เรียก ซ้ายแอ้ว ถิ่นอันดั่งกล่าว
ข้างต้นโดยมากใช้ ซ้ายฮัด(สายรัด)
แต่ที่นั้เรียก ซ้ายฮอง (=สายรัง)

ถ้าบอกจำนวนนับที่ถามครู
อ้นคำและนักเรียนที่นั้ ตามเพียงคำ
ร้อยกับหนึ่งเรียก ฮ้อยเอ็ด อย่าง
ข้าวเอ็ด (๒๑) ซ้ามซิบเอ็ด(๓๑)
 ฯลฯ หรือไม่ ก็ได้คำตอบว่าเรียก

ฮ้อยป้าบหนึ่ง=ร้อยปลายหนึ่ง หมาย
ว่า ร้อยกว่าหนึ่ง ซึ่งต่างกับ ฮ้อยหนึ่ง
คือจำนวน ๑๐๐

ได้ฟังจากครูและนักเรียนที่นั้
ได้ความว่า ชาวไทลื้อที่เข้ยงรุ่งกับ
เมืองฮ้ายและเมืองถัมคำที่ใช้ไม่
ตรงกัน เช่น คำ ไป เข้ยงรุ่งใช้ ถ่า
เมืองล่าใช้ ไป และเมืองฮ้ายหรือ
เจิงฮ้าย (เทียบเท่ากับเข้ยงราย) ใช้
มอ (ที่จริงถือนอน มอ หรือ เมอ
โดยมากหมายถึง กลับอย่างกลับบ้าน)
คำ ถิน เข้ยงรุ่งใช้ ถิน เมืองฮ้าย
ใช้ ถิน (เช่นเดียวกับไต้เหนือและ
อ้ายตอน) แต่เมืองล่าว่าใช้ ค้อย
(ถ้านั้ใช้ในหมู่ชาวเข้ยงรุ่งด้วย
และใช้ในหนังสือด้วย เข้ยง ค้อย
ย่อมแสดงว่าเป็นคำธรรมดาสามัญ
ที่ใช้และรู้กันทั่ว ไม่ใช่เฉพาะถิ่น)
เช่น ค้อยเข้า ค้อยนำ ค้อยมำก
(=กินข้าว กินน้ำ กินผลไม้) ถ้านั้
นับว่าแปลกกว่าที่ใช้ในถิ่นไททั้ง
หลายเท่าที่เคยพบมา ถ้าเขาไม่บอก
หรือไม่ได้ยินคำตามมาพอให้เขาได้
ถิ่นถิ่นอื่นที่ไม่รู้มาก่อนจะรู้ละหรือ
น่าสงสัย เมื่อมีผู้พูดต่างกันเช่น

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๒๔ วันที่ ๕ ก.ค.๒๔๒๖)

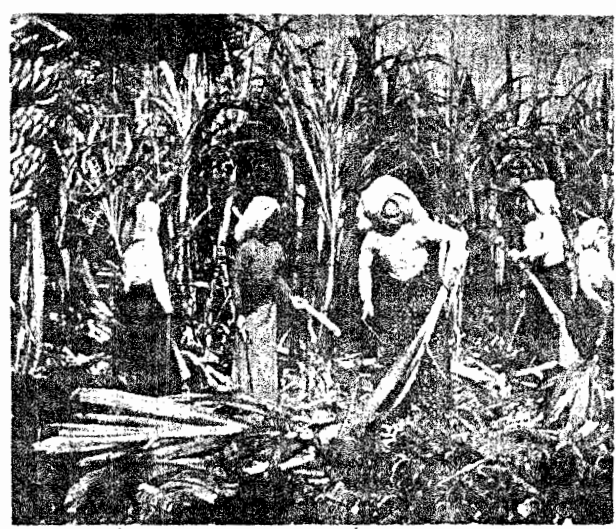
เราก็เห็นว่าน่าจะต้องได้อัดเสียงไว้
ทั้งสามต้น แต่ในขณะนั้นใกล้จะถึง
เวลาอาหารกลางวันแล้ว เมื่อมีการ
ตักปิ้ง (-ถ้ารูป น่าจะเป็น ตักปิ้ง
ปิ้ง เป็นคำพ้อง แปลว่า รูป ร้าง
ภาษาพม่า ใช้ ตักปิ้งออกซ้า) ร่วม
กันตามธรรมเนียมแล้ว ก่อนลากลับ
หัวหน้าคณะก็ได้ขออนุญาตผู้อำนวยการ
ขอตัวนักเรียนทั้งสามต้นหญิง
ชาย ต้นละ ๓ คน พร้อมด้วยครู
อุณา มาขังที่พักของเราในตอนค่ำ
หลังอาหารเย็นแล้ว เจ้าหน้าที่ผู้
ต้อนรับ รับปากว่าจะส่งรถไปรับส่ง
ที่โรงเรียน เพราะนักเรียนเหล่านั้น
เป็นนักเรียนประจำด้วยกันทั้งหมด
ตอนบ่ายวันนั้น รายการที่
กำหนดไว้คือไปเยี่ยมชมสำนักวิจัย
พืชเศรษฐกิจแถบร้อนแห่งมณฑล
ยูนนาน สถานที่แห่งนี้อยู่ไม่ไกลที่
พักของเรามากนัก ดูราวกับว่า เมือง
เชียงรุ่ง มีอาณาเขตไม่กว้างขวาง
สักเท่าไรเลย ที่เราไปเยี่ยมชมจึง
อยู่ใกล้ๆ ไม่ต้องเสียเวลานาน
ผู้อำนวยการ เป็นชายกับรองผู้

ำนวยการที่เป็นหญิง ออกมาต้อนรับ
พาไปยังห้องรับรอง ซึ่งออกจะ
แปลกกว่าที่อื่นก็คือ ตรงข้างถ้ำ
น้ำชาที่เขาจัดให้เฉพาะแขกแต่ละคน
ตามธรรมเนียมนั้น มีจานใส่มะละกอ
ชิ้นยาวท่งเปลือก จานละ ๒ ชิ้นด้วย
กัน ชิ้นหนึ่งเนื้อสีแดงอย่างมะละกอ
สุกบ้านเรา อีกชิ้นหนึ่งสีเหลือง
อย่างมะละกอแสด ผู้อำนวยการเป็น
ผู้บรรยาย (ผ่านล่าม) มีรองผู้อำนวยการ
การเสริมเป็นบางตอน เขาเล่าว่า
สถานที่นี้ตั้งมาแต่พ.ศ. ๒๔๕๖ แต่
เดิมมีหน้าที่ทำพันธุ์ต้นยางพารา
มาทดลองปลูกที่นี่ และปรากฏว่า
ทดลองเป็นผลสำเร็จในระหว่าง ๓๐
ปีมานี้ ยาง ๖ พันธุ์นำมาปลูกขึ้น
งามและให้ผลผลิตไม่น้อย จึงได้
แพร่พันธุ์ไปในสิบสองปันนาเป็น
เนื้อที่หนึ่งแสนสามหมื่นไร่ (๒.๔
หมื่น = ๑ ไร่ ในพจนานุกรมจีน
เทียบว่า ๑ เอเคอร์มี ๖.๖ ไร่)
ตามเป้าหมายของสำนักวิจัยนี้ที่จะ
พยายามนำพันธุ์ต่างถิ่นมาทดลองเมื่อ
ได้ผลก็ส่งไปให้พวกชาวไร่ปลูกให้

แพร่หลาย เขาว่าพวกจีนจากเมือง
ไทยเอาพันธุ์ต้นยางจากเมืองไทยมา
ปลูกที่หัวหลัวบา (ไกลออกไป ๔๐
ก.ม.) เมื่อที่ ๑ ไร่ได้ยาง ๑๐ ก.ก.
แต่ในปัจจุบันมีการทดลองปลูก
พืชเศรษฐกิจอื่นๆ ทั้งไม้ดอกที่ใช้
กลั่นทำน้ำหอมและไม้ผลชนิดต่างๆ
และพืชที่นำมาปลูกจากเมืองไทยแล้ว
ไม่ได้ผลเห็นจะได้แก่ ฝรั่ง เงาะกับ
ทุเรียน แต่ดอกเฟื่องฟ้าสองสี คือ
สีแดงกับขาวในดอกเดียวกัน เขา
ปลูกได้งาม สงสัยว่า มะละกอ
เนื้อสีแดงนั้นจะได้พันธุ์มาจากเมือง
ไทยด้วย ส่วนสีเหลืองคงเป็นพันธุ์
พื้นเมือง เนื้อละเอียดและจัดไม่ชวนกิน
เจ้าของสถานที่เชิญให้แขกลอง มอง
ไม่เห็นเครื่องช่วยการกินแต่อย่างใด
จำต้องกินไปตามแบบที่เขาทำให้ดู
กล้วยก็ดูน่าจะปลูกได้งามดัง
ปรากฏในภาพ แต่ทำไมที่เขาจัดมา
ให้เรากินที่ห้องอาหารจึงได้มีแต่ลูก
เล็กๆ แม้แต่มีชายในศาลาก็มีได้โต
กว่านั้น คือโตกว่าหัวแม่มือเล็กน้อย
(อ่านต่อหน้า ๑๐๗)

กล้วยที่ปลูกได้งามของกองการผลิตบ้านเจงซาน

อ้อยที่ปลูกได้งามในสิบสองปันนา

(ทั้งสองภาพได้จาก *Travels Through Xishuangbanna*)

๕๑

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สทรีสาร ฉบับ ๓๖/๒๔ วันที่ ๕ ต.ค.๒๕๒๖)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๕๐)

ทั้งเปลือกก็เขียว จนมองดูเหมือน
กล้วยดิบ แต่ที่จริงสุกกินได้แล้ว
รูปร่างและรสชาติเหมือนกล้วยหอม
ห่างผลไม่นานๆ ไทไทยทั้งจีนต่างก็
ยินดี เพราะถึงอย่างไรก็ยังได้กิน
ผลไม้ แตงโมเขาก็ปลูกได้ดีเนื้อแดง
รสหวาน ลูกใหญ่ขนาดหนัก ๕ ก.ก.
ก็มี รากก็ไม่ถึ่นัก ตัง ๓ หยวน
(ราว ๓๖ บาท) เราต้องซื้อกินเอง
ไม่มีจัดให้ในห้องอาหาร เพราะเขา
บอกว่าคนปลูกแตงโมเขาสามารถ
นำมาขายอย่างเสรีได้โดยไม่ต้องขาย
ให้รัฐบาล จึงไม่มีใครนำมาขายให้
ห้องอาหาร แต่ผลไม้ขวด (ไม่เห็น
มีอย่างบรรจุกระป๋องขาย มีแต่บรรจุ
ขวดแก้ว) ของเขาก็ชวนกิน ทั้งมี
ให้เลือกหลายอย่างทั้งลิ้นจี่ ส้ม (กะ
เป็นกลีบอย่างส้มเขียวหวาน) และ
ลูกบ๊วยแดง (เนื้อเป็นตุ่มๆ นุ่มๆ)

เขาว่าเมืองเซียงรุ่งมีแต่ฤดูแล้ง
กับฤดูฝน คือนับแต่พฤษภาคมไปจน
ถึงตุลาคมเป็นฤดูฝน และทมิฬฝนตก

๑๐๗

มากเป็นเดือนมิถุนายน ถึงกันยายน
ตุลาคม ถึงเมษายนเป็นฤดูแล้ง และ
อากาศร้อน ทั้งพนทกมทงทราบและ
ไหล่เขา ตามไหล่เขา เขาปลูกป่าล้ม
น้ำมันก็มี ส่วนมะพร้าวปลูกได้ตามท
ราบและปลูกได้งามดีเฉพาะแถบริม
แม่น้ำ ส่วนอ้อยของเขาก็ปลูกได้งาม
(ภาพหน้า ๒๓) เขามีโรงน้ำตาลทน
ด้วย ทางเหนือต้องใช้หีบตรุดทำ
น้ำตาลแทนอ้อย เขาจึงว่า น้ำตาลที่
บักกิงแพงกว่าของเราต่งเท่าตัว
(ยังมีต่อ)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ กร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๒๔ วันที่ ๑๖ ก.ค.๒๔๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาส้มพันธุ์

คนไท-ไทย

รายการต่อไปหลังจากเลี้ยงน้ำชา
กับมะละกอแล้ว ก็คือ ไปชมสวน
สวนของเขาอยู่ตรงเชิงเนินเตี้ย ๆ
คราวนี้เธออยากจะถามข้อต้นไม้นี้ดอก
ไม้อะไรก็จะถามได้ตามใจ และผู้

บอกเขาก็ยินดีบอกให้เพราะเป็นเรื่อง
ของเขาที่เขาถนัดอยู่แล้ว เจตนา
สำคัญก็อยากทราบชื่อภาษาจีนสำหรับ
ดอกไม้ที่เราคิดว่าเป็นชื่อจีน และ
ต้นแรกที่ได้พบก็คือต้นยี่เข่ง เขา

เรียก ยี่เข่ง ไม่ทราบว่าจะหมายความว่า
๔ กลีบหรือ ๔ รสหรืออย่างไร ยี่
อาจเทียบเสียงกับ ชี่ ได้ แต่เข่ง กับ
ยี่เข่ง เทียบกันไม่ได้ทั้งเสียงและ
ความหมาย ที่จริงดอกไม้ชนิดนี้ขึ้นใน
อินเดียและพม่าบอกว่าเป็นดอกไม้
ไม่ฝรั่ง ทั้งที่พจนานุกรมภาษาไทย-
อังกฤษของแม็กฟาร์แลนด์ก็ให้คำ
แปลว่า ดอกไลแล็กอินเดีย มีชื่อทาง
วิทยาศาสตร์ว่า Lagerstroemia
indica เป็นจำพวกเดียวกับตะแบก
แต่ที่จริงเดิมเป็นดอกไม้พื้นดินของ
จีน และมีชื่อทางลาวหรือเขมรใหม่
ไม่ทราบว่าคำฮ่อ ซึ่งหมายความว่า ทอง
จีน (ชาวเขมรรู้จักเรียกจีนทั่วไปว่า
ฮ่อ ไม่ได้หมายความว่าจีนที่นับถือ
ศาสนาอิสลาม สมเด็จพระเจ้า
ดำรงราชานุภาพทรงกล่าวไว้ในคำนำ
ของประชุมพงศาวดารเล่ม ๔ ว่า เมื่อ
ครั้งกบฏฮ่อ และจับฮ่อกลับมาได้
คนก็ว่าไปจับคนจีนที่ไหนมา เพราะ
หน้าตาเป็นคนจีนทั่วไปนั่นเอง)
ชาวไทเหนือในมณฑลยูนนานบอกว่าดอกไม้
ยี่เข่ง(ของเขามีส้มพุ่มแก่เกือบแดงกับ
สีขาว) นี้ เขาเรียกว่า หมอกถักถัก
แปลว่าดอกไม้สีขาว เขาว่าเด็ดมาลอง

กันตรุษจีนหรือเฟื่องฟ้าพันถิ่นบ้านเย็น

คู่กับ ห เช่นเดียวกับเรา ส่วนเสียง
ท พ ที่คู่กับ ถ ผ เขาใช้ ช กับ ภ
ฟ ฟ เขามีคู่กันอยู่แล้ว ทั้งนี้เพราะ
เขามีเสียง ฝ ฟ เสียง ด บ ก็มี
เสียงดังกล่าวไม่มีในภาษาไทยใหญ่
ฝ ฟ เขาออกเสียงเป็น ผ พ และ ด
เป็นเสียง ถ (เป็น น ในคำ ต ฟาเก้
และอ้ายตอน) บ ก็เป็น ม หรือ ว
แล้วแต่ถิ่น มีที่น่าสังเกตคือตัว ช
นักเรียนที่อ่าน ออกเสียงเป็น ชะ
จึงไม่แน่ใจว่าถูกหรือไม่ เพราะ
เมื่อนำมาใช้ ออกเสียงเป็น ช เช่น
ชาว (=๒๐) เป็นต้น

ส่วนเสียงพยัญชนะต่ำเดี่ยว
ง น ม ว ล ก็ต้องใช้ ห นำให้เป็น
เสียงคู่กันคือ หง กับ ง หน กับ น
หุม กับ ม หว กับ ว และ หล
กับ ล คำที่เขาสะกดการันต์ก็ตรง
กับของเรา เช่น หนา กับ นา หมา
กับ มา หว กับ ว (พัด) หลาย
กับ ลาย เสียง ห นำไม่ได้ออกเสียง
เป็นเสียงจัตวาอย่างของเรา เสียง
กลายเสียงตรี หรือสามัญท่ายตรี
ซึ่งฟังคล้ายกับคำที่ไม่มี ห นำ โดย
เฉพาะเมื่อไม่มีไม้เสียง (เครื่องหมายวรรณยุกต์) อันกำกับ

ที่แปลกก็คือเขาไม่มี หยุ คู่กับ
ย หรือ หยุ ก็ไม่มี เขาก็ดพยัญชนะ
ใช้เป็น ๒ รูป คือที่เทียบเท่ากับ ย
ใช้ ๘ แบบ ย ของพวกคำ ต ฟาเก้
และอ้ายตอน ส่วนอีกยหนึ่งนั้น
ใช้ ๔ คำที่เราเขียนเป็น หยุ
หรือ หยุ เขาจะใช้ ๘ ทุกคำไป คำ
ย่ำ เขียนด้วย ๘ แต่ หยุำ เขียน ๘
คำ หยา (= ย่ำ) ไทย (= ไหญ่)

แม้ อยู่ ของเรา เขาเขียน หยุ ด้วย
ย เดียวกันนี้ แต่คำ ยา ก็ใช้ ๘ นี้
ด้วย จึงชวนให้คิดว่า แต่เดิมคำ ยา
รักษาโรคหรือยาสูบที่เราจะเขียน
อยา อย่างที่เห็นในหนังสือเก่าๆ
บางเล่ม ภาษาไตลื้อจึงใช้ ๘ นี้
เขียน ที่จริงในภาษาไทยใหญ่ก็มีคำ
ย่ำ หมายถึง ยา และหญ้า แต่ถ้า
เป็น ยา มักเรียก อียา เพื่อให้พูด
ได้ถนัดและฟังเข้าใจขึ้น ทั้งให้ต่าง
กับ หญ้า และต่างกับ ยา คำกริยา
ที่หมายว่ารักษาเยียวยาด้วย ยา ที่
หมายความว่าเยียวยา เขาออกเสียง หยา
เช่น หยาโต หยาถึง = รักษาเนือ
รักษาตัว (ให้หายจากโรคไข้) บางที่
จึงพูดเป็น อียาหยา คือยารักษาโรค
(ยังมีต่อ)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๑๔)

พยัญชนะ ๓ เสียงทางซีกซ้าย
เขาเรียก เสียงสูง (เสียงสูง) แต่เวลา
เขาออกเสียง เสียงตรงกับเสียงตรี
ของเรา และอีก ๓ เสียงทางซีกขวา
เขาเรียก เสียงต่ำ (เสียงต่ำ) เวลา
ออกเสียงตรงกับเสียงโทของเรา
ด้วยเหตุที่ต้องมีเสียงคู่กันเช่นนั้น เขา
จึงต้องคิดอักษรเพิ่มขึ้นมาใหม่ให้มี
คู่กับ ช (ไม่ใช่ ถ เพราะ ถ นั้น
เขาออกเสียงเป็น ถ) ช คู่กับ ส ฮ

๑๑

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๓๐ วันที่ ๒๓ ก.ค.๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ์

คนไท-ไทย

ไม่เสียงหรือเครื่องหมาย
วรรณยุกต์ภาษาใดต่อที่เขากำหนด
ขึ้นใช้ใหม่มีเพียง ๒ รูป คือ ไม่เสียง
สอง เป็นรูป ๖ กับไม่เสียงสามเป็น
รูป ๗ เมื่อลงไม่เสียงทพยัญชนะแต่
ละเสียงดังกล่าวข้างต้นแล้ว เสียง
ย่อมต่างไป เช่น กา กา๖ กา๗ ออก
เสียงเป็น ก้า ก้า ก้า หรือ หา หา๖
หา๗ ออกเสียงเป็น ฮ้า หา หา
(เสียงเอกทพยัญชนะเป็นจัตวาและ
มีเสียงหยุดในคอ) แม้จะเป็นพยัญ
ชนะตาเดียวมี หุ นำ ก็ออกเสียง
อย่างเดียวกันคือ หุม หุม๖ หุม๗
ออกเสียงเป็น มุ หุม หุม เสียง
ทั้ง ๓ หุมนต่างมีเสียงเป็นคู่กัน

แม้พยัญชนะกลาง ก จ ต ป ท
อาจผันได้ทั้งหาเสียงในภาษาของเรา
ก็ต้องมีเสียง ค ช ท พ เข้าคู่กัน
ทั้งนี้เพราะเสียงทั้ง ๔ นั้นออกเสียงเป็น
ก จ ต ป เช่นเดียวกัน แต่เสียงสูงต่ำ
ต่างกัน แม้จะลงไม่เสียงเดียวกันก็
ตาม คือ กา กา๖ กา๗ ออกเสียง
เป็น ก้า ก้า ก้า (เสียงโทน เป็น
เสียงเบาคล้ายเสียงสามัญททยไท)
เมื่อเข้าคู่กันแล้ว เสียงจึงผันเป็นดัง
นี้คือ กา กา๖ กา๗ กา กา๖ กา๗
ออกเสียงเป็น ก้า ก้า ก้า ก้า ก้า ก้า

จ กับ ช ต กับ ท และ ป กับ พ
ก็ออกเสียงทำนองเดียวกัน

ส่วนเสียงสูง ก็เข้าคู่กับเสียงต่ำ
คู่ คือ ข กับ ต ฎ กับ ช ฎ กับ ช
ฎ กับ พ ฝ กับ ฟ ห กับ ฮ เมื่อผัน
เสียงก็เป็น หา หา๖ หา๗ ฮา๖
ฮา๗ ออกเสียงเป็น ฮ้า หา หา ฮ้า
ฮ้า (ที่ชาวไทยก็เพื่อให้ดูออก)

พยัญชนะตาเดียว ที่กำหนด หุ
นำขึ้นอีกรูปหนึ่งเป็น หุง หุน หุม
หุว หุด นั้น เมื่อเข้าคู่กับรูปที่ไม่มี หุ
จะผันเสียงอย่างเดียวกัน เช่น หุม
หุม๖ หุม๗ มุ มุ๖ มุ๗ ออกเสียงเป็น
มุ หุม หุม มุ มุ มุ ทว่าพเจ้าก็คิดว่าคำ

ที่มี หุ นำ ออกเสียงอย่างเดียวกับ
ที่ไม่มี หุ นำ จึงไม่ถูก เพราะคำที่
ไม่มี หุ นำต้องออกเสียงเป็นเสียง
โท หาใช่เสียง ตริ อย่างคำมี หุ นำ
ไม่ เช่น หุนา กับ นา ออกเสียง
น้า กับ น้า หุมมา กับมา เป็น ม้า
กับม้า ส่วนเสียง ย ก็ต้องใช้ ย ทั้ง
สองเข้าคู่กันแทนสร้างรูป หุ นำ

สรุปว่า เสียงสามัญพยัญชนะ
กลาง คำเป็น ของไทย ออกเสียงเป็น
เสียงตริ ในภาษาใดต่อ เช่น กา เป็น
ก้า ตา เป็น ต้า เสียงสามัญพยัญ
ชนะตาเดียวและคู่ ออกเสียงเป็น
เสียงโท เช่น มอ เป็น มอ โท เป็น

宝珠梨上市
Bauchu pears on market

ตลาดที่ติดกันตามข้างถนน มิให้เห็นทั่วไป ไม่แต่ในเชียงรุ่ง ชาวไทเหนือ
ที่ยังไม่ได้แต่งงาน เคยเห็นแต่งงานแบบนั้น

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สทริสาร ฉบับ ๓๖/๓๐ วันที่ ๒๗ ก.ค. ๒๕๒๖)

คนไทชายชาวม (=-ชาวเส้น) ในภาคเมืองเชียงรุ่ง

ไต้ เสียงเอก เป็นเสียงจัตวา เช่น
กัว เป็น โอ ไช้ เป็น ไช ปู่ เป็น ปู่
แปล่า เป็น เป้า เสียงโท ไม่ว่าจะ
เป็นพยัญชนะตัวเดียวหรือพยัญชนะ
กลางเป็นเสียงเอก เช่น แก้ว เป็น
แก้ว ไช้ เป็น ไช้ เสือ เป็น เสือ
หญ้า เป็น หย่า เสียงตรี เป็นเสียงโท
เช่น ถ้า เป็น ถ้า ม้า เป็น ม้า ล้าน
เป็น ล้าน ส่วนเสียงจัตวา ของไทย
เป็นเสียงตรีของไตลื้อ เช่น หลาน
เป็น หลาน หมม เป็น มมี สอง เป็น
ซ้อง แห เป็น แห

ส่วนคำไตลื้อที่เขียนไม่มีเครื่องหมายเสียง ปรากฏว่าตรงกับคำไทย
ที่ไม่มีเครื่องหมายวรรณยุกต์ เช่น
แบก บอก ดอก เจ็บ พวกคำเป็นก็
เช่นกัน เช่น ไบ ดี การออกเสียงก็
แล้วแต่เป็นเสียงเอก สามัญหรือจัตวา
เช่น แบก เป็น แบก ไบ เป็น ไบ
สาม เป็น สาม

นอกจากเสียงสูง ต่ำ ถึงเสียง
สระ คำที่เราใช้ ไอ่ ไม่นานและถื่น

ไทใหญ่กับเครือไทใหญ่ออกเสียง
เป็นอา+อซึ่งไม่มีในภาษาของเรา
(จึงคิดรูปเอ-อใช้แทนเสียงนี้) แต่
ไตลื้อออกเสียงเป็น ไอ่ เช่นเดียว
กับเรา ข้าพเจ้าได้ขอให้ชายไตลื้อออก
เสียงคำ ไอ่ ไม่นานของเรา ๒๐ คำ ก็
ปรากฏว่าเป็นเสียง ไอ่ ทุกเสียง
นอกจาก ให้เป็น หือ คำเดียวเท่านั้น
และบางคำที่ไม่มีในภาษาของเรา
แต่ภาษาไทยใหญ่ออกเสียงเอ-อ ก็
ออกเสียงเป็น ไอ่ เช่นคำ กาง
เหน-อ-อ (=เวลาเช้า) ก็ออกเสียง
เป็น ก้างไน้ ที่จริงยังมีคำที่ถื่นอื่น
เช่นไทใหญ่ไม่มีแต่ไตลื้อมี ได้แก่คำ
นอนได้ ตรงกับ นอนไหล หมาย
ความว่านอนละเมอ ภาษาพม่าเก่าคำ
นี้ออกเสียง นอนเหล-อ นับเป็น
การยืนยันให้เห็นว่าเสียงเอ-อ (=อา
+อ) นี้ออกเสียงกันไม่ได้ กลายเป็น
เสียง ไอ่ มานานแล้ว ที่พอขุนราม
กำหนดทรงประดิษฐ์ไม้นานไว้คงจะให้

เป็นที่กำหนดว่าเสียงต่างกับ ไอ่
นั้นก็นานตง ๑๐๐ ปีมาแล้ว

เรื่องที่สอบถามเขามากมาย
หลายเรื่อง มีเรื่องการใช้ลักษณนาม
สำหรับสิ่งต่างกับกับความหมาย
ของคำต่างๆ ทำให้ได้คำที่น่าสนใจ
หลายคำ เช่น เบอขาวเบอนา เขา
ใช้ เบอ แต่เบอหน้าคน เขาใช้
หนาย ซึ่งคือ หนาย หรือ ก้านสน
(=ครันเห็นหรือขเกียด) เขาหมาย
ไปถึงว่า เกลียด เลย คำที่คล้ายคำ
เกลียด เขาก็มี ออกเสียง เกด แต่
หมายความว่าโครธ ตามเขาดังคำ ซึ่ง
ที่เขาออกเสียง จิง เขาก็หมายความว่า
เกลียดเช่นเดียวกัน ที่จริงถึงแม้จะ
ถามเขาไว้ได้หลายเรื่อง แต่เรื่อง
อยากถามเขาก็คงมีอีกมากมาย
แต่ต่างฝ่ายต่างเห็นตื้นเขินไป ด้วย
กัน ทั้งเวลาเลย ๒๐ น.ไปแล้ว เรา
จึงจำต้องยุติ ออกรู้สึกว่าเขาพูด
ภาษามากเกินไป แม้ว่าแต่ละคนจะ
ยังยิ้มแย้มแจ่มใส แสดงความเต็ม
อกเต็มใจที่จะบอก ถ้าผู้ฟังยังไม่
เข้าใจความหมาย ก็พยายามหาทาง
อธิบาย ใช้ภาษาไปบ้าง จีนบ้าง เมื่อ
ไม่เข้าใจจริงๆ ก็ต้องฟังล่าม เห็น
แล้วรู้สึกขอบคุณพวกเขาเป็นที่สุด
ไม่มีทางใดจะตอบแทนน้ำใจของเขา
ได้ นอกจากของที่ระลึกเล็กน้อยๆ
ที่บังเอิญนำมาด้วย โดยไม่ได้คิดว่า
จะมาใช้ประโยชน์

วันรุ่งขึ้นเป็นวันสุดท้ายที่จะอยู่
ที่เชียงรุ่ง เรามัวเวลาเพียงครึ่งวัน
เขาจัดรายการให้เราไปชมตลาด
ตอน ๘ น. ต่อจากนั้นจะไปกิน
อาหารกลางวันที่บ้านไตลื้อ แล้ว
ก็เตรียมตัวกลับเชียงใหม่ ตลาดของเขา

(อ่านต่อหน้า ๑๐๕)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ คร.บรรจบ พันธุเมธา
(สารสาร ฉบับ ๓๖/๓๐ วันที่ ๒๓ ก.ค.๒๔๒๖)

(=ไม่ขาย) เห็นคนช้อกระจับคืบๆ
ใส่ตะกร้ามา ถามเขาว่าเรียกอะไร
เขาว่า หมากแฉก ส่วนข้าวโพด
นั้นเขาเรียก เขาค้าง (=ข้าวคาง)
มีคนบรรทุก ล้อมมา คือรถม้าทำต่อ
ตัวรถด้วยไม้ เอมมาขาย มองดูของ
ขายหมดแต่ผักแล้ว ไม่นึกอยากซื้อ
แต่ถ้ายากจะช้อกยิ่งๆ ไม่มีเงินพิน
เมืองให้เขา มีคนอยากซื้อใบชาต้อง
ขอแลกเงินล่านไปซื้อ ใบชาขายใน
ภาคนี้เขาช้อขายตามนาหนัก ไม่ได้
ใส่กล่องเรียบร้อยอย่างที่ขายในร้าน
ทั้งผู้ช้อต้องไปช้อถุงพลาสติกใบ
ใหญ่ๆมาบรรจุเองด้วย

ตลาดทั่วกันว่าสนุกน่าเที่ยว
เห็นจะเป็นเพราะได้มากินอาหาร
แปลกๆที่ไม่เคยช้อ และข้าวเส้น
ที่เขาเรียก เข้านม (ข้าวนม) ที่นี้
คอกอกจะเป็นของอร่อยกว่าอย่างอื่น
ทั้งจีนทั้งไทจึงพากันไปอุดหนุน
เขาทำอย่างเดียวกับที่ห้องอาหาร
ซึ่งเหมาะทำเลี้ยงพวกเรา และเช่น
เดียวกับข้าวเส้นที่ขายทั่วไปใน
รัฐชาน ซึ่งเป็นเส้นขนมจีน (เขา
โรยแป้งเป็นเส้นๆ อย่างเส้นขนม
จีน) ต้มในน้ำซุ๊ป ไม่ใส่เนื้อไก่
เนื้อหมู ถ้าเป็นทเมืองนาย เขาใส่
มะเขือเทศด้วย เพื่อให้ถูกใจผู้กิน
ที่ชอบมะเขือเทศ เครื่องปรุง
ต่างๆ ชาวไทใหญ่เรียก กัหรยา
ซึ่งฟังคล้ายกับ กุรยา (=กุรยา)
ของเขมร

คำ ข้าวนม ก็ออกจะแปลกที่
ฟังคล้าย ขนม ของเรา แต่เป็น
ขนมอาหารคาวอย่างขนมจีน ซึ่ง
มอญเรียก กุนอม หรือ หะนอม
และถ้าเป็นบะหมี่ เรียก หะนอม

เกร็ด คือ ขนมจีนแบบจีน แต่เดิม
คิดว่าถ้ากุนอม หรือหะนอมจะเป็น
ที่มาของคำ ขนมจีน แต่มาได้พบ
คำ เข้านม ของไตลื้อ เสียงคอกอก
จะใกล้เคียงกว่า แต่ก็บอกไม่ได้ว่า
เหตุใดจึงเรียก ข้าวนม หรือไตลื้อจะ
นำคำ ขนม ไปแยกเสียงเป็น ข้าว+
นม เสียหรืออย่างไร

(ยังมีต่อ)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๕๕)

เป็นตลาดประจำวัน เพราะวันนั้น
ไม่ใช่วันกาด คนขายของขายกัน
ตามข้างถนนอย่างตลาดทั่วไป ของ
ขายของเขาไม่ส่งละอันพินละน้อย
ของที่ขายดีเห็นจะเป็นหน่อไม้ลวก
พอมักับปูผ้อเอาหน่อไม้จากกระบุง
มาวาง ผู้คนก็มารุมล้อมกันจนแกล
ไม่เห็นตัวแม่ค้า บางทีช้อแย่งจะช้อ
ให้ได้ แม้คำร้องลั่นว่า เป้าค้า

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สกริสาร ฉบับ ๓๖/๓๑ วันที่ ๓๐ ก.ค.๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาลัมพินี

คนไท-ไทย

หมู่บ้านที่เรามุ่งหน้ามาเพื่มา
รับเลี้ยงอาหารกลางวันนั้น เห็นจะ
ไม่ไกลตลาดสักเท่าใดนัก เพราะ
เห็นชาวบ้านเดิน ไปตลาดและเดิน
กลับบ้านได้โดยไม่ต้องพกรถ แต่
แรกคิดว่าเขาพามาหมู่บ้านนั้นเป็น
เพราะอยู่ใกล้เมืองที่สุด ไม่ต้องเสีย
เวลาเดินทางนาน เพราะหลังอาหาร
เราต้องออกเดินทางกลับขึ้นเขาทันที
เพื่อไม่ให้กลางทาง แต่เมื่อเห็น
หมู่บ้านแล้ว ก็เชื่อว่าคงเป็นหมู่บ้าน
พัฒนาอีกแห่งหนึ่งที่เขาอยากให้เรา
ได้ดู เพราะถนนหนทางเข้าสู่หมู่บ้าน
ใหญ่กว้างขวางยังดูเรียบร้อย บ้าน
เรือนก็ปลูกสร้างแข็งแรง ดังบ้านที่
เขาพาเรามา เป็นบ้านไม้จริง ใต้ถุน
สูง เห็นเสาต้นโตอย่างบ้านผู้มอ
จะกิน หลังคามุงกระเบื้องไม้
เจ้าของบ้านที่ออกมาต้อนรับพวกเรา
เป็นผู้หญิงอายุราว ๕๐ กว่า วันราว
กราวเดี๋ยวก็นั่งแสดงที่เราพบมาแล้ว
ในหมู่บ้านแรก เจ้าของบ้านหน้าตา
ยิ้มแย้ม ดูแล้วสบายใจ เขาพาขึ้น
ไปบนเรือน บันไดของเขาเป็นไม้
หนาแข็งแรงดี แต่ไม่มีราวบันได
เห็นแล้วอดนึกถึงบันไดบ้านบางบ้าน
ของชาวไทยในอัสสัมไม่ได้ เขาใช้

เสาทั้งต้นบากไว้ต้นๆ พอขึ้นหัว
แม่เท้าก็ไว้อยู่เท่านั้น แล้วพาดไว้
เฉยๆกับชานเรือน เวลาขึ้นก็แทบ
ต้องคลานจึงจะขึ้นไปได้ เวลาลง
ต้องถอยหลังลง ไม่เช่นนั้นเป็น
หัวทิ่มหน้าคะมำ ถ้าหากลงไปตาม
ปกติ แต่เขาก็ขึ้นลงกันได้ บางที่
หามาน้ำด้วยขึ้นไป
พื้นบันไดเป็นระเบียงเรือนซึ่ง
ใหญ่พอเป็นห้องใดห้องหนึ่ง มันทน
มีพนักพิงอยู่ตรงริมระเบียง พอได้
อาศัยนั่งเล่นได้ แต่เขาเอาตุ๊กตา
แบบสมัยใหม่ไปตั้งไว้ ทำให้กินเนื้อ
ที่ไปบ้าง สงสัยว่าจะขกออกมาจาก

ในห้องเพื่อให้ห้องโล่ง เพราะใน
ห้องนั้นเขาจัดเป็นห้องรับแขกด้วย
เป็นที่พักอาหารของแขกด้วย มีเก้าอี้
รับแขกตั้งไว้ชิดฝา และโต๊ะรับแขก
กลางห้องก็จัดเป็นโต๊ะกินข้าว
คณะของเรา ๑๐ คนรวมทั้งล่ามกับ
นายอำเภอและคนขับรถ เขาจึงแบ่ง
เป็น ๒ โต๊ะ โต๊ะเบียงมีโต๊ะเตี้ยๆ
อีกโต๊ะหนึ่ง ทจริงโต๊ะกินข้าวแบบ
ของเขาเป็นโต๊ะกลมเตี้ยๆ ชาวไท
เหนือและเขียงตง แม้ชาวพม่ามอญ
ก็ใช้เช่นเดียวกัน บางพวกก็นั่งกิน
กับพื้น บางพวกก็นั่งบนตงเตี้ยๆ
แขกถึงเรือนชาน สิ่งแรกที่เขา

ชาวบ้านหมู่บ้านจึงถ่านเดินกลับจากภาค

เรื่อง คนไท-ไทย ของ คร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๓๑ วันที่ ๓๐ ต.ค. ๒๕๒๖)

ชาวฮั่นชมกับผลผลิตของตนและเตรียมนำไปขาย (จากหนังสือ *Travels Through Xishuangbanna*)

เตรียมต้อนรับก็คือน้ำชา ขงให้
ร้อนๆจากเตาเผอดูดออกมาจากในครัว
อยู่ที่นั่นหลายวันจนชินกับการชงน้ำ
ชาแทนกินน้ำแข็งเย็นๆ ซึ่งกินแล้ว
ปลอดภัยดี

ครัวของบ้านปลูกแยกออกไป
ต่างหาก มีนอกชานทำด้วยฟากเชื่อม
ติดต่อกัน ข้าพเจ้าตามเขาเข้าไปใน
ครัว อยากรู้เขาทำกับข้าว และจะ
ได้อธิบายสันทนาการกับเขาด้วย ใน
ครัวมีลูกสาวเจ้าของบ้านช่วยปอก
มะละกออยู่ ถึงไม่บอกก็เดาได้
ว่าเป็นลูกสาว เพราะหน้าเหมือนกัน
ข้าพเจ้าถามชื่อเจ้าของบ้าน ก็ได้
ทราบชื่ออือเอ๋ย ส่วนลูกสาวชื่อ
อือโปี (โปี=บัว) เขาคงไม่ค่อยเรียก
ชื่อกัน อือเอ๋ยจึงบอกว่า เขาเรียกกัน
ว่า แม่ฮือโปี คือแม่ฮือโปี ถามอือเอ๋ย
ว่าหมู่บ้านชื่ออะไร ได้ความว่า
ชื่อหมู่บ้านเจ่งลั่น ส่วนที่หัดตลาด
นั้นเรียกว่าเจ่งใหม่ คือเจ่งใหม่
นั่นเอง

ถึงตรงนั้นต้องย้อนกลับไปถึง
ข้อความที่หมอดอดด์เขียนไว้ใน
หนังสือที่หลวงวิเศษนิตยสารเป็นคน
ผู้แปลให้ชื่อว่า "ไทย" ดังเคยกล่าว
มาแล้วตอนต้นว่า "จีนได้สร้าง
เมืองใหม่ขึ้นเหนือเมืองเก่า ห่างจาก
เมืองเก่าไปตามลำน้ำประมาณสาม
หรือสี่ไมล์ ชนพื้นเมืองเรียกเมือง
ที่สร้างใหม่ว่า เจ่งใหม่ ที่จริง
ติดต่อกับเมืองเก่าซึ่งร้างมาหลายสิบ
ปีแล้ว" เรื่องหมอดอดด์เขียนไว้
เมื่อครั้งได้ไปประจำทำงานอยู่ที่นั่น
เมื่อพ.ศ. ๒๔๖๑ นับได้ตั้ง ๖๐ กว่าปี
จนหมดความเป็นเจ่งใหม่ไปแล้ว
ในบัดนี้

ส่วนหมู่บ้านเจ่งลั่นหรือบ้าน
เจ่งลั่นนั้น หนังสือ *Travels
Through Xishuangbanna* ได้กล่าว
ว่าเป็นหมู่บ้านที่อยู่ริมแม่น้ำลานช้าง
(=แม่น้ำโขง) เช่นเดียวกัน ในขณะที่
มีผู้คนราว ๓๐๐ คนในจำนวน
๓๓๗ครัวเรือน ผู้ต้อนรับของผู้เขียน

หนังสือเล่มดังกล่าวนี้กล่าวว่า
ตั้งแต่เมื่อก่อนนั้น ที่ตั้งหมู่บ้าน
นี้เป็นป่าทึบ ฝนป่าไปก็เบ็นแม่น้ำ
ลานช้างอันไหลเชี่ยว มีเรื่องเล่าว่า
ครั้งหนึ่งหลานชายเจ้าฟ้างค์หนึ่ง
เกิดตายลง เจ้าฟ้าได้ให้น้ำศพมาฝัง
ไว้ที่นั่น และเจ้าฟ้าคงเกรงวิญญาณ
ของหลานชายจะว่าเหวเพราะถูกทอด
ทิ้งอยู่แต่ลำพัง จึงได้ส่งให้ข้าทาส
มาอยู่เฝ้าศพฝังแห่งนั้น ครั้นเวลา
ล่วงไป ลูกหลานของบรรดาข้าทาส
ที่ถูกใช้ให้มาเฝ้าสถานนั้นมากจน
กับใคร่ผูกพันกับความอดอยาก
จากในเวียงบ้าง กับหนีความกดขี่
เบียดเบียนของพวกเจ้าฟ้างค์มา
บ้าง ได้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่นั่น บ้าง
ก็แห่กันจึงได้กลายสภาพมาเป็น
หมู่บ้าน และผู้คนพากันเรียกหมู่บ้าน
นี้ว่า เจ่งลั่น เขาว่า หมายถึงเมือง
ที่ถูกทิ้งให้ร้างเปล่าเปลี่ยว

ครั้นมาภายหลัง หลังจากมีการ
ป้อยไค้ (ปล่อยไซ ซึ่งเขาใช้หมายถึง
ตรงกับปลัดเอก) เขาว่า สภาพของ
หมู่บ้านเจ่งลั่นได้กลายสภาพผิดไป
จากเดิมเหมือนหน้ามือเป็นหลังมือ
แต่ก่อนเคยทำนาได้ปีละหนึ่งเดือนและ
ได้ข้าวเพียงโหม่ว (ราวครึ่งไร่) ละ
๑๐๐-๒๐๐จิน (จิน=๑๐/๓ ปอนด์ เห็น
จะเทียบเท่ากับ ๑ ชั่ง) เมื่อได้มีการ
จัดระบบเป็นกองการผลิตน้อย
(ระดับหมู่บ้าน) ได้แบ่งที่ดินมาราว
๕๐๐ โหม่ว ได้จัดการปรับปรุงที่ดิน
และคิดพันธุ์ข้าว ผลก็คือได้ข้าวโหม่ว
ละตั้งแต่ ๑,๐๐๐ จิน ใน พ.ศ. ๒๕๒๑ ทั้ง
ที่เกิดขึ้นก็พบได้ในบ้านนี้ ไม่แต่ข้าว
แม้แต่พืชผลอื่นๆ มีกล้วย อ้อย และ
มะละกอก็ยังทำรายได้ให้ตั้งปีละกว่า
สองหมื่นหยวน (อ่านต่อหน้า ๑๐๔)

๒๐

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๓๑ วันที่ ๓๑ ก.ค. ๒๕๒๖)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๗)

เชื่อว่าสมัยก่อนทั้งหมู่บ้านมีบ้านที่
หลังคามุงกระเบื้องเพียง ๒ หลัง
เท่านั้น แต่นับแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓
เป็นต้นมา แทบทุกครัวเรือนราว
๔ ใน ๕ ของจำนวนทั้งหมดต่าง
ปลูกบ้านใหม่ (ไม่ได้บอกว่า มุง
กระเบื้องหรือไม่) ทั้งยังมีเงินพอ
จะซื้อหาเครื่องใช้ไม่สอย มีรถ
จักรยาน วิทยุ นาฬิกา และจักร
เย็บผ้า แต่ละครอบครัวมีข้าวตุนไว้
ในยุ้งและมีเงินฝากธนาคาร ของ
ส่วนรวมก็มีรถแทรกเตอร์ใช้ ๔ คัน
มีรถสาธิตใช้ไถลากถึง ๑๒๐ คัน
แล้วยังมีโรงโม่แป้งด้วยเครื่องไฟฟ้า
สองโรงด้วยกัน

อเฮียเจ้าของบ้านเห็นจะเป็น
ผู้ที่มีฐานะดีทั้งทางการเงินและทาง
สังคม อาจจะมีตำแหน่งเป็นหัวหน้า
กิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะเห็น
เล่าให้ฟังว่า เคยไปเม็งลา (ชื่เหมือนา)
กับเม็งแส (คนหมิง) ไปค้างแรมละ
๓ คืน ถามว่าไปนอนค้างบ้านญาติ
หรือ อเฮียก็ปฏิเสธว่า เมาใจ (=ไม่
ใช่) สหายผู้พาไปพาไปพักยังสถาน

ที่พักเป็นของทางราชการ นาย
อายดูเหมือนจะสนิทสนมกับ
ครอบครัวนั้นมากอยู่ ไม่ทราบคุ้นเคย
กันเป็นส่วนตัว หรือทางงาน
ทั้งนี้เพราะนายอายทำหน้าที่คล้าย
พัฒนากรได้ช่วยดูแลและจัดระเบียบ
เกี่ยวกับการรับแขก เพื่อให้การเลี้ยง
อาหารเป็นไปโดยเรียบร้อย ทั้งที่
อเฮียคงไม่ได้รับจัดอาหารเลี้ยงแขก
ครั้งแรก เชื้อว่าถามผู้ใดมา
เชื่องรู้ด้วยฐานะทางการศึกษาแล้ว
นายอายคงต้องเป็นผุ้ต้อนรับ และก็
คงมอบหมายอเฮียให้ทำกับข้าวเลี้ยง
แบบเดียวกันนี้ (ยังมี ต่อ)

๒๑

เรื่อง คนไทย-ไทย ของ คร.บรรจบ พันธุมเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๓๒ วันที่ ๒ พ.ย. ๒๕๒๒)

บรรจบ พันธุมเมธา ภาษาสัมผัสพันธ์

คนไทย-ไทย

ส่วนเรื่องอาหาร นายอ้ายไม่
ต้องไปดูแลแนะนำอะไรอีก ^๕ หนึ่ง
เพราะอ้อยคงเป็นคนเก่งกับข้าว
เมื่อข้าพเจ้าย่างเข้าไปในครัว จึงเห็น
อ้อยหยิบโน่นควยโน้นอย่างคล่องแคล่ว
เห็นได้ว่าออกจะรับอยู่สักหน่อย คง
เห็นแขกมากันแล้ว เราเองก็มาเร็ว
ไป หนึ่ง เพราะวันนี้ไม่ใช่วันภาค
ภาคที่เราไปเป็น ภาคมีจูวน
(=ตลาดมีทุกวัน) ดังที่อ้อยว่า ของ
ขายไม่มีอะไรมา ทั้ง ก็นักอ้อเบา
ป้อลัย (=คนที่ไม่ค่อยมาก) จึงไม่
น่าสนใจ ไม่ต้องเสียเวลาอยู่ในภาค
นานนัก และมาเร็วก่อนเวลาที่ดีจะ
ได้มีเวลาเดินดูหมู่บ้านของเขา แต่
ข้าพเจ้าก็ไม่ได้ไปดู กลับเข้ามาใน
ครัว ดูอ้อยทำกับข้าว ขณะที่ตวงหม้อ
ใบใหญ่ไว้บนเตา ได้กลิ่นหอมต้ม ไม่
ทันต้องถามว่าจะไรอยู่ในหม้อ อ้อย
ก็บอกว่า น้ำต้มจิ้มหมู (= น้ำต้ม
หมู) พริกเคี้ยวอดพักทอง หนึ่ง
เขาเรียก หมะปึกเหลือง (= พริก
เหลือง) หรือ หมะปึกดำ (= พริก
ทอง) เรียก หมะปึกแก้ว (= พริก
ญวน) ก็มิ

อ้อยคงไม่ชอบให้ใครมาจ้องดู

ตนทำกับข้าวไม่ว่างตา น่ารำคาญใจ
จึงได้แนะนำข้าพเจ้าให้ไปเที่ยวที่หน้า
ถัน ซึ่งอยู่ไม่ไกลนัก ถ้าน้อยก่อ
ฮอด (= เดี่ยวเดียวก็ถึง) อ้อยว่า
อย่างนั้น แล้วก็ยังบอกต่อไปอีกว่า
พระเจ้าก้อม พระต้อม (= พระพุทธ
รูปที่มีพระเศียรสี่) และลงท้าย
ว่ามึง ตูโหลง กับ พระน้อย แต่
ข้าพเจ้าไม่ได้สนใจเรื่องนั้น จึงไม่
ได้ถามต่อไปว่า ตูโหลง หมายถึง
พระผู้ใหญ่ หรือพระเจ้าอาวาส และ
พระน้อย คือสามเณรน้อยหรือพระ
ผู้น้อย ข้าพเจ้ากลับตั้งตงเตี้ยๆมานั่ง
แล้วถามอ้อยว่า ต๊ะเฮ็ดอี่สังกัน

(= จะทำอะไรกัน) คำ เฮ็ด อ้อยคงรู้
ฟังเข้าใจ แต่ไม่ค่อยใช้ เพราะฉะนั้น
เมื่อตอบคำถามข้าพเจ้า อ้อยจึงตอบ
ว่า แป้งแก้งแก็ก คือทำแก้งจิ้น
(แก็ก= แก้ว ที่ชาวไทใหญ่ไทเหนือไต่มา
เรียกชาวจีน ไต่เหนือออกเสียงเป็น
แก็ก) นำเปลือกที่เขาใช้คำแก็ก แทน ห่อ
(= ห่อ) ที่คนไทเรียกคนจีน) คงเป็น
แก้งจิด คำ แป้ง เราเคยได้ยินแต่
สร้างบ้านแปงเมือง หรือแปงบ้าน
แปงเมือง หนึ่ง นอกจาก แป้งแก้ง
ยังใช้ แป้งเข่า แป้งพัก = ทำกับข้าว
ก็ได้ แป้งเข่า คำเดียวก็หมายความว่าทำ
กับข้าวได้เช่นเดียวกัน ไม่ได้เรื่อง

สภาพหมู่บ้านไท แถบชายน้ำ

เรื่อง คนไท-ไทย ของ กร.บรรจบ พันธุเมธา
(สทรีสาร ฉบับ ๓๖/๓๒ วันที่ ๒ พ.ย.๒๕๒๖)

อ้อยกับอ๊อ๊ สองแม่ลูกชาวไตลื้อ
บ้านเจียงล้าน เมืองเชียงรุ้ง

กับข้าวของกิน แม่เรื่องอื่นๆ ก็ใช้
เช่นข้าพเจ้าถามเขาดัง ผ่าช็อก ซึ่ง
ชาวพม่าเก่าหมายว่า ผ่าชรว หมายความว่า
เขาเรียกเหมือนกันหรือไม่ อ้อยช
ไปยังผ่นทแฉวนไว้ นอกว่าผ่าช็อก
เจตมอ คือผ่าช่อมอ ผ่าช็อก ของ
ไตลื้อคงหมายแก่ผ่าเก่าชาด และผ่น
ทออยู่กับพ่นเป็นผ่าชรว อ้อยว่า
ผ่าช็อกมาแบ่งผ่าเจตมอ คือ ผ่า
เก่าชาดมาทำผ่าชวดเรอเน เป็นอัน
แบ่ง ใช้ได้ทั่วไปในความหมายว่า
ทำ

เมื่อเด็ดผักล้างผักแล้ว อ้อย
หันมาจัดการกับบอนที่ลือเป็น พัก
แก้ง จะต้องต้มในน้ำต้มหมกด้วยกัน
ได้ยินว่าบอน ข้าพเจ้าอดถามไม่ได้
ว่า กัมพา (= คันไ้ม) ตามภาษา
ไทใหญ่ อ้อยตอบว่า บอนวัน
เบ้าถาย คือบอนหวานไม่คัน ทจริง
ในภาษาไทยใหญ่ใช้ทั้ง ๒ คำ บางที
ใช้ กัมๆ ถายๆ ภาษาพม่าเก่าก็ใช้
อย่างเดียวกัน ต่อไปก็เป็น พักละ
(= ชะอม) เขาผัดกับไข่อย่างที่ได้
กินในห้องอาหารที่พัก มาได้
เห็นวิธีทำของเขาทำ คือ แทนที่จะ
ใส่ชะอมไปในไข่แล้วทอดอย่างไข่

เจียว เขากลับผัดชะอมเสียก่อนแล้ว
จึงต๋อไข่ลงไปจนจนไข่สุก เขากิน
ได้อย่างผัดผักทั่วไป ไม่จำเป็นต้อง
กินกับน้ำพริกอย่างของเรา นอกจาก
ผัดชะอมก็ยังมิ พักกิดโค่ คือผัก
กูดผัด ที่น้ำใช้คำ โก่อ (= คั่ว) หมาย
ว่า ผัด แต่ทอดใช้ แส่น อย่างภาษา
คำต๋และพม่าเก่า ไทใหญ่ใช้ โก่อ ได้ทั้ง
ทอดและผัด ผักกูดเป็นผักพื้นบ้าน
สำหรับชาวอัสสัม อยู่ทอัสสัม ไม่ว่า
ไปพักบ้านไหน มักจะได้กิน พักกิด
ที่ชาวอัสสัมเรียก เทเกีย ไม่นึกว่า
จะได้มาพบกัน ซึ่งทั้งจีนทั้งไทก็
นิยมกินกัน เพราะเขาเคยผัดให้กิน
ในห้องอาหารที่พัก

ข้าพเจ้ามองดูอะไรไปทั่วครัว
นอกจากกระบุงข้าว และแก้ง
(= หัง) วางของ ก็ยังมีตุ๊กกับข้าว
อย่างแบบบ้านเรอยู่ข้างฝาอีกด้าน
หนึ่ง เขาเรียก ลิ้มหวาน หวาน คง
เป็นคำเดียวกับ หวาน ทั้งในภาษา
จีนกลางและไทใหญ่ หมายความว่า
ถ้วยชาม ส่วน ลิ้ม จะหมายอย่างไร
เป็นคำภาษาใดไม่ทราบ เครื่องใช้
ไม้สอยก็มีเหมือนกันกับบ้านไท
อื่นๆ เช่น มี กมอ กับไฟ (= คัม
กับไฟ) บอกเบ้าไฟ (= กระบอก
เบ้าไฟ) บึงเข้า (= กระบุงข้าว)
หม้อค้ำ (= กระทะ) เพียงแต่ออก
เสียงต่างกันไปบ้าง เช่น ถิ่นท้อ
เสียง บ ไม่ได้ก็ออกเป็นเสียง ม
กระบอก กับ กระบุง เป็น หมอก
กับ มั่ง ออกเสียง ฟ ไม่ได้ก็ออก
เป็นเสียง ฟ เช่น ไฟ เป็น ไฟ และ
พ่น เป็น พ่น ในไทใหญ่ พ่น ใน
พม่าเก่า หม้อค้ำก็เป็นหม้อข้าง(เขาว่า
ข้าง คือ เหล็กที่ใช้ทำกระทะจึงเรียก

เช่นนั้น) ส่วนแข็ง แทนที่จะเป็น
เค้ง กลับมีคำบ้านนำหน้า คง
หมายว่า ไม่กระดาน ไม่แผ่นๆ
อย่างคำบ้าน ในภาษาจีนกลาง ใน
ภาษาไทยใหญ่ เรียก เบ้น ส่วนอ่าง
ล้างผักหรือซักผ้า ชาวไตลื้อไม่
เรียก อ่าง ดังภาษาไทยใหญ่และ
พม่าเก่า (พม่าเก่าเรียกเต็มว่า อ้างจี้ดั่ง)
แต่เรียก โมล่า หรือ หวานโมล่า
บางคนออกเสียงเป็น หม้อล่า คง
เห็นเป็นภาชนะด้วยกันจึงออกเสียง
ให้เป็น หม้อ เสียเลย เสียงจึงไป
คล้ายกับคำ หม้อล่า (= หม้อน้ำชา
หรือกาน้ำชา) คำนั้นจะเป็นคำ
ภาษาอื่น จึงเรียกเพี้ยนกันไปไม่ตรง
กัน ในหนังสือ เขียนว่า มาลา คง
จะออกเสียง มาล่า ที่น่าแปลกอีก
อย่างหนึ่ง คือ ในภาษาไตลื้อไม่ได้
ใช้คำ มีด อย่างภาษาไทยถิ่นอื่น
แต่กลับใช้ พ่า (= พร้า) ซึ่งขนาด
ใหญ่โตผัดกันไกล พ่าแบ่งเข้า
(= พร้าทำกับข้าว) ก็มิดทำกับข้าว
และ พ่าช้อย (= พร้าชอย) คือ มีด
(สำหรับ) หั่น

มองไปมองมา ข้าพเจ้าเหลือบ
ไปเห็นอะไรอย่างหนึ่งคล้ายกระเพาะ
หมูเล็กๆแฉวนอยู่ ถามดู ได้คำตอบ
ว่า บมู ซึ่งคงเบนอนไปไม่ได้นอก
จาก คีหมู ทั้งนี้เพราะในภาษาไทย
เขาก็เรียก คี ที่เบนอนว่า บมู ทั้งที่
คำ คี ตรงข้ามกับ ขวักก็ออกเสียง คี
และคำที่มีเสียง ค อื่นๆ ก็มีที่ออก
เสียงเป็น บ ๓ คำคือ คี เป็น บิ
ดวงเดือน เป็น โด่งเบ้น และ
ดอกไม้ง เป็น เบ้าะไม้ง ลองถาม

(อ่านต่อหน้า ๑๑๑)

๒๓.

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๓๒ วันที่ ๒ พ.ย. ๒๕๒๖)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๗)

คำที่มีเสียง ด อื่นๆ อี้อยู่ก็ออกเสียง
เป็น ด เช่น ดี้ ดำ แดง ดอกไม้ มี
แต่ บมู คำนี้คำเดียวที่ออกเสียง ด
ของเราเป็น บ กันันว่าช่วยแยกเสียง
แยกความหมายให้เห็นชัดเจนดี

ข้าพเจ้าถามเขาว่า เขาบมูไป
ทำอะไร อี้อย่า เขาไปทำยาจีน
แต่ทำอย่างกับข้าวคั่ว บมูเขานำขม
ออกมา แล้วปรุงเครื่องด้วย พักบอม
(ผักชี) พักโป (ต้นหอม) และ
มะพิต (พริก) คนชอบของขมๆ
อาจจะชอบ คนที่นั้นก็ชอบของขม
เขาพูดถึง ผักขมของเขา ได้แก่
มะหอย ซึ่งคือมะระ และข้าพเจ้า
ว่า น้อยคัม (หน่อขม) ซึ่งคือ หน่อ
ไม้ลวกที่เขาแย่งกัน ช้อนในกาดนั้น
แหละ เมื่อเอามาเผาแล้วผ่ากินแต่
ส่วนอ่อนๆ ตรงกลาง ก็ขมไม่แพ้
มะหอยของเขาทีเดียว

ถ้าเรียก หอม กระเทียม ก็
แปลก ที่เขาเรียกเหมือนกันเป็น
กลุ่มๆ กลุ่มหนึ่งคือทางลาว ลือ กับ
ชาวว่านจายในเชียงตุง (ที่เขาว่าพูด
ได้ ผิดกับชาวเงินอื่นๆ ที่ไปพูด
แบบไทใหญ่เสียแล้ว) เรียกหัวหอม
ว่า หัวบัว หรือ โหโบ โปหอมก็
ว่า พักบัว หรือ พักโป กระเทียม
ลาวเรียก พักเทียม ภาษาอีสาน
เราเรียก พักบัวหัวเทียม ภาษา
เหนือของเราเรียก หอมบัว กับ
หอมเตียม อีกกลุ่มหนึ่งคือ
ภาษาไทใหญ่ เรียกหัวหอมว่า
พักหมิ กระเทียมเรียก พักหอ
บางที่ก็เรียก พักหมิโหแหลง
(=หัวแดง) คือหอม กับ พักหมิโห

เผ็ก (=หัวขาว) คือกระเทียม ส่วน
ที่ว่านจาย เรียกกระเทียมว่า หอม
จนมาถึงที่เขาก็อธิบาย ใช้ชื่อ
ซึ่งตรงกับหัวหอม ยังคิดว่าเขาบอก
ผิดหรือตัวเองฟังผิดสับสน แต่เมื่อ
เขาหยิบให้ดู จึงแน่ใจว่า ใช้ชื่อ
ของเขา คือ กระเทียมจริงๆ หาใช่
หัวหอมไม่ จึงอดคิดไม่ได้ว่า พวก
ว่านจายที่พูดแปลกกว่าเงิน จะเป็น
ได้อะไรหนึ่งเสียละกรรมัง

(ยังมี ต่อ)

๒๕

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๓๒ วันที่ ๑๓ พ.ย. ๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ

คนไท-ไทย

หนามหมากเคี้ยวส้ม คำท้าย
ฟังพอเป็นที่เข้าใจว่า มะเขือส้ม คือ
มะเขือเทศของเรา แต่ หนาม ฟัง
ไม่ออกว่าคืออะไร ฉะนั้นเมื่อเอ๋ย
หยิบครกกับสากบอกว่าจะทำหนาม
หมากเคี้ยวส้มให้กิน จึงงงนึกไม่ออก
ว่าเป็นกับข้าวชนิดไหน จนกระทั่ง
อเอ๋ยชนให้ดูเมื่อจะตักใส่ครก จึง
ร้องอ้อ ที่แท้คือกะป็นนเอง เขาม
หนาม ป่า (=กะป็นปลา) กับหนาม ปู
(=กะป็น) กับข้าวต้มช่อ หนาม
ชนต้นก็ก่อนาฬิกา และเป็นนาฬิกา
มะเขือเทศ ใส่มะเขือเทศกับกะป็น
และกระเทียม พริก อเอ๋ยทำไว้ ๒
แบบ อีกแบบหนึ่งไม่ใส่มะเขือเทศ
แต่ใส่ ไข่ดิน (=ถั่วดินคือถั่วลิสง)
ตำป่นแทน อย่างนี้ไม่มีรสเปรี้ยวเลย
แต่ถึงจะใส่มะเขือเทศก็หาได้เปรี้ยว
อย่างน้ำพริกบ้านเราไม่ เขาไม่นิยม
กินอาหารรสเปรี้ยวเช่นเดียวกับชาว
ไทใหญ่

อีกจิ้มของเขาได้แก่ น้อก้ม
ที่เขาเอาไว้ ข้าพเจ้าถามว่า จักกิน
หา ก็จิ้มกินหรือ ถ้าน้อเอ๋ยไม่เคย
ใช้จึงฟังไม่เข้าใจ ข้าพเจ้าทำท่าจิ้ม
ให้ดู อเอ๋ยก็ร้องว่าป๊ แล้วพูดต่อไป

ว่า น้อก้มเอาป๊หนามหมากเคี้ยวส้ม
คือหน่อขมเอาจมน้ำพริกมะเขือเทศ
แต่ก็แปลกที่ข้าพเจ้าได้ยินอเอ๋ยพูด
ออกมาว่า ป๊หนามพิก (=จมน้ำพริก)
ถ้าน้ำจะไม่ใส่คำใดเลย เพราะฟัง
เป็นคำบางกอก และคำเรียกพริก
ชนนั้นก็เรียก พิกชนน้อย แทนที่จะ
ใช้ หมากพิค อย่างที่เรียกชื่ออื่นๆ
เช่น หมากพิคกุ่มปิ่น (=พริกกัน
ปล้น (ปล้น=พริก)) คือพริกขี้หนู แต่
อย่างไรก็ตาม ทั้งคำ หนาม กับคำ
ป๊ ออกจะแปลกไม่มีถิ่นไหนเหมือน
เขาไป ได้มาจากถิ่นไหนภาษาไหน
หรือเป็นคำดั้งเดิมของเขาเอง ไม่
อาจกล่าวได้

ข้าพเจ้านึกถึงคำ ตะไกร้ อยากรู้ว่าเขามหรือไม่ว่า เพราะ คัง (จิง)
ขา (ข้า) เขาก็มีแล้ว ถ้าพูดว่าตะไกร้
เขาคงจะเข้าใจกว่าจะพูดคำไทใหญ่
ว่า คำหอม (=คาหอม) เพราะเขา
เรียก ตะไกร้ และปรากฏว่าของปึง
อย่างที่เขาใช้ ไม่หีบ (=ไม่หีบคือไม่
ต้ม) ก็เอาไว้นั้นเขามได้ด้วยใบ
ตะไกร้เพื่อให้กลิ่นหอมคับกลิ่นคาว
ได้ยินเขาเรียกตะไกร้ว่า ตะไกร้ แล้ว
อดนึกถึงคำเขมรไม่ได้ เขมรเรียก

ตะไกร้ว่า สดักไกร (ออกเสียง
เซดักเกรีย) สดัก แปลว่าใบไม้
แปลตามคำน่าจะแปลว่าใบไคร้ ตะ
ในคำ ตะไกร้ จะเกี่ยวข้องกับสดัก
โดยการกร่อนเสียงบ้างหรือไม่ หรือ
จะกลายเสียงกับ ตะ ในคำ ตะไกร้
กับข้าวที่เป็นของปึงอย่างนั้นได้
แก่ ต้มปึง (ต้มหมูปึง) จิ้นโกปึง
(ชนโกปึง) และ ป้าปึง (ปลาปึง)
ถามช่อปลา แม้อเอ๋ยจะบอกว่าช่อ
ป้าจะเด็ด ข้าพเจ้าก็ดูไม่ออกมาว่า
ตรงกับปลาอะไรของเรา เขาผ่าแยะ
ออกใส่ผักสดต้มหอมสับๆ ไว้ข้างใน
แล้วจึงใส่ไม้ต้มมัดด้วยใบตะไกร้ ดู
หนังปลาที่มีลักษณะหนาๆ กับข้าง
เป็นอันมากแล้วคล้ายปลาตะเพียน
เขาว่าไปเบ็ดกันมาจากหนองปลา
ใกล้ๆบ้านนั่นเอง (เบ็ด เขาใช้เป็น
คำกริยาได้ด้วย เบ็ดป้า คือตกเบ็ด)
ปึงอย่างเสร็จแล้วยังกินไม่ได้
อเอ๋ยต้องยกกระทะตั้งไฟใส่น้ำมัน
(ที่ใช้น้ำมันหมู) พอน้ำมันร้อนถ้า
ก็ตักลาดปลาปึง โกวปึง ต้มหมูปึง
ข้าพเจ้าหลุดปากออกมาว่า เอาน้ำมัน
ลาด อเอ๋ยก็เป็นฮัด (=รด) ดูแล้ว

เรื่อง คนไท-ไทย ของ กร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๓๓ วันที่ ๑๓ พ.ย. ๒๕๒๖)

ออกจะประดักประเดิดกว่าจะ แค้น (-ทอด) ลงไปในน้ำมันเสียเลย หรือ จะเกรงว่าทอดแล้วน้ำมันจะเลี่ยน ถ้าเช่นนั้นให้กินโดยไม่ต้องรอน้ำมัน ก็น่าจะอร่อยอยู่แล้ว

เป็นอันเสร็จธุระเรื่องกับข้าวที่มีทั้งแกงจืด น้ำพริก ๒ แบบ ตับหมูปิ้ง ไก่ปิ้ง ปลาปิ้ง ผักผักกูด และผัดชะอมกับไข่ รายการสุดท้ายก็คือข้าว ที่ยังอยู่ในไหข้าว (ที่นึ่งข้าวแบบหนึ่ง) นึ่งอยู่บนเตา คนที่กินข้าวเหนียว เขาเรียก ข้าวโน้อย่างพวกไตเหนือและไตเมา (ภาษาจีนกลางเรียก นู๋หมี่) ส่วนข้าวเจ้าก็เรียก ข้าวฮาน เช่นเดียวกับด้วย ที่เรียก ข้าวเจ้า ก็มี แต่ที่เขาเตรียมเลี้ยงพวกเรามาแต่ ข้าวโน้ ข้าวฮาน ไม่มี เมื่อข้าวสุก อีเอี้ยเทข้าวลงใน ตัง (กระด้ง) แต่ไม่ยักใช้ไม้โขงข้าวให้ข้าวกระจาย กลับ

สาวไคฝึกการใช้เครื่องกลึงกับหัวหน้างานชาวเขาเผ่าฮั่น

เก้า (=เกล้า) แรงๆ ซึ่งน่าจะเรียกว่า นวด มากกว่า อีเอี้ยต้องออกแรง นวดทั้งข้าวที่ยังร้อนอยู่อย่างนั้น จนกระทั่งมือแดง เมื่อได้ทำข้าว-

เหนียวทอดกันเป็นก้อนแล้ว ก็ยกข้าวเหนียวทั้งก้อนใส่หาวนเข้า (หาวนข้าว) ใบใหญ่ไปตั้งโต๊ะ และตอนที่อีเอี้ยส่งลูกสาวยกหาวนข้าวออกไปตั้งโต๊ะนี้เอง อีเอี้ยใช้คำ โย่งหวานเข้า โย่ง ของเขาหมายความว่ารัก ไม่ได้หมายความว่ารักข้าวให้กระจายไม่ทอดกัน ภาษาพม่าก็มีคำ โย่ง หมายความว่ายกอย่างยกของหนักๆ คำที่จะทำให้ไม่เข้าใจกัน ก็ตรงที่ใช้คนละความหมายนั่นเอง

ในที่สุดกับข้าวของอีเอี้ยก็เสร็จเรียบร้อยก่อนเวลาเสียอีก เพราะแขกที่ไปเที่ยวชมหมู่บ้านยังมาไม่ถึง ครบ เมื่อแขกมาพร้อมแล้ว ถึงเวลากิน อีโป๊ะมาช่วยจัดกับข้าว ตั้งโต๊ะเรียบร้อยแล้ว ก็กลับไป ไม่ได้มานั่งกินข้าวด้วย ส่วนอีเอี้ยมานั่งกินกับพวกเรา ซึ่งนับว่าแปลกเพราะ

(อ่านต่อหน้า ๑๐๓)

ผู้หญิงไคลที่ขับรถแท็กซี่เกอร์ได้ก็มี (ภาพทั้งสองจากหนังสือ Travels Through Xishuangbanna)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๓๓ วันที่ ๑๕ พ.ย. ๒๕๒๖)

คำกล่าวโดย-พลเอก

* (หลักคือ) เป็นอันว่าคนไทยก็นิยม
ระบบนอนกลางวันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ
เช่นเดียวกัน (ยังมีต่อ)
หมายเหตุ มีผู้ให้ข้อคิดเรื่อง พักทอง
ที่เขียนเรียก หมะปักแกว หรือ พัก
งูวน นั้น แกว น่าจะเป็นแกว เพราะ
ภาษาเหนือเรียกพักทองว่า พักแกว
เรื่องนี้ชาวเจาก็คิดอยู่เหมือนกัน แต่
ที่จดมาเสียงเป็น แกว ถ้าเป็น แกว
เสียงควรจะเป็น แกว ก็เลยคิดว่า
น่าจะเป็น แกว มากกว่า แกว แต่
ฟังจากคนเดียวและคนคนเดียวฟัง
อาจจะคลาดเคลื่อนไปได้ก็ได้อีก คำ
แกวแต่ ก็สงสัยกันว่าจะเป็น แกวแค
ของทางเหนือ ชาวเจาไม่ทราบ
เหมือนกันหรือไม่ เห็นมีลักษณะเป็น
แกวจืด คือมีก้นน้ำขุ่นเท่านั้น ก็น่า
จะเป็นแกวจืด มากกว่าอย่างอื่น

(ยังมีต่อ)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๗)

ตามธรรมเนียมไท เท่าที่เห็นตาม
ถิ่นต่างๆ เจ้าของบ้านฝ่ายหญิงจะไม่
มานั่งกินข้าวร่วมกับแขก ถือว่าตน
มีหน้าที่จะต้องดูแลแขก แม้จะมี
คนอื่นช่วยดูแลเรื่องอาหารแล้ว ก็
ยังต้องนั่งอยู่ด้วย อีเอี้ยจะถือตาม
ธรรมเนียมใหม่ หรือเพราะเห็นคณะ
ของเรามีผู้หญิงเกือบทั้งหมดรวมทั้ง
ลำนด้วย จึงมากินด้วย หรืออย่างไร
อีกก็ไม่ทราบได้ แต่ก็ทำให้ได้ดู
วิถีกินของเขา

อีเอี้ยเอามือหยิบข้าวเหนียวมา
ปั้นๆ แล้วบี้ออกจุ่มน้ำมี ลอก
หน่อไม้มาจิ้มด้วย เราก็ทำตาม แต่
ตอนจะกินปลา กินไก่ ไม่รู้จะเอา
ปั้นข้าวเหนียวไปไว้ที่ไหน เลยต้อง
เอาน้ำชาที่มีรูปรางคล้ายถ้วยแกล
เทน้ำชาทิ้ง และใช้ถ้วยใส่ข้าว
แทน เห็นไต่อย่างกับข้าวเหนียวแล้ว
อดคิดถึงส้มตำไม่ได้ ที่จริงน่าจะซอ
มะขามเปียก (ทั้งเปลือก) มาจาก
ภาค หมายโก้ยซี้เป้า (- หมาย
กล้วยสำเภาก็คือ มะละกอ) ดิบคง

พอหาได้ในหมู่บ้าน กุ้งแห้งนั้นก็มี
มา ยังแบ่งให้อีเอี้ยไว้ นับเป็นของ
แปลกสำหรับเขาทีเดียว แต่เห็น
กับข้าวอีเอี้ยมากมายแล้ว เกรง
เจ้าของบ้านจะว่า ว่ากับข้าวของเขา
ไม่อร่อยหรืออย่างไร จึงต้องทำ
กับข้าวของตัวเอง ที่จริงกับข้าว
ไต่ลือแบบที่อีเอี้ยทำให้กิน ก็เป็น
อาหารแบบที่เราเคยคุ้นอยู่ ของปิ้งๆ
ย่างๆอย่างนั้นมีรสธรรมดาๆ แม้
คนจีนก็ยังไม่กินได้ น้ำพริกของเขา
ก็ไม่เผ็ดนัก ทั้งยังไม่ค่อยเปรี้ยว
นักด้วย ถึงจะใส่มะเขือเทศก็ตาม
ผัดชะอมกับไข่หรือผัดผักกูดก็กินกัน
ได้ทั้งจีนทั้งไท แงกก็เป็นแกงจัดต้ม
ผักกับน้ำขุ่น ไม่ได้ใส่ถั่วเน่าอย่าง
ไทใหญ่ หรือใส่ปลาเน่า (ปลาร้า
หรือกะปิ) อย่างคนไทบางบ้านใน
อีสาน กลิ่นอาหารจึงไม่เป็นปัญหา
แก่ผู้รับเลี้ยง ทั้งชาวเหนือชาว
ลุ่มล้นหมอมหวาน ก็ยังเชิญชวนให้
กินจนเกินอิ่ม ป้าชะเต็ดของเขา เนื้อ
ก็หวานดี ถ้ากินน้อยกว่าสักหน่อย
ก็จะดีหาน้อยไม่ สรุปลงแล้วถือว่า
กับข้าวของเขาก็ ดี อยู่ไม่น้อย
(คนที่นอร์อยถือว่า ดี อย่างชาว
เหนือของเรา) มะละกอสุกที่เป็น
ของหวานลงท้ายก็หวานพอใช้
เหมาะที่จะช่วยย่อยข้าวเหนียวได้ดี
คงจะช่วยให้ไม่รู้สึกง่วงระหว่าง
ทาง เพราะวันนั้นจะไม่มีข้าวอีก
พักนอนกลางวัน พุดถึงนอน
กลางวัน อีเอี้ยบอกว่า นอนวันวัน
เบาได้นอน กินก๋วยเตี๋ยว เอ็ดก้าน
ก๋วยเตี๋ยว ไข่ล้น ก๋วยเตี๋ยวกลางวัน
หวาน (หวาน คงหมายถึงเพี้ยนอย่าง
ภาษาพม่า) ไม่ได้นอน กินก็ไม่อร่อย
ทำงานก็เหนื่อย ง่วง (ไต่ล้น-อยาก

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สกริสาร ฉบับ ๓๖/๓๔ วันที่ ๒๐ พ.ย. ๒๕๒๖)

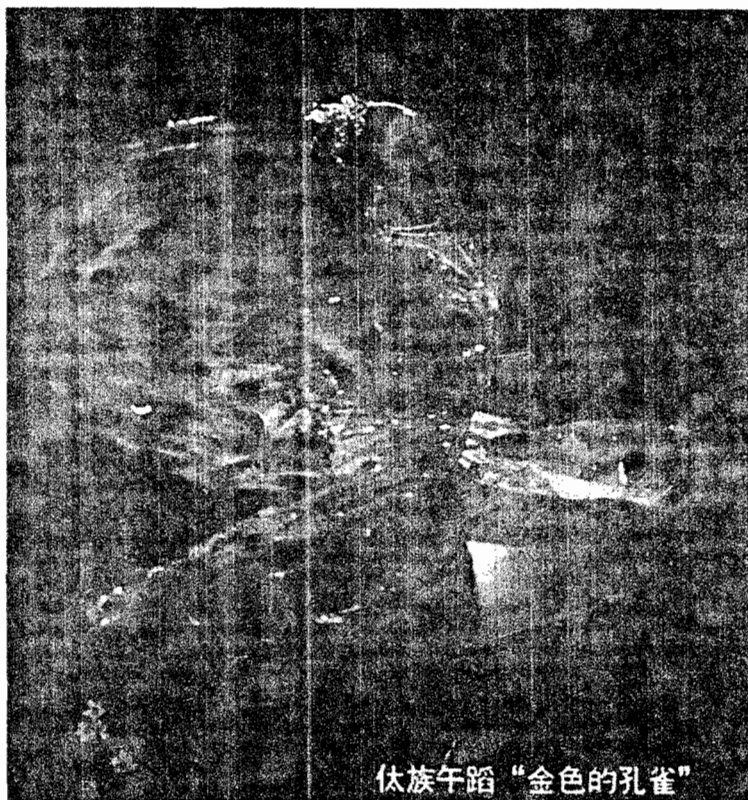
บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ

คนไท-ไทย

เสร็จธุระเรื่องอาหารแล้ว ก็ดูเหมือนธุระเกี่ยวกับภาษาไตลอกับชาวไตลอก็จะสิ้นสุดลงด้วย เพราะรู้ว่าเรามาเนื่องด้วยเรื่องภาษา และเราก็ได้เรื่องภาษาไปตามควรแก่เวลาแล้ว แต่เรื่องภาษาไตลอสและชาวไตลอก็ยังมีอีกมากที่อยากรู้และควรจะได้รู้ โดยเฉพาะชีวิตความเป็นอยู่ภายใต้ระบบใหม่ ที่จริงเรื่องการบริหารการเมืองของเขาไม่เกี่ยวกับงานของเรา แต่ก็อดอยากรู้ไม่ได้ แต่ถึงจะอยากรู้ ก็ไม่มีโอกาสได้ตามใคร จะสังเกตตนเอง เวลาที่ว่างน้อยนิด ทั้งโอกาสที่จะไปเที่ยวดูอะไร ชอกแซกก็หาได้ยาก ตอนแรกนายโจ้วผู้จัดการให้เรานอกว่า จะพาเราไปชมกองการผลิตน้อย กองการผลิตใหญ่ อันเป็นการทำการเกษตรแบบนารวม แต่แล้วเหตุใดไม่ทราบรายการนั้นจึงถูกตัดออกไปอย่างน่าเสียดาย (เอารายการชมสำนักวิทยุพิเศษรัฐกิจเมืองร้อนแห่งยูนนานมาแทน) เพราะช่วงเป็นเรอ่งนารวมเหลือเกินว่า บรรดาคนไทยที่รวมอยู่ในกองการผลิตน้อยใหญ่ นั้นทำงานได้ผลอย่างไร ผู้คนโดยเฉพาะผู้หญิงได้รับการฝึกฝนเกี่ยวกับการ

เกษตรแผนใหม่กว้างขวางเพียงใด เพราะเท่าที่ได้พบผู้หญิงชาวเชียงรุ่งไม่ว่าจะเป็นน้องแสง น้อง หรือสาว ๆ อย่างอ๊อไบ๊ และนักเรียนฝึกหัดครูเหล่านั้น ก็เห็นเป็นผู้หญิงธรรมดาๆ อย่างชาวไทในรัฐชานในอัสสัม ไม่

เห็นเก่งกาจผาดโผนสามารถใช้เครื่องจักรเครื่องยนต์ตั้งภาพในหนังสือ *Travels Through Xishuangbanna* ที่ลงพิมพ์ไว้เมื่อครั้งที่แล้ว ยังผู้เดินระบำรำฟ้อนได้อย่างสวยงาม ดังในภาพโฆษณา

หน้าซ้าย—สาวไตลอสชาวเชียงรุ่งผู้สามารถในการแสดงระบำนกยูง
หน้าขวา—สาวไตลอสอีกผู้หนึ่งที่สามารถในการแสดงระบำนกยูง

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๓๔ วันที่ ๑๔ พ.ย. ๒๕๒๖)

ย้ายกับหลานน้อย (ภาพจาก *Travels Through Xishuangbanna*)

ที่ปรากฏอยู่ทั่วไปนั้น เป็นสาวชาว
เขียงรุ่งที่สามารถในการแสดงระบำ
นกกยง (คือเรื่องนางมโนห์ราของ
ชาวไตลื้อ) ยังเป็นเรื่องที่ไม่ถึงเลย

สำหรับสตรีชนบทเหล่านี้ นอก
เสียจากจะได้ไปเรียนและฝึกใน
โรงเรียนนาฏศิลป์เป็นพิเศษ ดังนั้น
ในขณะนั้น จึงนับเป็นเรื่องหัวเลี้ยว
หัวต่อระหว่างเปลี่ยนกับยังไม่เปลี่ยน
ของชาวไตลื้อโดยเฉพาะที่เขียงรุ่ง
เห็นจะออกสักหัวคนหนึ่งละกระมัง
จึงจะเปลี่ยนได้โดยสมบูรณ์ นกถึง
ตรงนั้นข้าพเจ้าไม่อยากให้เวลานั้นมา
ถึงเลย ไม่ว่าจะออกหัวคน แต่ถ้า
จำเป็นจะต้องเปลี่ยน ใครเลยจะ
ขวางกันได้ พุคที่จริงก็ไม่ใช่ระ
อะไรของเรา และเราคงไม่ต้องคิด
ห่วงใยถ้าหากเขาเหล่านั้นไม่ได้ขอ
ว่าเป็นคนไทเช่นเดียวกับพวกเรา

แต่มีเรื่องน่าแปลกอยู่อย่างหนึ่ง
ก็คือ อีเอี้ยก็ตามอืแสงก็ตาม เท่าที่
ได้ยิน ไม่เคยพูดภาษาจีนกับนายอัย
เลย นายอัยพูดภาษาไตลื้อกับชาว
บ้านทั้งสองนั้น จึงไม่ทราบที่ชาว
เขียงรุ่งระดับชาวบ้านพูดภาษาจีน
ได้มากน้อยแค่ไหนอย่างไร แม้ใน
ระหว่างที่ข้าพเจ้าคุยกับอีเอี้ยและซัก
ถามเรื่องต่างๆ ก็ไม่ปรากฏว่ามีคำจีน
ปนอยู่ในถ้อยคำเลย ถ้าจะมีก็เห็นจะ

เป็นข้อต่างๆ เช่นที่เห็นในหนังสือ
เรียน เขาเรียกแท็กเตอร์ว่า โกลา
หรือชอทเกี่ยวกับการปกครอง เช่น
เสอชอชอหยา-สังคมนิยม แม้กระนั้น
บางคำเขาก็ประสมคำไทขึ้นใช้เอง
เช่นใช้ บ้อยไค (=ปล่อยไข่) แทน
คำ เจียฟาง ของจีนที่หมายว่า
ปลัดเอก แต่คำนั้นก็เห็นแต่ใน
หนังสือเช่นกัน ไม่ได้ยินใครพูดกัน
คงเป็นเพราะไม่มีใครเอ่ยถึง เราจึง
ไม่กล้าถาม ถึงถามเขาเขาก็ยังไม่
กล้าเบตปากบอก แต่ว่าเวลาคิดเรื่อง
เหล่านี้ไม่มีเสียแล้ว เราจะต้องลา
เจ้าของบ้านเตรียมออกเดินทาง

ตอนที่เรารอเวลาเจ้าของบ้านลง
เรือนมานานเอง ก็ได้ยินเสียงสัตว์ร้อง
เราได้ยินเสียงนั้นดังแต่อยู่บนเรือน
แล้ว สำคัญว่าเบนเสียงหมู แต่พอลง
บันไดเรือนมา แลเห็นกรงใหญ่อยู่
ข้างเรือน อีเอี้ยบอกว่า มนอย (=หม
น้อย) คือลูกหม ๒ ตัวด้วยกัน ถาม
ว่าเลี้ยงทำไม เขาตอบว่าลูกชาย
อยากได้ เลยซื้อให้เป็นเงิน ๓๐๐
หยวน อีเอี้ยยังมีลูกชายอีกคนหนึ่ง
อายุสิบห้า ซ่ออ้ายก็องค์เขาว่าเนน
ไม่อยู่บ้าน ไปแอ่วกาดยังไม่กลับ
ได้ยินว่าซ่อลูกหมจริงๆราคาถึง ๓๐๐
หยวนให้ลูกเล่น ทำให้อดคิดใจ
ไม่ได้ว่า สัมพันธ์ภาพในครอบครัว
ไทยยังดีอยู่ แม่ไทยไม่ว่าจะอยู่ใน
ระบบสังคมไหน ย่อมเป็นแม่ที่รักลูก
และตามใจลูก โดยเฉพาะลูกชาย
ทั้งนี้เพราะเงิน ๓๐๐ หยวนไม่ใช่เงิน
เล็กน้อยสำหรับคนที่นี่ เพราะ
อาจารย์มหาวิทยาลัยบางคนเงินเดือน
ยังไม่ถึง ๖๐ หยวนก็มี เพราะฉะนั้น
ระบบที่แยกแม่ไปทางลูกไปทางอย่าง
ที่เคยได้ยิน ก็คงเลิกปฏิบัติไปแล้ว
(อ่านต่อหน้า ๑๐๖)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๗)

นับวันลูกก็มีความสำคัญแก่ครอบครัว เพราะรัฐบาลบังคับให้มีลูกได้เพียงคนเดียว ใครมีมากกว่านั้นถือว่าผิดกฎหมาย เพราะฉะนั้นเขาจึงเลี้ยงดูลูกคนเดียวจนอย่างทะนุถนอมเอาใจ นอกจากนั้นพวกปู่ย่าตายายแก่ๆ ก็ยังหาความสุขอยู่ด้วยการช่วยเลี้ยงดูหลาน แลเห็นเข็นรถพาหลานไปเที่ยวนอกบ้านอยู่บ่อยๆ เป็นการช่วยลดภาระให้พ่อแม่ลงไปมาก ย่ายายไทก็ช่วยเลี้ยงหลานดูแลหลานเช่นเดียวกัน ดังในภาพหน้า ๒๗ ซึ่งถึงจะไม่แลเห็นด้วยตาตนเองก็เชื่อว่าสภาพความเป็นอยู่แบบนั้นยังคงมีอยู่ในหมู่คนไทยในเชิงรุ้งและสิบสองปันนา

“ก้อยๆไปเน้อ” (=ก้อยๆไปนะ หมายถึง ไปช้าๆ) เป็นคำที่เอ๋ยกล่าวแก่แขกเมื่อแขกจะอำลากลับ

รู้สึกว่าเขาจะกล่าวเช่นนั้นกันโดยมาก ไม่เห็นพูดอะไรแปลกๆแก่แขกดังที่ได้ยินเล่าๆกัน คำที่เจ้าของบ้านผู้มาส่งแขกกล่าวเช่นนั้น พูดแบบเดียวกันทั้งไทและจีน จีนใช้ว่า “น่านม้ารใจ้ว” คือไปช้าๆ ภาษาพม่าใช้ว่า ก้าล้อยๆ ก็หมายความว่า ไปช้าๆ จะเป็นการข่มกันบ้างหรือไม่ เพราะคำ ส่ง ที่หมายความว่าเดินไปด้วยกับแขกจนถึงหน้าประตูบ้านนั้น จีนก็ใช้ว่า ซ่ง แต่คนไทยก็ถือคติ ช้าๆได้พร้าสองเล่มงามอยู่แล้ว ชาวไทใหญ่มีคำติดปากพูดว่า กงกงกนกก้อแก่น กงกงแก่นก้อเน้น คือรีบกันทันทีก็ติด(กอ)รับวงทันทีก็แน่นอน

ต่อจากนั้นอีเอ๋ยก็ลงท้ายต่อไปว่า “มีเวลาม่าแอว์มาเดินกันแท้มเน้อ” ซึ่งหมายความว่า “มีเวลามาเที่ยวมาเล่นกันอีกนะ” นำแปลกทันทใช้คำ เวลา ซึ่งเป็นคำบาลีสันสกฤตแทนคำ ช่ง หรือ อะซัง อย่างภาษาไทย (ทำนองเดียวกับที่ใช้ อ้ายแทนคำ อะซ้าก อันเป็นคำได้จากภาษาพม่า แปลว่า ชีวิต) บางทีก็ใช้ช้า หรือ อะช้า ตามคำ อะช้า ของพม่า ใช้คู่กันเป็น อะซังอะช้า ก็มี บางทีก็ใช้ว่า อะซังเมื่อเหลอ-อะช้าเมื่อนั้น แปลว่าเมื่อไรเมื่อนั้น เวลาใดเวลานั้น เป็นอันว่า ถ้าไม่ใช่คำบาลีสันสกฤตอย่างที่เราใช้ ก็ต้องใช้คำพม่า สำหรับคำที่เป็นนามธรรมแบบเดียวกัน

คำแอว์ ชาวไตलोใช้อย่างเดียวกับภาษาเหนือ ชาวเชียงตุงก็ใช้เช่นนั้น เมื่อครั้งที่ข้าพเจ้าได้ไปเชียงตุงได้พำนักอยู่ในหอของเจ้าบัวสวรรค์ เจ้าพเจ้าฉายเมือง ท่านพูดภาษา

กรุงเทพฯ จะพาคุณบรรจบไปแอว์ ซึ่งการแอว์ของท่านก็คือพาไปเยี่ยมเยือนตามบ้านญาติพี่น้องเพื่อนฝูงของท่านเสียโดยมาก มีบ้างที่ไม่ไหว้พระ ระหว่างทางก็ได้ชมภูมิประเทศไปด้วย ถ้าเป็นภาษาไทยใหญ่ก็ต้องใช้ว่า กว้าแหล่ คือไปเที่ยวภาษาพม่าใช้ว่า ก้าแล้ และคำที่ใช้ก้าแล้ (ข้าพเจ้าเขียนอย่างไทยว่า กาลเล ดังในคำ กาลเอหม่านไต คือไปเที่ยวบ้านไท)

คำ คิ่น ตรงกับคำ เล่น ภาษาอีสานใช้ว่า หลั่น และภาษาไทยดำใช้ อัน คล้ายกับภาษาไทยใหญ่ที่ใช้ว่า เอ็น (เล่น-วิ่งก็ใช้ แอน) คำนี้มีความหมายว่าเที่ยวได้เช่นเดียวกับคำ แอว์ ไม่ใช่จะหมายความว่าเล่น อย่างเด็กเล่นแต่อย่างเดียว (ยังมีคำอ)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๓๕ วันที่ ๒๒/พ.ย.๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ์

คนไท-ไทย

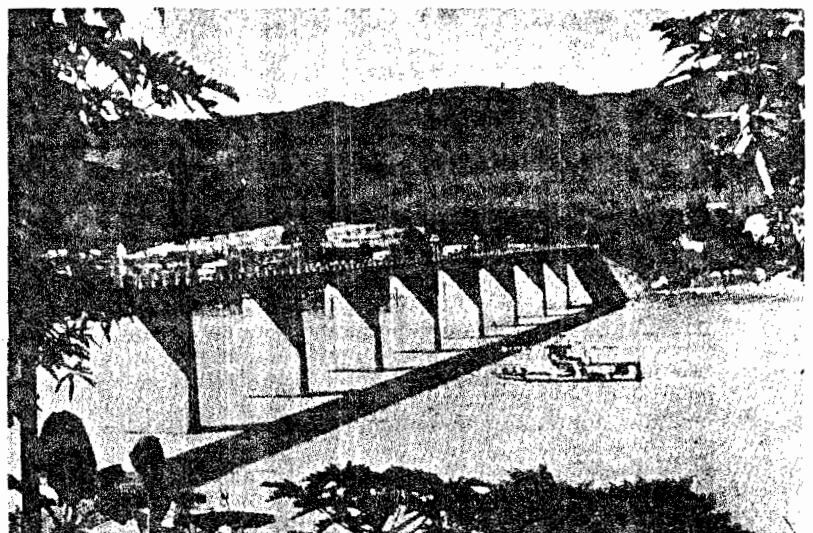
แต่ว่าอกสกกเดอนกับเลาจึงจะ
ได้มาแควมาดินอีกตามคำเชิญชวน
ของอเอย และโอกาสอย่างนั้นยังจะ
มีอีกหรือ เท่าที่โอกาสได้มาครั้ง
นั้นแม่จะชั่วเวลาไม่กี่วันก็ต้องถือเป็น
โชคดียังอยู่แล้ว และข้าพเจ้าก็อด
ขอบคุณทุกท่านไม่ได้ที่บันดาลให้
ข้าพเจ้าได้มีโอกาสเช่นนั้น แต่ใน
ขณะนั้นผู้ทักเวยจะต้องขอบคุณเขา
ในโอกาสที่จะต้องอำลาจากเชิงวัง
ไปนั ก็ก่อนนายโจกับนายอ้าย ได้มี
การมอบของพระลูกให้ และเราก็กได้
หนังสือแบบเรียนภาษาไทลื้อมาคน
ละ ๓ เล่ม เท่าที่ตนพออกมาก และ
ด้วยหนังสือได้รับแจกกับที่ไปขอ
หามาไว้บ้าง คงทำให้ข้าพเจ้ามีทาง
ได้ระลึกถึงภาษาไทลื้อกับชาวไทลื้อ
อีกนานวัน

นึกถึงชาวไทลื้อและใคร่ครวญ
ถึงถ้อยคำที่ได้สนทนาปราศรัยกับ
เขา ตามที่เขาใช้คำว่า โอตกัน (=คุย
กัน) นั้น ดูเหมือนจะมีแต่ข้าพเจ้า
ถาม ถามเขาอยู่ตลอดเวลา และเขา
ก็ได้แต่ตอบ ตอบ นึกไม่ออกเลยว่า
เขาถามอะไรข้าพเจ้าบ้าง ไม่ว่าจะเป็น
เป็นเรื่องส่วนตัวหรือส่วนบ้านเมือง
เขาช่างผิดกับคนไทในอีสานสัม ทุกคน

ที่พบหน้ากันเป็นครั้งแรกจะต้องถาม
ว่า ป้อยยัง แหมยัง ป้อยยัง น้อยยัง ยัง
ก้อ ฯลฯ (พ้อม แม่มี พ้อม น้อย
มี มีคน ภาษาพม่าจะขึ้นเสียงสูง
ท้ายประโยคให้รู้ว่าเป็นคำถาม) จน
กระทั่งจำได้ตอบได้ทันที ครั้นรู้ว่า
มาจาก เมืองกอก (เมืองกอก = บาง
กอก) เขาจะถามถึง พระแสงเขว
(พระแสงเขว คือพระแก้วมรกต)
ส่วนคนที่นั้นไม่มีใครถามอะไร แต่
เขาไม่ถามก็แล้ว ข้าพเจ้าเป็นคน
ถามเสียเอง ที่จริงข้าพเจ้าก็รู้เรื่อง
อยากถามเขามากมาย บางเรื่องก็ไม่

ได้ตั้งใจถาม แต่กลับได้รู้โดยบังเอิญ
เช่นข้าพเจ้าถามอเอยว่า แม่น้ำโขง
ที่จีนมาเรียกกันข้างนั้น ไปถึงไหน
กันบ้าง น้อยไปไม่ถึงหรือไม้อเอย
อเอยขอ เม่งฮ้า ก็เฮไปปล่อยคอง
คือเมืองฮ้า ข้าพเจ้าไปปล่อยของ
(=ปล่อยใจ) ขอเม่งฮ้าเคยได้ยินจีนหู
ได้ตามเขาต่อไปว่าเคยไปไหม เขา
ตอบว่า เบ้าหย่ามมอชิตอ (=ไม่
เคยไปสักครั้ง) แนละ คนที่นั้นไป
ไหนมาไหนไม่ได้ตามใจ ถ้าเขาไม่
พาไปก็คงไปเองไม่ได้ และที่จริง
ถึงจะมีเรื่องขำขันในแม่น้ำโขง

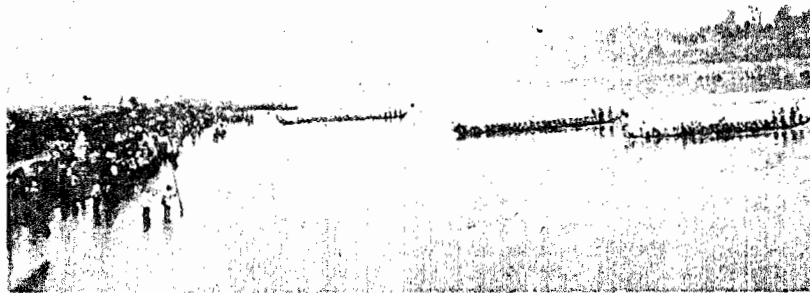
เรือโดยสารตามลำน้ำโขง เห็นสะพานข้ามแม่น้ำที่เชื่อมสองฝั่งให้ติดต่อกันได้โดยสะดวก

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พัทธเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๓๕ วันที่ ๒๖ พ.ย. ๒๔๙๖)

ติดต่อกับเมืองต่าง ๆ ก็คงจะไม่ได้มี
ทุกวันหรือบ่อยๆ เพราะเท่าที่เห็น
แม่น้ำโขงแถบนั้นแล้วดูเหมือนน้ำไม่
ไหล และไม่แลเห็นเรือแล่นไปมา
เห็นแต่ในรูปเป็นเรือยนต์โดยสารกับ
เรือแข่งในยามสงกรานต์ ตามที่เล่า
ไว้ในหนังสือ Travels Through
Xishuangbanna กล่าวว่า แต่เดิม
แม่น้ำโขงตอนบนมีแต่แก่ง แล่นเรือ
ไปไหนได้ด้วยความยากลำบาก แต่
เมื่อหลังปลดแอก ได้มีการระดมคน
ลงไปขุดเอาหินก้อนใหญ่ๆ ในน้ำขึ้น
มา เรือจึงเดินได้โดยสะดวก

ข้าพเจ้ารู้สึกสนใจเรื่องชื่อ
เมืองฮ่า ก็เพราะได้ยินบ่อยๆ เมืองฮ่า
มีความสำคัญในตำนานไทใหญ่ใน
ฐานที่เป็นเมืองแรกเมืองหนึ่งก่อนไท
ได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ คู่กันกับ เมืองฮ
มักเรียกคู่กันเป็น เมืองฮ เมืองฮ่า
(ในตำนานอาหมเรียก เมืองร เมือง
ร่า) ดังที่กล่าวไว้ในตำนานไทใหญ่
ว่า “ขุนลู่ขุนได้ย้ายจิกพะซำ
ข้างลงมาเป็นเจ้าเมืองลุ่มต่อนก้าง
หวา (=ขุนลู่ขุนได้ย้ายบันไดเหล็ก

การแข่งขันเรือในแม่น้ำโขงยามสงกรานต์

จากฟ้าลงมาเป็นเจ้าในเมืองล่าง
(ลุ่ม=ใต้หรือล่าง) ท่อนกลางหา)...
ลงมาถึงตาฝั่งของเมืองลุ่มต่อนก้าง
เมืองฮ่านแล (=ลงมาถึงตรงฝั่งโขง
เมืองลา เมืองฮ เมืองฮ่านแล)
ความตอนนี้อธิบายว่า ขุนลู่ขุนได้
(ในตำนานอาหมเรียก ขุนลู่ขุนได้)
ได้บันไดเหล็ก (ซำ=บันไดอย่าง
พะอง ขาง=เหล็กชนิดหนึ่งอย่าง ทำ
กระทะ กระทะจึงเรียก หม้อขาง)
จากฟ้าลงมาเป็นเจ้าที่เมืองลา เมืองฮ
เมืองฮาริมฝั่งโขง ซอเหล่านข้าพเจ้า

คิดว่ามีแต่ในตำนาน มิได้มีเมือง
จริงๆ แต่ก็กลับมีปรากฏอยู่ เมืองลา
ชาวไทใหญ่ว่าอยู่ทางตะวันตกเฉียง
ใต้ของจีน แต่ไม่ปรากฏในแผนที่
เมืองฮักไม่พบ มีแต่เมืองฮ่า ซึ่ง
ดูในแผนที่ห่างกับเชียงรุ่งนิดเดียว
เมื่อลองเรือลงใต้ เลี้ยวคุ้งน้ำโขงไป
แต่จะไกลแค่ไหนไม่ทราบ แต่ก็คง
อยู่ริมฝั่งโขงเช่นเดียวกับเชียงรุ่ง
นอกจากนี้ยังมีกล่าวต่อไปอีกว่า ได้
มีการแบ่งปันเขตแดนกันและ ขุนลู่
โหลงเจ้าหวานเคื้อขุนเคื้อซำตาจิง
เมืองฮเมืองฮ่าฮอ คือขุนลู่หลวงหวาน
(=แพรวพราว) เครือขุนเครือขาท
เมืองฮเมืองฮ่านแล

เมืองฮ่าที่มีอยู่จริงในปัจจุบัน
จะเป็นเมืองเดียวกันหรืออยู่เดี่ยว
กันกับที่กล่าวไว้ในตำนานไทใหญ่
หรือไม่ไม่ทราบ แต่จะอย่างไรก็
ตาม ถัดต่อกันหารว่าลงมาจากฟ้า
จากสวรรค์ออกเสียแล้ว ก็จะเห็นว่า
บรรพบุรุษไทคงจะลงมาจากที่สูง
แห่งใดแห่งหนึ่ง ลงมาอยู่บนที่ราบ
ริมฝั่งน้ำ และแม่น้ำนั้นก็คือแม่น้ำ
โขง เพราะยังมีคำกล่าวไว้ใน

(อ่านต่อหน้า ๑๑๓)

บ้านในลุ่มต่อนก้าง

เรื่อง คนไท-ไทย ของ คร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๓๕ วันที่ ๒๗ พ.ย.๒๕๒๖)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๓)

หนังสือแต่งตั้งเจ้าเมศวรชาถึงอาณาจักร
เขตของแสนหวีหลวง (ซึ่งคงจะถือเป็นบ้านเมืองไท เพราะในตำนานไทใหญ่ก็กล่าวถึงบรรพบุรุษไท เช่นเดียวกัน) ว่า ขุนทงสองมาตงเวียง
ก่อฟ้าท ม่านแสนของเมงอ้าว นำของข้าวเป็นตำ (= บ้านแสนของ
เมงอลาว เม่น้ำโขงขาวเป็นท่า) กับ
อีกตอนหนึ่งว่า ต้นเมงอิงเจิมเมง
แซ่ แป้เมงอิงเจิมโยนลาว คือ
เทือก (แถวแนว) เมืองถึงตั้งแต่
เมืองจีน แป้เมงอิงถึงตั้งแต่ยวนลาว
(เจิม = ตั้งแต่ เห็นจะเทียบได้กับ
เดียนแต้ ของเรา ต้น แป้ลาว
เทือกอย่างเทือกเขา) ซึ่งก็น่าจะ

เป็นอาณาเขตของสิบสองปันนา
และถ้ารวมสิบสองปันนาไว้ใน
ยูนนาน ก็เป็นอาณาเขตของยูนนาน
ทั้งยังมีอีกตอนหนึ่งว่า โหเม็งเจ็ก
ผางหน้าขาว หางเม็งเจ็กลาว
หน้าเส้า (คำเจ็ก ที่หมายความว่าจุด เขา
ว่าน่าจะเป็น เต็ก หรือ เซ็ก) ความ
นี้หมายความว่า หัวเมืองคือทางทิศเหนือ
จดผาง (มาทราบภายหลังว่าคือ
ทิเบต) หน้าขาว หางเม็งคือ ทาง
ทิศใต้จดลาวหน้าเส้า ถ้าเป็นภาษา
ฟ้าแก่ หัวเมืองหมายถึงทิศตะวันออก
คำว่า โหเม็งเสอ-อ คือหัวเมืองใต้
หมายความว่า ทิศตะวันออกใต้ เพราะ
ใกล้เคียง เป็นเวลาราว ๔ น. หาง
เมืองก็คือทิศตะวันตก

นอกจากนี้ยังมีกล่าวถึงเนอ
ของ เต็กก่อจ่าป (= เมืองโกสัมพ
คือแสนหวี) ทมตสบเกาเมืองนนิ มี
เกาล้านน้ำบองเหนือ สามแสน
น้ำบองเตอ-อ คือ เกาล้านน้ำปล่อง
เหนือ สามแสนน้ำปล่องใต้ คำ น้ำ
ในท่อนาสงสัยว่าจะหมายความว่า นา
หรืออินใด ทั้งนี้เพราะเราไม่เคยใช้
คำ นา เป็นลักษณนาม ถ้าจะว่าเป็น
แปลง เบือนอัน เป็นกระทง ก็ต้องใช้
คำอื่นที่ไม่ใช่คำ นา และถ้าหากจะ
หมายความว่านาตงเกาล้านและสามแสน
แปลงหรืออะไรก็ตาม พึงคิดไม่น่า
จะเป็นไปได้ เพราะไม่ว่าจะเป็นใน
รัฐชาน ยูนนานหรือสิบสองปันนา
พื้นที่แต่ภูเขา จะหาที่ราบพอจะ
ทำนาได้ในวงภูเขาล้อมดั่งที่เขาเรียก
โต้ง ขนาดใหญ่ๆ ดั่งว่านั้นหาไม่ได้
ง่ายๆนัก พื้นที่ของเขานอกจากจะ
ล้วนแล้วไปด้วยภูเขาแล้ว ก็ยัง (พอสัก)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สกริสาร ฉบับ ๓๖/๓๖ วันที่ ๔ ธ.ค.๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาคนพันธุ์

คนไท-ไทย

แต่เรื่องของตำนานเป็นเรื่องคน
เล่า ต่างคนต่างเล่าจึงมักจะไม่ใช่ตรง
กัน ในพงศาวดารเมืองโลกับเมือง
แกลง จึงเรียกว่า ความรู้ก่อนเกิด
ต้องอาศัยคนแก่คนเฒ่าเล่าจากที่
ได้ยินมา หรือมีสืบทอดไว้ แม้
เป็นตำนานแสนหวัดด้วยกัน ใน
พงศาวดารโยนกของพระยาประชา
ภิกขจักรก็มีข้อความต่างกับฉบับ
ภาษาไทยใหญ่ที่ข้าพเจ้าคัดลอกมาจาก
หอเจ้าฟ้าเมืองไทย ในแสนหวัดเหนือ
ขอชนลุ่มได้มีเช่นเดียวกัน แต่
ต่างยุคต่างสมัย หรืออาจจะต่างกลุ่ม
เป็นไทคนละกลุ่มกัน ยุคหนึ่งชนลุ่ม
เป็นพ่อขุนไล่ แต่ที่ข้าพเจ้ากล่าว
ถึงนี้เป็นพี่น้องกัน และถ้าเป็น
ตำนานไทมา ชนทั้งสองผู้เป็น
เทพบุตรก็หาได้ลงจากฟ้ามายัง
เมืองขมเมืองฮ่าไม่ กลับไปลงที่เมือง
แสดหลวงฮุนหน่า (คือคนหมิงใน
ขุนนางห่างกันมากกับเมืองฮ่า) และ
ชนลุ่มเป็นใหญ่ที่นั่น ส่วนขุนไล่ได้
ไปเป็นใหญ่ที่แคว้นแคว้นไทมาแถบ
แม่น้ำซุวี่ หรือแม่น้ำมา และ
ตำนานแสนหวัดก็มีการแบ่งปันเขต
แดนเช่นเดียวกัน ทั้งยังแบ่งเครือ

ขุนเครือขากันคนละครั้ง ชนลุ่มคงอยู่
ที่เมืองขมเมืองฮ่า ผังของเมืองล้า
(=ผังโขงเมืองล้า) ส่วนขุนไล่
ข้ามของกว่าหน้า คือข้ามโขงไป
ข้างหน้า เห็นจะหมายความว่าพ้นฝั่งโขง
ไป

บรรดาลูกหลานหลานของ
ชนลุ่มมีมากมายดังที่ว่า ลูกเจ้าถึง
ปากขุนหาน หลานเจ้าถึงเหง
หลานเจ้าถึงสองหมื่นเต่า (ปาก=
รอย เหง=พื้น เต่า เจ้าใจกันว่าเป็น
ลักษณะนามใช้แก่ลูกหลาน) และ
มีความต่อไปว่า แล้งหลอน (=พระ
อินทร์) แอ็ดหลูโตใจหน้าเข้าใจมัน
(สงสารไท(=คน) ขวหน้า ข่า(=ผู้คน)
ขวาก่อน) จึงตกว่าตูปู่ขุนลุ่ม
เหือ-ออนแผ่นดินไปเข้ากู่เมงกว้าง
เหือ-ออนแผ่นดินไปสร้างกู่เมงกัน
(=จึงจัดว่าที่ปู่ (ตู่) ขว้ที่รวมตัวเอง
กับคนอันด้วย) ชนลุ่มก็ให้อันแผ่นดิน
ไปพักอยู่ (เข้า-อยู่ พักอยู่) ทุกเมือง
กว้าง ให้อันแผ่นดินไปพักอาศัย (สร้าง
-อยู่ พักอาศัย มักใช้ หยุสร้าง เป็น
ศัพท์วรรณคดี) ทุกเมืองคน) ที่มีแล้ง
หลอน คือพระอินทร์เข้ามาเกษวน

รายละเอียดมีในตำนานอาหมว่า
“พระอินทร์ทรงปรารภจะให้ลูก
หลานเชื้อสายของพระองค์ลงมา
ปกครองในเมืองมนุษย์ที่มีแต่ความ
ยุ่งเหยิง ให้เกิดความร่มเย็น และ
เลือกได้ชนทั้งสองมา” ความในที่
นี้จึงหมายความว่า “ด้วยเหตุที่พระอินทร์
ทรงสงสารผู้คน ทั้งเมื่อก่อนและ
ต่อไปข้างหน้า จึงได้ส่งให้ชนลุ่ม
จัดการให้ผู้คนแยกย้ายกันไปอยู่ตาม
ที่ต่างๆตามสัณฐานอาศัยอยู่” จะแผ่กัน
ไปถึงที่ใดไม่ปรากฏในตอนนั้น

แต่ได้ปรากฏต่อมาในราวไม่ถึง
สองร้อยปี คือจากพ.ศ. ๑๓๓๘ ที่เริ่ม
รัชกาลของขุนลุ่มมาถึง พ.ศ. ๑๔๘๘ ที่
เป็นรัชกาลของเจ้าฟ้าเจ้าเมือง เมิง
วันตกคงหน้าฟ้าเมิงใต้ (คือเมือง
ตะวันตกแม่น้ำคง (=แม่น้ำสาละวิน)
หน้าฟ้าเมืองไท) ไปมเจ้า (=ยังไม่มี
เจ้า) จึงส่งคนสืบแปลคนพร้อม
ทั้งเครื่องบรรณาการมาขอ เจ้าม้า
เลื่อนลูกหลานชนลุ่ม (=เจ้านเจ้า
เครื่องลูกหลานชนลุ่ม) และเจ้าฟ้า
เจ้าเมืองได้ส่งเจ้าได้ขานกับลูกหลาน
ไปครองดินแดนที่เป็นเมืองไททั่วไป
หมด ถ้าเป็นปัจจุบันก็ต้องรวมทั้ง

๗๕

เรื่อง คนไทย-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สัปดาห์ ฉบับ ๓๖/๓๖ วันที่ ๔ ธ.ค.๒๕๒๖)

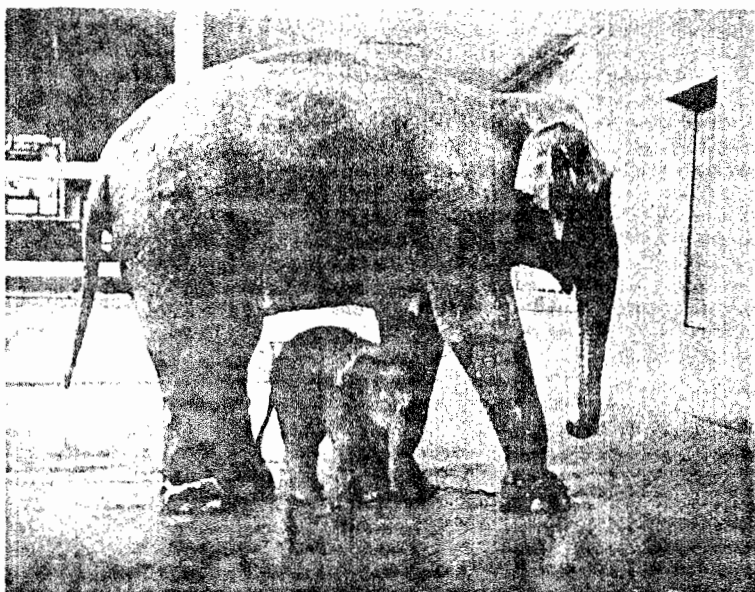
รัฐชาน ยูนนานที่เป็นที่อยู่ของพวกไตเหนือในปัจจุบัน กับดินแดนพม่าบางส่วน อันมีเมืองกลอง เมืองยาง เมืองกุด เมืองมิด (พม่าออกเสียง โมกอง โมยีน โมกุก และโมเมก) เพราะฉะนั้นวงศาวานเกรือของชนลื้อ (บางคนก็เรียกชนลื้อชนได้รวมกันไป) จึงแผ่ไปตั้งแต่น้ำโขง ผ่านน้ำโขง ไปจดน้ำแก้ว (=น้ำแก้ว หรืออิรวดี) แต่ถ้านับที่ได้ไปครองเมืองเมมา เมืองต เมืองวัน เมืองซอน ก็ไปถึง น้ำเมมา (=แม่น้ำเมมา พม่าเรียก เซวลิ) และต่อไปถึง น้ำคาเวฬุ คือแม่น้ำพรหมบุตร ในอัสสัมอีกด้วย จึงพอจะสรุปว่าชนชาติไทตามตำนานดังกล่าวเดินทางจากไตคือแถบน้ำโขงชนลื้อเหนือ ผิดกับที่กล่าวกันว่า ชนชาติไทตั้งเป็นประเทศเอกราชในแถบแม่น้ำแยงซีเกียง แล้วจึงอพยพลงใต้ ดังที่กล่าวไว้ในพงศาวดารโยนกว่า เมื่อราวพ.ศ.๕๕๑ กองทัพจีนยกมา

ปราบพวกชนลื้อ ได้ฆ่าฟันชาวชนลื้อหน้าเสียเป็นอันมาก “ด้วยเหตุชนชาติไทยในฝ่ายเหนือจึงได้กระจายพ่ายลงมาตั้งตามบริเวณแม่น้ำโขง แม่น้ำคง แม่น้ำขาวคืออิรวดี และแม่น้ำเมมา” จะเป็นเพราะเหตุการณ์เกิดขึ้นคนละยุคคนละสมัย หรือเป็นไทคนละกลุ่ม ดังกล่าวข้างต้น หรืออย่างไร จึงมีความต่างกันดังกล่าวแล้ว แต่ถึงอย่างไรเมืองยังคงมีอยู่ (ไม่ว่าจะเป็นเมืองเดิมแต่ครั้งชนลื้อหรือไม่ก็ตาม) เพราะมีกล่าวในพงศาวดารเมืองแฉ่งว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๒ เป็นปีที่ ๒ ในรัชกาลที่ ๕ เจ้าลออองค์หนึ่งขอเจ้าอาณานิวย อยู่ยังเมืองฮำในแขวงสิบสองปันนา เกิดวิวาทชนกับพี่น้อง เพราะเหตุแย่งชิงบ้านเมืองกัน เจ้าอาณานิวยเสียทงจอพยพครอบครัวพรรคพวกและไพร่พลหนีมา ฯลฯ

ปัญหาสำคัญ นอกจากเรื่องยุคสมัย และเวลา ก็เห็นจะได้แก่ชื่อ

เช่นชื่อเดียวกัน ชื่อชานมีอยู่มากมาย โดยเฉพาะชื่อเมือง ชอนคน เช่น เมืองล่า เมืองล่า เมืองลา มีหลายแห่ง บางแห่งอยู่กับคนละทิศ ดังเช่น เมืองล่า ที่เป็นชื่อไทยของชี่เหมา กับ เมืองล่าที่อยู่สุดแดนสิบสองปันนา ชนลื้อชนลื้อที่เป็นพ่อลูกกันก็มี เป็นพี่น้องกันก็มี ส่วนสถานที่เดิยวมชื่อตงหลายชื่อก็มี ดังชื่อ เชียงรุ่ง ที่กล่าวมาแล้ว บางที่ก็มีนิยายประกอบ เจ้าชายเมือง แห่งเชียงตุงที่เป็นชาวเขินกล่าวว่า คนไทยชอบออกเสียงผิดๆ ชื่อเชียงรุ่ง ไปออกเสียงเป็นเชียงรุ่ง เพราะมีตำนานเล่าว่า มีฤๅษีเหาะมาลงที่นพอดรุ่ง แต่เขาเขินไว้ในหนังสือ เขิน เขิงหุง เขาว่า หุง หรือ รุ่ง นก รุ่ง รุ่งเรือง

นอกจากชื่อไท ยังมีชื่อจีนที่เรียกต่างสมัยกัน คือในปัจจุบันเรียก จิงหุง แต่ในแผนที่ทำไว้ก่อน สงครามโลกครั้งที่ ๒ มีชื่อกิวลึงเกียง (แม่น้ำมังกร ๕ ตัว) เป็นอักษรตัวใหญ่แสดงว่าสำคัญ ไม่ทราบว่าเขาเรียกเช่นนี้แต่เมื่อไร เพราะเหตุใด และยังมีชื่อข้างใต้ว่า Cheli กำหนดไม่ได้ว่าเขาออกเสียงอย่างไรแน่เพราะไม่มีในพจนานุกรม ถ้าออกเสียงตามการทับศัพท์ภาษาจีนกลางต้องเป็น เจอหลิ แต่พงศาวดารโยนกอ่าน Cheli เป็นไตหลิ หรือจิหลิ กล่าวว่า คือไตลอนเอง ก็น่าจะใช้ เพราะเสียง อ้อย่างนี้ไม่มีในภาษาจีน จีนจึงออกเสียงเป็น อี ชอนเมมีความสำคัญแต่สมัยหลวงถึงก๊กมินตั๋ง แล้วยังมีชื่อเก็งฮัง ตามที่ไทใหญ่เรียกอีกชื่อหนึ่งด้วย (อ่านต่อหน้า ๑๑๑)

นอกจาก พืชแล้ว สิบสองปันนาก็ยังมีชื่อเรื่องสัตว์หลายชนิดด้วยกัน มีช้างกับนกยูง เป็นต้น ช้างแม่ลูกกับปัจจุบันอยู่ในสวนสัตว์ แม่ชื่อบันนา (ตามชื่อที่เกิด) และลูกชื่อบันนา

๑๖

เรื่อง คนไท-ไทย ของ คร.บรรจบ พันธุเมธา
(สทรีสาร ฉบับ ๓๖/๓๖ วันที่ ๔ ข.ค.๒๕๓๖)

เป็นผู้ค้นคว้าทางศาสนาและภาษามคธ
ก็มักจะบัญญัติตัดแปลงชื่อคนตำบล
เมืองเป็นภาษามคธ และมักยืมเอ
นามนครและแคว้นแคว้นในมณฑล
ประเทศมาสมมติเป็นนามเมือง และ
แคว้นแคว้นแถบนี้” ดังเรียก จีนว่า
มณฑล (= มณฑล) แล่นหัว ว่า ก่อ
จ๋ำ (= โกสัมพ) และ อัสสัม เรียก
ห้วยสาหล (= เวสาลี)

มาถึงชื่อ เมืองบ่อ ท่าชัยจอม
บ่อว่าเป็นบ้านเกิดของตน อยู่ห่าง
จากเชียงใหม่ไป ๑๖๕ ไมล์ ก็มีชื่อ
เรียกหลายชื่อเช่นเดียวกัน ชื่อจีน
เรียก Weiyuan หมอตอบโต้ เรียกว่า
ไวยวน ก็มี ปัจจุบันเรียก จึงกู ชื่อ
ไทเรียกเมืองหว่อ (หมายถึง บ่อเกลือ
ที่น้ำเกลือมาก) และอ้ายจอมว่ายังมี
ชื่อบาลีอีกด้วยว่า กุประระทะ ตอน
ที่พม่ายังไม่ออกว่าจะตรงกับชื่อนคร
หรือแคว้นแคว้นอะไรทางอินเดียบ้าง
ครั้นเมื่อมาเห็นเรียกเชิงรุ้งว่า
อาละวีร์ฐะ จึงนึกได้ว่า ระทะ
ก็คือ ฐะ และ กุประ ระทะ
บาลี ในภาษาบาลี คำ กุประ แปลว่า
หลุม หรือบ่อ ฉะนั้น ชื่อ กุประระทะ
จึงเป็นการแปลชื่อไทให้เป็นบาลีนั้น
เอง ปัญหาจึงมีว่าใครหนอเป็นคน
ช่างคิดช่างสร้างชื่อต่างๆเหล่านั้น
มา (ยังมีต่อ)

หมายเหตุ ภาพประกอบในหน้า ๓๑
ได้จากหนังสือ *Travels Through*
Xishuangbanna และคำ Xi-
shuangbanna ที่ปรากฏอยู่ในชื่อ
หนังสือที่ข้าพเจ้าอ้างถึงอยู่บ่อยๆนั้น
คือคำสิบสองปันนาที่เขียนตามการ
ออกเสียงของจีน เขาใช้อักษรตั้ง
ต่อไป

西 雙 版 納 - XISHUANGBANNA

Xi = ซ หรือ ช (แล้วแต่ถิ่น)

แปลว่า ตะวันตก shuang = ซว่าง
แปลว่า คู่ ban = บ้าน แปลว่า ไม่
กระดาน na = นำ แปลว่า รับ หรือ
เสียภาษี

X กับ b ตามระบบปักกิ่ง = hs
กับ p ตามระบบเวดไจลส์

คำแต่ละคำข้างต้นถึงจะมีความ
หมาย แต่ความหมายไม่ไปด้วยกัน
จึงเพียงแต่ให้เสียงใกล้เคียงกับคำ
สิบสองปันนา เท่านั้น (เอ็ดเวิร์ด ๖)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๓๑)

เพียงเท่านั้นยังไม่พอ ยังมีชื่อ
ภาษาบาลีควบคู่กันไปด้วยอีก ดังที่
ปรากฏในพงศาวดารโยนกว่า เชียง
รุ้ง คือ อาละวีร์ฐะ (บางที่เขียน
อาพะวี) สมมุติว่าเป็นเมืองของ
อาพะวกับกษัตริย์เจ้านันทนประกอบ
อย่างไรหรือไม่ ไม่ทราบ การที่ตั้ง
ชื่อเป็นภาษาบาลีนี้ ท่านผู้เขียน
กล่าวว่า “แล้วแต่ผู้แต่งตำนาน ถ้า

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา ๗/๖๗
(สทรีสาร ฉบับ ๓๖/๓๗ วันที่ ๑๑ ธ.ค. ๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ

คนไท-ไทย

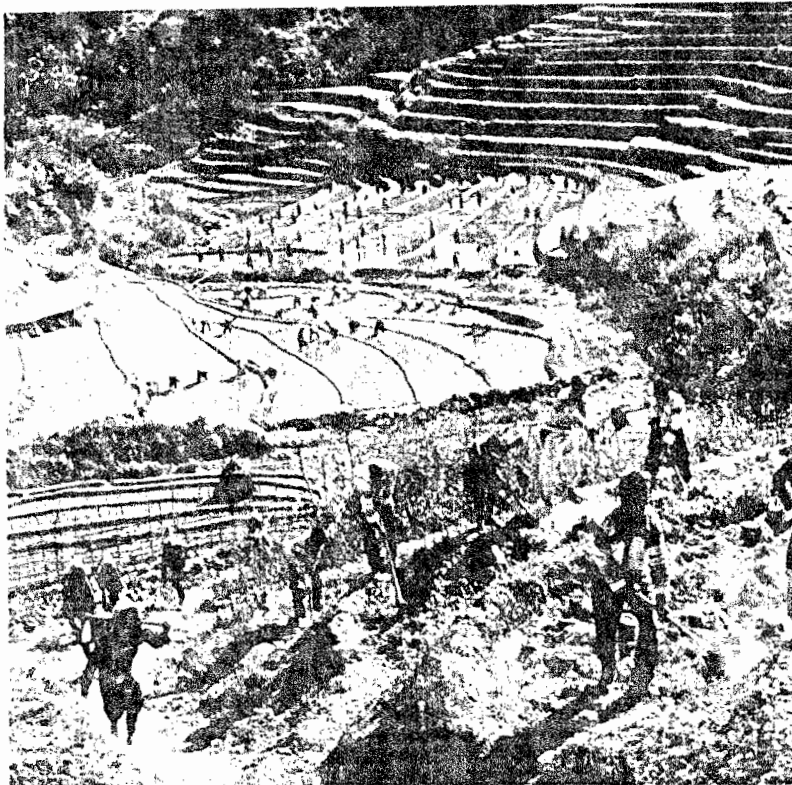
เป็นอันว่าเราได้อำลาจากอาละ
วีรฐานะ (เชิงรุ่ง) ออกเดินทางเวลา
ราว ๑๓ น. เช่นเดียวกับเมื่อตอนขา
มา และเขาคงจะกำหนดกันไว้ให้
ถึงเชียงใหม่ภายใน ๑๘ น. หรือเร็วกว่า
นั้นละกระมัง คนขับจึงดูเร่งรีบ
รอช้าไม่ได้ พอออกรถได้ ก็ตั้งหน้า
ตั้งตาขับ ไม่ได้นึกถึงล้อคำของ
อีเอ๊ยที่กลิ้งเมื่อตอนมาส่งแบก
ว่า “ก้อยๆไปเน้อ” (=ก้อยๆไปนะ)
ทั้งคงลืมไปแล้วด้วยว่า กำลังขับรถ
บนภูเขาอันสลับซับซ้อน ไม่รู้ก็ลูก
ต๋อกลิ้ง ทั่วกลิ้งในตำนานแสนหว
ตอนหัวค่ำด้วยเรื่องที่ตั้งว่า “ตั้ง
กำหนดหอยกลิ้ง” (= ทั้งข้าง
เหนือดอยสูงลูก) นั้น เห็นจะมีจำนวน
น้อยไปเสียแล้ว ตามตำนานเชิงรุ่ง
ที่ว่าปลายลู่ไล่ตามกวางทองไป
ต้องข้ามเขา ๕๕ ลูก ลงห้วย ๕๕ แห่ง
นั้นยังพอฟังได้ แต่ตอนที่รถแล่น
อ้อมภูเขาออกไปเวียนมา โค้งแล้ว
โค้งเล่า เลี้ยวโค้งแต่ละทีก็ดูเหมือน
รถจะพุ่งลงเหวไปทุกครั้ง ทั้งนี้
เพราะรถของเขาแล่นคนละทางกับ
ของเรา ขากลับยังนึกกลัวกว่าขามา
เช่นนั้นแล้ว ข้าพเจ้าอยากจะทำภูเขา
เหล่านั้นสัก ๕๐๐ หรือ ๕๐๐๐ ลูก

ตลอดเวลาเดินทาง ๕ ชั่วโมงนั้น
ไม่ได้ว่างเว้นภูเขาเลย พร้อมกันนั้น
ก็อดบ่นในใจไม่ได้ว่า บรรพบุรุษ
ของไทยทั้งหลาย ท่านนี้ทำอะไร
หนอ จึงได้มาเลือกตั้งถิ่นฐานบ้าน
เมืองในทิวเขามากมาย ไม่ว่าจะ
เป็นสิบสองปันนา ขุนน่าน ภูซำ
หรือคำต๋อหลง ก็มีลักษณะเช่นเดียว
กันนั้น หรือว่าทิวเขานั้นเป็นหุบ
ห้วยอย่างนั้น เป็นที่อุดมสมบูรณ์
ดินดี น้ำดี โดยเฉพาะสิบสองปันนา
มีแม่น้ำโขงไหลผ่านตลอด หรือ
การมีภูเขาด้อมนั้นจะเป็นกำแพงกัน
ไม่ให้ข้าศึกศัตรูมารุกรานได้ ก็น่าจะ

ไม่จริง เพราะถ้าอ่านตามตำนาน
หรือพงศาวดารเมืองต่าง ๆ เหล่านี้
จะเห็นว่ามีการรบราฆ่าฟันกันไม่ขาด
โดยมากเป็นพี่น้องรบกันเอง เพื่อ
แย่งชิงอำนาจและบ้านเมือง ใคร
พ่ายแพ้เสียทีก็จะไปขอคนต่างบ้าน
ต่างเมืองให้มาช่วย หรือบางทีตนเอง
ก็ต้องยกทัพไปช่วยคนอื่น การยก
พลเดินทางไปมา จำเป็นต้องข้ามเขา
นั้นก็เห็นภาพว่าคงไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ
เลย ดูแต่พวกเราที่มารถนั่งอย่าง
สบาย และรถก็แล่นไปตามถนนอัน
ราบเรียบ ไม่ต้องปีนต้องปีน แม้
กระนั้นก็ยังรู้สึกไม่สะดวกสบาย

ไรชาผเออร์อันมีชื่อเสียงที่ชาวไทกับชาวเขาร่วมกันทำ

กองการผลิตของชาวเขาเผ่าจื๋อ กำลังช่วยกันเตรียมที่ทำนาแบบขั้นบันได

ไม่มีกะใจจะชมทิวทัศน์ใดๆ แม้บนขั้นบันไดอันน่าดู เพราะอาหารที่เป็นข้าวเหนียว ขาวนึ่งและอีตอด เรื่องนอตชมคนขับรถไม่ได้ ทั้งที่เขาก็น่าชมเห็นขมมาอย่างเดียวกับพวกเรา ทั้งยังไม่ได้พักผ่อนนอนกลางวันอย่างที่เคยกระทำเป็นประจำธรรมดา เขาก็ยังควบคุมประสาทและสติไว้ได้ จนสามารถขับรถได้อย่างที่จะทำให้คนนั่งเสียวสันหลังวาวๆ ความคันเล็ดขมๆลงๆมาตลอดทาง จนกระทั่งถึงโรงแรมซึ่งเขาได้โดยเรียบร้อยก่อน ๑๔ น. ด้วยซ้ำไป

การมาถึงที่หมายก่อนค่ำเช่นนี้ย่อมเป็นความสะดวกทั้งของแขกและของฝ่ายต้อนรับ โดยเฉพาะทางห้องอาหาร ถึงแม้โรงแรมจะเตรียมอาหารไว้เรียบร้อยแล้ว ห้องพักก็เตรียมไว้แล้ว แต่เขาก็กังไม่ให้เราขึ้นห้องพักหรือตรงไปห้องอาหารเลย

ทีเดียว ต้องไปนั่งพักในห้องรับแขกเพื่อคมนาชาก่อน ที่เหมาะอากาศเย็นกว่าที่เขียงรัง ได้ชด้นชาเรื่อยๆก็ช่วยให้รู้สึกอ่อนด ทั้งยังช่วยให้ชมชนคนอย่างทุกคนจนว่า เขาจึงติดน้ำชาจนจริงๆ ถ้าชาดน้ำชาเห็นจะหงุดหงิดไปนาน อยู่แถบนี้หลายวันข้าพเจ้าก็พลอยสนใจชด้นชาไปกับเขาด้วย โดยเฉพาะเมื่อต้นนอนเขาและพอจะรู้ได้ว่าชาชนิดที่เขาว่าดีมีราคามันกลืนและรสเป็นอย่างไรพอไม่เสียที่ได้มาถึงเมืองโบซา

ทว่าเช่นนี้เพราะชาจีนกล่าวว่า สิบสองปีนับเป็นดินแดนที่ปลูกโบซามาแต่ดั้งเดิม และผู้ปลูกก็คือชาวไตกับชาวเขาเผ่าฮั่นกับเผ่าอื่นๆอีกบ้าง ทั้งจริงคนไทคงปลูกมาก่อน ชาวเขามาเริ่มทำภายหลัง แต่ในปัจจุบันทำร่วมกันก็มี หมอดอดด์กล่าว (ตามที่เคยกล่าวถึงแล้ว) ว่า

“ที่ตำบลไมตยอันเป็นหมู่บ้านลื้อ มีบ้านเรือนราวร้อยหลัง ชนในหมู่บ้านนี้หากินทางทำสวนชา มีสวนชาใหญ่และกว้างขวางมาก” เพราะฉะนั้นคนปลูกชามาก่อนใครๆเห็นจะเป็นชาวไตลื้อแน่นอน เขากล่าวว่า คงปลูกมานานนับพันปี เพราะปรากฏว่าต้นชาเก่าแก่บนภูเขาหนานนัวในเขตเมืองฮายันมีอยู่ ๒ ต้น ลำต้นใหญ่ขนาด ๓ คนโอบทีเดียว และต้นหนึ่งตายไป เขาได้จากวงบ้องไม้เห็นได้ว่ามีอายุ ๘๐๐ ปี และทกเขาป่าดงในเมืองฮายันเช่นเดียวกัน มีต้นใหญ่กว่าเสียอีก นักพฤกษศาสตร์กะว่าต้องมีอายุราวพันปี (จากหนังสือ *Travels Through Xishuangbanna* พร้อมทั้งภาพทั้งสอง)

น้ำแปลกที่คำเรียก ชา อีกชื่อหนึ่งในภาษาจีนกลางไม่ได้ใกล้เคียงกับคำชา (ch'a) อันเป็นชื่อที่เรียกกันทั่วไปในปัจจุบัน ซ่อนคือคำหมิง (ming) เห็นได้ว่าคงเป็นคำสร้างใหม่จึงใช้คำหมิงที่แปลว่าชื่อ เพราะมีเสียงเดียวกัน มาได้รากศัพท์หญ้าไว้งามบน ให้อาเป็นชื่อพืช ชื่อหมิงเสียงมาคล้ายคำเมียง ของชาวเหนือชาวฮกเกี้ยนก็ออกเสียง mian (ตามพจน.จีนของโจลด์) จึงเชื่อว่าจีนอาจได้คำนี้ไปจากไทย แต่ที่แปลกคือที่ไทถิ่นอื่นๆไม่มีใครใช้คำเมียงนี้ แต่ละถิ่นใช้ไม่ตรงกัน คือ ภาษาไทใหญ่ใช้เน้ง น้ำเน้ง (=ชา น้ำชา) และเมียง อมเรียกเน้งยา (=ชาเบย) ภาษาคำต๋ในอีสานเรียกว่า หมิง น้ำหมิง แต่ที่ในคำต๋หลวง รัฐมิตจินาประเทศพม่า เรียก พะลั๊ เขาว่าอาจจะได้จากคำพม่าที่เรียก (อ่านต่อหน้า ๑๑๒)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๓๙ วันที่ ๑๑ ธ.ค.๒๕๒๖)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๓๓)

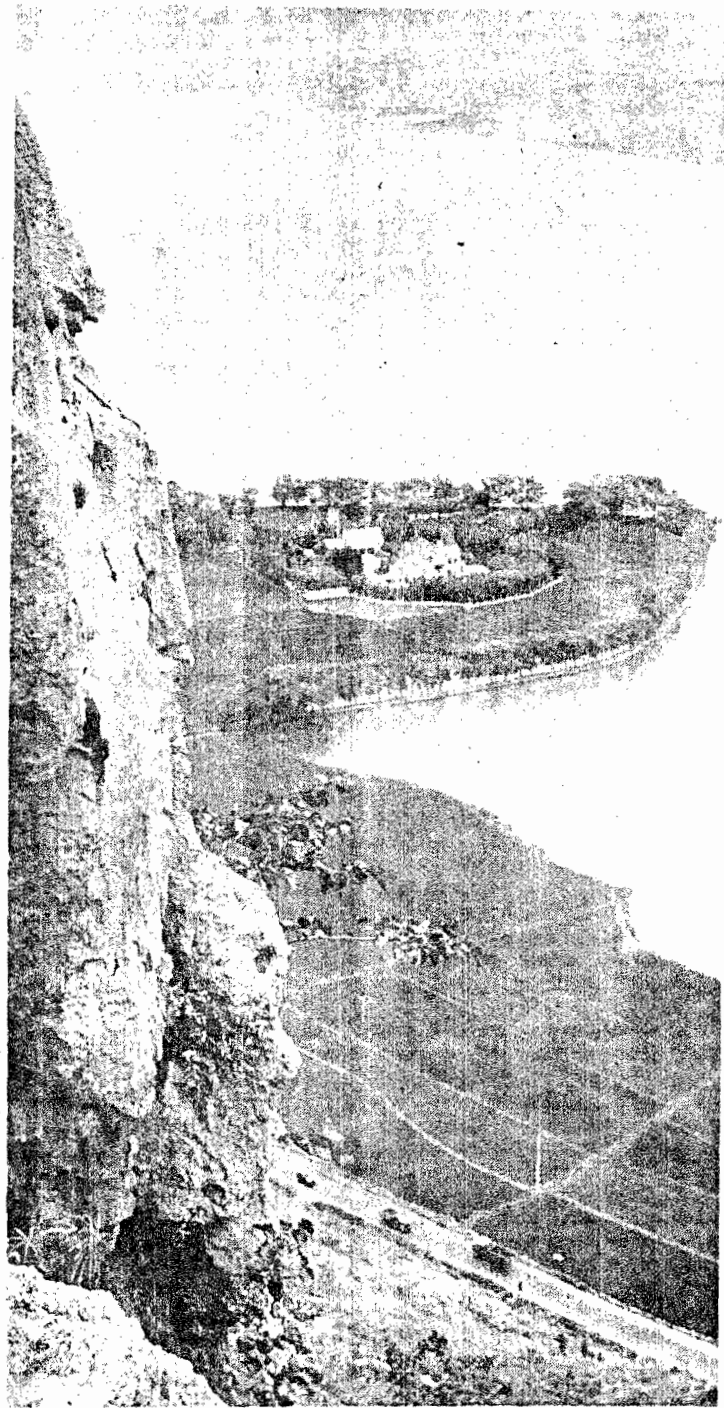
ละแ่ค ชาวไทใหญ่กินน้ำชาแปลกกว่าคนตรงตองเดาะเกลือลงไปนิดหนึ่งด้วย และใบชาต้องควเสยก่อน ส่วนท้าวชาวไตเมาเรียกน้ำชาว่า น้าขอ เนน ทจริง น้าขอ ไม่น้าชา แต่เป็นยอดฝักกาดทมดอกเหลืองตากแห้ง (เมล็ดฝักกาดชนิดนี้ทคล้ายฝักกาดกวางตั้งใช้เมล็ดทำน้ามัน) เมื่อกินอาหารอมแล้วก็จะนำน้าร้อนมาขงชดกินเหมือนอย่างชดแกงจัด ส่วนน้ำชาที่เรียก น้าเน่งเช่นเดียวกับชาวไทใหญ่ แต่ชาวเหนือเองเรียกเมียง เฉพาะใบชาหมักหอมอย่างหมากเท่านั้น ส่วนชาวเชียงรุ่งเรียกต่างไปเป็น ลำ ดงทเคยกล้าวแล้ว และชาวเชียงตุงก็เรียกเช่นเดียวกัน (ยังมีต่อ)

คนไทย-ไทย

แท้จริงดูเหมือนน่าจะถือว่าเงิน
เมืองใหญ่ เพราะมีสนามบิน ชาว
ต่างประเทศส่งไปมาอยู่บ่อยๆ ไม่ว่า
ใครจะไปเชียงใหม่ ก็ต้องมาแวะที่
ก่อน หรือจะกลับคืนเชียงใหม่
เราก็ต้องแวะ เมืองนี้จึงมีตึก
บ้านช่องพวยอยู่สบาย ถนนหนทาง
เขาก็ทำไว้กว้างใหญ่ ทั้งที่รถก็หา
วิ่งได้ยาก และผู้คนก็ไม่สู้มากมาย
นัก เมื่อเทียบกับคนหมิงดูมี
ลักษณะเป็นชนบทยิ่งกว่าเงินเมือง
ทั้งที่ในสมัยที่หมอดอดดเดินทางมา
ถึงเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๔๕๒ ชเหมามหา
การโทรเลขด้วย มีเจ้าหน้าที่งานเป็น
จีน อ่านภาษาอังกฤษได้บ้าง ส่วน
เชียงใหม่ยังไม่มีการไปรษณีย์
โทรเลข หมอดอดดกล่าวว่า ผู้สำเร็จ
ราชการจีนผู้เอาใจใส่ทะนุบำรุง
แคว้นลอเจรณชน ได้พบว่าจะต้อง
ทำการไปรษณีย์โทรเลขขึ้นในแคว้น
ลอ เพื่อทำการติดต่อกับจังหวัดอื่นๆ
ของจีน (ขณะนั้น พ.ศ. ๒๔๖๒)

ถึงตอนนั้นหมอดอดด์กล่าวถึง
ชื่อเดิมของเชียงใหม่ว่า จังหวัดที่
เรียกเชียงใหม่ (ผู้แปลหนังสือของหมอ
ดอดด์ทับศัพท์ว่า เสเม้า) ครั้งก่อน
เป็นเมือง ลานหลวง (คนไทที่เชียง
รุ่งเรียกเมืองลา) เมืองนี้ตั้งอยู่บนที่
ดอน สูงกว่าระดับน้ำทะเล ๔,๗๐๐
ฟุต เดิมมีแต่คนไทอยู่ ภายหลัง
คนไทยอพยพไปอยู่ที่นี่ เพราะชน
ชาติไทยชอบอยู่ในที่ราบซึ่งต่ำกว่า
ระดับน้ำทะเล ๔,๐๐๐ ฟุต คนจีนจึง
เข้ามาอยู่แทนที่ กองคนไทเหลืออยู่
ตามที่ราบรอบเมืองเพียง ๓ หมู่บ้าน
เท่านั้น เห็นจะเป็นพวกที่อยู่บริเวณ
ใกล้สนามบินดังที่ชาวบ้านชาว
เชียงรุ่งเล่าให้ฟัง แต่ในปัจจุบันนี้
แม้เพียง ๓ หมู่บ้านก็ไม่แลเห็นแล้ว
เมืองเชียงใหม่ที่เรียก ลานหลวงหรือลา
ใหญ่นั้น ช่วยให้รู้ว่าเป็นเมืองใดใน
ปัจจุบัน มีถนนรอบเมืองลา เมืองลา
มีหลายแห่งเหลือเกิน

แต่อย่างไรก็ตาม เชียงใหม่นั้น
ดีกว่าเชียงรุ่งตรงที่มีสนามบิน ถ้า
เชียงรุ่งมีสนามบินมีเครื่องบิน
โดยสาร การเดินทางไปมาคงจะ
สะดวกสบายขึ้นอีกโข ถึงแม้จะให้
อยู่แบบชนบทอย่างชาวบ้านของเขา
ข้าพเจ้าก็คงไม่รู้สึกเบื่อหน่ายมากนัก
เพราะอาหารแบบของเขา ข้าพเจ้าก็
พอกินได้ ถึงอย่างไรข้าวกับปลา
จะเด็ดปิ้งก็อร่อย เชื่อว่าคงไม่มี
อะไรลำบากเกินกว่าที่ข้าพเจ้าได้
ประสบมาแล้วตามบ้านไทในที่ต่างๆ
แต่ที่ข้าพเจ้ารู้สึกลำบากเพราะต้อง
เดินทางบนภูเขาอันแสนจะวุ่นวาย
ข้าพเจ้าก็ยังเดินทางด้วยรถยนต์ คง
เทียบกันไม่ได้กับการเดินทางของ
หมอดอดด์ในสมัยนั้น (พ.ศ. ๒๔๖๑)

ทะเลสาบในคันทิงที่เรียกเคียนลัว

ที่ต้องเดินไปบ้าง ขึ้นไปบ้าง ขึ้น
เขื่อนไปบ้าง จากเชียงใหม่ที่จะถึง
เชียงรุ่งก็ถึง ๖ วัน และกว่าจะถึง
คันทิงที่เรียกคันทิงฟูในขณะนั้น
กินเวลาร่วมเดือน ต้องพักตามทาง
ถึง ๒๓ แห่ง แม้ในขณะนั้นมีถนน

เรียบร้อยมีรถไปมาได้ ก็ยังกินเวลา
ไม่น้อยกว่า ๔ วัน (ถ้านั่งรถยนต์
จากเชียงใหม่ไปคันทิง) แต่ว่าถึงจะ
มีสนามบินมีเครื่องบิน ดินฟ้าอากาศ
นั้นย่อมเป็นเรื่องสำคัญเหนืออื่นใด
(อ่านต่อหน้า ๑๑๔)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๗)

ในเมื่อขีเหมายอยู่ในที่แวดล้อมด้วยภูเขาเช่นเดียวกับเมืองอื่นๆในขุนาน ดินฟ้าอากาศจึงมักจะแปรปรวนอยู่เสมอ เมื่อเรานอนเข้านอนจึงเห็นว่าฝนและน้ำอยู่ทั่วไป เพราะฝนตกตอนกลางคืนและในตอนกลางวันฝนจะตกอีกหรือไม่ไม่มีใครบอกได้ มองไปทางหนึ่งเห็นยอดเขามียอดขาวคลุมอยู่เต็ม นึกถึงเมื่อครั้งไปเชียงตุงขณะที่คอยเรือบินมาจากตองยี คนโดยสารปรารภกันไปมา ไม่แน่ว่าเครื่องบินจะมาได้หรือไม่ เขาว่าถ้าหากหมอกลงหนา มองไม่เห็นยอดเขาแล้วละก็เปลี่ยนกลับบ้านได้ เพราะอย่างไรเสียเครื่องบินก็มาไม่ได้ ถ้าหากสนามบินมีน้ำนองเพราะฝนตกก่อนล่วงหน้า แม้เครื่องบินมาถึงสนามบินแล้วก็ลงไม่ได้ ดังที่ข้าพเจ้าได้เผชิญมาแล้วที่สนามบินปูเตา รัฐกะฉิ่น ประเทศพม่า ทำให้ต้องกลับไปที่พักและกลับมาใหม่อยู่ถึง ๓ ครั้ง ก็ยังเดินทางออกจากปูเตาไม่ได้ จนกระทั่งถึงกำหนดวันที่มีเครื่องบินมา จึงได้เดินทางกลับมามีดีใจได้ ทั้งๆที่ระยะทางการบินเพียง ๔๕ นาทีเท่านั้น (เล่าไว้ใน 'คำต๋เมองขาง')

เขาวานานอายุจอมต้องมีการะบุงในการโทรศัพท์ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางสนามบิน ถามว่าเครื่องบินจะมาจากคุณหมิงได้หรือไม่ เราเผาคอยด้วยใจห้วนไหว กวานาขอให้เครื่องบินมาได้เกิด ไม่เช่นนั้นจะต้องรอไปอีกหลายวัน จากวันเสาร์ไปถึงวันอังคาร ทั้งนี้เพราะเขามีเครื่องบินสัปดาห์ละ ๓ ครั้ง คือ

อังคาร พุธ ศุกร์ และเสาร์เท่านั้น ในระหว่างนั้นเราเองก็ไม่ใช่คนที่ทำอะไร ได้แต่เฝ้าดูฟ้าดูเมฆ หวังว่าอากาศคงจะแจ่มใสขึ้นในไม่ช้า และคงจะด้วยแรงใจของเราทั้งคณะปรากฏว่าอายุจอมกระหัดกระหอบมาแจ้งว่า เครื่องบินขึ้นจากสนามบินคุณหมิงแล้ว และคงจะมาถึงขีเหมตรงตามเวลา ให้เราจัดแจงขึ้นรถตรงมายังสนามบิน ที่สนามบินขีเหมาน คนโดยสารต้องถูกตรวจข้าวของทั้งขาไปและขากลับ ก่อนจะได้เข้าไปนั่งพักคอยเวลา พวกเราก็มิได้เว้น แม้จะเปิดกระเป๋าตรวจพอเป็นพิธีก็ตาม

(ยังมีต่อ)

ศรีศก.
เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๓๘ วันที่ ๒๕ ธ.ค.๒๕๒๖)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ์

คนไท-ไทย

การเดินทางด้วยเครื่องบินเล็ก
ในขณะที่อากาศไม่สู้จะแจ่มใสอย่าง
วันนั้น ก็ได้ทำให้หืออะไรๆไม่สู้จะ
แจ่มใสไปด้วย นับแต่หัวมาจนถึง
ท้อง แม้ระยะทางจะไม่สู้ไกลนัก
เพียง ๑ ชั่วโมงกับ ๕ นาทีก็ถึง กับ
ทั้งทางบกก็รู้สึกว่ามันบินของเขา
ผมอดไม่มอยหือเดียว แต่กระนั้นก็ยัง
รู้สึกหืออากาศไม่ไหว ตอนขาไปนั่ง
ทางด้านหน้า รู้สึกว่าเครื่องบินโคลง
มาก ตอนขากลับจึงเปลี่ยนมานั่ง
ทางด้านหลัง ก็ยังรู้สึกเหมือนหือ
เครื่องบินจะบิดไปบิดมา ฉะนั้นเมื่อ
เครื่องบินใกล้จะร่อนลง จึงแทบจะ
เก็บอะไรไว้ไม่อยู่ ไม่ค่อยแน่ใจด้วย
ว่าลุงกระดาดหืออะไรสักการันนั้น
ของเขาจะใช้การได้ดี เมื่อหัวโหม่ง
ที่แล้ว ได้ภาวนาขอให้เครื่องบินมา
และออกเดินทางได้ ครั้นมาถึงหัวโหม่ง
กลับต้องเฝ้าภาวนาอย่างหนักขอให้
เครื่องบินร่อนลงเสียโดยเร็ว หาก
เครื่องบินยังโคลงเคลงไปมาอีก ๒-๓
นาทีเท่านั้น เป็นได้เรื่องแน่ และราว
กับเทวดาเมืองคนหนึ่งท่านช่วย ใน
บัดนั้น ล้อเครื่องบินก็กระทบพื้น
เป็นอันว่าไม่ได้ใช้ลุงกระดาดหืออะไร
หรืออยู่ตรงปากตลอดเวลานั้น พอ

ออกจากเครื่องบิน มาได้อากาศสด
ชื่นของเมืองคนหนึ่ง อากาศพะอืด
พะอมส่วงสวายก็หายไปเป็นปลิดทิ้ง
ทั้งยังมีความรู้สึกเบาใจต่อไปนี้จะ
ไม่มีการโดยสารเครื่องบินเล็กอย่าง
นี้อีก ไม่ว่าจะบินต่อมากวางเจาหรือ
ต่อมายังกรุงเทพฯ

เราต้องนั่งชมทิวทัศน์ที่สนาม
บินอยู่พักใหญ่ รถที่มารับจึงได้มาถึง
ที่จริงไม่ว่าเดินทางไปไหน ทางฝ่าย
ต้อนรับไม่เคยกะพลาด ทุกอย่างจะ
ต้องพร้อมตามเวลาอย่างน่าชม มา
คราวนี้เอง เจ้าหน้าทักคนใดคิดว่า
เครื่องบินจะมาจากเชียงใหม่ไม่ได้
หรือจะมีเหตุสุดวิสัยอันใดอย่างไร

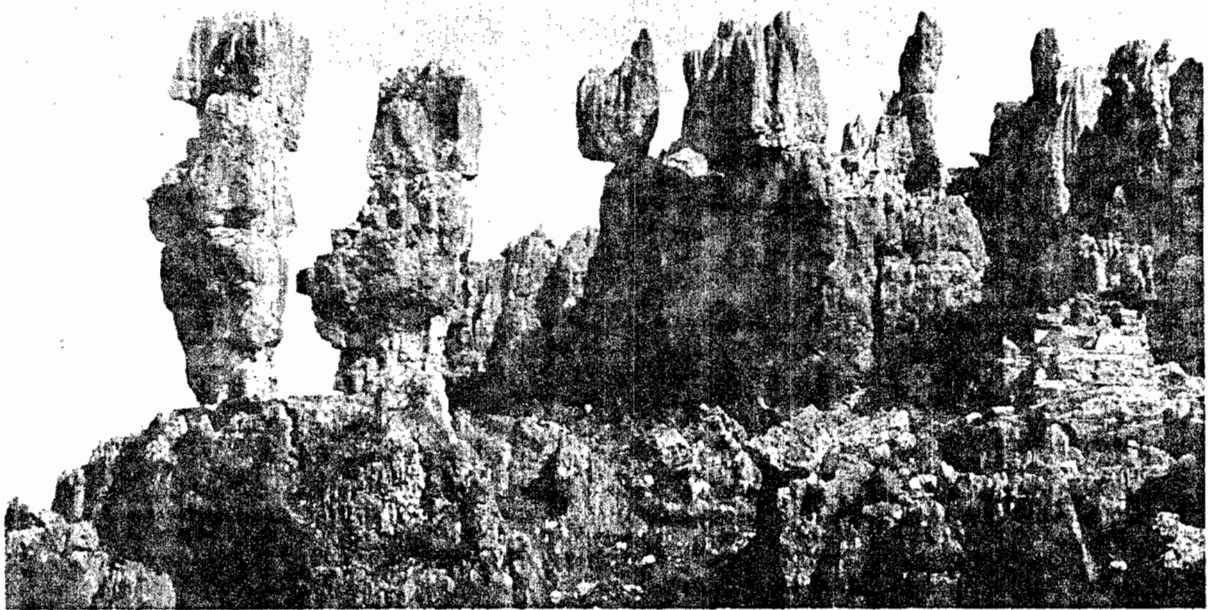
ไม่ทราบ ต้องโทรศัพท์ตาม รถจึง
ได้มา และผู้ต้องรับภาระเรื่องน
ต้องโทรศัพท์ทักอย่าง วนวายก็คือนาย
เงิน เจ้าหน้าที่ผู้ใหญ่คนหนึ่งใน
กรมศึกษาธิการของยูนนาน ซึ่งร่วม
คณะไปเชียงรายกับเราด้วย ถึงแม้เรา
จะมีล้ามประจำคณะ ทางกรของเขา
ก็ยังต้องจัดเจ้าหน้าที่ไปด้วย เพื่อให้
ช่วยอำนวยความสะดวกระหว่างทาง
และจะได้ตัดสินใจบางอย่างได้ใน
เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน และก็ได้ช่วย
แก้สถานการณ์เมื่อข้าพเจ้าเกิดหือ
บิตรทงเครื่องบินไปเชียงใหม่ไม่พบ
ทั้งเมื่อก่อนเดินทางไปเชียงราย นาย
เงินได้ส่งน้ำอัดลมไปลงหนึ่งให้

ซ้าย — ภาพหน้าตึกเป็นรูปช้าง ขวา — ภาพหน้าตึกเป็นแม่เดินเล่นกับลูก

๙๕.

เรื่อง คนไทย-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สทรีสาร ฉบับ ๓๖/๓๔ วันที่ ๒๕ ธ.ค.๒๕๒๖)

ภาพบันทึกที่หินเป็นรูปต่างๆ แล้วแต่จะดู

เราดื่ม ขณะที่ไปแวะพักกลางทาง
ทั้งขาไปและขากลับ ทั้งที่เขาก็จัด
ชาจีนเลี้ยงอยู่แล้ว คงจะเป็นเพราะ
นายเงินรู้ว่าคนไทยชอบกินของ
หวานหลังอาหารค่ำ ถ้าไม่ใช่ขนม
ก็จะเป็นผลไม้ดังที่เห็นพวกเราขอ
แตงโมและผลไม้ขวดมากินเอง
นอกเหนือจากที่เขาจัดเลี้ยง ดังนั้น
อาหารกลางวัน ที่โรงแรมด้วย
หุเตียน (Green Lake Hotel) จัด
ให้ในระหว่างที่อยู่คุณหมิงในคราวนี้
จึงลงท้ายด้วยขนมหรือผลไม้ ถ้า
เตรียมหนักเป็นขนม ถ้าเตรียมไม่
หนักก็เป็นผลไม้ ดังตอนกลางวัน
วันนั้นเป็นสลัด ส่วนมื้อเช้าวันรุ่ง
ขึ้น แทนที่จะเป็นผลไม้สด กลับ
เป็นผลไม้ขวดได้แก่ลิ้นจี่ ซึ่งออกจะ
แปลกดี แต่ก็ไม่มีใครปฏิเสธ เพราะ
ขณะนั้นเป็นทริบ์กันแล้วว่า ทุก

อย่างต้องเป็นไปตามสั่ง จะเปลี่ยน
แปลงหรือเพิ่มเติมรายการใดเองไม่
ได้ ถ้าผู้หน้าที่สั่งไม่ได้สั่งไว้ และ
ถ้าเขาสั่งสิ่งใดให้ด้วยนั้นก็จะถูกใจ
ผู้กิน แล้วผู้กินก็ไม่ต้องบอกอีก
เขาก็สั่ง ครั้นเกิดนึกอยากกินขนม
มา เช่นน้ำอัดลม เป็นต้น ทางห้อง
อาหารบอกว่าต้องจ่ายเงินเอง ซึ่ง
คิดตามราคาชาวต่างประเทศจะแพง
กว่าของพวกเขาดัง ๓ เท่า หรือมาก
กว่านั้นเสียอีก

อันระบอบสำคัญของเราที่เมือง
คุณหมิงคือเขียมชมสถาบันชนชาติ
กลุ่มน้อย ด้วยความหวังว่าอาจจะได้
พบชาวไตเห็นอีกคนจีนเรียกเต๋อหง
บ้าง แต่ว่ายังไม่สบโอกาสเพราะเรา
มาถึงคุณหมิงในวันเสาร์ ต้องรอไป
จนถึงวันจันทร์จึงจะได้ไป ใน
ระหว่างที่ว่างอยู่นี้ ทางเราก็จัดให้

เราไปชมสถานที่สำคัญๆ ของคุณ
หมิง แห่งหนึ่งคือ เขื่อนถงถาน
สระมังกรดำกับกระซังใหญ่ที่สุดของ
ยูนนาน เขาจัดให้เราไปชมมาแล้วใน
วันแรกที่มาจากปักกิ่ง แต่ก็ไม่ค่อย
สมบูรณ์เพราะฝนตกชุก เราขอ
ไม่ชมเขื่อนข้างบนเขา ข้างล่างออก
ดีใจไม่ได้ ที่คณะตกลงกันเช่นนั้น
เพราะอาการบอบช้ำที่เขายังไม่หายดี
จึงออกจะกลัวการขึ้นเขาขึ้นบันได
แต่ก็หิวน้ำไม่พิน เพราะไม่ว่าจะเป็น
สถานที่สำคัญแห่งใด เขานิยมสร้าง
บันไดสูงแล้วก็ต้องขึ้นบันได แม้วัด
(ทองสำริด) ที่ไปชมวันเดียวกับสระ
มังกรดำ ไม่คิดว่าจะต้องขึ้นบันไดไป
หลายชั้นก็ต้องขึ้น ทั้งเมื่อไปชมสวน
สาธารณะที่อยู่ริมทะเลสาบเตียนถึ
(คือทะเลสาบในคุณหมิง แต่ไม่ใช่

(อ่านต่อหน้า ๑๒๓)

๗๕

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สัปดาห์ ฉบับ ๓๖/๓๔ วันที่ ๒๕ ธ.ค. ๒๕๒๖)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๑)

ทะเลสาบคนหมิง ซึ่งอยู่ในปักกิ่ง) ก็ยังต้องขึ้นไปบนหอ มิใช่เพื่อให้ดู แต่ทะเลสาบ แต่ผู้นำชมต้องการให้ดูเขานางนอนที่ปากตรงข้าม ดูด้วยตา ก็พอจะเห็นตามไปด้วยได้ แต่เมื่อถ่ายรูปออกมากลับดูไม่ออกว่าเป็นอะไร เห็นแต่ภูเขาเป็นพืด

เรื่องดูแล้วเห็นเป็นรูปอะไรต่อ

อะไร เห็นจะต้องเป็นหินรูปต่างๆที่ ป่าหิน ป่าหินหรือ จักรหลิน (จักรหลินหลิน = ป่า) นวลแล้วไปด้วยหิน เป็นบริเวณกว้างใหญ่ไพศาล และคนดูก็พยายามดูหินให้เป็นรูป กวนอิมบ้าง รูปพระถังซำจั๋งบ้าง ที่เป็นรูปผู้หญิงชาวเขาห้อยตะกร้าไว้ข้างหลังก็มี เขาวานันคือ อาชีวะหมา ซึ่งมีนิทานประกอบอีกด้วย ใครคนหนึ่งคงดูเห็นเป็นรูป

ต่างๆ ก่อนแล้วก็ชวนเลขแพร่ไป ไม่ว่าใครเห็นก็ต้องเห็นเป็นอย่างที่เขาให้ดู ครั้นจะบอกเขาว่าดูไม่เห็นเป็นอย่างเขาว่า ก็เกรงใจ ต้องเออออกไปด้วยตามธรรมเนียม แต่ไม่มีอะไรจะร้ายเท่าที่ต้องเดิน ลัดเลาะไปดูหินก้อนนั้นก้อนนั้น หินป่าเล็กและป่าใหญ่ กว่าจะครบตามกำหนดของผู้นำชม รองเท้าก็ทำพิษเอาสาหัสนะนั่นเมื่อไป

* ๗๕ ๖๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๔๐ วันที่ ๑ ม.ค. ๒๕๒๓)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ

คนไท-ไทย

อันเมืองคุณหมิงนี้ไม่แต่จะมี
ความสำคัญในการมีสถานที่แปลกๆ
ชวนทั้งชวนชมดังกล่าวนั้น แต่ยังมี
มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์
อย่างยิ่งอีกด้วย ในเอกสารนำเที่ยว
คุณหมิงกล่าวว่า “คุณหมิงมีประวัติ
สำคัญมาดั่งกล่าวสองพันแล้ว เมื่อ
พ.ศ. ๒๖๕ มีแม่ทัพแห่งอาณาจักรจิว
ซอจิวถึงช่วยกทัพมาที่ขุนนานและ
มาตั้งทัพอยู่รอบๆทะเลสาบเตียนถู
ครั้นถึงพ.ศ. ๖๕๒ ในระหว่างรัชสมัย
ของจักรพรรดิหวัดแห่งราชวงศ์ฮั่น
ได้ตั้งมณฑลชื่อจิวพร้อมทั้งเมือง
หลวงอยู่ทางตะวันออกของทะเลสาบ
เตียนถู มีเมืองคุณโจ้วอยู่ทางตะวันออก
ออกเฉียงใต้ของกันหมิงปัจจุบัน

กันคามิลเลียวัยนับพันปี

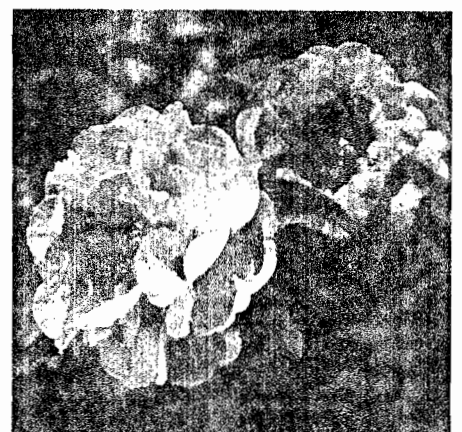
เม้าซันฮัว หรือ ดอกพุมโรส

ต่อมาเมืองนี้ขยายออกมามีชื่อใหม่ว่า
ถั่วตัง หรือซันซัน เมื่อนานเข้า
(nan² chao⁴=หนานเจ้า) ได้ปรากฏ
ขึ้นมาทางขุนนานตะวันตก ตอน
ต้นๆราชวงศ์หยวน (yuan²=หยวน
พ.ศ. ๑๘๒๓) เมืองนี้จึงได้มีชื่อ

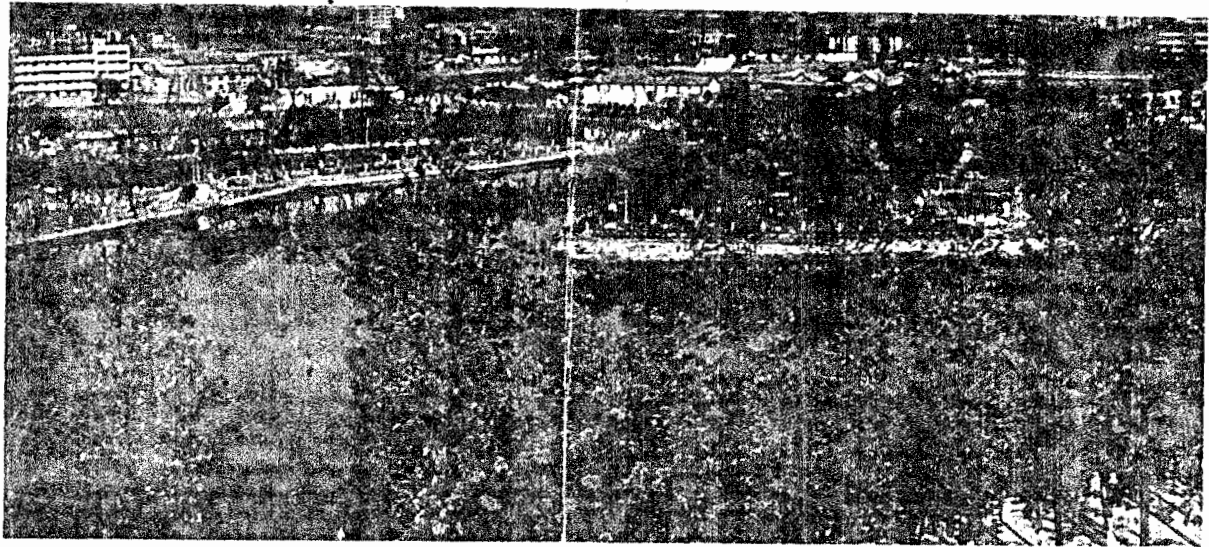
ว่ากันหมิง (k'un¹ ming²) ถึง พ.ศ.
๒๕๗๑ จึงได้เป็นจังหวัดที่มีการ
ปกครองแบบเทศาภิบาล

ที่สำคัญเหนือกว่านั้นเห็นจะเป็น
เรื่องที่ตั้ง คุณหมิงตั้งอยู่บนที่ราบ
สูงขนาดสูงกว่าน้ำทะเลถึง ๑๘๕๔
เมตร ทั้งยังมีเทือกเขาล้อมไว้ทั้งทาง
ตะวันออก ตะวันตกและทางเหนือ มี
ทะเลสาบใหญ่อยู่ชิดไปทางใต้ ดินฟ้า
อากาศจึงเย็นสบายแทบตลอดทั้งปี
เขาจึงเรียกกันว่า ซันเจิง (ch'un¹
ch'eng²) คือเมืองฤดูใบไม้ผลิ ถึง
เวลาที่อากาศหนาวที่สุดซึ่งตกเดือน
กุมภาพันธ์ อดหมิงราว ๗ ช. และ
เดือนกรกฎาคมอันเป็นเดือนร้อน
ที่สุดก็ราว ๒๐ ช. แต่เมื่อเป็นแดน

ดอกคามิลเลีย

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๔๐ วันที่ ๑ ม.ค.๒๕๓๓)

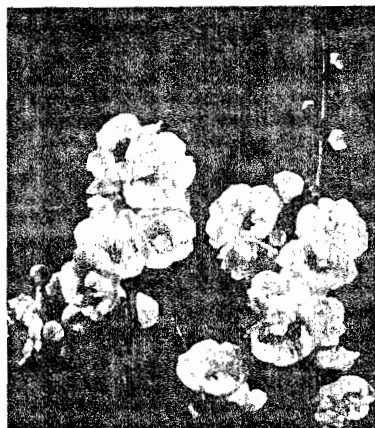
ทะเลสาบเขียว (ฉ่วยหู่) ในคอนหมิง

ภูเขา ฝนก็ย่อมตกมากเป็นธรรมดา เขาว่าปีละ ๑๐๑๑.๑ มิลลิเมตร โดยประมาณ ขณะที่เรายืนที่นั่นเป็นเดือนพฤษภาคมยังไม่มีฝน แต่อากาศก็หนาวเย็นทีเดียวสำหรับคนเมืองร้อน โดยเฉพาะเวลาออกไปนอกอาคารในตอนเช้าก่อน ๖ น. กับในตอนค่ำๆ เมื่อคืนฟ้าอากาศดีอย่างนี้คือ ไม้ร้อนนักหนาวนัก เขาจึงมีดอกไม้สวยบานแข่งกันตลอดทั้งปี เขาปลูกได้ทั้งดอกไม้เมืองร้อนและเมืองหนาว ผู้คนของเขาก็นิยมปลูกไม้ดอกกันทั่วไป ดอกว่านสัทิศสีแดงกลมโคนกลีบเหลืองหรือขาวที่ปลูกกันตามบ้านต่างออกดอกงามสะพรั่ง บางแห่งดูเหมือนจะมีมากกว่า ๔ ทิศเสียอีก จึงทำให้ดูสดใส ที่เขาใส่กระถางประดับไว้ในโรงแรมก็เต็มแจ่มสุดเสียราวกับไม่ใช่ของจริง เขาเรียกดอกไม้ชนิดนี้ว่า ฉางชวฮัว (ch'ang'ch'iu' hua') จะเป็นเพราะ บานอยู่ได้นานตลอดฤดูใบไม้ร่วงหรืออย่างไร(ฉาง-ยาวนาน ชว-ฤดูใบไม้ร่วง) แต่ฤดูนี้ก็

ไม่ใช่ฤดูใบไม้ร่วง ความงามของดอกไม้เมืองคอนหมิงคงไม่ใช่ดินฟ้าอากาศช่วยอย่างเดียว แต่คนของเขา คงขยันทะนุบำรุงด้วย ไม้ดอกไม้ใบที่เขาปลูกตามข้างถนน จึงสวยงามน่าชื่นใจ เห็นสถานที่ราชการแห่งหนึ่งปลูกไม้พุ่มไว้ที่หน้าตึก แต่ละพุ่มมีดอกขาวเหมือนดอกมะลิเต็มไปหมด จนแทบไม่เห็นใบ เขาว่าเป็นดอกเก๊กฮวยชนิดหนึ่ง ผู้คนที่นี่คงรักดอกไม้ด้วยทั้งเด็กและผู้ใหญ่ จึงไม่เห็นใครสนใจเด็ดดอกไม้ทั้งๆ ที่ดอกไม้ของเขาสวยงามน่าเด็ด

จริงๆ ดอกไม้ที่ชาวขุมนานอวดกัน หน่ว่าไม่มีที่ไหนสวยเท่าของเขา นั้น มีอยู่ ๔ ชนิด ได้แก่ดอกแมกโนเลีย ดอกอะซีเลีย ดอกพริมโรส และดอกคามิลเลีย ซึ่งเป็นดอกชาชนิดหนึ่ง เขาเรียก ฉานฉวฮัว (shan'ch'a' hua') คือดอกชาภูเขา เขามีต้นคามิลเลียที่เขาว่าอายุนับพันปี อยู่บนภูเขา และดูเหมือนจะอยู่บนเขาที่เราขอไม่ขึ้นไปเลยไม่ได้เห็นต้นไม้เก่าแก่ดังกล่าวนั้น คอนหมิงไม่ได้งามด้วยไม้ดอก (อ่านต่อหน้า ๑๐๖)

ดอกเหมย

ฉวฮัวหลานชวหรือดอกแมกโนเลีย

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สทริสาร ฉบับ ๓๖/๔๐ วันที่ ๑ ม.ค.๒๕๒๓)

สำคัญควรรอด อย่างเดียวกับชาว
ปักกิ่งฮวดเบตปักกิ่ง เพราะฉะนั้น
เมื่ออธิบดีกรมศึกษาธิการของมณฑล
ยูนนานจัดเลี้ยงคณะของเรา รายการ
สุดท้ายของอาหารควาจึงเป็น กัว
เฉียวหมี่เซี่ยน (kuo⁴ ch'iao²
mi³ hsien⁴) เราเรียกกันว่า เส้นหมี่
ข้ามสะพาน ที่จริง หมี่ของเขาไม่ได้
หมายความว่า หมี่ แต่หมายความว่า ข้าว และ
เซี่ยน ก็หมายได้ว่าเส้น หมี่เซี่ยน
ก็คือเส้นข้าว หรือข้าวเส้น คำข้าว
เส้นนี้ ชาวไทใหญ่และเครือไทใหญ่
หมายถึงแบ่งข้าวเจ้าสดโรยในน้ำ
เดือด เป็นเส้นอย่างขนมจีน

ล้ามเล่าให้ฟังถึงประวัติของ
อาหารชนิดนี้ว่าเป็นอาหารพิเศษ
ของยูนนานในสมัยราชวงศ์เซ็ง
(ch'ing¹ - ชิง เริ่ม พ.ศ. ๒๑๘๔)
นักศึกษามุ่งไปเล่าเรียนที่เกาะ
เล็กๆแห่งหนึ่ง ภรรยาต้องเอาอาหาร
ข้ามสะพานไปส่งให้ทุกวัน เวลา
สอบจอหงวน แม่ได้ฆ่าไก่ตัวหนึ่ง
ต้มไก่เอาไปให้ลูกชายกิน นักศึกษา
มัวเซี่ยนหนึ่งส้อมเลยลืมกิน ครั้นนัก
เรียนได้กลับมากิน ปรากฏว่า อาหาร
นั้นก็ยังไม่วิน ทงทั้งนั้นมาจากที่ไกล
และทงไว้เป็นเวลานาน และเขาว่า
สิ่งๆทำให้เก็บความร้อนได้นาน ก็คือ
มันไก่ เครื่องปรุงสำหรับกัวเฉียวหมี่
เซี่ยนนั้นมีหลายอย่าง ก่อนจะเสิร์ฟ
เขาต้องเก็บโต๊ะจนเกลี้ยง เครื่อง
ปรุงสำคัญก็ได้แก่หมี่เซี่ยน (เส้น
ก้วยเตี่ยว) กับน้ำซุ่ย และเนื้อสัตว์
เป็นหมูหน้างๆ มีเครื่องประกอบ
เป็นพองเต้าหู้กับผักและอื่นๆรวม
ทงพรก ซึ่งจะให้หรือไม่ให้ก็ได้

เจ้าภาพรอบคอบนึกถึงล้ามผู้เป็น
ชาวปักกิ่งว่าอาจจะไม่ชอบอาหาร
ที่ทำด้วยแบ่งข้าวเจ้า จึงส่งเส้น
บะหมี่ลวกให้แทน มองดูเครื่อง
ปรุงแล้ว เส้นหมี่หรือเส้นก้วยเตี่ยว
ข้ามสะพานก็ลวกก้วยเตี่ยวนา หรือ
บะหมี่นาของเราเอง จะต่างกัน
ก็ตรงที่ผู้กินต้องปรุงเองในน้ำซุ่ย
ซึ่งมีมันไก่ลอยมาด้วยหลายชิ้น เขา
จัดโต๊ะโถมาให้คนละโถใหญ่ๆเลย
ที่เดียว เห็นโถน้ำซุ่ยใบเขื่องแล้ว
อดนึกถึงโถพลูไม่ได้ พวกเจ้าของ
บ้านปรุงให้แขกดูก่อนโดยเอาเนื้อหมู
ชิ้นบางๆนั้นใส่ลงไปในน้ำซุ่ย
เมื่อตักขึ้นดู เนื้อหมูสุกทันที เพราะ
ฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นเส้นก้วยเตี่ยว
เป็นผัก พอใส่ลงไปที่สุกทงนั้น
ทงรวมทงปากคนกินที่ไม่ระมัด
ระวังด้วย แต่ถึงแม้จะระวังตัว
เพราะรู้ล่วงหน้าแล้วว่า เจ้าเส้นหมี่
ข้ามสะพานนั้นร้อนนักร้อนหนา ถึง
กับต้องคอยๆส่งช้อนตักเข้าปาก แม้
กระนั้นเมื่อน้ำซุ่ยแต่ละถ่น ล้นก็เหลือ
จะรับไว้ได้ ถึงตอนนั้นเป็นอันยอมรับ
โดยสิ้นเชิงว่า กัวเฉียวหมี่เซี่ยนเก็บ
ความร้อนได้ดีจริง แต่จะเป็นเพราะ
มันไก่หรือไม่ยังสงสัยอยู่ ถ้าจะถาม
ว่ารสชาติเป็นอย่างไรก็บอกได้แต่
เพียงว่า ถ้าไม่ร้อนเท่าที่รสก็คง
เหมือนก้วยเตี่ยวนาของเรา แต่นั่น
มันร้อนเสียจนลิ้นไม่รับรสจึงรู้สึก
เหมือนชดนาร้อนๆเท่านั้นเอง ออก
เสียดายของเหลือ ทงยังเสียดใจแทน
เจ้าภาพที่แขกไม่ได้ทดลองรสชาติให้
เต็มทงสมดังที่เขาปรารถนาจะฮวด
(ยังมีต่อ)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๔)

อย่างเตี่ยว แม้ไม่ไปถึงงามน้ำดู
ดินเมเปิ้ลที่ปลูกอยู่สองข้างถนน
โดยเฉพาะถนนหนานลิ่งลู่ใน ไบ
ดกงามในฤดูนี้ ทำให้ถนนที่ออกจะ
แคบ ดูร่มครึ้ม ชวนให้เดินจับจ่าย
ซื้อของ โดยมากเป็นเครื่องยา
สมุนไพรมากมายที่คุ้นหู

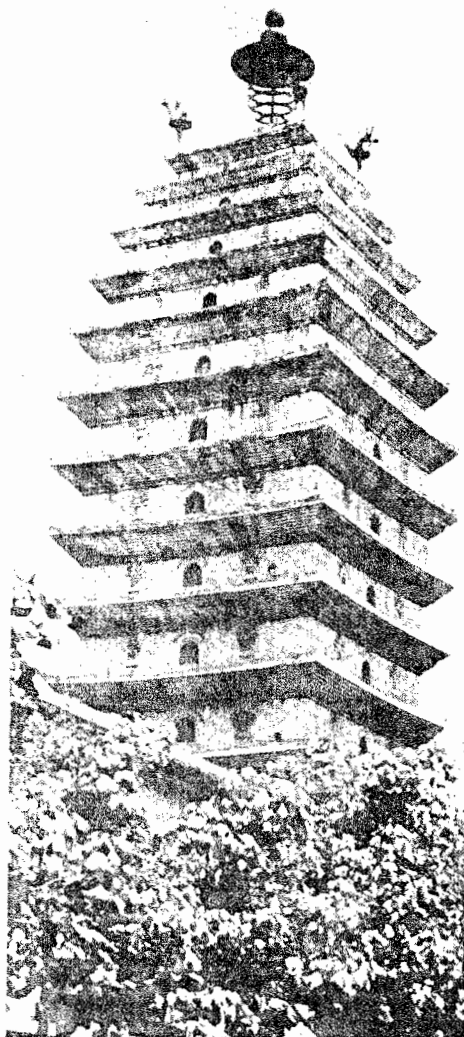
เมื่ออากาศหนาวเย็น อาหารที่
กินควรจะเป็นอาหารร้อนๆ ทงๆที่
อาหารจีนก็เป็นอาหารที่เสิร์ฟร้อนๆ
อยู่แล้ว แต่เขายังมีอาหารที่ร้อนยัง
กว่านั้นอีก ซึ่งเขาถือเป็นอาหาร

เรื่อง คนไท-ไทย ของ กรมบรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๔๑ วันที่ ๘ ม.ค. ๒๕๒๓)

บรรจบ พันธุเมธา

ภาษาสัมพันธ

คนไท-ไทย

พูดที่จริงแล้วไม่ว่าใครย่อม
อยากให้แขกของตนได้ลิ้มรสอาหาร
ดี ๆ สดแปลก ๆ ยิ่งเป็นแขกต่างบ้าน
ต่างเมือง ยิ่งต้องสรรหาของที่หา
ได้ยาก เพราะไม่ใช่อาหารที่กินกัน
เป็นธรรมดามาให้ลอง แม้คณะของ
เราจะเป็นคณะเล็กๆทั้งไม่ได้ทำ
หน้าที่บริหารอย่างคณะอื่นๆ เป็น
แต่ผู้สอนหนังสือและผู้ทำการวิจัย
ทางการท่องเที่ยวรับก็ส่งอาหารที่
ของแปลก ๆ ในรายการให้ได้ลอง
เช่นต้มหาวไทยลี้ยงปักกิ่งกับกระเทียม
สักร้าการจืดเต้าหู้ นอกจากเปิด
ปักกิ่ง สะเต๊ะเนื้อพะแนง ตับเป็ดผัด
กับกุ้งทอดแล้ว ก็ยังมีเอ็นหอยผัด
กับผัก (กินแล้วไม่ทราบว่ายู้งาน
ส่วนไหนของตัวหอย) กับเอ็นวัวต้น
มาตุ๊กตาทิ้งเป็นเอ็นกวาดต้น ถ้าเป็น
การเลี้ยงใหญ่กว่าคงถึงเอ็นหมูหรือ
อุ้งตีนหมีต้น เขาจึงเลี้ยงหมักกับ
โรงแรมด้วยเหตุนี้ที่พ่อก่อนกินเลี้ยง
ไว้ เพราะฉะนั้นหอเอี่ยมเมืองเชียง
ริ่งไว้ ๒ ตัว และบอกว่าเลี้ยงโต
แล้วขายได้ เห็นจะมาขายตามร้าน

เจดีย์วัดป่า รามณที่ปลูกต้นเมเปิ้ล
ทั้งสองฟาก

อาหารใหญ่ๆ อย่างนั้นเอง เพื่อเอา
อุ้งตีนมาทำอาหาร นักแล้วก็เวทนา
หมีเต็มกำลัง แต่แปลกที่ไม่เห็นมี
ใครพูดถึงเนื้อหมี เขาไม่กินกัน
หรืออย่างไร ถ้ากินคงต้องขออนุญาต
เลี้ยงเป็นพิเศษละกระมัง เพราะ
รัฐบาลเขาไม่อนุญาตให้ชาวบ้านชาว
เมืองเลี้ยงหมี ไปแลเห็นหมา ๒-๓
ตัวตรงที่พ่อกกลางทางระหว่างเชียงใหม่
กับเชียงใหม่ เห็นจะต้องถือเป็นหมา
นอกกฎหมาย หรือนอกเขตเมืองจะ
เลี้ยงได้ก็ไม่ได้ทราบ นกบ้านเมือง
เขาก็ไม่มี เพราะพอรัฐบาลออก
คำสั่งให้ปราบนก นกก็หมดไปทุก
หนทุกแห่ง เพราะฉะนั้นในรายการ
อาหารของเขาจะไม่มียกหรืออย่างไร
ก็บังเอิญไม่ได้ถาม

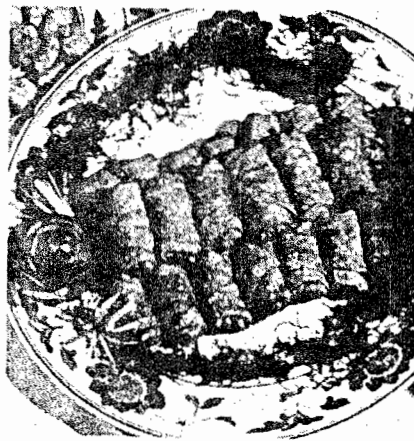
แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ไม่นิยมเนื้อ
สัตว์ หรือแม้แว่นเนอสัตว์เพียงบาง
อย่างก็เห็นว่า อาหารผักของเขา
หลาย อย่างอร่อยชวนกินไม่แพ้กัน
เพราะเขาก็เลือกแต่ที่เขาคิดว่า
ของแพงหายากและกินอร่อย อย่าง
ที่ปักกิ่ง ผักราคาแพงของเขาอย่าง
หนังก่อฉกแซก เขาผัดมากับเห็ดฟรัง
อีกอย่างหนังก่อ มะเขือเทศประดับ
มารอบๆ เห็ดผัด (ไม่ทราบเห็ดอะไร)
มะเขือเทศที่เขาถือขวดว่าปลูกได้ทั้ง

บักกึ่งเอง หงทไม่ไขปลุกขึ้นง่าย ๆ และที่คุ้นหมีมีแอสพาราทิสผลัด เขาเรียก หลงซัวซ่าย (lung² hsu¹ แปลว่าหนวดมังกร) กับเห็ดหูหนูขาว ถ้ามชอภาษาจีนเขาบอกว่า ปายมูเออร์ (pai² mu⁴ erh²) ซึ่ง หมายถึงเห็ดหูหนูขาว ที่เรียกเห็ดหูหนูขาวคงเป็นพวกถั่วลันเตาชนิดหนึ่งเอง เพราะเห็นลักษณะคล้ายกับเห็ดหูหนูตรงที่เข้าน้ำแล้วบานออกได้ แต่รูปลักษณะของเห็ดหูหนูขาวต่างกับเห็ดหูหนูเป็นอันมาก เพราะไม่เพียงแต่สีขาวดำต่างกัน รูปลักษณะดอกก็ผิดกัน เห็ดหูหนูขาวมีรูปเหมือนดอกไม้ประดิษฐ์ที่ทำกลีบโค้งเป็นวงๆมองดูสวยงาม เขามักต้มมาในซุ๊ป ที่ใส่ในไขขาวดีฟีนอย่างไขต้มก็มิ เขาคงถือเป็นเครื่องยาอย่างหนึ่ง จึงมีขายตามร้านขายเครื่องยาสมุนไพร โดยเฉพาะที่คุ้นหมี ส่วนเห็ดหูหนูก็คงไม่ใช่ของกินธรรมดา จึงได้พบเพียงครั้งเดียวสดมากับเซ่งจื๊อเซ็ง คล้ายที่เราทำ แต่ของเขามีสดเค็มอย่างเดี่ยว แต่เห็ดหอมดูเหมือนจะไม่เคยเห็นเลย

ส่วนอาหารที่ทำด้วยแป้งข้าวเจ้า ที่กินอร่อยถูกใจเห็นจะได้แก่เหลียงบ้านจ้วนเฟิน (liang² pan⁴ chuan¹ fen³) แปลตามคำว่าแป้งข้าวเจ้ามันคลุกเย็น มองดูเหมือนกล้วยเตียวผัดซอว์ แต่กินคล้ายกล้วยเตียวหลอด สงสัยว่าเขาคลุกหรือผัด ถ้าฟังจากชื่อก็ต้องเป็นเคล้าข้างนอก หงทกล้วยเตียวกับเนื้อสัตว์ที่เขาว่าเป็นเนื้อแพะ กล้วยเตียวของชาวชนวนานสุกแล้วเหนียวๆใสๆมันงอคล้ายกล้วยเตียวแก้ว เขาจึงใช้คำจ้วน (=มัน) นำหน้า เฟิน (=แป้ง

ข้าวเจ้า) แต่อาหารของเขามีมากมายหลายอย่าง เขาจึงให้ตักกันคนละกำสองกำ แล้วก็นำอาหารอื่นมาเสิร์ฟต่อไป

อาหารที่มีคำ จ้วน อยู่ด้วยได้แก่ ชันจ้วน (ch'un¹ chuan³) อันคือชื่อของขนาน แปลตามคำว่า ม้วนฤดูใบไม้ผลิ ดังกล่าวมาแล้ว ถ้าเขาเขียนเป็นอังกฤษในเมนูจะเป็น Spring Rolls ฟังจากชื่อไม่ว่าจะเป็นซอฝรั่ง ไทย จีน คนไทยคงนึกไม่ออกว่าเป็นอาหารชนิดใด จนเขายกมาเสิร์ฟแล้วจึงจะรู้ได้

เปาะเปี๊ยะทอดที่เขาเรียกชันจ้วน

ว่าคือเปาะเปี๊ยะทอดนั่นเอง คำเปาะเปี๊ยะ เขาว่าตรงกับ เป่าปิง (pao² ping³) ในภาษาจีนกลาง คือขนมแป้งแผ่นๆอย่างบางมาก เป่าแปลว่าบาง ปิง คือขนมแผ่นๆ แต่จริงๆแล้วแป้งของเขาไม่ได้บางอย่างของเรา แป้งชันจ้วนของเขาหนาเหมือนแป้งโรตีส หรือกะหรี่ปั๊พ และเวลากินไม่ได้สังเกตว่าเขาห่ออย่างไร ไปเห็นในตำราเกี่ยวกับข้าวของเขา เขาแนะวิธีห่อให้ เห็นพ้องเหมือนของจดหมาย จะเป็นเพราะวิธีห่อหรือแป้งหนา จึงทำให้ไม่ค่อยกรอบ

แต่ก็ยังอร่อย ที่จริงข้าพเจ้าว่าน่าจะเรียกว่า เป่าปิง (pao² ping³) คือขนมแป้งห่อ (pao¹-ห่อ) เสียด้วยซ้ำไป เพราะโรตีสห่อเบตบักก็เรียกเช่นนั้น แต่เขาเรียกเสียว่า ม้วน คือเป็นแป้งห่อไส้มันกิ้น ดังจะเห็นได้จากในภาพ ซ่อนเดิมคงจะเรียก ชันปิง ดังที่เห็นในพจนานุกรม แปลว่าขนมแป้งแผ่นๆฤดูใบไม้ผลิ ที่มีคำ ชัน ในชื่อพจนานุกรมจีนของแมตธิวส์กล่าวว่า เป็นเพราะเขากินขนมชนิดนี้กันในตอนปีใหม่ ชัน หมายถึงได้วับใหม่ คำ ชันเจีย (ch'un¹ chieh²) เขาหมายความว่าเทศกาลปีใหม่ หรือ ชันหวานย้วย (ch'un¹ wang² yueh⁴) คือเดือนราชาฤดูใบไม้ผลิ เขาถือว่า เป็นเดือนแรกของปีทางจันทรคติ

คำข้างต้นเหล่านี้ได้พบในพจนานุกรมจีนไม่ได้ยินเขาเรียกเอง และคำที่พบและน่าสนใจอย่างยิ่งก็คือ หนานเฉียน (nan² tien²) แปลว่าไต้หวัน เขาอธิบายว่าชาวใต้ชอบของหวาน และรายการของหวานอย่างน้อย ๖ อย่างของเขาช่วยยืนยันว่าคนทางใต้ของเขาชอบของหวานจริง และคงทำของหวานแก่ด้วย จึงมีทงของนึ่ง ของทอด ของนึ่ง น้ำใส่กับน้ำขุ่น ของนึ่งก็คือ อิวทู่จิว (yu⁴ t'u⁴ chiao³) ดังที่เคยกล่าวแล้วว่า เป็นขนมจับกระต่ายหยก ทำเป็นรูปกระต่ายหวานขึ้นตาแดง กับดอกไม้ตรงกลางมีใบ ๔ ใบ ล้อมรอบทาสีเขียว ถือเป็น อิว (=หยก) แต่แรกสำคัญว่าไส้ตัวกระต่ายเป็นไส้เค็ม แต่แล้วกลับเป็นไส้หวาน ใส่น้ำด้วยจากกับน้ำตาล (อ่านต่อหน้า ๑๑๑)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ คร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๔๑ วันที่ ๔ ม.ค. ๒๕๒๓)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๑๕)

ไม่แน่ว่ากวนหรือคลุกกับน้ำตาล
ขนมก็อย่างหนึ่งที่ทำคล้ายขนม
เปียะ แต่กลับนำไปทอด เวลากิน
ร่วงเลอะเทอะไม่น่าดู ของหวาน
ที่เป็นน้ำเป็นผลไม้ขุดก็อย่างจ้อ
พุทธาจีน แต่เป็นอย่างแห้งเชื่อม
หาใช้ผลไม้สดไม่ ไม่ทราบว่ามี
สดๆรสชาติหน้าตาพุทธาของเรา
เป็นเช่นไร

ที่น่าแปลกอย่างยิ่ง ก็คือมี
ไอศกรีมในรายการเลี้ยงด้วย ถือ
ได้ว่าเป็นอาหารน้ำอย่างหนึ่ง ไม่นึก
ว่าคนจีนก็กินอาหารเย็นจัดอย่าง

นี้ด้วย เห็นเขากินแต่อาหารร้อนๆ
น้ำแข็งเขายังไม่สนใจกินเลย เขา
คงเห็นแขกมาจากเมืองร้อนจึงส่ง
อาหารชนิดนี้มาให้กิน ซึ่งเขาก็ทำได้
อร่อยทีเดียว ถ้าห้องนั้นจะไม่ปรับ
อากาศเสียเย็นจนเกือบหนาว คง
กินไอศกรีมได้ร่อยกว่านั้น และ
ด้วยอาหารร้อนจัดเย็นจัดอย่าง
เส้นหมี่ข้ามสะพานกับไอศกรีม ล้าม
ของเราถึงกับป่วยมีอาการท้องไส้
ไม่ดีไปเลย (ยังมีต่อ)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๔๒ วันที่ ๑๕ ม.ค. ๒๕๒๙)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ

คนไท-ไทย

ข้าพเจ้าออกจะให้ความสำคัญแก่เรื่องอาหารการกินของเขามากอยู่สักหน่อย เพราะพูดถึงอยู่บ่อยๆ จนเกือบจะลืมเรื่องที่สำคัญที่สุดใจมา แต่ข้าพเจ้าถือว่าเรื่องอาหารการกินนั้นถือเป็นเรื่องสำคัญได้อย่างหนึ่ง ซึ่งน่ารื่นรมย์ใจว่าเขากินอะไรกินอย่างไรทั้งอาหารประจำวันและอาหารพิเศษในโอกาสสำคัญๆ ถ้าได้มีโอกาสเห็นเวลาเขาทำด้วยจะพิเศษหาหน่อยไม่ จะได้เห็นว่า อาหารไทยแบบจีนของเรานั้นเหมือนต้นตำรับของเขาหรือยังเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร (ที่ของใจข้าพเจ้าอยู่ตั้งแต่ที่ได้เห็นก็คือการใส่กระเทียม โดยเฉพาะใส่กระเทียมเจียวในอาหารนั้น เราได้แบบอย่างมาจากจีนหรือและถ้าหากเป็นเช่นนั้น จะเป็นจีนใด เพราะเท่าที่เห็นที่ใต้หวัน ไม่เห็นเขาใส่กัน มาที่นั่นก็คิดว่าเขาจะไม่ใส่ เพราะไม่ได้กลิ่น หรือจะใส่แต่น้อย หรืออย่างไอก็ไม่ได้ตามเขา ถ้าดูตามประวัติของคำ ซวาน (suan) ที่เขาหมายถึงกระเทียมแล้วก็จะเห็นว่าไม่ใช่พืชดั้งเดิมของจีน เขาว่าเป็นพืชที่ได้นำมาจากพวกฮวนทางตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่สมัยราชวงศ์

เจ้าคำตอกกับนักศึกษาชาวไค (หญิง) กับชาวจ้วง (ชาย)

ฮั่น ซึ่งเริ่มต้น พ.ศ. ๓๓๗) ฉะนั้นรสชาติจะให้เหมือนกันนั้นย่อมเป็นไปได้ไม่ได้ ถิ่นที่ต่างกันก็ต่างไปอย่างหนึ่ง แม้ที่ใต้หวันคนทำอาหารก็อาจมาจากแผ่นดินใหญ่ แต่รสชาติของเบ็ดบักก็ยังไม่เหมือนกับเบ็ดบักที่บักเอง ทั้งโรตทอเบ็ดทงนามทั้งตัวเบ็ด และหนังเบ็ด

แต่อย่างไรก็ตามฉันถือว่าเป็นอาหารจีนแล้ว เราคนไทยไม่รู้สึกแปลกทั้งกลิ่นและรสเพราะเคยกินอยู่ ถึงจะจัดไปบ้างเกินไปบ้างหรือขาดเผ็ดขาดเปรี้ยวขาดหวานไปบ้าง

เราก็นั่งรอสักเหมือนได้กินอาหารอย่างที่บ้านเราซึ่งดูเหมือนจะเป็นความปรารถนาของเจ้าหน้าที่ต้อนรับทุกคนที่อยากให้เราได้อยู่สบายกินอร่อยเหมือนดังอยู่ในบ้านของตนเอง ถึงถึงแล้วก็อดขอบคุณมิได้ ผู้ที่ควรได้รับความขอบคุณจากข้าพเจ้ายิ่งกว่าใครก็คือคุณเผย์ ถ้ามัประจักษ์ของเรา ที่ไม่แต่จะทำงานหนักลำบาก แต่ยังคงเป็นธุระเกี่ยวกับกิจการต่างๆ รวมทั้งช่วยจับจองเวลาชนบนไคลงบนไค ซึ่งนับว่ามีน้ำใจอย่างน่าชื่นชมยิ่งนัก ทั้งยังเป็นความรอบคอบ เพราะถึงตัวเองจะอดเก่งกว่าช่วยตัวเองได้ แต่อาจพลาดพลั้งลงเมื่อใดก็ได้ ซึ่งก็จะเป็นการยุ่งยาก แต่ก็เกรงจะหัดไม่มีใครในคณะประสพกับอันตรายเป็นจกกระทั่งถึงวันไปเยี่ยมชมสถาบันชนชาติกลุ่มน้อย

สถาบันแห่งนี้เรียกขานหนานหมินตสุลวชยว่วน (Yun² Nan² Min² Tsu² Hsueh² Yuan⁴) คนที่นอกเสียง หยุนหนาน เป็นหยินหนาน เพราะออกเสียง อี ห่อปากไม่ถนัด ส่วน หมินตสุ เขาหมายถึงชนเผ่าต่างๆ ชื่อภาษาอังกฤษเขาใช้ว่า

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๔๒ วันที่ ๑๕ ม.ค.๒๕๒๕)

Yunnan Institute of Nationalities แต่เรียกกันว่า สถาบันชนชาติกลุ่มน้อยแห่งยูนนาน

ที่จริงสถาบันที่เราตั้งใจมาเยี่ยมชมอยู่นี้ ไม่ไกลกับโรงแรมที่พักมากนัก รถแล่นผ่านถนน ๒-๓ ถนนก็ถึงจุดหมาย ซึ่งเป็นตึกงามสง่าอยู่ในย่านนั้น อธิการบดีของสถาบันที่ขอจางจวินไปพร้อมกับคณะคอยต้อนรับอยู่แล้ว มีการจับมือทักทายและแนะนำบุคคลในคณะตามธรรมเนียม อธิการบดีได้แนะนำรองอธิการบดีที่รู้จักว่าเป็นเจ้าพ่อองค์สุดท้ายแห่งเขียงรุ้ง ขอเจ้าคำลือแต่ขอเงินในนามบัตรของท่านกลายเป็นคนแซ่ดาว ซอ ชวิซุน (เขียนตามแบบปักกิ่งเป็น Dao Shixun) ซึ่งไม่ใกล้เคียงกับชื่อไทยของท่านเลย นอกจากคำ ท้าว เป็น ดาวเท่านั้น นอกจากนั้นก็มีอาจารย์กับนักศึกษาชั้นสูงๆ ทั้งที่เป็นชาวไท ชาวจ้วง และชาวเขาบางกลุ่มออกมาต้อนรับ

อธิการบดีเชิญแขกเข้าไปนั่งในห้องรับแขกชั้นบน เมื่อจางจวินตั้งไว้ให้คนละที่แล้ว อธิการบดีก็บรรยายเกี่ยวกับกิจการและการดำเนินงานของสถาบันนับแต่ตั้งมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๔ ถึงปัจจุบัน และเรื่องราวที่เราทราบโดยละเอียดก็ทราบผ่านล่ามแต่ล่ามก็ว่ามากับคณะเราสบายดี ไม่ต้องแปลเรื่องยากๆ ทั้งเรื่องภาษาและการเรียนการสอนก็ถนัดอยู่แล้ว

สถาบันชนชาติกลุ่มน้อยจึงที่เรียก หมินฮุ่ยชวีย่วน (min² tsu² hsueh² yuan⁴) นั้น มีกระจายอยู่ตามที่ต่างๆ ๑๐ แห่งด้วยกัน ปัจจุบันที่ทางสปป.ลาวแห่งหนึ่งแล้ว ส่วนที่ปักกิ่งเป็นสถาบันกลางเรียก จิงหยางหมินฮุ่ยชวีย่วน (chung¹ yang¹ min² tsu² hsueh² yuan⁴) มีการสอนถึงปริญญาโท และผู้ศึกษาปริญญาโทจะต้องทำการวิจัยด้วย เขามีสำนักรวบรวมถึง ๕ สำนัก ได้แก่ สำนักวิจัยประวัติศาสตร์ชนชาติกลุ่มน้อย

ในด้านชาติพันธุ์วิทยา สำนักวิจัยภาษาชนชาติกลุ่มน้อย สำนักวิจัยเศรษฐศาสตร์ชนชาติกลุ่มน้อย สำนักวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมของชนชาติกลุ่มน้อย และสำนักที่ ๕ คือ สำนักวิจัยชาติที่เบ็ดในแง่วัฒนธรรมและเศรษฐศาสตร์

ส่วนที่คนหนึ่งเท่าที่ฟังจากล่ามดูเหมือนจะไม่ได้อ้างถึงสำนักวิจัย แต่ตำแหน่งของเจ้าคำลือที่ปรากฏในนามบัตร ใช้คำว่า Associate Researcher แห่ง Nationality Research Institute เพราะฉะนั้นเรื่องขอตำแหน่งต่างๆ บางทีก็เทียบให้ตรงกันได้ยาก แต่ถึงอย่างไรท่านคงจะต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการสอนและวิจัยภาษาต่างๆ ของชนชาติกลุ่มน้อยซึ่งมีสอนถึง ๖ ภาษาด้วยกัน ได้แก่ ภาษาไต ๒ ถิ่น คือ จิงหง (เขียงรุ้ง) กับ เตื่อหง กับภาษาชาวเขาเผ่า จิงโบ (กะถิ่น) ลีต (ลีซอ) หวา และ หย สองภาษานี้เพิ่งเปิดสอนในตนเอง ดูเหมือนจะเป็นภาควิชาการสอนภาษาในทำนองนั้นที่น่าสนใจอย่างยิ่งสำหรับพวกเรา

ท่านอธิการบดีพูดถึงจุดประสงค์ในการตั้งสถาบันชนชาติกลุ่มน้อยว่า เพื่อจะสร้างบุคลากรผู้จะไปทำงานเป็นเจ้าหน้าที่บริหารของรัฐปฏิบัติงานในเขตชนชาติกลุ่มน้อย และปรากฏว่าตลอดเวลา ๓๐ ปี สถาบันได้ผลิตนักศึกษาจบมาแล้วราว ๑๒,๐๐๐ คน ปัจจุบันมีนักศึกษา ๑,๕๐๐ คน ที่จริงทางการต้องการให้นักศึกษาที่เป็นชนชาติกลุ่มน้อยกลับไปยังบ้านเดิมของตน และสถาบันก็อยากให้นักศึกษาที่ได้รับ

คุณแม่ ล่ามประจำคณะของเรา ที่ริมฝั่งโขงหรือที่เขาเรียกแม่น้ำสานช้าง ขณะพักอยู่ที่เมืองเขียงรุ้ง

* ภาษาจีน ภาษาชนชาติกลุ่มน้อยซึ่ง
เปิดสอน ๖ ภาษาดังกล่าวแล้ว ภาษา
ต่างประเทศเปิดสอนเฉพาะภาษา
อังกฤษภาษาเดียว ประวัติศาสตร์
ทั่วไปและของชนชาติกลุ่มน้อย
รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์และ
บริหารธุรกิจ คณิตศาสตร์และ
ฟิสิกส์ อีกส่วนหนึ่งเป็นฝ่ายอบรม
เจ้าหน้าที่ทำงานอยู่ในเขตชนชาติ
กลุ่มน้อยให้มีความรู้สูงขึ้น และ
ส่วนที่สามเป็น ฝ่าย กวดวิชา
นักเรียนที่จบชั้นมัธยมแล้วยังเข้า
เรียนต่อไม่ได้ เพราะความรู้ของ
นักเรียนชนชาติกลุ่มน้อยมักจะอ่อน
กว่านักเรียนจีน

ในการคัดเลือกนักเรียนเข้า
ศึกษาในสถาบัน ต้องมีการสอบเข้า
แต่สถาบันจะพิจารณาผลเอง ถ้า
ชนชาติกลุ่มน้อยกลุ่มใดเป็นกลุ่ม
ลาหลังขงมตง ๕ แส่น หากสมัคร
มามักจะรับหมดใน เมื่อเป็นคน
แข็งแรง และทางบ้านดี ไม่มีปัญหา

ในการสอนวิชาต่างๆ สอนเป็น
ภาษาจีน แต่ถ้าสอนภาษาชนชาติ
กลุ่มน้อยกลุ่มใดก็พูดภาษากลุ่มนั้น
นักศึกษาพูดภาษาของกลุ่มตนได้
ในเมื่ออยู่ในพวกของตน เพราะ
นโยบายของรัฐบาลที่สำคัญจำเป็น
ต้องยึดถือคือเคารพประเพณีของ
ชนชาติกลุ่มน้อยแต่ละกลุ่ม มีการ
แต่งกายประจำชาติ โดยเฉพาะ
ในโอกาสสำคัญๆ เช่นในวันมา
ตรุษจีนเราเป็นต้น และเทศกาล
สำคัญเป็นเทศกาลคือ เทศกาล
สงกรานต์ของชาวไทย นักศึกษาไทย
ได้ช่วยกันจัดงาน และส่วนสำคัญ
ของงานก็คือการเล่นสาดน้ำกัน
อธิการบดีเล่าว่า ได้มีคนภายนอกมา
ร่วมเล่นด้วยอย่างสนุกสนาน และ

เล่นสาดน้ำกันจนน้ำหมดเกลี้ยง ไม่
มีเหลือน้ำดื่มแถม ในบ๊อไปจึงย้าย
ไปจัดที่ริมทะเลสาบจะได้ไม่มีปัญหา
เรื่องน้ำ หนังสือพิมพ์ที่ขึ้นถึงหวาน
เบา คือหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของ
คุนหมิง (ขึ้นถึง แปลว่า เมืองฤดู
ใบไม้ผลิ หมายถึงคุนหมิง) ได้นำ
ข่าวไปลง ผู้คนที่พากันตื่นตื่นมา
ร่วมงานกันมากมายเป็นเรือนแสน
รถติดอยู่ถึง ๖ ชั่วโมง และน้ำข้าว
สาลีแถมมีน้ำลูกเห็บขบยาเสียหาย
ไปไม่รู้เท่าไร บ่นจึงต้องมาจัดตั้งขบวน
ภายในสถาบันเอง ไม่กล้าลงข่าว
ในหนังสือพิมพ์ให้เป็นการเอิกเกริก
(ยังมีต่อ)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๔๓ วันที่ ๒๒ มี.ค. ๒๕๒๗)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสืมพันธุ์

คนไท-ไทย

เสร็จจากการบรรยาย เขาพาไปชมห้องนิทรรศการ ซึ่งจัดได้น่าดู ไม่แพ้ที่สถาบันชนชาติกลุ่มน้อยที่ปักกิ่ง เสียแต่ว่า เขาห้ามถ่ายรูปจึงไม่ได้รูปมา ที่น่าสนใจอย่างหนึ่งก็คือแผนผังตัวอักษรของชนชาติกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ทั้ง ๖ กลุ่ม อักษรไตทั้งสองต้นข้าพเจ้ายังไม่ได้ศึกษาคัดๆ แต่อักษรไตลงในหนังสือแบบเรียนที่เขาให้มาจากเชียงใหม่ ก็ยังดูไม่ตลอด เพราะยังไม่ได้เทียบกับแผนที่อดมา ยิ่งภาษาไตเหนือเขาใช้เครื่องหมายเสียงแปลกไปกว่าเดิม ยิ่งอ่านยาก เมื่อครั้งก่อนเขาใช้เครื่องหมายเสียงมีรูปร่างเหมือนอักษรโรมัน ไม่ได้ขีดตบแซงซ้ายตบขวาหรือจุดๆ อย่างที่ใช้ในปัจจุบัน จึงต้องขอให้เจ้าคำล้อท่านอ่านให้ฟังเฉพาะภาษาไต ซึ่งเป็นเรื่องง่ายสะดวกสำหรับท่าน แม้ภาษาไทยกรุงเทพฯ ท่านก็รู้ เราพูดภาษาไทยกับท่าน ท่านก็เข้าใจ แต่เวลาตอบ ท่านใช้ภาษาไตล้อ สงสัยว่าภาษาชาวเขาอีก ๔ กลุ่มที่สอนในสถาบันของท่าน ท่านต้องเรียนรู้ด้วยหรือไม่

ถึงตรงนั้น ต้องกลับไปกล่าวถึง

จิ้งข้างหมิ่นจู้ฉวยขวาน คือสถาบันชนชาติกลุ่มน้อยที่ปักกิ่ง เพื่อเปรียบเทียบกัน ดังที่กล่าวแล้วว่าสถาบันท่านนั้นมีอยู่ตามที่ต่างๆ ทั่วไปถึง ๓๐ แห่ง และที่ทุกหมิ่นก็ได้ตั้งขึ้นในปีเดียวกัน คือในพ.ศ. ๒๕๑๕ แต่สถาบันที่ปักกิ่งกว้างขวางใหญ่โตกว่ามาก เพราะมีนักศึกษาถึง ๓,๐๐๐ กว่าคน นักศึกษาเหล่านั้นเป็นชนชาติกลุ่มน้อยจากทั่วประเทศ ซึ่งมีทั้งหมด ๕๓ กลุ่ม (แต่ในหนังสือ The Cultural Palace of

Nationalities กล่าวว่า ๕๖ กลุ่ม ไม่ทราบว่าจะฟังผิดหรือจดผิด เพราะปรากฏว่า ผู้บรรยายให้ฟัง ที่ว่าเป็นอักษรเบรลล์ ก็น่าจะไม่ใช่ ควรเป็นเครื่อง เพราะในนามบัตรใช้ฝูขวานจ่าง ภาษาอังกฤษใช้ Vice-President) ส่วนอาจารย์มีราว ๘๐๐ คน แต่อาจารย์ที่เป็นชนชาติกลุ่มน้อยมีราวหนึ่งในสามเท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้ข้าพเจ้าคิดว่าน่าจะเป็นอย่างนั้น เพราะไม่อาจผลิตชนชาติกลุ่มน้อยให้จบการศึกษาขั้นปริญญาได้ทันการ

การเล่นสาดน้ำสงกรานต์ของชาวไทย

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๔๓ วันที่ ๒๖ ม.ค.๒๕๒๗)

ผู้คนคลาคล่ำอยู่ริมแม่น้ำในงานวันเร่วันสงกรานต์ (ภาษาไตคือเรียกสงกรานต์ว่า สังขาน แต่ภาษาไทเหนือเรียก สังคาน)

แม้ว่าภาษาไตคือ ผู้เชี่ยวชาญ
คืออาจารย์จ้างกันจนทำให้คนไต
ไม่ แต่เป็นชาวจีนที่ได้ไปเรียนอยู่ที่
เชียงรุ่งมาพักหนึ่ง จนสามารถใช้
ภาษาไตได้ทั้งอ่าน พูด เขียน ฟัง แต่
ทุกคนเป็นผู้เชี่ยวชาญก็ต่อเจ้าคำคือ
เพราะเป็นภาษาของตนเอง แต่
ภาษาเต๋อหง ท่านก็ใช้การได้ด้วย
คงต้องใช้เวลาศึกษานานพอสมควร
ทั้งตัวอักษร เครื่องหมายเสียงและ
ความหมาย เพราะมีอยู่มากมายที่
ความหมายต่างกัน จนกระทั่งถึงกับ
ไม่เข้าใจก็มี

ส่วนภาษาเต๋อหง ผู้สอนเป็น
ชาวไตทั้งสองแห่ง ทบกกังเป็นผู้ชาย
ทุกคนเป็นผู้หญิง เมื่อครั้งที่ได้พบ
อาจารย์ผู้ชายที่สอนภาษาเต๋อหง ณ
สถาบันชนชาติกลุ่มน้อยทบกกัง ใน
ครั้งนั้นข้าพเจ้าอดถามด้วยความข้อง
ใจไม่ได้ว่า ภาษาเต๋อหงนั้นเป็นภาษา
อะไร ของใดกลุ่มไหน คำ เต๋อหง

เป็นคำไทว่ากระไร เป็นคำถิ่นไหน
ข้าพเจ้าไม่เคยได้ยิน จึงนึกไม่ออกว่า
จีนเอาคำอะไรมาเรียก แต่พออาจารย์
ท่านนั้นบอกว่า คำ เต๋อหง เป็นคำ
ไตที่ออกเสียงเพี้ยนไปในภาษาจีน
ที่ตกคือ เต๋อ-ออง ได้อินเช่นนั้น
ข้าพเจ้าก็ร้องอ้อออกมาได้ ที่แท้
เต๋อหง ก็คือ ไตคัง เต๋อ-อคือไต
ในภาษาของเรานั่นเอง ส่วนคำ กง
นั้น รู้กันทั่วไปว่าคือแม่น้ำสาละวิน
แต่ เต๋อ-ออง หรือ ไตคัง นั้น
ไม่เคยได้ยิน เท่าที่เคยได้ยินเขา
เรียกกันในรัฐชานมีแต่ คักกั้ง
(ตะวันตกแม่น้ำสาละวิน) กับออกคั้ง
(ตะวันออกแม่น้ำสาละวิน) เมืองที่ถือ
เป็นคักกั้ง ได้แก่ เมืองเก็งค้ำ (เมือง
เซียงค้ำ) เมืองเก็งตอง (เมืองเซียง
ทอง) กับเมืองเป้ง และเมืองตงที่อาศัย
ใกล้เขตชายแดนชุนนาน ส่วนเมือง
ที่อยู่ออกคั้ง ก็ได้แก่ เมืองเก็งตง

(เมืองเซียงตง) เมืองเป้ง เมืองแลม ฉะนั้น
ที่เรียก เต๋อ-ออง หรือไตคังนั้นควร
จะเป็นเมืองใดอยู่ทางไหน อาจารย์
ท่านนั้นทรงอธิบายประวัติของสถาบัน
(ทบกกัง) ได้แนะนำข้อพึงเป็นดังนี้ว่า
คือ เมืองจีนเสียงได้บอกว่าเป็นเมือง
ของพวกไตเหนือ (ไตเหนือ) อย่างไร
เล่า ตัวท่านเองก็เป็นชาวไตเหนือ
มาจาก เมืองล่า

เมื่อทราบที่ท่านเป็นชาว
ไตเหนือ ข้าพเจ้าก็พุดกับท่านได้โดย
ไม่ต้องผ่านล่า ถามท่านว่าเมืองล่า
แถบเมืองจันด้า เช่นนั้นหรือ ขอ
เมืองแถบนั้นที่เรียก แปลหน้าพะ
เม้งไต (-หน้าฟ้าเมืองไท หมายถึง
เมืองไทแปดทิศ) ข้าพเจ้าพอจะจำ
ได้ว่า มีเม้งซอน เม้งต เม้งวน เม้ง
เจียง เม้งสา เม้งล่า เม้งเคอ เม้ง
เม้า ที่จริงมีมากกว่า ๘ เมืองเสียอีก

(อ่านต่อหน้า ๔๖)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา

(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๔๓ วันที่ ๒๒ ม.ค.๒๕๒๙)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๓๗)

จริงหรือไม่ ท่านรับคำว่าใช่ ข้าพเจ้าจึงถามถึงชื่อของท่านว่า เป็นชื่อจีนหรือ ส่วนชื่อเดิมหรือไม่ ถ้ามีชื่ออะไร

ท่านว่าชื่อ เม่งเจินเสียง นั้นเป็นชื่อจีน แต่ถ้าเขียนชื่อนั้นด้วยอักษรไทเหนือของท่านชื่อจะเป็นหมิงจงเสียง แล้วก็เขียนให้ดูทั้งอักษรจีนและอักษรไทเหนือ เป็นชื่อของตัวท่านเองกับชื่ออื่น หรือชื่อภาษา ส่วนชื่อใดของท่านคือ แสงหม่อง ขณะนั้นข้าพเจ้าถามไปถึงคำแนะนำชื่อที่บอกลำดับการเกิดอย่างของพวกพ่อก่อน จึงถามว่าใช่หรือไม่ อาจารย์แสงหม่องตอบว่า มี ตัวท่านเป็นลูกชายคนที่สามของครอบครัว คำแนะนำชื่อของท่านจึงต้องเป็นสาม จะเรียกชื่อเต็มๆ ต้องเรียกสามแสงหม่อง

孟景生 - หมิงจงเสียง

(孟景生) - กับเก๋-อ คัง(กับไททอง)

德生 - เก๋-อ คัง (อีกชื่อที่คนในหมู่บ้านอาววิน)

孟平 - แสงหม่อง

ชื่ออาจารย์แสงหม่อง เขียนเป็นอักษรไทเหนือกับอักษรจีน

ทุกคนพอได้เรื่องแก่น ผู้เชี่ยวชาญภาษาไททั้งสองท่านก็ได้พาเราไปชมหอสมุด หอสมุดของเขายู่อีกตึกหนึ่งห่างออกไป ที่แผนกภาษาไท เขามีหนังสือพิมพ์รายวันเป็นภาษาไทชื่อว่าส่งมาจากเชียงรุ่ง เมื่อเราแสดงความจำนงอยากได้ ก็ปรากฏว่าเขามีเฉพาะประจำวัน วันละฉบับ

เดียว จึงให้ไม่ได้ ไม่ได้ตามถึงบริการถ่ายเอกสาร เพราะเชื่อว่าเมื่อมาที่เชียงรุ่งอย่างไรเสียก็คงพอลาได้ แต่แล้วกลับล้มไม่ได้ตามพวกเจ้าหน้าที่ตัวเองก็เลยไม่เห็นว่ามีขายที่ไหน เขาเล่าถึงการทำพจนานุกรมภาษาไททั้งสองถิ่น เราต่างสนใจอยากเห็นอยากดูวิธีทำของเขา แต่อาจารย์ทั้งสองท่านกล่าวว่ายังไม่สำเร็จยังไม่เรียบร้อย ให้ดูไม่ได้ ประวัติชนชาติไท เขาก็บันทึกไว้ แต่ทั้งหมดคงทำเป็นภาษาจีน ต้องคอยให้แปลเป็นอังกฤษหรือไทย กว่าจะได้ใช้ก็คงกินเวลาอีกหลายปี

เมื่อไม่ได้เอกสารติดมือมา เราก็เลยขออัดเสียงท่านทั้งสองไว้ อาจารย์จางกิงจินพูดภาษาไทลื้อได้คล่องพอทีเดียว แม้ว่าเสียงคงจะเพี้ยนไปบ้าง ได้เทียบเสียงและเล่านิทานเรื่องหงส์สามตัว ภาษาไทลื้อยังพอฟังเข้าใจบ้าง ทั้งบังเอิญเป็นเรื่องราวเรื่องมาก่อนแล้ว จึงพอจะฟังรู้เรื่องบ้างตามสมควร แต่เมื่อถึงภาษาไทเหนือ เชื่อว่าห่วยๆ ไม่เคยคุ้น คงฟังเข้าใจยากหรืออาจจะไม่เข้าใจเลย ถ้าไม่รู้ภาษาไทยใหญ่อยู่บ้าง หรือไม่รูมาก่อนว่า ชาวไทเหนือออกเสียง น เป็น ด หลายคำด้วยกัน เช่น ป้าง เป็น ปล้าง หลงถ้าย (=ตา) ถ้าย คือคำ นัยที่หมายความว่ายายในภาษาไทยใหญ่ เสียดยที่ไม่ได้ขอให้อาจารย์สามแสงหม่องเล่านิทานให้ฟังบ้าง โดยเฉพาะเรื่องขุนสามลอที่อาจารย์ให้ดู มีแสดงไว้ในตู้ห้องสมุด นิทานเรื่องนี้ก็มีในนิทานไทใหญ่เป็นเรื่องทำนองดาวเดือนเจ็ด ที่จะเห็นดาว

สองดวงอยู่คนละฟากกับทางข้างเหนือ มีเรื่องราวดังที่เคยเล่าไว้แล้วในนิทานไทใหญ่ การเขียนและค้นคว้าเกี่ยวกับนิทานพื้นเมืองถือเป็นงานสำคัญอย่างหนึ่งของสถาบันชนชาติกลุ่มน้อยกลางที่ปักกิ่งด้วย

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมลา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๔๔ วันที่ ๒๔ ม.ค. ๒๕๒๓)

บรรจบ พันธุเมลา ภาษาสัมผัสพันธ์

คนไท-ไทย

มีเรื่องข้าพเจ้าอยากถาม
อาจารย์สามแสงหม่องอีกหลายเรื่อง
โดยเฉพาะเรื่องของคนไทเหนือ
แต่อาจารย์ก็อยู่ไกลบ้านนัก นานๆ
จึงจะได้กลับบ้านสักที ซึ่งก็ไม่ใช่ว่า
ไปได้ง่ายๆ อาจารย์บอกว่าถึงจะนั่ง
เครื่องบินจากปักกิ่งไปลงคนหมิง
ได้ ก็ยังต้องเดินทางอีกส่วน ไม่
ทราบด้วยพาหนะอะไรบ้างจึงจะถึง
เมืองลำปางเกิดของท่าน จาก
อาจารย์สามแสงหม่องมาครั้งนั้น
ข้าพเจ้าก็หวังจะได้พบชาวไทเหนือ
ทั่วไปในคนหมิงหรือเมืองแส เมือง
หนองแส ตามชื่อทคนไทเรียก แต่
แล้วก็หาได้พบไม่ ดังที่กล่าวแล้ว
ที่จริงอาจจะมีให้พบบ้าง แต่เมื่อ
เขาไม่ได้แต่งตัวแบบไทเหนือ และ
ไม่ได้พูดภาษาไทได้ขึ้น ก็ไม่มีทาง
จะทราบได้

อันที่จริงถึงแม้เขาจะสนับสนุน
ไทในยูนนานทั้งสองกลุ่ม ก็คือกลุ่ม
ไตลื้อกับกลุ่มไตเหนือ ภาษาก็มีให้
เรียนทั้งสองกลุ่ม แต่เวลาเขาพูดถึง
คนไทเขาใช้แต่ ไต คำเดียวเท่านั้น
ไม่ได้ระบุลงไปว่าเป็น ไต กลุ่มไหน
แม้การแต่งกาย ที่คนหมิงบรรดา
ผู้หญิงไตก็แต่งกายอย่างเดียวกัน

ก็แต่งแบบผู้หญิงไตลื้อในสิบสอง
ปันนา แต่บางทีก็คล้ายผู้หญิง
ไทใหญ่ในรัฐชานมากขึ้น เพราะ
ไม่ได้คาดเข็มขัดเงิน แต่นุ่งเหน็บ
เอาแบบเดียวกับผู้หญิงพม่า เสา
ก็ทำอย่างเดียวกัน ต่างกันที่เขา
ไม่ได้ใช้กระดุมคล้องอย่างกระดุม
จีนเหมือนเสื้อพม่า และดูเหมือน
จะเป็นชนชาติกลุ่มน้อยในยูนนาน
กลุ่มเดียวที่แต่งกายด้วยเครื่อง
แต่งกายประจำชาติตลอดเวลา ไม่
เฉพาะแต่เวลามีงานหรือมีโอกาส
พิเศษอย่างพวกชาวเขาเผ่าต่างๆ
และเขาคงเห็นการแต่งกายแบบนี้
สวยแปลกตา ชวนให้ชาวต่าง
ประเทศท่องเที่ยวหรืออย่างไรไม่ทราบ ใน
การโฆษณาโรงแรมหรือห้องอาหาร
ต่างๆ จึงต้องมีผู้หญิงไตแต่งกาย
แบบไตให้บริการอยู่ในภาพเสมอ
ซึ่งถึงแม้ภาพจะเล็ก แต่มองแวบ
เดียวก็จำได้ เพราะผู้หญิงชาวจีน
ทั่วไปนั่งกางเกง มีแต่หญิงไตเท่านั้น
ที่นั่งชันเข่ากรอมสัน เกล้ามวยมี
ดอกไม้แซม น่าเสียดายที่ทั้งที่มี
ดอกไม้สดงามตลอดทั้งปี แต่กลับ
ไปใช้ดอกไม้พลาสติกกันโดยมาก
คงเห็นเป็นความสะดวก น่าแปลก

หมอลา อาจารย์ผู้สอนภาษาไทเหนือ
ที่สถาบันชนชาติกลุ่มน้อยแห่งยูนนาน

นักศึกษาสาวชาวไทเหนือ เมืองซอน
แต่งกายอย่างชาวไตลื้อ

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๔๔ วันที่ ๒๕ ม.ค. ๒๕๒๓)

▲ สาวๆ เกล้ามวยแบบนั้นกันโดยมาก

◀ สาวไทในคุ้มหมิงแต่งกายอย่างชาวไตลื้อ ขณะทำหน้าที่

อย่างหนึ่งคือสาวไตเหล่านี้นักเล้ามวยไว้ข้างหลังแต่ยกสูงเหนือท้ายทอย ส่วนที่เชยรุง มักเกล้าตะแคงไปทางขวาแทบทุกคน เคยถามอ๊อเอี้ยวว่าทำไมจึงเกล้าเช่นนั้น อ๊อเอี้ยวตอบว่าเวลานอนมันสะดวกสบายไม่เจ็บหัว แสดงว่าเขาไม่ได้สยขยพมเวลานอน ด้วยเหตุดังนี้จึงไม่ค่อยมีใครรู้จักและพูดถึงชาวไตเหนือมากนัก พูดถึงแต่ชาวไตลื้อ จนถึงมีการจัดให้เดินทางไปเมืองเชยรุงได้ ซึ่งก็น่าจะมีการจัดให้คนต่างถิ่นได้ไปเยี่ยมเมืองต่างๆ ของชาวไตเหนือบ้าง เพราะเชื่อว่าถนนหนทางของเขา คงจะดีพอให้เดินทางไปมาได้โดยไม่ลำบากนัก ทั้งนี้เพราะมันักศึกษาชาวไตเหนือจากเมืองต่างๆ เหล่านี้มาเรียนที่สถาบันนี้ได้ ก็เชื่อว่าที่ยังขัดข้องอยู่เห็นจะเป็นเรื่องที่พกขงกว่าอน

นักศึกษาดไตเหนือที่มาต้อนรับคนหนึ่งบอกว่าตนมาจากเมืองซอน แต่เสียงที่เธอพูดคำ ซอน นั้นฟังแปลก เสียงเป็น ซวอน เช่นเดียว

กับที่ได้ยินอาจารย์สามแสงหมองเรียกกลองว่า กวอง และแปลกยิ่งกว่านั้นคือ นักศึกษาสาวผู้หนึ่งพูดอะไรข้าพเจ้าฟังไม่เข้าใจ เช่นเดียวกับที่เธอก็ไม่เข้าใจคำใดเหนือที่ข้าพเจ้าพูด ผู้บรรยายจึงต้องเป็นล่ามถามให้จนข้าพเจ้าใจแบ้วทภาษาไตเหนือที่ข้าพเจ้าเคยพูดอยู่นั้น เสียงผิดแปลกไปมากหรืออย่างไร แต่ทันใดนั้นได้มีอาจารย์ผู้หญิงเข้ามาพูดด้วยเอ๊ะ ฟังเรื่องนี้ นักศึกษาชาวเมืองซอน (เสียงจั่วของคำที่ลงท้ายมักเป็นเสียงเอก คำนี้จึงติดข้าพเจ้าเป็นเม็งซอน) เรียกหญิงนั้นว่าเหล่าซุร ซึ่งหมายความว่าอาจารย์ ข้าพเจ้าจึงถามว่าคำ เหล่าซุร นั้น ถ้าเรียกเป็นคำไตเหนือเรียกอย่างไร อาจารย์หญิงนั้นกล่าวว่า หมอ ข้าพเจ้าก็ว่าหมอ หมายถึงได้หลายอย่าง ถ้าใช้หมอกำเดียวจะเข้าใจหรือ เธอบอกว่าเรียก เต็มๆ ว่า หมอล้าย คำ หมอชาวไตเหนือคงใช้ความหมายต่างกับภาษาไตใหญ่ไปบ้าง หมอ ในภาษา

ไตใหญ่หมายความว่า ชำนิชำนาญ หมอแก้ววาม คือนักร้องหรือกวี หมอย่าคือหมอยา หมอหวิบ หรือ หมอหมิบ คือหมอบีบ-หมอนวด และหมอลัก หรือ หมอลักหมอล้าย คือผู้มีความรู้กว้างขวาง หรือผู้มี ความชำนาญในทางวรรณคดี หรือโคลงฉันทกาพย์กลอน แต่ไม่ได้ใช้หมายถึงผู้ชำนาญการหนังสือ ถึงเป็นครูอาจารย์ ได้อย่างชาวไตเหนือ

เป็นอันว่าข้าพเจ้ากับหมอหลายพูดกันรู้เรื่อง เลยได้คุยกันนานหน่อยได้เรื่องมาหลายเรื่อง เรื่องแรกคือชื่อเมืองที่อยู่ของชาวไตเหนือที่เรียกเต๋อคงนั้นมืซอจนกำกับ ต้องเป็นคนไตเหนือเองจึงจะรู้ว่า เมืองซอจันนั้นตรงกับชื่อได้ว่าอะไร เช่นซอ หมางซุร คือเม็งซอน และหิงเจียง คือ เมืองล่า(ล่า=นำหรือหน้า) มีแต่เม็งเม้า ที่จนเรียกได้ตามตัวจัน ออกเสียง เม็งเหม้า และ

(อ่านต่อหน้า ๕๖๓)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สกริสาร ฉบับ ๓๖/๔๔ วันที่ ๒๔ ม.ค. ๒๕๒๗)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๕)

ยังมี เมืองต่งหวาน ที่ชื่อไทเรียก วัน
เต็ง (=วันเต็ง) เมืองล้า กับ เมืองฮ้าย
ในสิบสองปันนาที่เรียก เมืองล้า กับ
เมืองฮ้าย ข้าพเจ้านักได้ตั้งชื่อ แม่น้ำ
แม่น้ำที่พม่าเรียกเขวตมหรือไม
ได้คำตอบว่าเรียก ห้วยหลี่ หรือ
ห้วยหลี่เจียง แล้วแต่คน และ
แม่น้ำคงหรือสาละวินนั้นจีนเรียก
หลี่เจียง (ยังมีชื่อแม่น้ำดำกับแม่น้ำ
แดง เห็นในแผนที่ว่า แม่น้ำดำเรียก
ป้าเปียนเหอ และแม่น้ำแดงเรียก
หยวนเจียง)

ต่อไปก็เป็นชื่อของหมอลายเอง
ความที่เป็นครุทำให้หมอลายค่อยๆ
อธิบายให้ข้าพเจ้าฟังทีละตอนว่า
ชื่อของเธอที่เรียก จีนยั่ววป๊อย
นั้นเป็นคำภาษาไต จีน เป็นชื่อ
สกุล ใช้คำจีน จีน ที่แปลว่า ทอง
ทองเพราะเธอเป็นชาวเมืองมา
ที่ เกอเฮิน (=เกรอเฮิน ไม่ใช่ครว
เรอ) หรือแซ่เป็น เฮินคา (=เรอ
ทอง) ถ้าใช้คำไทยชื่อเธอต้องขึ้นต้น
ด้วย คำ (-ทอง) ต่อไปเป็นคำจีน
ยั่วว ที่แปลว่า เล็ก คำสุดท้ายเป็น
คำไตว่า ป๊อย ที่หมายถึงงานรื่นเริง
งานฉลอง ที่เธอมีชื่อเช่นนั้นเพราะ
เธอเกิดในยามมีป๊อย ชื่อหมอลาย

เรียกเต็มๆจึงเป็น จีนยั่ววป๊อย
ถ้าเรียกเป็นคำไตควรเป็น คำอ่อน
ป๊อย

สาวน้อยนักศึกษาชาวเมือง
ขอนแก่นพากันลงพอจะตั้งสติได้
เมื่อถามชื่อจึงเข้าใจ บอกว่าชื่อ
ก้อยคะ ได้ยินคำ หยไม่ ต่อท้าย ไม่
มีเวลาถามว่าเป็นชื่อใดทั้งหมดหรือ
ข้างท้ายเป็นชื่อจีน เธอเป็นนักศึกษา
ปี ๔ คงไม่ค่อยได้พูดภาษาของตน
มากนักละกระมัง จึงพูดกันไม่ค่อย
รู้เรื่อง การพูดภาษารูเรื่องกันทำให้
บังเกิดไมตรีต่อกันอย่างคาดไม่ถึง
ดังเช่นหมอลายจีนยั่ววป๊อยกับ
ข้าพเจ้า ข้าพเจ้ารู้สึกเหมือนได้มา

๒๐๖ (๒๕๒๗)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สารสาร ฉบับ ๓๖/๔๕ วันที่ ๕ ก.พ.๒๕๓๑)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ

คนไท-ไทย

พูดกันได้เพียงนั้นก็ต้องยุติ เพราะหมอลายมีหน้าที่พาแขกชมสิ่งต่างๆ ที่จัดไว้ให้ชมในห้องนั้น ซึ่งมีทั้งเครื่องใช้ไม้สอยและเครื่องแต่งกายของชนชาติกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ และสิ่งหนึ่งซึ่งเขาปรารถนาจะอวดขงนัก ก็คือชุดแสดงชีวิตชาวบ้านชาวเมืองไคในอดีต รองอธิการบดีของสถาบันสั่งให้หมอลายไปเปิดไฟฟ้าที่ตู้ แสงไฟฟ้าทำให้เห็นชัดเจนเป็นตึกตึกบันปรคนตัวเล็กๆ กำลังทำงาน มีทั้งกำลังตึกนา ดาข้าว แยกฟัน มีบ้านใหญ่อันเป็นบ้านของเจ้าขุนมูลนาย หรือเจ้าผู้ครองที่เขารเรียกเขาเพียงลึงคังกล่าวไว้แต่ต้น ส่วนผู้ที่กำลังทำงานนั้นทำเพื่อความสุขสบายของเจ้านาย เขาว่านั่นละคือ ทาส เป็นอันดับนั้นแสดงระบบทาสในสมัยกระโน้นตลอดมาจนถึงสมัยปลดแอก ถ้าตัวอย่างไม่มีก็อะไร ก็ดูน่าสนใจดี นามไว้ให้เด็กได้ดูเล่นบ้าง เพราะช่วยให้เห็นชีวิตชาวบ้านได้ชัดเจนว่าเขามีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไรโดยไม่ต้องอธิบาย แต่ถ้าจะดูอย่างให้เห็นความยากแค้นล้าสมัยของผู้เป็นทาสที่ต้องทำงานหนักเพื่อให้เจ้านาย

ได้อยู่สบายแล้วละก็ ผู้ที่ที่เคยเป็นเจ้าเป็นนายมาก่อนคงจะสะท้อนใจบ้างไม่มากนักน้อย แต่ดูเจ้าคำลือกก็เห็นท้าวท้าวหน้าเฉยๆ อย่างปรกติธรรมดา จะเป็นเพราะท่านคิดว่าไม่เกี่ยวกับตัวท่าน หรือท่านจะลืมไปแล้วก็ไม่ทราบได้ว่าท่านเคยเป็นเจ้าผู้ครองนครเข็ญรัง แต่ท่านก็ได้ขอให้พวกเราดูภาพที่ติดข้างฝาภาพหนึ่ง เป็นภาพเก่า เห็นหน้าคนในภาพไม่ชัดเจน แต่รู้ว่าเป็นเจ้านายนั่งบนหลังช้าง มีทหารกองเกยรติยศยืนกระหนาบข้าง ท่านอธิบายว่านี่เป็นเจ้านายของท่าน ขณะนั้นอายุราว ๑๘-๑๙ ส่วนท้าวหน้าเป็นเด็กยังเล็กมาราว ๕-๖ ขวบซึ่งก่อนน้องชายสุดท้องของท่าน

อันที่จริงการที่รัฐบาลจีนได้กลับมาสนับสนุนชนชาติกลุ่มน้อยทั้งหลายในจีนให้ได้ว่าเรียนสูงๆ ถึงชั้นมหาวิทยาลัย ด้วยการตั้งสถาบันการศึกษาของชนชาติกลุ่มน้อยนั้นนับว่าเป็นสิ่งดีที่น่าชื่นชม ทำให้ชนชาติกลุ่มน้อยได้เยหน้าอำปากได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกับชนชาตินาน (จีน) พูดที่จริงแล้วถ้าหากแต่งตัวเหมือนกัน โดยเฉพาะ

พวกผู้หญิง จะดูยากจริงๆ ว่าใครเป็นชาวอะไร ไค ย่น หรือ ชาวเขาเผ่าอื่นๆ ดังภาพสาวไคลื้อ กับสาวชาวหลี่ ชาวไต้ง และจ้วง เพราะหน้าตาคล้ายคลึงกันทั้งนั้น แต่ไม่ว่าจะเป็นชนกลุ่มใด ถ้าหากได้อยู่ในชุมชนมาตั้งแต่ดั้งเดิม ย่อมจะต้องเผชิญชะตากรรมอย่างเดียวกันร่วมกันมา ถ้าอ่านตำนานและประวัติศาสตร์ของชุมชนตามหมู่บ้านทั่วไวจะเห็นว่าดินแดนชุมชนนั้นมีแต่ความลำเค็ญ ไม่ว่าชาวยุทธนจะปกครองกันเอง หรือชาวจีนเข้ามาปกครองบ้านเมืองที่เป็นชุมชนในบัจจุบันนี้ช่างหาความสงบไม่ได้เลย มีแต่การรบราฆ่าฟัน มีการแย่งอำนาจ มีการกบฏ ดังตัวเป็นใหญ่ครั้งแล้วครั้งเล่า เหตุเกิดจากชนชาติกลุ่มน้อยที่มากมายหลายเผ่าตนเอง เหตุที่ก่อความวุ่นวายมักเป็นเพราะไม่ชอบใจที่ถูกกดขี่ข่มเหงจากขุนนางข้าราชการที่ไม่ซื่อสัตย์สุจริต เมื่อได้รับความไม่เป็นธรรมก็ลุกฮือขึ้นต่อสู้ ถ้าสู้ไม่ได้ก็ถอยเข้าไปอยู่ในป่า ชนชาติกลุ่มน้อยเหล่านั้นไม่มีชื่อ ไค ปรากฏอยู่คำ ไค จึงไม่เป็นที่รู้จัก จะเป็นเพราะคนจีนผู้บันทึกเหตุการณ์แยกไม่ออก

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สัปดาห์ ฉบับ ๓๖/๔๕ วันที่ ๕ ก.พ. ๒๕๒๗)

ว่าใครเป็นไท ใครเป็นชาวเขา จึง
ไม่ได้ระบุชื่อ หรือยังไม่มี ความ
สัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในครั้งนั้น หรือ
บางทีในครั้งนั้นอาจจะใช้ชื่ออื่น

ชื่อที่จนเรียกคนไทมีต่างๆหลาย
ชื่อด้วยกัน แต่ก็ไม่มีความ (ชื่อ
นี้เพิ่งจะปรากฏเมื่อไม่นานมานี้เอง)
ชื่อที่รู้จักในสมัยก่อนนั้นได้แก่ ป้าอ
(pa¹ yi²) ป้าบ้าย (pa¹ pai³)
กับ บ้ายอ (pai³ yi²) พจนานุกรม
จีน-อังกฤษของเซอร์เบอร์ต เอ.โจลส์
อธิบายว่าป้าอ คือแคว้นไทหรือโลโล
ตรงเขตพรมแดนยูนนาน ส่วน
ป้าบ้าย นั้นเป็นชื่อของชนเผ่าไท
หรือโลโล คำป้า ทั้งสองคำนี้เป็น
คนละคำกัน เขียนอักษรจีนต่างกัน
และหมายถึงต่างกันด้วย ป้าคำแรกเป็น
ชื่อแคว้นหนึ่งในสมัยโบราณ มีอาณา
เขตกินไปถึงเสฉวนในปัจจุบัน คงเป็น
แห่งเดียวกับที่เรียกกันว่า แคว้นป้า
ส่วน ป้า คำหลังแปลว่า แปร ป้า คำ
แรกต่อด้วย อ อ แปลว่าชนป่าเถื่อน
เช่นเดียวกับคำ หมาน (man²) บาง
ที่ยังใช้คู่กันเป็น หมานอ ซึ่งหมายถึง

ถึงชนป่าเถื่อนที่อยู่ทางตอนใต้ นำ
แปลกที่เขาต้องเอาคำโลโล (จีน
ออกเสียงหลัวหลัว บางทีก็เรียก
กว้อหลัว) มาต่อท้ายทำให้เห็นว่าไท
กับโลโลเป็นพวกเดียวกัน ถ้าคำ
อธิบายของ หลัวหลัว แล้วเขาก็อธิบาย
ว่าคือชนป่าเถื่อนชาวเขาอยู่ในเสฉวน
และยูนนาน (ที่จริงในที่เบตก็มีมาก
ทั้งนี้จากคำบอกเล่าของชาวไทเบต
เอง) จึงจะเป็นชนพวกเดียวกันไป
ไม่ได้ ทั้งคำ ป้าบ้าย ที่หมายถึง
แปรร้อย ก็ว่าคือชนเผ่าไทหรือโลโล
อีก มีแต่คำ บ้ายอ เท่านั้นที่ระบุชัด
ลงไปว่าหมายถึงชาวไทกลุ่มต่างๆ
เขาใช้คำ Shan tribes แสดงแจ้ง
ชัดว่ามีหลายกลุ่ม คำ บ้าย ที่หมาย
ว่าร้อยของเขา ก็บอกให้รู้ว่า มากมาย
อย่างคำ เหลาบายซัง (lao² pai³
hsing⁴) ซึ่งคือคนร้อยแซ่กัน เขา
ก็หมายได้ว่า ประชาชนพลเมือง
เพราะถือว่าคนจีนทั้งหมดมีเพียง
ร้อยแซ่เท่านั้น คนร้อยแซ่จึงหมายถึง
ว่าคนทั้งปวง

ถ้าลองมาพิจารณาความหมาย
ของชื่อที่เรียกคนไทตามคำบอกเล่า

ของชาวไทมา จะเห็นเค้าเงื่อนว่า
เหตุใดจึงใช้คำ ป้า นำหน้าชื่อเผ่า
ไม่ว่าจะเป็น ป้าอ หรือ ป้าบ้าย ที่
หมายความว่าแปรร้อย ชนเจตพิง เจ้า
เมียวซาแห่งเจ้าล้านที่ข้าพเจ้าได้ไป
พำนักอยู่ที่บ้านท่าน ได้บอกว่า จีน
เรียกคนไทว่า ป้าหยี่สู (su คงเป็น
คำเดียวกับ จู (tsu²) ที่แปลว่าเผ่า)
หรือ ป้าหยี่ คือชาวเดือนแปด (ได้
กล่าวไว้แล้วใน 'ไปสอบคำไทย') ได้
แบ่งเป็น ๒ พวกคือ ชัยป้าหยี่ หมายถึง
ถึง ไตนา ที่อยู่พื้นเมืองแซ่ (-จีน)
ลงมา คือไตเตอ-อ (-ไทไต) หรือ
ไตมา กับ ขานป้าหยี่ หมายถึง
ไตเหินอ (ไทเหินอ) คือไตที่อยู่
เหนือหรือที่อยู่ในยูนนานปัจจุบัน
การที่จีนเรียกคนไทว่า ป้า นั้น
เพราะป้า ใน ป้าบ้าย (=แปรร้อย)
มีความหมายว่าแปร ตรงกับคำ แปร
ในภาษาไทเมว ที่หมายถึงทั้งจำนวน
แปร กับ โล่ขับ โดยเฉพาะเมื่อใช้
กับคำ ห้อ ที่หมายความว่า ขับ (ภาษาไทใน
รัฐชานออกเสียง แบ็ด หมายถึงทั้ง
(อ่านต่อหน้า ๑๐๗)

จากซ้ายไปขวา - สาวชาวจ้วง ที่ถือเป็นชาวไทกลุ่มหนึ่ง - สาวชาวลื้อ - สาวชาวหลี่ ซึ่งภาษายูในสาขาจ้วง-ไต
สาวชาวไต ที่นักภาษาศาสตร์จีนกล่าวว่า ภาษายูในสาขานี้เกี่ยวกับจ้วง

(ภาพจากหนังสือ The Cultural Palace of Nationalities)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๔๕ วันที่ ๕ ก.พ. ๒๕๒๓)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๗)

หรือแยก ผัวเมียแบดกันคือห่าจาก
กัน ทั้งกัน) แสดงว่า แห่หื้อแปล
กันไต้มา ก็จิ้นขับไล่คนไต้มาให้
พื้นดินแดนของตน ไม่แต่เพียงนั้น
ยังมีการยิงปืน แสดงว่าได้ขับไล่คน
ไต้ลงมาข้างล่างหมด ในเลนสาม
เหม่อ-ฮวนหนึ่ง คือเดือนสามซนคำ
หนึ่ง ซึ่งชาวไต้มาจะทำข้าวซอยกับ
ข้าวปลูก (ข้าวเหนียวหนึ่งตำกับงา ทำ
เป็นแผ่นกลมๆ) แจกกันในงาน
ปอยนั้น (ยังมีต่อ)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๔๖ วันที่ ๑๓ ก.พ. ๒๕๒๙)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ

คนไท-ไทย

เรื่องยังขึ้นขั้วโลกนี้ดังกล่าว
แล้วนั้น ไปได้เห็นในประวัติศาสตร์
ขุนนาง และทางไมตรีกับจีน ของ
เอมิล โรเชร์ (แปลเป็นภาษาฝรั่งเศส
จากเอกสารประวัติศาสตร์ของจีน
และกรมศิลปากรได้ให้หัวหน้าแผนก
แปลกองวรรณคดีและประวัติ
ศาสตร์แปลขึ้นไว้ พิมพ์อยู่ใน
ประชุมพงศาวดาร เล่ม ๔๔) ปรากฏ
ว่ามีข้อความทำนองเดียวกันคือ

“นับแต่เริ่มมาทุกๆปี ก่อตั้งแต่
คราวที่งานมหกรรมครั้งใหญ่ของ
แคว้นตาล ซึ่งเริ่มในวันที่๑๖เดือน
สาม ตัวแม่ทัพใหญ่จะมาทำพิธี
สวดมนต์ทวดัน ระหว่างนั้นทหาร
ยังขึ้นหลายกระบอบออกพร้อมกัน
หันกระบอบบนออกทางด้านนอก
เพื่อบ้องกันมิให้ดวงวิญญาณของ
เจ้าชายขาวเข้ามาขยุงชาวเมือง
ให้เป็นกบฏ”

เจ้าชายขาวเป็นใคร เหตุใดจึง
กลัวเจ้าชายขาวจะมายุงชาวเมือง
ให้เป็นกบฏ ผู้เขียนกล่าวว่า เจ้าชาย
ขาว นั้นชื่อเต็มคือ ขาวขาว เป็น
โอรสองค์ที่สามเป็นองค์สุดท้องของ
ผู้สถาปนาราชวงศ์ไซจื่อ (Sai-tze)

ซึ่งเป็นตระกูลอินเดีย และมีหมาย
เหตุว่า “ภายหลังสองหรือสามปีจาก
ที่ได้เสด็จไปประทับในชนบท พระ
บิดาของเจ้าชายทั้งสามองค์ (เจ้าชาย
ม้าทอง เจ้าชายแม่ไก่หยกกับเจ้าชาย
ขาวขาว) ก็มาประทับในราชอาณา
จักรอินเดียของพระองค์ ครั้นเวลา
ต่อมาทรงมีความปรารถนาจะได้พบ
พระโอรส จึงส่งพระขนิษฐา พร้อม
ด้วยข้าราชการบริวาร ผู้ติดตามไปยัง
ขุนนาง เพื่อจัดการนำพระโอรสทั้ง
สามกลับกลับมา---โอรสทั้งสามองค์
สนพระชนม์ที่ขุนนาง” ความสำคัญ
ในตอนนั้นบ่งให้เห็นว่าผู้ตั้งวงศ์
กษัตริย์ครองขุนนางผู้หนึ่งนั้นมีเชื้อ
สายอินเดีย และมีความเชื่อไปว่า
“เจ้าชายขาวเป็นพระนามที่รู้จักกัน
ดีที่สุด พระองค์เป็นเทพเคารพสักการะ
ในหมู่ข้าราชการบริวาร เราจะพบ
อนุสาวรีย์สร้างขึ้นเป็นอนุสรณ์แด่
เจ้าชายองค์นี้ในดินแดนของตาล
ข้าราชการผู้ใหญ่แห่งแคว้นตาล
หลายท่านให้คำอธิบายว่า ตำแหน่ง
ของเจ้าชายขาวนั้นอยู่ตรงถนนใหญ่
ในตัวเมืองปัจจุบัน ชาวมุสลิมเคารพ
โบราณสถานแห่งนี้มาก แต่หลังจาก
ตูอวันเสี้ยว (Tou-ouen-siou) พ่าย

แพ้และเสียบ้านเมืองแก่ฝ่ายพระจักร
พรรดิแล้ว เซ็นยูยিং (Tsen-Yu
Ying) อุปราชขุนนางก็ส่งให้รือ
ชาวกดำนก่อก่อกออก แล้วให้ส่วนอิฐ
ปูนทำรือออกนั้นสร้างศาลขงจื่อขนาด
ใหญ่ตรงที่เดียวกัน”

และคงเป็นเพราะเหตุที่เจ้าชาย
ขาวเป็นพี่รักของคนในขุนนาง แม้
ชาวมุสลิมก็ยังเคารพ โบราณสถาน
อันเนื่องด้วยเจ้าชายขาวขาวดังกล่าว
ข้างต้นละกระมัง เหตุนี้เองจึงต้อง
ยังขึ้นขั้วไว้ด้วยญาณเจ้าชายมิให้
เข้ามาขยุงชาวเมืองให้เป็นกบฏ ถ้า
จะถามว่า เป็นกบฏต่อผู้ใด ก็คง
เป็นกบฏต่อชาวจีนที่มขยุงชนแ่ง
ชนพื้นเมือง และได้เข้ามาขยุงครอง
ขุนนาง และผู้ครองขุนนางเดิม
ดังพระบิดาของเจ้าชายขาวขาวเป็น
ผู้หนึ่งที่ตั้งเชื้อสายจากอินเดีย นับ
ได้ว่าเป็นคนละเชื้อชาติกัน ทั้ง
ประวัติศาสตร์ขุนนางก็ยังมี
กล่าวถึงต้นตระกูลเดิมของเจ้าผู้
ปกครองขุนนางว่า คือยี่เจียว
(yih tcheou) ต่อมาทรงมีพระนาม
ว่า อาฮู (Ah-yu) นั้น เป็นผู้สืบ
เชื้อสายต่อจากพระเจ้าอโศกแห่ง
อินเดีย เรียกเป็นจีนว่า มงจี้ กษัตริย์

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๔๖ วันที่ ๑๒ ก.พ. ๒๕๒๓)

ภาพอักษรของชนชาติกลุ่มน้อยเผ่าต่าง ๆ

沒有共產黨就沒有新中國

畢東陽字叔子，自號曰西園，又自號曰...

(规范条文)

ပြတိုက်၌ နေထိုင်ပါ။

(西以版納老條文) ยักขรไคลล

[illegible]

(选宏德文) อักษรไทยเหนือ

Bous mie Gunçandan, coute

Бонз миэ Сунгук моэ.

(壯文)

Gungchandang n nga yang go

Junggo mung nnan n nga ai.

(景頗人)

住在白雲圍繞的山村里。

來喝小酌的清泉吧！

五區有連合會

今世若乃如之

(纳西族哥巴文)

1. 纳西族东巴文

จากบทความเรื่อง "ภาษาและอักษรของชนชาติ
เผ่าต่าง ๆ ในประเทศจีน" ของจางกิงจิ้น

ในราชวงศ์มุก (มกช) ส่วนราชินี
ของกษัตริย์อยู่เป็นชาวพื้นเมืองของ
แคว้นแคว้นที่เรียกกันว่าขุนนาน ไป
ให้ หรือไท ทั้งยังกล่าวต่อไปว่า
“ตระกูลเหล่านี้อาจจะยังมีอยู่
สืบลูกสืบหลานอยู่ในส่วนหนึ่งของ
ขุนนาน และประเทศลาวทางประเทศ
และในภาคเหนือของดงเกย์ และ
ดินแดนตอนหุบดงสมบูรณทางฝั่ง
ซ้ายของแม่น้ำโขง” เป็นอันว่าชาว
อินเดียได้มาร่วมเชื้อชาติกับชน
พื้นเมืองปกครองขุนนาน ซึ่งนับเป็น
เรื่องมาสนเท่ห์ในข้อเท็จจริงยิ่งนัก

อนึ่งข้อ ข้าวขาว นั้นก็น่า
สะกดใจ เพราะชาวฟ้าแก่ในอัสสัม

กล่าวว่าพวกเขาสืบเชื้อสายมาจาก
พวกไตแห่งอาณาจักรเมาท์เรย์กซอ
ว่า เม่งเข้าขามัวโหลง แต่ชาว
ไตเม่ากลับเรียกบ้านเมืองของตนว่า
เม่งหมอกขาวเม้าโหลง เขาอธิบาย
ต่างกันคือ ทเรียกเข้าขาว ก็เป็นเพราะ
ขาวของเขาาม ทั้งขาวทั้งหวาน
อย่างทเลองล่อกัน ดังปรากฏในคำ
ทำขวัญข้าวที่เขาเรียก ถ้าชวนเข้า
ตอนหนึ่งว่า ขอนเข้าเจ้มเหม่อเข้า
ขามัวโหลง มาเข้าส่อไหนต้น
ไหน (-ขวัญข้าวตั้งแต่เมื่อข้าวขาว
เม้าโหลงมาเข้าตรงนั้นทางนั้น) ส่วน
ที่ชาวไตเม่าเรียกเมืองหมอกขาวนั้น
ก็เพราะเขาว่าบ้านเมืองเขามัวแต่
หมอกขาวกลุ้มอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะ
ในฤดูหนาว เมื่อเป็นเช่นนั้น
จะเป็นไปได้หรือไม่ที่ขอ ชาวขาว
ของเจ้าชายดังกล่าวนั้นจะมีความ
สัมพันธ์กับคำ เม้าโหลง อย่างที่ชาว
พม่าเรียก แสดงว่าสืบเชื้อสายมา
จากชาวไตเม่า หรือไตแห่งอาณาจักร
เมาท์เรย์กซอ ซึ่งอาจจะมิได้กลุ้มอยู่
ปะปนกัน อาจจะไม่ใช่อย่างที่เคยคิด
โรเซิร์กล่าวไว้ว่า “ชาวขาว พระนาม
ของโอรสองค์สุดท้ายต้องเป็น
สัญลักษณ์ของการเลิखชั่วด้วยขาว
เพื่อการปฏิบัติตามหลักธรรมของ
พุทธศาสนา” แต่อย่างไรก็ตามที่
กล่าวถึงชื่อนกเพราะมีเรื่องคล้ายคลึง
กับเทพในไทลื้ออื่น คือเรื่องการยิง
บันขบโลกกับขอขาวขาว เรื่องเชอชาติ
ของผู้ปกครองแคว้นยูนนานแต่เดิม
กับชนพื้นเมืองที่เป็นเผ่าต่างๆ กับ
การปกครองของจีนที่มาขัดข้อง
ยูนนาน อันเป็นเหตุให้เกิดรบราฆ่า

พันกัน ไม่มีเวลาสงบสันติและเลิก
พยายามแก้ไขแค้นชิงชังกัน (ทั้งนี้
ตามที่กล่าวในประวัติศาสตร์ขุนนาง
ของเอมิล โรเจอร์)

แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังเป็นที่น่า
นิยมยินดีที่ไม่ว่าชนชาติกลุ่มน้อยเผ่า
ต่าง ๆ เผ่าใดในยูนนานจะประสบ
ชะตากรรมอย่างไร ทุกข์หรือสุข
สงบเรียบร้อยหรือระส่ำระสาย เขา
ก็สามารถรักษาภาษาของเขาไว้ได้
ทั้งบางภาษา (รวมแล้วมีถึง ๔๘
ภาษา) ยังมีอักษรของตนเองใช้อก
ด้วย บางภาษามีใช้มานานแล้ว
ดังที่อาจารย์จางกั๊จกั๊แห่งสถาบัน
การศึกษาชนชาติกลุ่มน้อยกลาง
ปักกิ่ง ได้กล่าวไว้ในบทความ
“ภาษาและอักษรของชนชาติต่าง ๆ
ในประเทศจีน” (ผู้แปลเป็นไทยคือ
คุณเผี้ยเสี่ยววูย) ว่าภาษาไตล่อและ
ไตเหอนมีใช้ตั้งแต่ ๖๐๐-๗๐๐ ปีขึ้นไป
ภาษาไตในยูนนานไม่ได้มีแต่ภาษา
ไตล่อ กับ ไตเหอน (ผู้เขียนเรียก
ไตล่า) แต่ยังมี ไตเต้อ-อ คือไตได้
หมายถึงไทใหญ่ในรัฐชาน (แต่
อาจารย์จางกั๊จกั๊เรียกไตป๋อง) กับ
ไตตื้อน ซึ่งอยู่ในอำเภอจีนผิงไถ่
เวียดนาม คำ ไตตื้อน คือไทขาว
คำ ตื้อน แปลว่าขาวในภาษาของเขา
แต่อักษรของไตทั้งสองกลุ่มหลังนี้
คือไตเต้อ-อ กับไตตื้อน ไม่มีสอนใน
สถาบันชนชาติกลุ่มน้อยทั้งหกหมื่น
และทั้งปักกิ่ง จึงไม่เป็นที่รู้จัก และ
ปรากฏในแผ่นภาพข้างต้น

(ยัง มี ต่อ)

กลาดเกลื่อน ลำดับภาพคราวที่แล้ว
จากซ้ายไปขวาเป็นดังนี้คือ ๑.จิ้ง ๒.ไก่อ
๓.โตลื้อ ๔.หูลี

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(ตีพิมพ์ ฉบับ ๓๖/๔๙ วันที่ ๑๔ ก.พ.๒๕๒๙)

บรรจบ พันธุเมธา

ภาษาสัมพันธ

คนไท-ไทย

แต่ถึงอย่างไรการที่ทางการ
รัฐบาลจีนได้เป็นธุระจัดการปรับปรุง
อักษรของชนชาติกลุ่มน้อยให้ใช้
สะดวกขึ้น อย่างอักษรไตลื้อกับไต
เห่นอนั้น นับเป็นเรื่องน่าขอบคุณ
มิฉะนั้นแล้วเขาคงไม่มีทางทำอะไร
เกี่ยวกับภาษาของเขาได้ เพราะจะต้อง
มีปัญหาเกี่ยวกับที่เขาคู่กับตัวหนังสือ
แบบเก่า แต่เมื่อรัฐบาลตัดสินใจ
อย่างนี้ ก็เหมือนหมดปัญหา เรื่อง
ราวเกี่ยวกับการนี้มีปรากฏในบท
ความเรื่อง “ภาษาและอักษรของ
ชนชาติต่างๆในประเทศจีน” ของ
อาจารย์จ้างกิ่งจิ้น และคุณเผย์เสี่ยว
รุ่ยเป็นผู้แปลดังกล่าวแล้ว ความว่า

“หลังจากประเทศจีนใหม่
สถาปนาขึ้นเป็นต้นมา เพื่อที่จะ
ปฏิบัติตามนโยบายของพรรคที่ให้
ชนชาติต่างๆ มีความเสมอภาคและ
สามัคคีพัฒนากิจการวัฒนธรรม การ
ศึกษาของชนชาติส่วนน้อย...พรรค
และรัฐบาลก็พยายามอบรมผู้ปฏิบัติ
งานด้านภาษาของชนชาติต่างๆ และ
ได้ตั้งองค์การภาษาของชนชาติ

ส่วนน้อยต่างๆ พร้อมกันนั้นยังได้
ดำเนินงานสำรวจและค้นคว้าภาษา
ถิ่นนานาใหญ่ ทำการปรับปรุงตัว
อักษรไตลื้อ ตัวอักษรไตล้า ซึ่งใช้
กันค่อนข้างแพร่หลาย (ปัจจุบัน
เรียกว่า ตัวอักษรไตสิบสองปันนา
กับตัวอักษรไตเต๋อ-ออง)” ---

การปรับปรุงสำคัญสำหรับ
อักษรไตเต๋อ-ออง หรือไตเห่นอ
ก็คือ กำหนดเครื่องหมาย
วรรณยุกต์กำกับเสียงสูงต่ำ ที่เรียก
เฉาเสง ในภาษาไตเห่นอ (และ
หมายเสง ในภาษาไตใหญ่) ทำให้
อ่านได้สะดวกสบายขึ้น ที่จริงถ้านำ
อักษรไตเห่นอมาพิจารณาเปรียบ
เทียบ ตั้งแต่แบบดั้งเดิมเทียบกับ
แบบปรับปรุง จะเห็นว่ายากจะคิด
กัน ก็จะเห็นว่า ถึงแม้อักษรไต
เห่นอจะมีส่วนคล้ายกับอักษรไทใหญ่
แต่การเขียนลากเส้นยาวกว่า ดังที่
เรียก ลักไต้ย้าว คือตัวหนังสือตัว
ยาว ต่างกับ ลักไต้มีน คือตัว
หนังสือตัวกลมของอักษรไทใหญ่
มีอักษรบางตัวเขียนต่างไปบ้าง แต่

ที่สำคัญคือวิธีเขียนก็ตาม ลายมือของ
คนเขียนแต่ละคนก็ตาม ทำให้ตัว
หนังสือแบบอ่านยากแสนยาก ถ้า
ได้อ่านเสมอๆก็พอจะชินตา แต่ถ้า
นานๆอ่านสักครั้งก็ถึงกับงงเป็นวันๆ
ทีเดียว กว่าที่จะฟันความจำขึ้นมา
ได้ ยังไม่มีความหมายเสีย ก็น่า
อ่านยากหนักขึ้นไปอีก แม้ว่าจะมี
เครื่องหมายตัวสะกดที่เขียนเครื่องหมายรูป C บนตัวสะกด ทำให้แยก
คำง่ายก็ตาม ก็ยังอ่านยาก เข้าใจ
ยาก อันที่จริงข้าพเจ้าได้เคยเรียนรู้
วิธีอ่านเขียนของตัวอักษรไตเห่นอ
มาก่อนแล้วทั้งที่เจ้านายและมิตรจินา
นายขาววันเต๊ะ (คือแม่ขวัญเทชะ)
ที่เป็นชาวเมืองซอนได้สอนไว้ให้
เป็นอันมาก ขณะที่สอนเรื่องว่า
วันก็ (ที่ชาวไตเห่นอแปลจากจีน)
อยู่นับเป็นเดือน ทั้งยังเรียนเรื่อง
เวสตันตะหว่า (เวสตันตรชาดก)
กับครุชาวไตเมา ภาษาไตเมาใช้
อักษรตัวยาว (ลักไต้ย้าว) เช่นเดียว
กัน แต่เวลาบัดนั้นจนบัดนี้ก็เกือบ
๓๐ ปี เพิ่งจะได้นำมาอ่านดูอีกที

เรื่อง คนไทย-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สครีสาร ฉบับ ๓๖/๔๗ วันที่ ๑๕ ก.พ.๒๕๒๗)

ก็เมื่อเขียน เรื่องคนไทย-ไทย (ใน
สครีสาร ปี ๓๔ พ.ศ. ๒๕๒๔)
และเพื่อเทียบให้เห็นจึงจะนำอักษร
แบบเก่ามาลงไว้ เขานำอักษรแบบ
เก่ามาใช้เขียนชื่อเรื่องที่หน้าปก
ก็มี อักษรแบบเก่าเลยกลายเป็น
อักษรแปลกสวยงามสำหรับคนใน
ปัจจุบัน

อักษรไตเหนือแบบเก่า (แต่ใช้เครื่อง
หมายเสียงแบบใหม่ด้วย) เขานำมาเขียน
ชื่อเรื่องท่มีชื่อว่า "ชนแห่งถิ่น" จึงคือ
(=ละครไทย)

• **อักษรไตเหนือแบบเก่า**
• **อักษรไตเหนือแบบใหม่**

อักษรไตเหนือแบบเก่า มีเครื่องหมาย
ตัวสะกดอยู่ที่พยัญชนะท้ายคำ ออกได้ดังนี้
ก็อักษรไต (-ตั้ง) ผืนหน้ง (-คนรัก
ตั้งผืนหน้ง) ก็อักษรไต (-ตั้ง) ผืนสาค
(=คนยังตั้งผืนสาค)

ส่วนอักษรไตเหนือยุคต่อมา
หลังจากสมัยปลดแอก ได้มีการ
เปลี่ยนแปลงรูปอักษรมารูป และ
เขียนรูปสระเป็นเส้นตรงขึ้น ดังเช่น
เครื่องหมายเสียงเออ-อ แทนที่จะ
เขียนเป็นตัวอักษรซึ่งมีอักษรอยู่ตัว
เดียวในคำนั้นๆ เช่น **เออ-อ**
(=ใคร) **เออ-อ** (=ใคร) เขา
เขียนเป็นเส้นตรง แบบเดิมโค้ง
ตรงหัวบ้างเป็นรูป **๗** แต่ปัจจุบัน
หัวก็เป็นเส้นตรง **๗** ดังนี้

แต่เครื่องหมายเสียงสูงต่ำนั้น
ได้มีการปรับปรุงถึง ๒ ครั้งสำหรับ

อักษรไตเหนือ ที่ปรับปรุงครั้งแรก
เมื่อนานมาแล้วราว ๓๐ ปี มีลักษณะ
ต่างกับที่ปรับปรุงใหม่ดังที่ใช้ใน
ปัจจุบันนี้ คือที่ปรับปรุงครั้งแรกใช้
อักษรโรมันหรือที่ดัดแปลงมาคล้าย
ของไตคือ ดังภาพ

๐๐๐๐ ๗๗๗๗

1 2 3 4 5 6
n e a ๗ c
๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗

ส่วนที่ใช้อยู่ปัจจุบันใช้เครื่องหมายดังนี้
เขียนไว้บนตัวสะกดหรือหลังสระถ้า
ไม่มีตัวสะกดดังนี้คือ

๗ ๗ ๗ ๗ ๗ ๗

เขาเสียงแบบปัจจุบันใส่หลังสระอา
ออกเสียง กา ก้า ก่า ก๊ะ ก๋า

เสียง ๑ ไม่ใช่เครื่องหมาย ตรงกับ
เสียงสามัญของเรา เช่น
๗๗๗๗ บักย (=บักลาย)
แต่คำที่ตรงกับเสียงโทของ
เรา เขาไม่ใช่เครื่องหมาย
โดยถือเป็นเสียง ๑ ก็มี เช่น
๗๗ เมอ (เมอ) **๗๗** -ยา
-ยา

เสียง ๒ ใช้เครื่องหมาย **๗๗** ตรงกับ
เสียงตรีของเรา แต่เทียบ
กับคำไทยจะเป็นคำที่มีเสียง
สามัญสำหรับพยัญชนะต่ำ
ทั้งเดี่ยวและคู่ เช่น **๗๗**
๗๗ (-เรา) **๗๗** ๗๗ ๗๗
ได้ (-หนังสือไทย)

เสียง ๓ ใช้เครื่องหมาย **๗๗๗** ตรงกับ
เสียงเอกของเรา เช่น **๗๗๗**
-โกน **๗๗๗** -อยู่

เสียง ๔ ใช้เครื่องหมาย **๗๗๗๗** ตรงกับ
เสียงโทของเรา เช่น **๗๗๗๗**
-ต้น **๗๗๗๗** ม่าน (=บ้าน)

เสียง ๕ ใช้เครื่องหมาย **๗๗๗๗๗** ตรงกับ
เสียงโทสั้น เป็นคำที่เป็น
เสียงตรีในภาษาของเรา
เช่น **๗๗๗๗๗** ไม่ (=ไม่) **๗๗๗๗๗**
-ห้อง (ห้อง)

เสียง ๖ ใช้เครื่องหมาย **๗๗๗๗๗๗** ตรงกับ
เสียงจัตวาของเรา เช่น
๗๗๗๗๗๗ -แสง **๗๗๗๗๗๗** -โหม
=หมอลือคร (เขาเรียกเพียง
โหม เท่านั้นไม่ต้องใส่คำ
ลาย ก็ได้) เสียงจัตวาของ
เขาใช้กับคำที่เป็นเสียงเอก
ของเราก็มี โดยเฉพาะเมื่อ
เป็นคำตายเสียงสั้น เช่น
๗๗๗๗ ผัก (=ผัก) **๗๗๗๗**
ตอด (=ตอด) **๗๗๗๗** หน้
(=หน้)

แต่เรื่องของตัวหนังสือก็อย่าง
หนึ่ง ภาษาก็อย่างหนึ่ง ซึ่งจะ
ต้องสอบให้ได้เรื่องเสียก่อน ทั้งคำ
ในหนังสือก็ยังมีอีกมากที่ไม่ทราบ
ความหมาย เราใช้เวลาเพียงครึ่งวัน
ตอนบ่ายวันนั้นเท่านั้น หัวหน้าคณะ
เห็นสมควรจะได้สัมภาษณ์ผู้รู้ภาษา
ไตเหนือกับภาษาจ้วงและบันทึกเสียง
เสียงไว้ จึงได้ขอรับรองอธิการบดี
ขออนุญาตพาท่านเหล่านั้นไปยัง
โรงแรมที่พักของพวกเรา รอง
อธิการบดีอนุญาตให้อย่างเต็มใจ
(อ่านต่อหน้า ๑๐๘)

๑๐๕.

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๔๙ วันที่ ๑๕ ก.พ. ๒๕๒๙)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๑๐๔)

เจ้าคำลือท่านก็กรุณารับปากว่าจะมา
ด้วย เพื่อช่วยบอกให้ในกรณีข้อ
เกี่ยวกับความหมาย แต่ตอนนั้นใกล้
เวลาอาหารกลางวันเสียแล้ว ต้อง
รอพักนอนตอนบ่ายเสียก่อน เราจึง
จะขอเจ้าหน้าที่ต้อนรับให้ส่งรถมา
รับ ทุกคนรวมทั้งหมอลายกระตือ-
รือวันแสดงความเต็มอกเต็มใจจะ
ช่วยเหลือเราอย่างน่าขอบคุณยิ่ง แต่
แต่ละท่านจะทราบหรือไม่ก็ไม่ทราบ
ว่า งานบอกภาษานั้นเป็นงานน่าเบื่อ
หน่าย ไม่ใช่งานสนุกเลย โดยเฉพาะ
ในเวลาว่างอื่น ไม่มีเวลาจะสนทนา
ปราศรัยเรื่องต่างๆพอให้เกิดอารมณ์
ขันบาน มีบรรยากาศเป็นกันเอง
เขาจะได้รู้สึกสนุกและหาทางอธิบาย
ให้เป็นที่น่าเข้าใจง่ายขึ้น มิฉะนั้น
อาจจะเข้าใจผิดพลาดหรือไม่เข้าใจ
เลย ข้าพเจ้าก็หวังว่า หมอลายคงจะ
ไม่เบื่อหน่ายจนหมดอารมณ์อยากจะ
บอกภาษาไปเสียก่อน

(ยังมีต่อ)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๔๔ วันที่ ๒๖ ก.พ. ๒๕๒๙)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาคัมพินรี

คนไท-ไทย

การเปลี่ยนสถานที่จากที่อยู่และ
ทำงานอย่างจำเริญมาเป็นใหม่อัน
เป็นโรงแรมหรูหรามาก ทำให้บรรยา-
กาสดุดีขึ้น เจ้าหน้าที่ต้อนรับขอ
ให้ทางโรงแรมจัดห้องรับแขกใหญ่
ให้ห้องหนึ่ง ซึ่งใหญ่พอจะทำงาน
ได้โดยเสียงไม่รบกวนกัน ทั้งทาง
ด้านหน้าห้องนั้นยังมีประตูชั้นนอก
ที่ปิดได้มิดชิดจนทำให้บริเวณนั้น
ดูเหมือนห้องเล็กๆ อีกห้องหนึ่ง
ข้าพเจ้าจึงใช้ห้องตรงหน้าทำงานกับหมอ
ลาย ทั้งจริงงานของเราไม่ต้องการ
หมอนมาก นอกจากให้เตียงนอน
เสียงอันเข้ามาดังอยู่ในแถบนั้นที่ก
เสียงเท่านั้น นักศึกษาชาวเมืองขอนแก่น
มาร่วมทำด้วยพักหนึ่ง ไม่เห็นมีเสียง
แย่งชิงในเมื่อหมอลายบอกคำต่างๆ
มีอยู่ตอนเดียวที่หมอลายพูดคำ ว่า
ควายว่า ไร่ไถย เธอจึงพูดว่า ไร่ไถย
แสดงว่าถิ่นของเธอออกเสียงต่างไป
ส่วนคำอื่นๆ จะออกเสียงเหมือนกัน
หรือเธอเกรงใจหมอลายอาจารย์ของเธอ
เธอจึงไม่กล้าขัดแย้งก็ไม่ทราบได้
เสียงและถ้อยคำของชาวเมืองขอนแก่น
คงจะแตกต่างกันกับของเมืองอื่น เพราะ

เมื่อครั้งสัมผัสภาษาอาจารย์สามแสง
หม่องที่สถาบันการศึกษาชนชาติ
กลุ่มน้อยกลางที่ปักกิ่งนั้น อาจารย์
บอกคำที่หมายดังต่อไปนี้ (ตรงที่
เจาะใส่ตัวหนู) เมืองล่าของท่าน พูด
ว่า แม่หนู แต่ชาวเมืองขอนแก่น
พูดว่า แม่หนู และว่าริมปากก็เรียก หมิ่นสบ
ส่วนตัวท่านซึ่งเป็นชาวเมืองล่าเรียก
ปึงสบ (ที่จริงข้าพเจ้าเคยได้ยิน
แต่คำปึง ภาษาพม่าออกเสียง ปึง
ปึงหนู = ตุ่มโบหนู ปึงโซ๊ะ = ริมปาก
และ ปึงตา = หนึ่งตา) ภาษาเมือง
ขอนแก่นน่าจะมีความต่างกับภาษา
ไตเหนือเมืองอื่นอยู่บ้าง แต่ไม่มีเวลา
พอจะสัมผัสได้ จึงต้องละไว้

เราเริ่มด้วยการนับอย่างที่เคยทำ
ที่เขียงรุ่ง มีที่ต่างกันก็คือไตเหนือใช้
ว่า ปาก = ๑๐๐ และหาง = ๑,๐๐๐ เช่น
เดียวกับชาวไทใหญ่ แต่ชาวไตลื้อใช้
ฮ้อย (-ร้อย) กับ ปั้น (-พัน) คำ
นี้เสียงเอกคำเป็นของเรา หมอลาย
ออกเสียงเอกเช่นเดียวกัน แต่คำสิบ
ซึ่งเป็นเสียงเอกคำตายของเรา เขา
ออกเสียง ขิบ เป็นเสียงตรี และที่

น่าสังเกตคือเสียง ส หมอลาย (หรือ
จะเป็นชาวไตเหนือเมืองเม้าทั้งหมด
ก็ไม่ทราบ) ออกเสียง ส มีเสียงก
เสียดแทรกไปด้วยจึงฟังเป็นครั้ง ส
ครั้ง น คำสี่ สิบ แสน ข้าพเจ้าจึง
อยากจะบันทึกเป็น จุสี่ ขขิบ และ
แฉสน คำนี้เสียงต่างกับคำ แฉน
ใน ไทแฉน (=หัวแฉนคือต้นแฉน)
ซึ่งเสียง ฌ มาจาก ข

ที่เขากออกเสียง ข ก มากับสระ
หน้าเป็น ก ข เช่นเดียวกับที่ออก
เสียง ก ที่มากับสระหน้าเป็น จ
เรื่องเสียงดังกล่าวนี้ได้กล่าวไว้ใน
'คนไท-ไทย' (สตริสาร ๓๔
ฉบับ ๖ ๑๐ พ.ค. ๒๕๒๔ กับฉบับ ๑๑
๑๑ มิ.ย. ๒๕๒๔) ไม่ทราบว่าเขาได้
อิทธิพลจากไหนหรือจากใคร แต่
แรกที่ได้ยินที่เมืองน่านสำคัญว่าชาว
เมืองน่านพูดภาษาพม่ามาก ไปได้
อิทธิพลภาษาพม่าจึงออกเสียงเช่น
นั้น ครั้นมาได้ยินชาวไตเหนือพูด
เช่นเดียวกัน ก็คิดว่า อาจจะได้อิทธิพล
ภาษาจีน ครั้นถามอาจารย์
สามแสงหม่อง ท่านบอกว่าคำ กิน

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๔๔ วันที่ ๒๖ ก.พ.๒๕๒๗)

ที่ออกเสียง จีน นั้น มีแค่คนอายุ
ยังไม่มาก ถ้าเป็นคนอายุมากจะ
ออกเสียงว่า กั้น เพราะตัวเขียน
ก็ยังใช้ ก ไม่ใช่ จ ถ้าเป็นเช่นนั้น
ชาวไทเหนือเพิ่งมาได้อิทธิพลจาก
จีนเมื่อไม่นานหรืออย่างไร แต่
ก็น่าสังเกตว่า ภาษาอ้ายตอง
ก็มีการออกเสียงเช่นนั้น แต่ก็เหลือ
อยู่ในคำ เก็บ (อย่างเก็บผลไม้
จากต้น) คำเด็ว ที่ออกเสียง
เป็น จีบ ส่วนภาษาไทยขาว หรือ
ไทตอนนั้นก็มีที่ออกเสียงเช่นนั้น แต่
ไม่จำกัดสระ ข ค ออกเสียงเป็น
ฉ ช เมื่อมากับสระอะก็มี สระเอา
ก็มี เช่น เขา เป็น เข้า ขับ เป็น
ขั๊บ (โล้) และ ก กับ ค เป็นเสียง
จ เมื่อมีเสียง ร ควบเป็น กร กับ คร
เช่น เกรือง เป็น เจริง ตะไกร
เป็น ห่อมเจือ-อ กรง เป็น โจ้ง
แต่ในภาษาไทเหนือจะออกเสียง ข ค
เป็น ฉ ช และ ก เป็น จ ทุกคำไป
หรือไม่ก็ไม่อาจกำหนดได้ เพราะ
ไม่ได้ถามทุกคำ แต่มีคำบางคำที่
ถามและปรากฏว่าไม่ได้ออกเสียง
ตามนั้น คือคำ หน้าแข้ง ทงเมอง
ถ้าเมืองมาออกเสียงเป็น แกลง
อาจารย์สามแสงหม่องออกเสียง
ลำแกลง แต่หมอลายออกเสียง หน้า
แกลง

เสียง น กับ ล ก็เป็นอีกเสียง
หนึ่งซึ่งบางคนหรือบางครั้งออก
เสียง น ได้ แต่ส่วนมากออกเสียง
เป็น ล อักษรที่กำหนดเป็น น คือ
๑ นั้นที่จริงควรเป็น ล เขาว่าใช้
เฉพาะพยัญชนะต้นศัพท์ ส่วนที่

เป็นตัวสะกดเขียนอีกตัวหนึ่ง เป็น
ฬ และถ้าเช่นนั้นก็เป็นอันไม่มี
อักษร ล แต่ตามความเป็นจริงถึง
แม้เขาจะเขียนเป็น ๑๓ -นัง และ
๑๒๓ -นอน เขาก็ออกเสียงเป็น
ลั้ง และ ล็อน ๑๒ -หนาก็เป็น ลำ
แต่หมอลายออกเป็น หน้า ในบาง
โอกาส ดังในคำ หน้าแข้งข้างต้น
และถ้าจะได้อักษร ๑ เป็น น เช่น
เม่น้ำ เขียน ๑๒๓ (-น้ำ) และ
เมโล้ เขียน ๑๒๓ (-อาสะโล้) คำ
โล้ เป็นที่รู้กันทุกถิ่น แม้ภาษาพม่าก็
คำนี้ และอ้ายตองในอัสสัม ก็ใช้ แต่
ใช้เฉพาะอาสะโล้ดังกล่าวแล้วกับพ
สะโล้ที่เรียก ปโล้ เขียน ๑๒๓ (๑)
(ทางเมืองลำ เรียกได้ถึง ๓ อย่าง คือ
ปโล้ ป้าง (= ฟันาง คำภาษา
ไทใหญ่หมายถึงฟ้าว) หรือ ปฟ้า
(= ฟ้าว) ตามที่อาจารย์สามแสง
หม่องกล่าว) ภาษาไทใหญ่มีแต่ ปโล้
(= ฟ้าว) เพราะฉะนั้น อักษร
นั้นในคำ โล้ จะออกเสียงเป็น น
ไม่ได้ ไม่มีใครพูดกัน ข้าพเจ้าจึง
เห็นว่า อักษร ๑ นั้นน่าจะเป็น ล
และถ้าเช่นนั้นเป็นอันว่าในภาษา
ไทเหนือไม่มี น เป็นพยัญชนะต้น
มีแต่ตัวสะกด

เรื่องเครือญาตินั้นเป็นเรื่องยาก
อีกเรื่องหนึ่ง เพราะบางที่เรียกไม่ตรง
กัน สิ่งที่ข้าพเจ้าอยากจะถามหมอลาย
ยิ่งนักก็คือ การเรียงลำดับเครือญาติ
นั้นแต่ปู่ขึ้นไปกับนับแต่หลานลงมา
มีคำเรียกหรือไม่ เพราะมีปัญหาคำ
โหล่น ที่เราใช้ ลูกหลานเหลน
โหล่น ปรากฏว่าในพจนานุกรม

ฉบับราชบัณฑิตยสถานมีแต่ ลือ
และต่อจาก ลือ เป็น ลีบ จะหมาย
ว่าไม่มีคำ โหล่น ใช้ในภาคกลาง
หรือบังเอิญไม่ได้เก็บ หรือ โหล่น
เป็นคำภาษาถิ่นอื่น ไม่ใช่คำภาษา
ภาคกลาง อาจารย์สามแสงหม่องนับ
ให้แก่วิชาตาศาษกับลุงบ้านอำเภอเท่านั้น
เป็นเพราะบังเอิญเราไม่ได้ถามด้วย
คำเรียกปู่ เรียกหลง และ ย่า เรียกย่า
อธิบายว่า ปู่โตไป กับ แม่โตไป (= พ่อ
ที่พ่อ แม่ที่พ่อ ใช้คำ ที่ แทนคำ
ของ อย่างของเรา) ส่วนทางแม่ คือ
ตา กับ ยาย เรียก หลงล้าย กับ
ล้าย หรือ อุล้าย คำนี้คือ น่าย
ภาษาไทยใหญ่หมายถึง ยาย มักเรียก
แม่น่าย

ครั้นได้พบหมอลายข้าพเจ้าก็ขอ
ให้เรียงลำดับเครือญาติทั้งหมด พ่อ
แม่ขึ้นไป และได้ลงมา และหมอลาย
ก็นับเริ่มต้นแต่ โตเก้า (= ตัวเอง)
ต่อไปเป็น อู หรือ ไป (= พ่อ) หลง
เจ้า (= ปู่) เหลน (= ทวด) และ
ต่อไปเป็นพ่อของทวด หมอลาย
ออกเสียงเหมือน หลวน ซึ่งควร
เป็น หลอน ซึ่งใกล้เคียงกับ โหล่น
ข้าพเจ้าถามแล้วถามเล่าอยู่หลายครั้ง
เกรงเธอจะไม่เข้าใจเสียงไทเหนือที่
ข้าพเจ้าพูด ต้องเขียนแผนผังให้ดู
ว่านับแต่ตัวเรา ขึ้นเหนือและลง
มา เหลนไม่ใช่ลูกของหลานหรือ
ข้าพเจ้าถามหมอลาย ถ้าเช่นนั้น
ลูกของหลานเรียกอะไร หมอลายว่า
ไม่มีคำเรียกแล้ว จะไม่มีจริงๆ หรือ
เธอจะไม่ทราบก็ไม่อาจกล่าวได้ แม้

(อ่านต่อหน้า ๑๐๘)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๔๔ วันที่ ๒๖ ก.พ. ๒๕๒๙)

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๑๑)

ที่เรียก ทวด กับ พ่อของทวด เรอ ก็
ว่ามีคำเรียกก็จริง แต่หากคนแก่อายุ
เท่านั้นยากแล้ว เป็นอันคำ เหลน
(ไทใหญ่เรียก หลิน หมายถึงลูกของ
หลานเช่นเดียวกับเรา แต่พ้นจากนั้น
ก็ไม่มีเรียก) กับ ไหลน เราใช้
ตรงข้ามกับของ ไตเหนือเมืองเรา
โดยสิ้นเชิง และไหลนก็มีในภาษา
ไท แม้ว่าจะเป็นคำคนละถิ่นใช้คน
ละความหมายและเสียงต่างไปบ้าง
ก็ตาม

เมื่อกลับมาบ้าน ข้าพเจ้าได้
ตรวจสอบคำภาษาไตเม้าที่บันทึกไว้และ
กล่าวถึงใน “ไปสอบคำไทย” โดย
เฉพาะจากชาวน้ำคำ ก็เห็นมีคำ
หลงหลิน กับ ย่าหลิน หมายถึง
ปู่ทวดกับย่าทวด จึงเป็นการยืนยัน
ชัดเจนว่า หลิน หรือ เหลน หมายถึง
ว่า ทวด ในภาษาไตเหนือและไตเม้า
บางถิ่น (ไม่ใช่ลูกของหลาน)

(ยังมีต่อ)

คลาดเคลื่อน

กั กั กั กั กั กั

ที่ถูกต้อง กอ ก้า ก่า กั กั

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๔๔ วันที่ ๔ มี.ค. ๒๕๒๓)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ

คนไท-ไทย

พ้นจากญาติผู้ใหญ่ก็มาถึงคำ
เรียกชื่อญาติชั้นลง บ้า น้ำ อา
ตลอดจนพวกเขยและสะใภ้ ซึ่งออก
จะสืบส่วนวาทะแก่คนนอกและ
คนตาม เช่นคำ น้ำ กับน้องเมียก็คือ
คนคนเดียวกัน อา กับน้องผัวก็คือ
คนคนเดียวกัน ทั้งนี้แล้วแต่ผู้เรียก
เป็นญาติลำดับไหน ด้วยเหตุเวลา
มันอย และเมื่อเรื่องจะถามมากมาย
หลายเรื่อง จึงไม่ได้อธิบายคำถาม
ให้ชัดแจ้ง ถามไปถามมา ผู้ถาม
ถึง ผู้ตอบถึง เช่น อู๋โซย หมอ
ลายจะพูดตามรูปแบบ ประโยค
ภาษาจีนหรืออย่างไรไม่ทราบ
จึงบอกว่าน้องสาวไฟ ที่จริง
ควรเป็นโสน้องสาว เพราะ อู๋โซย
ก็น้ำเขยหรือน้องเขยของแม่
อาจารย์สามแสงหม่องก็สับสน
ระหว่างน้องสาวพอกับน้องสาวแม่
บอกว่า เมล่า (-แม่น้ำ) เป็นน้อง
ของพ่อ ไล่เสียงกันไปมา ปรากฏ
ว่า เมอา (-แม่อา) จึงจะเป็นน้อง
สาวของพ่อ และ เมล่า กือน้ำสาว
น้องสาวของแม่ ครั้นถึงผัวของน้ำ
อาจารย์สามแสงหม่องถึงอีกว่าจะ
ใช้ อู๋โซย (-พ่อเขย) หรือ อาโซย

ที่จริงคือ อู๋โซย ควรจะเป็นน้ำเขย
น้องเขยของแม่ เช่นเดียวกับที่หมอ
ลายเรียก อาโซย น้ำจะเป็นผัว เมอา
มากกว่า มาถึงคำ อู๋หม่าว ถึงอีก
ว่าเป็นน้องเมียหรือน้ำเขยน้องของ
แม่ หรือจะเป็นน้ำเขย แต่เมื่อ
อู๋โซย กือน้ำเขยแล้ว อู๋หม่าว
(-พ่อบ่าว) ก็น่าจะเป็นน้ำเขย

ทางฝ่ายสะใภ้ก็มี อาสะไภ้
หรืออาจารย์สามแสงหม่องอธิบาย
ว่า เมต้อ (เมียที่อา หรือเมีย
ของอา) ก็เรียก เมต้อ ซึ่งแปลไป
กว่าชื่อนั้น ส่วนเมียน้ำเขย ซึ่งคือ
น้ำสะไภ้ เลยลืมไม่ได้ถาม เห็นของ
โตเมาริเรียก เมเบือ-อ (-แม่สะไภ้)
ไม่ทราบว่าโตเหนือ ๒ เมืองนี้เรียก
อย่างเดียวกันหรือไม่ หรือจะไม่มี
คำเรียก ความสับสนในการเรียก
ชื่อเครือญาติ ดังกล่าวข้างต้นนั้น
เห็นจะเป็นเพราะไม่ค่อยได้มีโอกาส
เรียก ด้วยว่าอยู่ห่างกันหรือไม่ค่อย
ได้เกี่ยวข้องกับ

จากข้อญาติข้างต้นของชาว
โตเหนือจะเห็นว่าคำที่เรียกแปลก
ไปจากของเราหลายคำด้วยกัน
ได้แก่ อู๋ หมายถึงพ่อ ใช้คำเดียวกับ

ประสมกับคำอื่นก็มี (ชาวไทใหญ่
ใช้เป็นคำที่ลูกๆ พูดกับพ่ออย่าง
สนิทสนม) อู๋ กับ หม่าว (-บ่าว)
คำเหล่านี้นำไปประสมกับคำอื่นคือ
อู๋อาว (-พ่ออา) ก็อาผู้ชาย อู๋
หม่าว(-น้ำเขย?) อู๋โซย(-น้ำเขย)
อู๋ก็มี เมต้อ (-แม่สะไภ้) ก็อาสะไภ้
บิลู (-พี่สะไภ้) หม่าวก็มี บิหม่าว
(-พี่บ่าว) ก็พ่อเขย หม่าว เลย
ไม่ทราบจะหมายอย่างไรแน่

ทางเมืองล้ามีคำ บ้า ลง
น้องจชาย น้องยัง น้องโซย
(-น้องเขย) น้องเบือ-อ (-น้อง
สะไภ้) ที่น่าสังเกตคือคำ ยัง
อาจารย์สามแสงหม่องออกเสียง ยัง
เป็นเสียงตึงตั้งแต่ต้นคำ และ ย มี
เสียงสั้นสะบัดชัดเจน คำนี้จึงมี
ปัญหา ๒ ประการด้วยกันคือ

การออกเสียงสูงต่ำของ ยัง กับ
การออกเสียง ย เป็นเสียงสั้นสะบัด
ที่จริงคำ ยัง ที่ตรงกับ หมิง
ของเรานั้น มีไทหลายถิ่นออกเสียง
เช่นเดียวกัน ออกเสียงเป็น ยิง
(คือเสียงสามัญท้ายตรี) ก็มีอย่าง
ในภาษาอีสาน ภาษาไทใหญ่

เรื่อง คนไทย-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๖/๔๔ วันที่ ๔ มี.ค.๒๕๒๓)

(ฉบับ ๑)

และพยางค์คำ ยัง ใช้เป็นคำประสม เช่น ก็นั่ง (= คนหญิงคือผู้หญิง) นังนั่ง (= นางหญิง คือสตรีผู้มีเกียรติ) ลูกนั่ง (= ลูกหญิงหรือลูกสาว) ภาษาไตลื้อออกเสียง ยัง มักใช้คู่กันเป็น ยังจ้าย แต่เวลาเขียนไม่ใช่เครื่องหมายวรรณยุกต์ ภาษาไตเหนือทั้งเมืองลำ เมืองเมาะ ก็ใช้ ยัง เช่น นังยัง (น้องสาว) ลูกยัง (ลูกสาว) ภาษาพม่าก็แปลก ไปอย่างหนึ่ง คือ นอกจากมีคำ ยัง ซึ่งใช้เฉพาะ ลูกยัง เท่านั้น ยังมีคำ หยัง เช่นเดียวกับ หญิง ของเรอีกด้วย (แต่เขาก็ออกเสียงเป็นขรรฆาอย่างของเรา ไม่มีเสียงสันสะบัดหรือเป็นเสียงขุ่นจุก ที่เราเขียน หญิง ใช้ ณ ไม่ทราบเป็นเพราะเหตุอะไร) ใช้ ปะหยัง (ผู้หญิง) คู่กับ ปะจ้าย (=ผู้ชาย จ้ายคำนี้ก็แปลกอีก น่าจะออกเสียงตรี แต่ไม่ทราบเหตุใดจึงออกเสียงจัตวา) นังหยัง (=สุภาพสตรี) คู่กับ ขนจ้าย (=ขุนชาย คือสุภาพบุรุษ) คำ สาว เขาใช้เฉพาะเมื่อยังไม่แต่งงาน ใช่ว่า ปะสาว คู่กับ ปะหม่าว

ส่วนที่ชาวไตเหนือออกเสียง ยัง เป็นเสียง ย สันสะบัดยังเสียดแทรกอีกด้วยนั้น ออกจะเป็นลักษณะธรรมชาติของการออกเสียง ย เช่นในคำ หย (คำเรียกชื่อลูกชายคนที่สองของครอบครัว) กับ เย (คำเรียกลูกสาวคนแรกของครอบครัว) เหย-อ (ใหญ่) ยา (-ย้า) แต่คำที่ไม่ได้ออกเสียงอย่างนี้ ออกเสียงอย่าง ย ขรรฆาก็ยังมี ดังคำ

คนไทย-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๔)

ย่า (=ยา) เช่น ลูกย่า (ลูกยา หรือลูกบุหรี) ย่ายา (= ยารักขาโรค) เขอ-อ = โย แยม = เกียว

เสียง ว ก็ทำนองเดียวกันคือ มีทั้งท่อนเสียงอย่างเสียง v มีเสียงสันสะบัด เช่น วา หรือ วามือ (คือกางแขน) เมอวา (=เมอวาน) กับ ว ขรรฆาอย่างของเรา เช่นในคำ แหวน (กระโดด) กับ แหวน (กำไล) เสียง

การทำชาวไตเหนือออกเสียง เช่นนี้ (แม้ชาวไตลื้อรุ่นใหม่ก็ออกเสียงเช่นเดียวกันดังที่นักเรียนโรงเรียนฝึกหัดครูที่เซี่ยงรุ่ง ออกเสียงชัดเจน พระภิกษุบึงฟ้าที่อ่านหนังสือให้ฟังก็ออกเสียงเช่นกัน แต่คนรุ่นเก่าอย่างอ๊อแสง เสียงไม่เป็นเช่นนั้น) น่าจะเป็นเพราะอิทธิพลภาษาจีน ดังที่จายห่วยยิ่นที่มีมติจีน ออกเสียง จายห่วยยิ่นเรียนภาษาจีน จนอายุ ๑๕ จึงได้อพยพเข้ามาอยู่ในมิตจินา คงเรียนภาษาจีนได้มากพอ เสียงจึงได้ยินชัดเจนกว่าผู้ชายวุ่น เตยะ และที่แปลกก็คือ บางคำมีเสียงสันสะบัดที่ ย และ ว แต่บางคำก็ไม่มี จึงนับเป็นปัญหาชวนคิด ว่า ถ้าได้อิทธิพลจากจีนก็น่าจะออกเสียงเช่นเดียวกันทุกคำไป หรือจะออกเสียงต่างกันเพื่อแยกความหมาย เช่น ยา-ย่า กับ ย่า-ยา ก็น่าจะไม่มีจริงเสมอไป

ส่วนเสียง จ นั้นเสียงต่างกับ จ ของเราทีเดียว คือของเขาคงกลายเป็นเสียง จ ที่มีเสียงเสียดแทรกอย่าง ต ซ ควบอยู่ด้วย เสียงอาจารย์สาม

แสงหม่อง ในคำ จั๊ม (-ชนิด) จาย (=ชาย) เจ็ด เจบ (=เก็บ) จิน (=กิน) มีเสียงทำนองนั้น จนน่าจะเขียน โจ้จัม จุชย เจ็ดต เจตบ กับ จุจัน เสียง ส ในคำ สาม ไส (คำเรียกลูกชายคนที่ ๓ และคนที่ ๔ ของครอบครัว) คำ สอก คำ สาย ก็มีเสียงสันสะบัด เสียง จ และ ส ของไตเหนือคล้ายเสียง dz (จุต) และ szu ในเสียงภาษาจีนกลางที่เขียนตามระบบเขล กับ z และ si ในระบบปักกิ่ง ถ้าจะว่าเป็นอิทธิพลจากภาษาจีน จึงออกเสียงเช่นนั้น ก็เห็นจะไม่ผิด (ยังมีข้อ)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๕๐ วันที่ ๑๑ มี.ค.๒๕๒๓)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมพันธ

คนไท-ไทย

พูดถึงชื่อของชาวไตเหนือ
ทั้งสองท่านคืออาจารย์สามแสง
หม่องกับหมอลายจีนญ่าวโปย
แล้ว ก็เสียดายไม่ได้ชักให้ละเอียด
คือ ชื่ออาจารย์แสงหม่อง มาว่าเป็น
ลูกคนที่สาม ก็เพราะถามจนถึงการ
เรียกชื่อตามลำดับการเกิดว่ามีใช้
หรือไม่ ท่านก็ตอบว่า มีใช้ ตัวท่าน
เป็นลูกคนที่สาม ถ้าเรียกชื่อเต็มๆ
ต้องเรียก สามแสงหม่อง แต่ตาม
ปรกติก็ไม่ได้ใช้ ใครถามชื่อใดก็
บอกเพียงชื่อ แสงหม่อง ส่วนหมอล
ายข้าพเจ้าถามไม่ได้ถึงถามเรื่องนั้น
แต่เชื่อว่าหม่องเมาก็คงมีใช้เหมือน
กัน เพราะทั้งสองท่านบอกชื่อลำดับ
การเกิดของลูกชายหญิงแต่ละครอบครัว
ตรงกัน คือ ชาย เรียก อ้าย หย
สาม ไล่ ไล่ ไล่ และหญิงเป็น เข
อ อ้าม โอ โอ ชาวพม่าเรียกเช่น
เดียวกันนี้ แต่ลำดับต่างๆ เรียกต่าง
กันไป คือ ชื่อผู้ชายต่อจาก ไล่ แล้ว
เป็น นูก (เมืองล้าเรียก ลก) เรื่อยไป
เป็น เจ็ด แปด ส่วนผู้หญิงลำดับ
ที่ห้าไม่เหมือนกัน คือแทนที่จะเป็น
โอ กลับเป็น โหว - แล้วต่อไปเป็น

โอ๊ก เอ็ด อัด บางครอบครัวข้าม
โหว ไป ให้ โอ๊ก เป็นลูกลำดับที่ห้า
ส่วนที่เสียดายไม่ได้ถามอาจารย์
แสงหม่อง ก็คือชื่อ แสง ข้างหน้า
นั้นเป็น เกอเฮิน (= เกอเรือน)
ซึ่งคล้ายแซ่หรือแปลว่า เมืองไตเหนือ
แต่ละเมืองมีเกอเฮินต่างกันไป เช่น
หมอลายเป็นชาวเมืองเมมา จึงใช้
เฮินคำ ซึ่งแปลว่า ทอง เมื่อจะใช้
ชื่อจีนจึงใช้ จีน ภาษาจีนกลางที่
แปลว่า ทอง แทน ถ้า แสง เป็น
เกอเฮิน ของอาจารย์แสงหม่อง
อาจารย์แสงหม่องน่าจะเป็นคนเมือง
เกอ มาแต่ดั้งเดิม เพราะเมืองเกอ
ใช้เฮินแสง หากเป็นคนเมืองล้า จึง
ควรใช้ เฮินผา มี ผา นำหน้าชื่อ
ดังที่เจ้าเมียวซาแห่งเจ็ดล้าน ชื่อขุน
เจตพ้า (เล่าไว้ใน "ไปสอยคำไทย")
ท่านว่า ถ้าเรียกชื่อท่านเต็มๆ ต้อง
เรียก ขุนผาเจตพ้า เพราะท่านใช้
เฮินผา ด้วยเป็นชาวเมืองล้า ถ้าผา
นี้ทำให้มาถึงขุนผาเมือง กับคน
อื่นๆ มีขุนผานอง ขุนผากอง ขุน
ผาลาน ฯลฯ ผู้มีคำผาอยู่ในชื่อ จะ
เป็นคนเมืองล้า มาแต่ดั้งเดิมหรือ

จะหมายอย่างไรได้อีกไม่ทราบได้
เรื่องอวยวะร่างกายก็วุ่นวายไม่
แพ้เรื่องเครือญาติ ทั้งนี้เพราะถึงแม้
จะเอ่ยชื่อตามตามเสียงของเรบบ้าง
บ้าง แต่พอผู้ตอบ ตอบไม่ตรงกับ
ที่เราคิด เราก็พาลคิดว่าเขาตอบผิด
เพราะเข้าใจคำตามผิด เช่นชทกว
เขาตอบว่าชนตา เราก็สำคัญว่าเรา
ผิดที่ แท้จริงเขาเรียกกันว่า ชนตา
กันทั้งนั้น ทั้งชาวไตลื้อและไตเหนือ
กรีนชลามที่ ชนตา เขาก็เรียก
ชนตา เหมือนกัน แต่แรกคิดว่า
เขาไม่มีคำอื่นเรียกจึงตอบส่งๆ ไป
แต่ภายหลังเมื่ออยู่ในพจนานุกรม
ภาษาไทยใหญ่ ก็ปรากฏว่าคำ ชนตา
หมายได้ ๒ อย่างเช่นเดียวกัน ส่วน
คำ ผม นั้นเขาใช้ ขนโท (= ขนหัว
เราใช้แต่ขนหัวลูก) เมื่อเอ่ยคำ ผม
เขาก็ว่าเฉพาะผู้หญิงที่ไว้ผมยาวเท่า
นั้นจึงเรียก ผม ไตลื้อก็ใช้เช่นเดีย
วกัน คือใช้ เก้าผ่ม (= เก้าผม) แต่
เมืองล้าใช้ ขอดเก้า (= ขอดเกล้า)
หมายความว่า ขมวดมวยผม

คำที่แปลกสำหรับคนกรุงเทพฯ
ก็คือคำ เก้าป้อม ของเมืองล้าที่

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สารสาร ฉบับ ๓๖/๕๐ วันที่ ๑๑ มี.ค.๒๕๒๙)

หมายความว่าจริงเคยได้ยินแต่เกา
คนแก่ๆชาวไตมาและไตเหนือต้อง
ใช้ผ้าสแลมมีสายรัดคางไว้เพื่อ
ให้อุ่นในฤดูหนาวเรียก ผ้ามัดเกา
ภาษาพม่าเรียกใช้ เรียก ก้าว หรือ
ก้าว แป้ คำนี้เองก็มีใช้ ออกเสียง
หน่อง พูดเต็มๆว่า ก่องหน่อง
ภาษาไทยใหญ่ใช้ หน่อง หรือ ต่อง
หน่อง แต่ทั้งสองภาษาหาได้หมายถึง
หน่องไม่ กลับหมายถึง ขาพับ เหนือ
ท้องของเรานั้นไป

นอกจากนี้การเรียกชื่อพวก
ซึ่งมักจะไปติดกันมาเรียกกันไม่ถูก
แต่ของอาจารย์แสงหม่องเรียกได้
ครบคือ โหเมมมอ นัวช นัวกาง
สายตึง และ อั้งอ้อย ก้อนวักอ้อย
น้ำแปลกก็อาจารย์ท่านออกเสียง
นัวชเป็นเสียง ซอย่างของเรา แทน
ที่จะเป็น จ อย่างคำอื่นๆที่เป็นไป
ตามระเบียบ ช เป็น จ

ครั้งนั้นผมตามเรื่องสะบ้าหัวเข่า
มาได้ตามที่โรงเรียนฝึกหัดครูเมือง
เชียงรุ่ง อาจารย์ผู้สอนที่ชื่อ
อ้ายฮั่นคำบอกภาษาไตลื้อเรียก
หมากและเกา คือสะบ้าเข่า หมาก
และ หรือ บะละ คือลูกสะบ้า ภาษา
ไทใหญ่เรียก หมากนัมโหเข้า
(-สะบ้าหัวเข่า) หมากลมก็เรียก
หมากนัมหรือลมคือลูกสะบ้า ภาษา
พม่าเรียก มะหลิมโหเกา มาถึง
หมอลาย ตามได้ความว่าภาษา
ไตเหนือเมืองเมาริเรียก หมากลม
ลม คำ ลอม สงสัยจะเป็นคำเดียวกับ
ลม ใน หมากพัดลม ที่หมาย
ว่าพัดกลม คือพัดไทย แต่แรก
คิดว่าจะเป็นคำ กลม ที่เสียง ก หาย

ไป เหลือแต่เสียง ล ควบกล้ำ แต่
ชาวไทใหญ่ว่าคำนี้เป็นคำพม่า ออก
เสียง โลง แปลว่ากลม

ภาษาของหมอลายยังมีคำเรียก
ต่างไปคือ เล็บมือ พอดีพเจ้าออก
เสียงคำนี้พลงให้ดู หมอลายก็
พูดทันทีว่า กาบมือ การเรียกต่าง
ไปกว่าอื่นอื่นๆทำให้ไม่ค่อยแน่ใจ
ว่าจะถูก แต่คำที่เชื่อแน่ว่าคงไม่ผิด
คือคำเรียก นม เขาเรียกไม่เหมือน
ใคร คือเรียก อู๊ต๊อ (เสียงฟังคล้าย
ตัวย) และน้านม ก็เรียก ล้าอู๊
(-ล้าค่อน้ำ) เห็นในพจนานุกรม
ภาษาไทยใหญ่มีคำ นัมอู๊ ว่าเป็นคำ
ที่เด็กเล็กๆ เรียก นม โดยเฉพาะ
นมแม่ ในภาษาอื่นต่างก็มีคำ
เรียกต่างกันไป คือภาษาอ่ายตอน
เรียก จู กินจุ คือกินนมแม่ ถ้าเป็น
นมวัว นมกระป๋อง ก็เรียก น้ำเจ
อย่างคำนี้ ส่วนภาษาพม่าก็ เรียก
จิ นัจจิ ก็หมายถึงน้านมทั่วไป
ได้ เช่นเดียวกับภาษาคำตี้เรียก
เจะ น้ำเจะ แปลว่า น้านม ใช้ น้ำ
ลุ่ม ก็มี คำ เจะ ที่แปลว่านมใน
ภาษาคำตี้ นำไปต่อกับชื่อเรียก
เครือญาติหลายคนด้วยกันโดยมาก
เป็นฝ่ายหญิง คือ พี่สาวเรียก ปี่เจ
บ้างพี่ชายพ่อและแม่ เรียก อ้อเจ
และอาผู้หญิงเรียก อาเจะ น้ำสาว
เรียก ซ้าวเจะ หรือจะเรียก แม่ซ้าว
(-แม่สาว) อย่างชาวไตเหนือไตมา
ก็ได้ มีแปลกอยู่ก็ค่อนข้างชายของเมีย
เรียก อ้อเจ้าเจะ น้ำคิดว่าเหตุใด
เขาจึงนำคำที่มีความหมายว่า นม
ไปเป็นส่วนของคำเรียกเครือญาติ จะ
มีความคิดอย่างที่บางคนเรียกแม่ว่า

นม และเจะที่แปลว่า นม เทียบเท่า
กับ แม่ หรืออย่างไร

มาได้เห็นหนังสือ ได้ฝึกคำ
แม่ คือไตเรียนภาษาจีน เขาใช้คำ
ไตเหนือสอนภาษาจีนโดยเขียนตัว
จีนเทียบไว้ และแต่ละคำเขาถอด
เสียงจีนเป็นไตเหนือแล้วแปลเป็นไต
ถึงคำเรียก ย่า ว่า ย่า นั้นเขาถอด
ภาษาจีนออกมาเป็นเสียงไตเหนือว่า
นาย นาย และอ่านเป็นเสียงภาษา
กลางได้ว่า หน่าย หน่าย ซึ่งแปล
ว่า นม หนิวหน่าย คือ นมวัว (คำ
เนย อาจมาจากคำนี้ ชาวไตเรียก
นมกระป๋อง ว่า เนย) คำนี้ภาษาจีน
หมายถึง ย่า ด้วย แต่ว่าคำนี้ฟังเสียง
คล้ายคำ น่าย แม่หน่าย ที่ในภาษา
ไทใหญ่แปลว่า ยาย ภาษาไตมา
มี คำ ปูน่าย ย่าน่าย หมายถึง
พ่อตา แม่ยาย เป็นคำที่ลูกเขยเรียก
แต่ภาษาอ่ายตอนหมายถึงตายาย ถ้า
น่ายกับหน่ายเป็นคำเดียวกันจริง ก็
กลายเป็นญาติคนละฝ่ายกันไป แต่
ไตเหนือบางคนเรียกยายว่าย่าก็มี
(ยังมีต่อ)

ภาพจากหนังสือได้ฝึกคำแม่

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สทรีสาร ฉบับ ๓๖/๕๑ วันที่ ๑๔ มี.ค. ๒๕๒๓)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสัมผัสพันธ์

คนไท-ไทย

การออกเสียงพยัญชนะต้นนำ
สังเกตของชาวไทเหนือออกเสียงหนึ่ง
ก็คือเสียง ข ค ที่เขาออกเสียงหนัก
กว่าของเรา ทั้งที่เกิดเสียงก็ยิ่งลึก
กว่า เลยเพดานอ่อนอันเป็นที่เกิด
เสียง ข อย่างของเรา เช่น คำ คอ
เข้า แขน แคง (=แข็ง) หนึ่งสื่อ
ใต้เม็ดกลมเข้ (=ใต้ฝักความจั้น
คือไ้เรียนภาษาจีน) ดังกล่าวคราว
ที่แล้ว ช่วยให้ได้เห็นการถอดเสียง
ภาษาจีนเป็นอักษรไทเหนือตามที่
ชาวไทเหนือออกเสียง ปรากฏว่า
คำที่ออกเสียง ห ฮ ในภาษาจีน
กลาง ภาษาไทเหนือถอดเสียงเป็น
ข ค เช่น คำ หั่ว (huo³) = ไฟ เป็น
ไ้ หั่ว (hao³) = ดี เป็นไ้ ห่วย
(hui²) = กลับ เป็น ไ้ ห่วยจั่ว
(hui² chia¹) = กลับบ้านเป็น ไ้ ห่วย
โฮ่ว (hou⁴) = หลัง เป็น ไ้ ห่วย
ห่วย (hui⁴) = สามารถ เป็น ไ้ ห่วย
และ ฮู (hu⁴) = บ้องกันเป็น ไ้ ห่วย
ทราบว่าภาษาจีนทุกคำมีออกเสียง
เช่นนั้น ชาวไทเหนือจึงออกเสียง
เช่นเดียวกัน หรือชาวไทเหนือออก
เสียงแปลกออกไปเอง แต่ข้อสำคัญ
ในเรื่องนี้ก็ว่าได้ช่วยให้ความคิด

เรื่องข้อ เตอหง ที่จีนเรียกชาวไท
เหนือในยุคนั้น ทั้งที่คำไทเหนือ
ควรจะเป็น เตอ-ออง (ไ้แม่ไ้
สลวิน) (ไม่แน่ว่า ชาวไทเหนือ
เรียกดินแดนและภาษาของตนเช่น
นั้น ไม่ว่าจะ เป็น เตอ-อองหรือ
เตอหง) การที่เรียกต่างกันไปคง
เป็นเพราะเสียง ห ฮ กับ ข ค ออก
เสียงเปลี่ยนแทนกันในถิ่นทั้งสอง
แต่ไม่ทราบว่าคำใดมาก่อน เดิมเป็น
หง ในจีน แล้วมาออกเสียงเป็น กง
ในไทเหนือ หรือเดิมไทเหนือเป็น
กง แล้วมาออกเสียง หง ในจีน

นอกจากเสียงพยัญชนะ ก็ยังมี
เสียงสระ เราขอให้มอลายไ้เสียง
สระให้ฟัง สระทั้งหมดของเขา ไ้
แก่ออ ออ แอ อู โอ ออ อู และ
เออ-อู เสียงที่ต่างกับของเราไ้
แม่ก็คือ เออ-อู อันเป็นเสียงอา+อ
เช่นเดียวกับเสียงภาษาไทใหญ่ ฟาเก
อ้ายตอน และคำไต และคำที่ออกเสียง
เออ-อู ในถิ่นดังกล่าวนี้เห็นได้
กับคำที่มีเสียง โอ (ไม่แน่ว่าของเรา)
ทุกเสียง (และยังมีคำอื่นอีกหลายคำ
ที่เราใช้ไม่มลาย เช่น เตอ-อ = ไ้
เฮอ-อ = ไ้ (ลักษณะนาม) ไ้แก

เจอ-อ = ไ้ หมายโกเจอ-อ = หัวใจ
เหยอ-อ = ไ้ใหญ่ เหยอ-อ = ไ้เหยอ-อ
= ไ้เหยอ-อ = ไ้เหยอ-อ = ไ้เหยอ-อ
เจอ-อ = ไ้ ไ้เจอ-อ = ไ้เจอ-อ
= คนใช้คนสอย (ถ้าใช้ของ ไ้ว่า
ต่อ) เหมอ-อ = ไ้ ไ้เหมอ-อ
= นางใหม่คือเจ้าสาว เสอ-อ = ไ้
เสอ-อ = ไ้ (ถ้าสวมรองเท้าสวม
แหวนใช้ ชุบ ชุบแถบดิน = สวม
รองเท้า ชุบยังจอบ = สวมแหวน)
เนอ-อ = ไ้ ไ้เนอ-อ = ไ้เนอ-อ
= ข้างใน เช่น ไ้เนอ-อ = ไ้เนอ-อ
(= ข้างในนี้เสื้อคือสวมเสื้อ)

หญิงสาวสี่สี่

体汉语

ไทย-จีน

คำเสียง เอ-อ ที่ไม่คำ
ใช้ตรงกันในภาษาของเรา ก็คำ
เม^อ-อ ว่ากันว่าเทียบเท่า^อมั้ง แต่มี
เฉพาะถิ่นไทใหญ่เท่านั้นจึงใช้
เม^อ-อ ซึ่ง^อเป็นคำคำ^อแก่คน^อด้อยกว่า
นอกจากนั้นใช้^อเป็นคำกลางๆ ทุกถิ่น
เทียบเท่ากับ^อฉัน ถ้าต้องการใช้^อเป็น
คำสูงก็ใช้ เม^อ-อเจ้า และคำที่ควร
ออกเสียง เอ-อ กลับออกเสียงโอ
ได้แก่ ไกร ไตเห็น^อออกเสียง ไก่อ^อ
เช่นเดียวกับภาษาไทใหญ่ ใช้ไก่อ^อกิน
หรือ ไก่อ^อกิน = อยากกิน ไก่อ^อนอน =
ไกรนอน ก็อยากนอน หมายถึง
ง่วงนอน ไก่อ^อเจอ-อ-ไกร^อใจ ก็คิด

เสียง เอ๊ย เป็น เอ เจ้น เสียง
เป็น เส เม๊ย เป็น เม๊ แปลกก็แต่
เสียง แทนที่จะเป็น เต้ กลับเป็น
เทด (เสียงจั่ว)

เสียงที่ต่างก็มีด้วยกันนอกจาก
นี้ได้แก่เสียง แอ กับ ออ ถึงแม้จะ
ไม่ได้ออกเสียงเป็นเสียงอน แต่
เสียงทั้งสองชาวไทเหนือก็หาได้ออก
เสียงเช่นเดียวกับเสียง แอ กับ ออ
ของเราไม่ คือเสียง แอ ไม่ได้ออก
เสียงเบ็ดเตล็ดแต่ต้นคำ เพราะปรากฏ
ว่าเสียงต้นคำเสียงเป็น อ บางที
ฟังคล้ายเอ๊ย ท้ายคำจึงเป็น แอ ดังคำ
แปด เปน บิแอต หรือ เบ็แอต

(อ่านต่อหน้า ๑๐๖)

ក្នុង

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๒๑)

คำ แชน แช้ง แชก แหวน ถ้วน
ออกเสียงทำนองเดียวกัน แม้ถิ่น
อื่นๆเช่นไทใหญ่หรือไทในอัสสัมก็
ออกเสียงเช่นเดียวกันนี้ ถ้าดูจาก
หนังสือ ได้ฝึกถามเข้ ดังกล่าว
ข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าคำที่จีน
ออกเสียง เอีย (ที่จริงไม่เหมือน
เสียงเอียของเราแต่ยวนก็ เสียงจะ
เป็น เอีย ต้นคำ ลงท้ายเป็น แอ
คำ t'iao^๒ ที่หมายว่าเส้น ใช้
เป็นลักษณนามนั้น ออกเสียงต้น
คำเป็น เอียว แต่ท้ายคำฟังเหมือน
แฉว คำ liang^๑=สว่าง กับ liang^๔
=เย็น ออกเสียงท้ายคำเป็น แฉ้ง กับ
แฉ้ง) ภาษาไตเหนือออกเสียงเป็น
แอ ดังคำ liang^๑ (เสียง) ถอดเสียง
เป็น แห้ง (ในภาษาไทยใหญ่และ
เครือไทใหญ่มีคำ แฉ้ง แปลว่า สว่าง
หรือแสงสว่าง เช่น พ่าบ่างเมงแฉ้ง
=ฟ้าแจ่มเมืองสว่างเป็นเวลารุ่งอรุณ
ภาษาพม่าก็มีคำ เนนแฉ้ง = เดือน
สว่าง คือเดือนหงาย หรือแสงเดือน)
คำ t'ian^๒ (เถียน) = นา ภาษา
ไตเหนือถอดเสียงเป็น แท่น t'ian^๑
(เทียน) เป็นแทน หมายถึง ฟ้า
หรือ วัน เสียง แอ ในคำดังกล่าว
ชาวไตเหนือคงออกเสียงเป็น อี+แอ
หรือ เอีย+แอ ให้แทนเสียงเอียใน
ภาษาจีน แม้คำไตเหนือเองก็เลย
พลอยออกเสียงเช่นนั้นไปด้วย แต่
เสียง แอ ที่ไม่มีตัวสะกด ดูเหมือน
ไม่มีใช้ในภาษาไตเหนือ มีแต่ที่
ได้จากภาษาจีน เช่น ชุ่ย (hsia^๔)

เป็น แฉ่ จุ่ย (chia^๑) เป็นแจ
แต่เสียง แอ นั้นฟังเหมือน เอ แฉ่
จึงเป็น เข้ (-จีน)

เสียง ออ ก็เป็นอีกเสียงหนึ่งซึ่ง
หมอลายกับอาจารย์สามแสงหม่อง
ออกเสียงแปลก ดังคำ กลอง ออก
เสียงเหมือน กวอง และนักศึกษา
สาวออกเสียง ขอน เหมือน ขวอน
ส่วนหมอลายออกเสียง ออ เหมือน
อุ หรือ อัว ตอนต้นคำ ท้ายคำเป็น
ออ จึงมีเสียงเหมือน ว อยู่ในคำ
ด้วย เช่น นอน เป็นนอนออกเสียง
กล้าย ล้วน ข้อน (-ขอ) เป็น
ข้วน และ นอก เสียงคล้าย
นุออก ภาษาพม่าก็ออกเสียงเช่น
เดียวกันนี้แต่เฉพาะคำเสียง ออ มี
น สะกด ส่วนที่มีตัวสะกดอื่นภาษา
ไตเหนือออกเสียงเป็น ออ ธรรมดา
เช่น ซอย อย่างคำ พ่าซอยผัก =
มีดหั่นผัก ลอมในคำหมากลอมลิม
=สะบ้า คงจะออกเสียงตามลักษณะ
การออกเสียงของภาษาจีนกลางที่
ไม่มีเสียงตัวสะกดอื่นนอกจากแม่กน
แม่กง และเสียง ออ ก็ไม่มี ดังคำ
สิบสองปันนา ออกเป็น ซิซว้าง
บ้านนา และทำนองเดียวกันเสียง
อวา ในคำจีนกลับมาเป็นเสียง ออ
ในภาษาไตเหนือ แม้ในภาษาไทย
ก็เช่นกัน เช่น ต้วน เป็น ตอน
(-ต้น) คำ ช้อน ในภาษาไตเหนือ
จาก ฉวาน (ch'uan^๒=เรือ) และ
ส่อน (กิดคำนวน) จาก ช้วน
(suan^๔)

(ยังมีต่อ)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตริสาร ฉบับ ๓๖/๕๒ วันที่ ๒๕ มี.ค.๒๕๒๗)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาศัมพันธ์

คนไท-ไทย

เรื่องเสียงสูงต่ำของภาษา
ไทเหนือคงตกแล้วแล้วเมื่อครั้งกล่าว
ถึงเครื่องหมายเสียงว่ามี ๖ เสียง เมื่อ
ไล่เสียงตามลำดับของเขาเป็นเสียง
อา อ้า อ่า อ้า อ๊ะ อ้า ฟังดูก็
คล้ายของเราทั้งเสียงสามัญ เอก
โท ตร จัตวา นอกจากจะเรียงผิด
ลำดับกันคือเป็น อา อ้า อ้า อ้า อ้า
ส่วนที่ต่างกันและกลายเป็น ๖ เสียง
ในภาษาของเขาก็คือ เสียงโทสน์
และยาว ซึ่งถ้าเทียบกับเสียงในภาษา
ภาคกลางจะเห็นต่างกัน คือเสียงโท
สน์ของเขาเทียบกับเสียงตรีในภาษา
ของเรา ส่วนเสียงไทยยาวเทียบกับ
เสียงโทของเรา

ถ้า เสียงตรี ในภาษาของเรา
มักจะตรงกับคำ เสียงโทสน์ ใน
ภาษาล้านนาด้วยกันโดยเฉพาะ
ในภาษาไทยใหญ่และเครือไทใหญ่
เช่น น้ำ น้า พร้า พ้า ในภาษา
ไทใหญ่เขียนอักษร ม น พ เท่านั้น
ไม่มีเครื่องหมายสระอา ในภาษา
ไทเหนือถึงแม้จะมีเครื่องหมาย
สระอา แต่เสียงสั้นกว่าสระอา
ของเรา แม้สระอื่นๆ ก็เช่นกัน

เช่น ร้อง เป็น ฮ้อง เลียง เป็น
เล้ง ไม เป็น ไม น้า เป็น ลำ ลัน
เป็น ลัน ที่แปลกและเหมือนกันกับ
ภาษาไทยใหญ่ก็คือคำ หัง ออกเสียง
ตึง คงเป็นเสียงตรี ภาษาพม่าก็
ออกเสียงเป็น ตึง ส่วนคำเสียงตรี
คำตายของเราเช่น มด นก เข็ด เขา
ไม่ได้เครื่องหมายเสียง เสียงเป็น
เสียงโทเช่นกัน

คำเสียงโทในภาษาภาคกลาง
ถ้าเป็นคำที่มีพยัญชนะเสียงกลาง
ก จ ต ป อ หรือเสียงสูง ข ฉ ผ
ส ห กับเสียงต่ำ กุ ฅ ช ท พ เสียง
ในภาษาไทยเหนือจะเป็นเสียงโท
ตรงกัน เช่น กล้า (ข้าว) เป็น กา
ได้ เป็น เตอ-อ บ้า เป็น (เม) บ้า
อ้อย เป็น อ้อย เสือ เป็น เสือ
ให้ เป็น เหือ-อ ขน เป็น ขน ผ่า
เป็น พ่า เฒ่า เป็น เท่า ไกร เป็น
ไก่อ ไร่ เป็น เจื่อ-อ กำ เป็น กำ
(=แพง) ที่เป็นพยัญชนะเสียงต่ำเดียว
ก็มีเช่น หน้ำ เป็น ลำ เล้น เป็น
เอ้น

แต่ถ้าเป็น เสียงโทพยัญชนะ

เสียงต่ำเดียวในภาษาภาคกลาง
ได้แก่ ย ร ล ว ง น ม แม้เสียงต่ำ
ก็บางเสียง เช่น ค พ เสียงตรงกับ
เสียงสามัญท้ายตรี เขาไม่ได้
เครื่องหมายวรรณยุกต์เช่นเดียวกับ
เสียงสามัญอื่นๆ เช่น พ่อ เป็น ไป
พี่ เป็น บี แม่ เป็น เม ย่า เป็น
ยา ว่า เป็น วา แล่น (=วิ่ง) เป็น
แล่น ไร่ เป็น ไโฮ หนึ่ง เป็น ดัง
นุ่ง เป็น ลุง เกรือง เป็น เกลิง
แม้เป็นคำตาย เช่น เรือด ก็ไม่ใช่
เครื่องหมายใช้ว่าเฮ็ด คำหนึ่ง เขา
เขียน เเลิง (ไม่มีหมายเสียง) ทงน
เพราะโดยมากมักออกเสียงเป็น นึง
หรือ เเล้ง ภาษาไทเหนือคงออกเสียง
อย่างเสียงสามัญท้ายตรีจึงเขียนเช่น
หุ (คล้ายกับที่เราออกเสียงคำ หนึ่ง
เป็น นึง)

คำที่มีเสียงสามัญของเรา ภาษา
ไทเหนือคงออกเสียงสามัญ แต่ท้าย
คำเสียงขึ้นเป็นเสียงตรี ไม่ได้
เครื่องหมายเสียง ส่วนมากเป็นคำ
ที่มีพยัญชนะเสียงกลาง ก จ ต ป
อ และ ค ที่ออกเสียงเป็น ต เช่น

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สัปดาห์ ฉบับ ๓๖/๕๒ วันที่ ๒๕ มี.ค.๒๕๒๗)

กา เป็น กา ใจ เป็น เจอ-อ ตา
เป็น ตา เป็น เป็น เป็น เอา เป็น
เอา ตาว เป็น ลาว แต่ที่เป็น
พยัญชนะคำเดียวกัน เช่น ชัง เป็น
ยัง (แต่บางแห่งใส่เครื่องหมายกัม)

แต่ก็มีคำที่เราออกเสียงสามัญ
แต่ภาษาไทเหนือออกเสียงเป็นเสียง
ตรึมเครื่องหมาย... อัมเป็นเครื่องหมาย
เสียงตรึมกำกับ แต่เสียงตรึม
ของเขาลงท้ายคล้ายจะเป็นเสียงโท
ฟังคล้ายเสียงสามัญภาษาพม่า คำ
ที่ออกเสียงเช่นนั้น มักเป็นคำที่มี
พยัญชนะเสียงต่ำทางคำเดียวและคำ
คู่ เช่น ก็น เป็น ก็น พาย เป็น
พาย พา เป็น ปา กน เป็น กน
งาม เป็น งาม นา เป็น นา แมง
เป็น แมง ขง เป็น ขง แร่ง เป็น
แร่ง ลาย เป็น ลาย (=หนังเสือ) วัน
เป็น วัน มีที่ไม่นับเป็นไปตามนี้คือ
คำ แมว เป็น แมว (=เสียงจั่ว)
และเล็ข ควรว เป็น เล็ กลับเป็น เหลล
(เสียงจั่ว เช่นเดียวกัน)

คำที่มีเสียงเอกในภาษาภาค
กลางตรงกับคำเสียงเอกของภาษา
ไทเหนือก็มี แต่เวลาไล่เสียงปรากฏ
เสียงเอกของเขามีเสียงหยุดในคอ
ด้วย (เหมือนคำเสียง ๓ ในภาษา
พม่า) แต่ถ้าไม่ได้ออกเสียงเดียว
บางทีเสียงหยุดฟังไม่ชัดเจนนัก คำ
ที่ออกเสียงเอกเช่นนั้นมักเป็นคำเป็น
พยัญชนะไม่จำกัด เช่น ไก่ เป็น ไก่
ไต่ เป็น ไต่ บ้าว (หนุม) เป็น
หม้าว ใหม่ เป็น หมื่อ-อ ใหญ่
เป็น หยื่อ-อ ห่าน เป็น ห่าน แต่
ถ้าเป็นคำตาย ยังแยกเป็นคำตาย

เสียงสั้นกับเสียงยาว ถ้าเป็นเสียง
ยาว ก็คงออกเสียงเป็นเสียงเอก
เครื่องหมายเสียงก็ใช้เช่นนั้น เช่น
คำ อาบ ออก หาบ แบด เบด แต่
มีบางคำเขาไม่ใช่เครื่องหมายและ
เสียงเป็นเสียงตรี เช่น จาบ=จ๊าบ
จาก=จ๊าก (-จ๊กร) ตาก (คำนวน)
-ต๊าก แต่ถ้าเป็นเสียงสั้นถึงแม้จะ
คงเป็นเสียงเอก แต่ท้ายเสียงฟัง
เป็นเสียงจั่ว เครื่องหมายเสียงก็
ใช้เครื่องหมายเสียงจั่ว เช่น ลูก
เป็น ลูก เก็บ เป็น เก็บ หรือ เจ็บ
ฝัก เป็น ฝัก บัด เป็น บัด หมัด
เป็น หมัด

ส่วนคำที่มีเสียงจั่ว ก็คงออก
เสียงเป็นจั่วตรงกัน เช่น หมา
หมู หมี ผี ผ่น หาน รูปเรื่อง
เสียงสูงต่ำได้ว่า เสียงที่แปลกกว่า
ของเรามากก็คือ เสียงเอกที่ลงท้าย
เป็นจั่ว กับบางคำที่เสียงตรี คง
เสียงตรี เช่นคำ ทัง และคำเสียง
สามัญออกเสียงเป็นจั่ว เช่น เหลล
(=เล็) กับ แมว (=แมว) เป็นต้น

ยังมีที่เขาออกเสียงนอกกฎไป
คือคำ แคด ที่เขาหมายถึง เก่ง เขา
ออกเสียง ค ได้ชัด เช่น ลูกอ่อน
เอาลายแคด = เด็กเรียนหนังสือเก่ง
กับคำ เบ้ หมายถึง ปะหรือกะ
เขาไม่น่าจะมีคำที่มีเสียง ค กับ บ
ในเมื่อ ค เขาออกเสียงเป็น ล เช่น
เดือน เป็น เลิน ออกเสียงเป็น ม
ก็มี เช่น ดอกไม้ เป็น หมอกไม้
และ บ เขาออกเสียงเป็น ม เช่น
บ้าน (=หมู่บ้าน) เขาออกเสียงเป็น
ม่าน และที่แปลกกว่าภาษาไทใหญ่

และเครือไทใหญ่ก็คือ เขาออกเสียง
ฝ ฟ ได้ ตามธรรมชาติภาษาถิ่นทาง
ตะวันตก นับแต่ในรัฐซานไปถึง
อัสสัม ออกเสียง ฝ ฟ ไม่ได้ เสียง
กลายเป็น ผ พ เช่น พ้า เป็น พ้า
พิน เป็น พิน ไฟ เป็น ไฟ ผ เป็น
ผ ผัก เป็น ผัก แต่ชาวไทเหนือ
ทั้งสองท่านออกเสียง ฝ ฟ ชัดเจน
ในคำ พ้าแหลด = พ้าแดด คือ
ท้องฟ้าที่แดดจ้า พ้าฝน = พ้าฝน
คือท้องฟ้าที่ด้วยเมฆฝน ต้องฟ้า
-ท้องฟ้า ฟินไฟ-พินไฟ และเมื่อ
ถามหมอลายถึงคำ ฟัง ที่เขาใช้กัน
ว่า ถ่อม หมอลายก็ออกเสียงคำ ฟัง
อย่างชัดเจนทีเดียว แสดงว่า คำ
ฟัง ก็มีใช้ ทั้งที่คนถิ่นอื่นถ่อมคำ
ไปหมดแล้ว มีแต่ในวรรณคดีใช้ว่า
ถ่อมฟัง (=ถ่อมฟัง) ส่วนคำได้ยิน
ที่คนถิ่นอื่นโดยเฉพาะไทใหญ่ ใช้ว่า
งัน ชาวไทเหนือใช้ว่า ขัน หรือ
ไลขัน = ได้ยินอย่างของเรา

มีคำบางคำที่เขาพูดสำคัญว่า
เขาใช้เช่นนั้น แต่ที่จริงเขาใช้คำอื่น
ต้องหาคำแวดล้อมมาอธิบายจึงจะ
ได้คำที่ต้องการ เช่น ข้ำเจ้าพูดคำ
ว่า เมื่อง้า อันหมายความว่า เมื่อบาน
อย่างที่เขาพูดและคำที่ใช้ หมอ
ล่ายไม่เข้าใจ ต้องพูดคำ เมื่อน่าย
= วันนั้นกับ เมื่อฟัก = ฟรุ้งนั จึงได้
เข้าใจและบอกว่า ใช้ เมื่อว้า (วออก
เสียงคล้าย v ในภาษาอังกฤษ และ
เมื่อเขาเขียน เมอ ไม่มีเครื่องหมาย
เสียงสูงต่ำ)=เมื่อบาน ภาษาไทใหญ่
ก็ใช้เช่นเดียวกัน (ยังมีต่อ)

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๓๗/๑ วันที่ ๑ เม.ย. ๒๕๒๓)

บรรจบ พันธุเมธา ภาษาสืมพันธ์

คนไท-ไทย

ข้มีเรื่องเสียงตัวสะกดกับอักษร
ตัวสะกด ที่น่าสังเกตคือภาษาไท
เหนือไม่ใช่ สาด ซึ่งคือเครื่องหมาย
ตัวสะกด (เขียนบนตัวสะกด
เพื่อเป็นการแยกคำเป็นคำๆ ไป
ทั้งนี้เพราะเขาเขียนเครื่องหมาย
เสียงสูงต่ำไว้เหนือตัวสะกดแล้ว
จึงไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องหมายอื่น
อีก และเสียงตัวสะกดของเขาก็มี
เท่ากับของเรา คือมีแม่กด กด กบ
กง กน กม เกย เกอว แม่กดของ
เขาใช้ น สะกด ซึ่งเป็น น คนละ
รูปกับ น ต้นคำ แต่ด้วยเหตุที่ภาษา
ไทเหนือออกเสียง น ต้นคำเป็น ล
จึงต้องถอ น นันเป็นอักษร ล เช่น
กุน (กุน) -คน กับ นุก (นุก)
= ลูก

แม่เกย ที่ใช้ ย สะกด เขาก็
มี ย สองรูปเช่นกัน คือ ย-ย อยู่
ต้นคำ เช่น ย- ย่า (ย่า) แต่
ตัวสะกดเป็น ญ ถ้าเทียบกับภาษา
ไทใหญ่ ย นีคือ ญ แต่เขาไม่มีใช้
อยู่ต้นคำ ทั้งเสียงขุ่นจุมกอย่าง ญ
ก็ไม่มี จึงไม่มีในระบบเสียง
พยัญชนะ เท่าที่มิใช่เขาถือเป็นส่วน
ของสระ สระที่ใช้ ญ ได้ ได้แก่

ตัญ (ตัญ) -ไต (ไท) ถัญ
(ถัญ) คือ ถ้าย หมายถึง หนังสือ
ถันใช้ เอาถ้าย หมายถึง เรือน
หนังสือ แทนที่จะใช้ เฮ้น หรือ
เผ็กเฮ้น (=เรือน ผักเรือน ก็คือ
เรือน) กุญ (กุน) -กัย คือผ้าย
ออญ (อญ) -อ้อย ตัญ (ตัญ)
-ไต (=ดู) อัญ (อัญ) -อ้อ
เสียงไล่วัวควาย เฮอญ (เฮญ)
=เฮย หรือ เฮย เช่น ขุนโหลเฮย
=ขุนหอคำเฮย

แม่เกอว ใช้ ว สะกดเช่นเดียวกับ
กับของเรา แต่ ว ก็ถือเป็นส่วนของ
ตัวสะกด เช่น อว วา -เอา
อาว วา -อาชาย ผิว ผิว
=ผิว เลว เลว -นิ้ว แหมว
ผิว -แมว ตว (ตว) -ไต คือ
ตัว อว วา เสียงนกเค้าแมว
เจ้า (ว) เสียงไล่เบ็ดไก่ เสียง
นี้ใช้ลดเสียง โอว ในภาษาจีน
กลาง เช่น โอว (t'ou²) -หัว เป็น
เทว โลว (shou²) -มือ เป็น เซว

ด้วยเหตุที่เสียงภาษาจีนกลางมี
เสียงที่ภาษาไทเหนือไม่มี จึงปรากฏ
ว่า ภาษาไทเหนือมีอักษร ข เพิ่มขึ้น

โดยใช้ต่อหางอักษร ส ลงมา แต่ที่
จริงแล้วชาวไทเหนือออกเสียงภาษา
จีนตามแบบภาษาจีนใต้ เสียง ฉ ช
ในภาษามก๋างจึงเป็นเสียง ส ช จึง
เป็นอันไม่ได้ใช้อักษร ช (หรือจะ
ไปใช้กับภาษาต่างประเทศอื่นก็ไม่
ทราบได้) เช่น ชัง (shang⁴) =ชน
เป็น ต่าง ชุ่า (hsia⁴) =ลง เป็น
แต่ ฉะ (hsieh²) =เขียน เป็น ช
กลับปรากฏว่าในภาษาไทใหญ่และ
พม่าเก่า คำ ชุ่า ใช้ หมายถึง วาง พัก
เช่น ชุ่าไว้ -เอาลงไว้ ถ้าใช้คำ
ไทใหญ่ใช้ ปัง (=ปลง) ภาษาพม่า
ออกเสียง ชุ่า หมายถึง เลิก ยุติ
วางมือ เช่น ชุ่าเลิก =เลิกเรียน
หนังสือ ต้องชุ่า -ต้องลง คือ
ต้องร่วง

เมื่อมีเสียง ฝ ฟ ดังกล่าวแล้ว
เขาก็ต้องคิดอักษร ฝ ฟ ขึ้นใช้ ซึ่งก็
ใช้อักษร ผ พ ต่อหางลงไปนั่นเอง
ข เช่นกัน ไม่ทราบว่ามีใช้ลดเสียง
คำใด ภาษาใด เพราะเวลาไล่เสียง
หมอลาออกเสียงคล้ายคลึงกันจน
จะเป็นเสียงเดียวกัน

นอกจากเรื่องเสียงแล้ว เราก็
ยังอยากถามเรื่องอื่นๆ อีก แต่ต่างกัน

เรื่อง คนไทย-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สตรีสาร ฉบับ ๑๗/๑ วันที่ ๑ เม.ย.๒๕๒๔)

เหนื่อยอ่อนไปด้วยกัน ทั้งเวลาใกล้
เวลาอาหารเป็นสำหรับคนนั้นแล้ว
ข้าพเจ้าจึงตามต่อไปอีกหน่อยเรื่อง
ลักษณะนาม เช่น พ้า (-พรว้า คือ
มัด) ลักษณะนามว่า บ๊ะ ข้าพเจ้า
คิดว่าจะฟังผิด น่าจะเป็น บ๊ะ แต่
บันทึกไว้เป็นเสียง บ๊ะ แม่ๆ จึงนับ
ว่าแปลกอกที่เขาส่งเสียง บได้ เฮ้อ
(=เรื่อ) ใช้ คำ เหมือนของเรา แต่
มีคำ ก้า กั้ว คำ ก้านเชื่อว่า คือ
คำ car เพราะภาษาไทยใหญ่มีใช้
เช่นนั้นและใช้คำเช่นเดียวกับเรื่อ
ปลัดปลัด = ปลัดหรือปากกาฉ้ามหนึ่ง
(กัน - กัน) ปลัดปลัด - หนังสือ
เล่มหนึ่ง และ ย่า สองปลัด (=บหร
๒ มวน คำปลัดคงจะได้จาก เซ่ลิก
ภาษาพม่าที่แปลว่าบหร)

เรื่องคำพม่าในภาษาไทยเหนือก็
เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจ เพราะถึง
จะพัวพันกันทางประวัติศาสตร์ แต่
ก็ไม่สู้จะใกล้ชิดสนิทสนมกันนัก ถ้า

จะว่าได้มาทางพุทธศาสนาก็เห็นจะ
ไม่ผิด ทั้งที่คำที่ปะปนอยู่ไม่ได้เกี่ยว
ทางศาสนาเลยก็มี ดังเช่นคำ ตาก
ที่หมายความว่าคานวน ไทยใหญ่ใช้ ตวก
ว่าได้จากภาษาพม่า ตวก (ออกเสียง
แต่วัด หมายถึงคิดเลข) เซ่ต่าน จาก
เก้ต่าน พม่าหมายความว่าดินสอดำ ก้าน
ภาษาไทยเหนือหมายความว่าห้องเรียน เช่น
ชนก้าน-ชนห้องเรียน ลังก้าน-ลง
หรือออกจากห้องเรียน ภาษาไทยใหญ่
หมายความว่าห้องธรรมดาเช่น ก้านแซก
คือห้องจัดไว้ให้แขกพัก เม้ว=ชนิด
จาก อเมียว ภาษาพม่าหมายความว่า
เชื้อชาติ เชื้อสาย เผ่า ชนิด เช่น
หลามเซ่เตงเฮ้เป็นเมยวเลอ-อ
-ชงบ้านเมืองเราเป็นชนิดใด แต่บาง
ที่อาจไม่ใช่คำพม่าแท้ เช่น เตง นน
พม่าเขียน ไตง (อ่านคล้ายแดง)
แดง = (ประเทศบ้านเมือง) ภาษา
มอญก็มีคำ เต็ง = เมือง บ้านเมือง
เตง ของพม่าจะยืมจากมอญเสียละ
กระมัง คำ ชุ่ย ช้างต้นก็เช่นกัน
กล่าวว่าเป็นคำพม่า ชุ่ย แปลว่าทำ
ให้ตก ที่จริงน่าจะได้จากคำ ชุ่ย
ของจีนเอง

เรื่องคำไหนจะมาจากที่ใดภาษา
ใด ดูเหมือนจะไม่มีใครเอาใจใส่
เพราะเขามัวแต่หน้าทื่อ ถ้าไม่เคยพบ
มาก่อนในภาษาไทยใหญ่และพม่าเก็ก
คงไม่ทราบ ข้าพเจ้าบอกมอญหลายใน
ที่สุดว่า คำที่ข้าพเจ้าพยายามพูดเพื่อ
บอกเล่าอธิบายให้มอญหลายเข้าใจนั้น
หาใช่คำภาษากรุงเทพฯไม่ มีละนั้น
จะเข้าใจผิดว่าภาษากรุงเทพฯกับ
ภาษาของเขาก็คงคล้ายๆกัน ข้าพเจ้า
บอกว่าเป็น ไตเหนือก็มี ไตใหญ่ก็มี
พม่าเก็กมี สุดแต่ข้าพเจ้าจะนึกออก

และนำมาใช้เพื่อทำความเข้าใจกัน
ทำให้ไม่เสียเวลามาก และพอไม่
ต้องฟังล้าม พูดเรื่องนั้นแล้วก็ออก
เสียด้วยที่เวลาน้อย ไม่มีโอกาสได้
ถามอะไรได้มากกว่านั้น ยังมาได้อ่าน
หนังสือของเขาในภายหลัง ยิ่งรู้สึก
ว่า ถ้าได้เห็นเสียก่อนก็จะดี จะได้
นำไปถามและให้มอญหลายอธิบายให้
ฟังบ้าง และถ้าได้มีเวลาอยู่นานพอ
หรือไม่เช่นนั้นก็มีพจนานุกรม ก็คง
พออ่านได้อย่างสบายๆ ไม่ต้องแกะ
ทีละคำสองคำ เพราะยังไม่คุ้นกับ
อักษรไตเหนือแบบใหม่ ซึ่งช่างยาก
แสนยากเสียจริงๆ เรื่องนางกินปู
ที่เขาเขียนหรือแต่งเติมใหม่ใช้อักษร
ไตเหนือ ก็ยังอ่านไม่ได้ตลอดว่า
ต่างกับนางกินปูเมืองล้าช่าของ
ชาวไทใหญ่ที่เล่าไว้อย่างไรบ้าง
เชื่อว่าสารัตถะใหญ่ๆของเรื่องคงจะ
ไม่ต่างกันมากนัก ดังภาพฤษที่
ดอกไม้แวดล้อมอยู่เต็ม ในเรื่องว่า
เป็น หมอกฟ้า ขนมาร้อยดอก สั่ง
กลิ่นหอมหวาน แต่ของไทใหญ่เป็น
ต้นจำปาจำรวม ๑๐๑ ต้น (ดังนิทาน
ที่นำมาเล่าไว้ในคราวเดียวกัน)

แต่อย่างไรก็ตาม การที่สถาบัน
การศึกษาชนชาติกลุ่มน้อยทั้ง
พยายามจัดการเขียนเรื่องใหม่ หรือ
เอาเรื่องเก่ามาเล่าใหม่ หรือแปลจาก
เรื่องจีน แล้วใช้อักษรไตเหนือบันทึก
นั้นนับเป็นนโยบายที่น่าสนใจทีเดียว
แล้วขอขอบคุณแทนคนไทยทุกๆไป
ไม่ได้ เพราะได้ช่วยทำให้ภาษาแพร่
หลาย ภาษาไตเหนือคงจะไม่สูญหาย
ไปง่ายๆ เพราะหนังสือได้ช่วยทำ
ให้ผู้ที่หนังสือมาทัก เมื่อเรียน
แล้วอยากอ่านกันลื้ม ก็ได้อ่านหนังสือ
อ่าน เป็นหนังสืออ่านสนุกๆ บางที่
(อ่านต่อหน้า ๑๐๑)

หนังสือไตเหนือเรื่องนางกินปู

เรื่อง คนไท-ไทย ของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา
(สทริสาร ฉบับ ๓๙/๑ วันที่ ๑ เม.ย.๒๕๒๙)

* จานดำ คนไทยได้ฟังเพลงเหล่านั้นแล้วบอกว่า ท่านองเสวี ชีวิต
ของพวกเขาคงไม่สู้จะสุขสบายนัก ยิ่งนึกถึงด้อยค่าที่หมอล้ายพูดว่า
คิดถึงบ้านเมื่อได้ยินเสียงนก (ฟังชื่อไม่ถนัด) ร้องยิ่งนึกเศร้าแทน
หมอล้ายคงจะจากบ้านมานาน ยังไม่มีโอกาสได้กลับไป อยู่ในบ้าน
ในเมืองเดียวกันยังหาโอกาสยาก แล้วนับประสาอะไรกับคนต่าง
บ้านต่างเมือง ถึงจะนึกถึงแค่ไหน อยากได้พบเพียงไรก็คงไม่มีโอกาส
ที่มาได้คราวนี้ถ้าทางจีนไม่จัดให้ที่ไหนจะได้พบได้สอบถามภาษาถิ่นและถ้า
หากศสฺอาจารย์คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแผนกภาษา
ไทยภาษาจีนและภาษาศาสตร์ ไม่นับข้าพเจ้าเป็นวิทยากรพิเศษร่วมคณะ
ไปด้วย คงจะไม่มีโอกาสได้พบคนไทยทั้งสองกลุ่มนี้ ผู้ที่ได้ช่วยบอกภาษา
ให้ความเต็มอกเต็มใจ ตลอดเวลาที่เขียนเรื่องนี้จึงระลึกถึงบุญคุณ
ท่านทั้งหลายดังกล่าวนั้นไม่ได้ และผลงานก็ได้มาดังที่เล่าไปบ้างแล้ว
เท่าที่จะเป็นที่สนใจแก่สาธารณชน

ที่จริงเจตนาของข้าพเจ้าที่เขียนเรื่อง คนไท-ไทย ก็เพื่อ
ทำความเข้าใจกับคนไทยถิ่นต่างๆ ตามถิ่นที่อยู่ของเขาประการหนึ่ง ส่วน
อีกประการหนึ่งเพื่อนำภาษาของคนไทแต่ละถิ่นเหล่านั้นมาเทียบกับ
คู่เท่าที่จะทำได้ลองทำดูในโอกาสต่อไป ๑ จบ

คนไท-ไทย (ต่อจากหน้า ๕๕)

อาจจะอ่านง่ายกว่าภาษาจีนเสียด้วย
ซ้ำ ราคาที่ถูกพอซื้อหาได้ เล่มละ
ไม่กี่บาท

หนังสือเหล่านี้มีหลายเล่ม เขา
จะบอกไว้ที่ปกด้านในว่า เจิ้งใต้
(- เซิงไท) ก้อละครไท ชาวไต
เหนือจะนิยมละครมาก เคยเห็น
เขาเล่นที่มดจินาดุกซ้ายขว่ บางบท
ที่ไม่ได้ทำไว้สำหรับละคร เขาก็ว่า
เคยใช้เล่นละครเช่นเรื่องว่าวุ่นก็
ที่เขาแปลจากจีน พระกัษั้วแสงที่
อพยพมาจากยูนนาน และได้พบเมื่อ
มาอยู่แถบเจี๋ยล่าน อ่านเป็นทำนอง
อย่างเพราะหวังให้ฟัง ถึงจะฟังไม่
เข้าใจตลอดทุกคำ โดยเฉพาะคำ
วรรณคดี ก็ยังอยากฟังไม่รู้เบื่อ การ
อ่านมีทำนองอย่างนี้ไม่ทราบภาษา
ไตเหนือเรียกอะไร ภาษาพม่าเรียกว่า
เล่น เทียบได้กับคำ เลื่อน (เสียง
เลื่อนเสียงขับ) ในศิลาจารึกพ่อ
ขุนรามคำแหง เขามีเพลงร้อง
ประกอบด้วย ได้เคยอัดเสียงเพลงที่
ประกอบละครเรื่องนังกำคำ คือ
นางแมงมุมทอง เมื่อครั้งที่ไปกิ่งไค
ชาวไตที่หนีอพยพมาจากเมือง